BUJOR NEDELCOVICI

Somnul vameşului

Voi. 2 **NOAPTEA**

Ediţie revizuită şi adăugită cu o prefaţă de NICOLAE MANOLESCU şi o postfaţă de autor

Celor doi bărbaţi care
mi-au bucurat serile:
T.N. şi M. V.

Şi pentru om, cit de straniu
se aseamănă trecutul cu viitorul : a povesti ceea ce a fost nu înseamnă oare a spune mai întotdeauna ce va fi? **BALZAC**

i NTINDE MÎNA SPRE TĂBLIA PATULUI, SIMTE netezimea lemnului — ca un răspuns la o mîngîiere —. mina revine obsedant în acelaşi loc, pare un punct în care îşi adună gîndurile.

„De ce nu te duci să le spui : «Am venit din nou, tovarăşi, pe şantier ! Prima dată n-am fost bine educat ' Daţi-mi o muncă mai grea şi chemaţi-mă de mai multe ori la învăţămîntul politic !►> Hm ? Ce părere ai ?“

Tace.

„înainte erai altfel, Iustine. Zău ! Stăteam de vorbă ore întregi, îmi povesteai despre tine, despre ai tăi... Acum, pleci dimineaţa la lucru, tragi la volanul basculantei pînă îţi vine acru în gură, tentorci acasă şi rămîi pe-ntuneric în camera asta ! Nu ne ducem la plajă... sau la Mangalia, să ne bucurăm şi noi de serile astea de vară! Eşti tăcut, morocănos... Parcă stau în gazdă cu un duşman ! A împietrit ceva în tine, bătrîne !“

De afară se aude vocea gazdei. Nea Petrică o întîm- pină pe Maria, nevastă-sa, cu cîteva înjurături adresate unuia Chiru de la cooperativă ce «ţine oamenii pînă în crucea nopţii, crucea mamei lui de tîlhar», apoi totul intră în normal şi Maria începe să pregătească kina. Iustin şi Aron sînt atît de obişnuiţi să asculte aceste apostrofări la oră fixă, încît au impresia că seara n-ar putea începe altfel, sau Maria n-ar reuşi să aşeze mămăliga pe foc dacă nu i-ar aminti de Chiru.

„Hai să mîncăm şi noi !“

Mai rămîne un timp în pat, apoi se ridică încet şi se aşază la masă. îşi apropie farfuria pe care sînt cîteva felii de caşcaval, salam şi friptură de pasăre. Aron toarnă vin în pahare.

„Ştii ce-am observat ? continuă Aron. După fiecare eşec te duci într-un loc să înduri o pedeapsă. Cînd ai fost dat afară din avocatură, ai plecat la Stejaru. Abum, pentru că eşti nevoit să mai aştepţi doi ani, ai venit aici... Trăieşti într-un sat de pe malul mării şi dormi într-o cameră cu pămînt pe jos ! Alt impas, altă umilinţă !“

Nu-i răspunde ; mestecă încet, absent, cu privirea îndreptată spre covorul prins de zidul din faţa lui.

„«Şansa de a fi lovit !* spuneai cîndva. Trebuie să mai adaugi : «Vă mulţumesc, tovarăşi, că m-aţi primit din nou la munca de jos ! Altfel rămîneam cu mentalitatea unui...» Cine ştie ? Poate transformi această «şansă» într-un drept *al tău, pe care însă nu-l afirmi! De ce ? Uneori am impresia că te apasă propria ta forţă şi accepţi această pedeapsă pentru a strivi puterea şi orgoliul din tine, astfel îţi recapeţi liniştea... Dracu să te mai înţeleagă ? !“

Un aer de nelinişte şi încordare — amestecat cu fumul plitelor încinse pentru cină — învăluie întreg satul şi casa aceea. Liliecii trec în goană prin fîşiile de lumină din dreptul ferestrelor.

„...dacă ai atîta putere, de ce eviţi o dispută bărbătească cu cei care te-au nedreptăţit ? ! Asta nu pricep ? 1 Tu nu eşti omul care se sperie de unu’ de la minister care te-a trimis la plimbare pentru doi ani ; paşte mur- gule iarbă verde ! De ce nu scrii un memoriu în care să spui : «Uitaţi, tovarăşi, ce mi se întîmplă din cauza unor capete-pătrate !» De ce nu te duci mai departe, la partid, sau mai sus ?“

La început l-a ascultat fără prea mult interes, era obişnuit cu tiradele lui, atenţia i-a crescut treptat, la urmă a fost chiar surprins de întrebarea lui. Stă nemişcat, cu spatele drept, crispat. Duce mîna spre paharul cu vin, îşi înmoaie puţin «buzele apoi îl aşază la loc cu un gest atent, temîndu-se parcă să nu-l scape din mînă. Priveşte în jos, concentrat. E rîndul lui Aron să fie relaxat, pe faţa lui apare o lumină nouă — simte că Iustin ezită — surîde cu un aer victorios, fără răutate. Aşteaptă

nerăbdător răspunsul, e curios dacă îi va spune adevărul. Ii urmăreşte privirea îndreptată spre zidul din faţă.

„Nu ne aude nimeni! îl asigură în şoaptă Aron. Nea Petrică îşi vede de mîncarea lui! Nu trage cu urechea. N-ai nici o grijă, sîntem doar noi ! Te-am întrebat de ce nu te duci ?...“

„Mi-e frică.“

Cuvintele i se repetă în minte, devin din ce în ce mai clare, par o fotografie ce se developează într-un lichid transparent.

„Cum adică, Iustine ? !“

„Aşa cum ai auzit !“

Roteşte degetul arătător pe marginea paharului, îi aminteşte de scîndura lucioasă a patului. Aron îşi aprinde o ţigară, trage cu putere. Ochii lor se întîlnesc pentru prima oară în seara aceasta, îşi prind privirea într-o încleştare care seamănă cu două braţe întinse unul către celălalt, amîndoi vor să-şi găsească liniştea şi încrederea.

„De mult timp ?...“

«...un clopoţel a sunat. Din spatele unui paravan a apărut un bărbat voinic, greoi ; a coborît cîteva trepte ţinîndu-se de balustradă, urmat de un cîine lup, cu blana de culoare închisă. I-am spus că sînt fiul lui Andrei Ar- ghir şi l-am rugat să-mi dea ce avea să-mi dea, sau poate eu i-am dat ce aveam să-i dau, cred totuşi că el avea să-mi dea ceva, pentru că a urcat scara şi a dispărut în spatele paravanului. Am rămas singur... Cîinele se culcase pe ultima treaptă şi se uita ţintă la mine, fără să clipească. Nu-mi era teamă, îmi spuneam că stăpînul

prăvăliei ar fi apărut îndată ce l-ar fi auzit lătrînd. Dar bărbatul acela greoi întîrzia... Creştea frica în mine... Cîinele continua să stea liniştit, mă pîndea. Eu încetasem să mai respir. Aş fi vrut să mă ascund, sau să fug din prăvălie, dar nu mai puteam să mă mişc, picioarele nu mă ascultau... Cîinele îmi simţise teama. Nu mîrîia. Mi-am zis că e un cîine blînd... A apărut şi stăpînul prăvăliei ; gîfîia ţinîndu-se de balustrada scării. Mi-a întins un pachet, l-am apucat cu mîinile tremurînde, m-a privit şi a zis : «Nu-ţi fie teamă ! Nu muşcă ! E blînd» şi i-a adresat un cuvînt de mîngîiere. Am încercat să zîmbesc şi mi-am spus în gînd că sînt un prost şi Alex are dreptate cînd zice că sînt un fricos... L-am salutat şi m-am îndreptat spre uşă. I-am auzit paşii greoi urcînd scara, dis- părînd în spatele paravanului. Am apăsat pe clanţă, clopoţelul a sunat din nou şi mi-a plăcut şi parcă mi-a venit inima la loc, eram vesel că scap de acolo... în momentul în care trebuia să trec şi celălalt picior peste prag, am simţit că mă trage cineva... de aici, de omoplaţi, de ceafă, o greutate imensă mă dobora, rupea din mine... Totul s-a petrecut atît de repede încît... eram cu spatele spre cîine... după aceea n-am mai ştiut nimic..:»

„De ce taci ? ! Te-am întrebat../[1]

„Da. îţi spun imediat... Mă doare puţin capul, cred că am febră. Acum cîţiva ani — începe el să vorbească cu glas încet —, am fost cu Dana într-o excursie pe munte. Am cunoscut doi tineri, ne-am împrietenit destul de repede. Am mîncat la cabana Mălăieşti, apoi am simţit nevoia să fiu singur cîteva minute. Mergeam pe o potecă ce urca spre Vîrful Omul. Cabana rămăsese în urma mea. Am zărit mai

departe o stînă. în apropiere, cîţiva viţei păşteau liniştiţi într-un ţarc, gardul era făcut din bîrne subţiri, albe. M-am oprit, m-am uitat la ei cum mîncau iarbă. Am plecat. în momentul acela, cîinii de la stînă mi-au simţit prezenţa şi au început să alerge spre mine, lătrînd. Trăiam o clipă de linişte şi calm, n-am realizat imediat în ce pericol mă aflu. Spaima din copilărie, care nu mă părăsise toată viaţa, îşi făcuse apariţia, parcă s-ar fi declanşat un resort şi nervii au alergat prin mine adu- nîndu-se în ceafă. Trei dihănii se apropiau lătrînd cu furie. Nu erau clini ciobăneşti, aşa cum îi ştiam eu, păreau mult mai mari decît cei obişnuiţi... Am sărit repede bîrnele ţarcului, am luat din fugă un lemn pe care l-am găsit întîmplător prin iarbă şi am rămas acolo înlemnit. Cei trei cîini dăduseră alarma, din toate direcţiile apăreau alţii, lătrau bucuroşi că descoperiseră o pradă ătît de uşoară, un viţel fără clopot, un-om-viţel-speriat. Primii trei ajunseseră lîngă ţarc, atît ne mai despărţea. Lătrau şi mîrîiau. Ceilalţi se apropiau şi ei. Mă uitam la unul care, mai îndrăzneţ, înaintase mult spre mine. Avea ochii congestionaţi de mînie şi furie dementă ; ar fi vrut să-mi smulgă ciotul cu care încercam să mă apăr, să mă lipsească de singura armă şi să-mi sară în piept. Părul i se ridicase pe bot şi ceafă, colţii puternici ţîş- neau în golul imens şi întunecat al gurii. N-am reuşit să-l uit, aş putea să ţi-l descriu cu toate amănuntele. îl cunosc ca pe un duşman de care nu te poţi despărţi. în clipa cînd primul cîine trecuse deja prin laţurile ţarcului, iar eu începusem să mă retrag strîngînd. ciotul în mînă şi nu mai vedeam nici o putinţă de scăpare, am auzit, venind din depărtare, un glas. Nu îndrăzneam să mă uit într-acolo, simţeam că apăruse un om care voia să

mă apere. Numai după cîteva clipe am desluşit cemi spunea : «Stai nemişcat, domnule ! Lasă băţul jos ! Nu te speria, domnule, că te voi slobozi de ei ! >► Era ciobanul care a început să-şi fluiere cîinii, chemîndu-i pe nume. Am aruncat ciotul. Cîinii lătrau cu mai puţină înverşunare, dar fără să se îndepărteze. Aveam gura uscată. Mi-am şters transpiraţia din palmă trecîndu-mi limba prin căuşul pumnului. Am simţit ceva sărat şi-mi era bine. Auzeam cuvintele acelui om, care se repetau în mine cu un ecou : «Nu te speria, domnule, că te voi slobozi de ei !» Parcă toată viaţa nu făcusem altceva decît să-i aştept cuvintele. în momentul acela... am simţit că nu mă mai tem de ei, am crezut că am scăpat definitiv de spaima care mă urmărise din copilărie. Am făcut chiar un pas. Unul singur ! Niciodată n-am pus un pas atît de important. Clinii lătrau mai departe îndeplinindu-şi parcă o datorie, îndreptîndu-se spre cel care-i striga. Cîteodată îi aud glasul, cuvintele lui devin din ce în ce mai clare, nu mă îndoiesc de exactitatea lor...“

Iustin se opreşte, respiră adînc, şi îşi înmoaie buzele în paharul cu vin.

„Şi ?•••“

„Mulţi ani am mers cum am putut, ca un prost... înotam cu capul între umeri, fără să mă uit în dreapta sau stînga. Acum... vreau să merg pe poteca aleasă de mine, fără să-mi fie teamă de cîini...“

„...şi care ţi-e poteca ? Nu-mi spui tot ! Cine-s cîinii ? ! N-ai, curaj să-mi explici ?“

„Poate ai dreptate cînd spui că m-am schimbat, continuă Iustin ca şi cum nu i-ar fi auzit întrebarea... *am început să-mi iubesc nefericirea chiar fără voia mea, obişnuinţa e mai tare dedt tine*

şi te îmbracă cu o haină de care nu mai scapi chiar cînd vrei să renunţi la ea; dacă apuci calea neliniştii şi îţi iei rolul în serios, destinul începe să creadă în tine şi cînd încerci să te întorci nu mai poţi, trebuie să mergi înainte. Am înţeles că uneori trebuie să-ţi acoperi rănile, să nu te plîngi, să te ascunzi... Trebuie să am răbdare... Un adevăr rostit cînd nu trebuie nu face nici cît o minciună şi un adevăr fără puţină dreptate nu contează. Şi eu învăţ, Aroane, toate astea... şi mai încerc să aflu dacă ceea ce cred eu că e adevăr, e adevăr... sau e numai o iluzie."

„Ocoleşti ! Nu spui tot ? Cine-s cîinii ? Asta vreau să aflu !“

„Poate ocolesc... dar ce vezi tu rău în asta ? Am tăcut o vreme, era dreptul meu, singurul meu drept învăţat de la tata... el a vorbit cînd nu trebuia. Acum a venit însă timpul să spun ce gîndesc. Dar vreau să aflu mai întîi ceva mult mai important decît nişte fapte care cu vremea se tocesc pînă la dispariţie, adică... să ştiu ce-a fost în sufletul celor care au trăit atunci şi ce sens mai are suferinţa lor pentru cei de azi... şi dacă noi toţi ne-am ales cu ceva din toate cîte au fost şi dacă ceea ce a fost, a fost necesar şi poate chiar să nu se mai repete.

Aron aşteaptă, simte că va vorbi mai departe.

„Crezi că ezit să-ţi răspund ? Hm ? Nu-i aşa ?“

„Da. N-ai curaj să-mi spui cine-s cîinii ? !“ îl incită Aron mai departe.

„Sînt tăcerile şi laşităţile mele de care vreau să mă eliberez. Teama de a mă duce mai departe... mai sus, cum spuneai tu ! Teama şi oboseala... în special oboseala şi greaţa de care vreau să scap...“

„Şi crezi că a venit ziua ?“

„Da. Sînt încredinţat, altfel nu-ţi răspundeam.

Mai am încă dreptul de a tace... Sau poate nici acum nu ţi-am spus tot ce gîndesc, dar asta e o altă poveste. Cu timpul voi scoate cîinii din bîrlogul lor ! Să fii sigur !“

Ceva îl nemulţumeşte totuşi pe Aron, nu-şi explică, poate chiar faptul că Iustin nu se eschivase să-i răspundă. Se ridică de pe scaun cu un gest smucit ; e surprins şi el de mişcarea dezordonată şi inutilă. Face cîţiva paşi prin cameră, scoate din servietă o altă sticlă cu vin, o aşază pe masă şi îşi trage un scaun.

„Bineee ! zice el turnînd în pahare. Dacă totul e atît de limpede în capul tău, spune-mi care ţi-e poteca ? De ce te întorci în trecut ? Acolo e mai simplu, e doar povestea familiei tale ? Nu-i aşa ? Dar care ţi-e poteca de acum, de azi ? Numai înapoi... înainte nu ? !“ şi se apleacă spre el privindu-l atent în ochi.

Tace o cilpă, trece degetul arătător pe marginea paharului într-o mişcare extrem de fină; îi place să-şi adune gîndurile într-un gest care îi cere o concentrare nervoasă. «Spaţiile deschise, spune el, mă dizolvă». Preferă să rămînă în camera aceasta cu pereţii scunzi şi tavanul jos. Gîndurile se împletesc singure, se strîng pe marginea subţire a paharului, sub degetul pe care îl mişcă încet, rotund, ia o mîngîiere.

„Poteca mea ?... De la ei, de la toţi din familie, la copilăria mea şi pînă la cel de azi. Aşa, singur. Numai dacă mergi singur ajungi la ţintă. *Dorinţa de a căuta, acest viciu de a alerga mereu, viciu pe care îl iubesc din- tr-un orgoliu idiot şi poate dintr-o superioritate in care nu mai cred.* într-o zi mi-am aruncat ochii prin cameră/[4]

„De la Bucureşti ?“

„Da.“

„Din banii mei am cumpărat doar o masă de la Consignaţie pe care aş putea s-o vînd oricînd. N-aş fi capabil să vînd un lucru primit de la ei. Fiecare obiect parcă este încărcat cu o valoare... Numai păstrînd obiectele primite de la părinţi, pot avea masa de la Consignaţia... înţelegi ?“

„Asta seamănă cu păcăleala pe care o făceam noi în mahala. Puneam maţe de pasăre într-un portofel vechi şi-l aruncam în stradă. Trecătorul se apleca sperînd că-l va găsi plin cu bani. Noi hohoteam în spatele gardului. Şi tu eşti la fel... un portofel cu maţele goale de foame, dar plin cu iluzii."

„Poate... Dar numai trecutul, maţele goale, îmi dau dreptul la ziua de azi ! înţelegi ?“

„înainte spuneai altfel... că vrei să scapi de trecut şi de toţi ai tăi, să fii liber ?“

„Mă pot elibera de trecut cunoscîndu-l, dar fără să mă despart de el. înainte ziceam că-i urăsc-iubindu-i, acum îi iubesc-urîndu-i şi nu-i acelaşi lucru. Vreau să le aflu păcatele şi bucuriile, adevărul, atît cit mă vor ţine puterile.'[1]

„Iustine, dragă ! îţi place să acoperi cu poleială rahatul şi mizeria de care e plin trecutul... ca şi prezentul..."

„Poate ai dreptate... depinde ce te interesează ? Mizeria sau cunoaşterea ?“

„Pe mine, bătrîne, mă interesează mizeria !“

„Cunoaşterea mizeriei ! Da ! Sau cunoaşterea pe căite ţi-o dă amintirea. *Bolnav de amintire !* Poate voi izbuti să aflu anumite întîmplări... Nu de la ei, din relatările lor, ci direct, doar prin sîngele care trece prin noi de la o generaţie la alta. Aroane ! Ştii

de ce îţi spun toate astea ? Au prins viaţă ! Stau acolo în întuneric, mă aşteaptă să-i scot la lumină. Ei au început istoria... O familie este «o istorie» pe care noi o ştim doar din cărţi şi eu nu mai vreau să mă las amăgit de manualele şcolare sau de romane."

„Asta da !“

„Şi în fond, familia e doar un pretext ! Familia este lumea, Aroane ! *Este «generalul» faţă de «particular» pentru a rămîne ocrotit de «tatăl» sub semnul căruia îmi limitez independenţa; sînt fiul risipitor şi fiul supus întruchipat într-unul singur.* Adevărata iubire o primim doar de la..."

„... femeia iubită !“

„Nu. Uite ! Noi sîntem aici de cîteva săptămîni. Am început să ne certăm din a doua zi, peste o lună o să ne urîm, iar peste două luni o să ne strîngem de gît. Nu putem trăi în colectivitate. La fel se întîmplă cu un bărbat şi o femeie, se suportă doar pentru împreunare..."

„Asta îmi aduce aminte de preotul din mahalaua noastră. îl chema Fredelş. Auzi nume ! După ce am umblat şi eu cîţiva ani pe la facultăţi, m-am întîlnit cu el la o coadă, cumpăram nişte piersici. Am intrat în vorbă. I-am amintit cine sînt. L-am întrebat aşa : «Părinte Fre- delş ! Care e cea mai importantă învăţătură pe care ai aflat-o dumneata pînă la vîrsta asta ?» El s-a uitat la mine, a tăcut preţ de vreo două persoane care au ajuns la cîntar, şi mi-a spus : «Singurul adevăr este moartea !» «Cum ? ! Dumneata vorbeşti aşa ? !» am sărit eu cu gura. El a tăcut. N-am înţeles prea bine ce a vrut să spună... Uneori îmi zic aşa : «Hai, Aroane, băiatule, nu-ţi mai amărî ficaţii, priveşte totul ca o fiinţă muritoare. O să găseşti un truc, o poezie, o puicuţă

şi o să-i laşi în cur p-ăştia care te vor cu gura în nisip». Şi la urma urmei, Iustine... Care e îndemnul ascuns care te trimite spre ei?“

„Nu ştiu..."

„Cum nu ştii ? !“

„...simt că aşa trebuie să fac şi atîta tot. Poate la urmă voi afla ceva important sau nu voi afla nimic. Oricum... asta e poteca mea.“

„Ce poate fi dincolo de voinţa unui om ?“ se întreabă Aron ; bea vinul din pahar, se ridică de la masă, strînge farfuriile şi iese din cameră.

Coboară scara prispei şi se îndreaptă spre bucătăria de vară. Gazdele s-au culcat. în camera de la drum e lumină, cei doi sezonişti nu dorm. Paşii lui răsună înfundat pe cărarea din curte. Greierii se aud mai slab, parcă au obosit. Intră în bucătărie. Răsuceşte comutatorul, fîşia de lumină se lungeşte peste prag ajungînd pînă la tulpina unui cireş. începe să spele vasele. Strigătul unei păsări de noapte săgetează liniştea. Tresare. Nervii îi aleargă speriaţi ca nişte şoareci fricoşi ascunzîndu-se în ceafă, îşi revine treptat. Clăteşte farfuriile cu multă apă, vrea să acopere tăcerea din jur. Pune tacîmurile şi farfuriile pe un stativ şi le acoperă cu un tifon pentru a le feri de muşte şi ţînţari. Cineva respiră în spatele lui. întoarce iute capul. Nu vede pe nimeni. Dincolo de prag, la ca- patul fîşiei de lumină, doi ochi mari, rotunzi, strălucesc în beznă. îi pîndesc fiecare mişcare. Rămîne nemişcat. Are senzaţia că trăieşte un coşmar. Un cîine mare, de culoare închisă, stă împietrit lîngă cireş şi se uită la el. Cîinele ! Cîinii ! Zeci de cîini stau în întuneric.

Se ridică de la masă, pune în ordine cîteva

lucruri prin cameră şi se lungeşte în pat. Urmăreşte zborul fluturilor de noapte în jurul becului. Perdeaua de tifon din uşă se leagănă uşor într-o parte şi alta. Vîntul se ridică peste nisipul de pe plajă, urcă malul cu lut sîngeriu, se strecoară prin crengile copacilor, prin frunzele uscate ale cocenilor de porumb, prin butucii de vie, ajunge pe cerdac şi cotrobăie cu zgomot prin unghere. Marea respiră greoi în apropiere. Miroase a noapte de vară şi ciorchini de struguri căzuţi pe pămînt.

„Stau toată ziulica singuri pe plajă, dincolo de cherhana, povesteşte nea Petrică. Se prăjesc cu pieile goale pe nisip, aşa cum i-a făcut mă-sa, apoi vin acasă, se iau la ceartă. Seara, femeia se duce în pod şi se culcă pe salteaua de acolo..." Nea Petrică îi numeşte *sezonişti,* adică oameni de un anotimp, trecători, pentru a-i deosebi de săteni, sau poate în spatele acestor cuvinte se ascunde o nedumerire.

Calcă cu grijă pe treptele şubrede ale scării. Şi-o imaginează pe plajă : un trup mic, costeliv, iese din valuri, îşi expune pielea veştejită ; părul blond, sîrmos, înălţat mult deasupra capului pare o paraşută ce-o ajută să meargă pe picioarele subţiri şi strîmbe. Ajunge în gura podului, împinge capacul şi se ridică atît cît să poată privi în jur. Aerul — care a pătruns odată cu ridicarea capacului — înfioară pînzele de păianjeni şi cîteva frînghii de ceapă, agăţate de grinzi, se clatină încet atinse parcă în trecere de cineva. Totul capătă viaţă. Aude un zgomot de paşi grăbiţi, ca şi cum ar fi fugit de acolo şi s-ar fi ascuns într-un colţ. Mai pune un picior pe o treaptă şi se sprijină în coate. Rămîne

nemişcat. încearcă să se obişnuiască cu întunericul străpuns de lumina ce se strecoară printre crăpăturile şindrilei. începe să distingă obiectele din jur. Lopeţi, sape, un ham şi o plasă de prins peşte, într-un colţ o saltea, iar mai în spate, rezemată de doi căpriori, o haină neagră, uzată, mîncată de molii, cu reverele încă lucioase — pare un smoching — nişte pantaloni rupţi şi deasupra o pălărie de culoare închisă. Poate este costumul unui ginere înecat în mare în noaptea nunţii — nimeni n-a avut curajul să-l mai poarte —, sau hainele folosite de vreun tînăr la colindele de Crăciun, sau la scenetele jucate pe stradă, sau o sperietoare folosită împotriva ciorilor. Pălăria seamănă însă perfect cu a lui, e doar acoperită cu praf. Simte inima bătîndu-i cu putere în timpane. încearcă să alunge acest gînd, asemănarea i se pare întîmplătoare. îşi aminteşte cuvintele lui nea Petrică : «...seara, femeia se duce în pod şi se culcă pe salteaua de acolo». Deci, şi în preajma... se teme să-l numească. Dacă i-ar fi fost frică de el, ar fi putut *să-l arunce,* sau *să-l aşeze* în alt loc din pod, dar faptul că doarme *lingă el,* atît de aproape ? !... îşi dă seama că i se adresează, tot timpul a vorbit cu *el,* deci *este...* încearcă să recapituleze. Are credinţa că într-adevăr a auzit un zgomot de paşi, iar rumoarea de la început n-a fost o părere. Poate *s-a ascuns* la sosirea lui, dar noaptea, cînd apare ea... iubirea dintre o sperietoare şi o femeie cu păr sîrmos. Totul i se pare posibil, îi este greu să admită că pălăria ar fi a lui, acest detaliu îi răstoarnă orice calcul.
Prin minte îi fulgeră un gînd nebunesc. Cine e sperietoarea ?

După cîteva zile — crezuse că a uitat sau mai

bine zis a dorit să uite — o curiozitate de nestăvilit l-a făcut să se ducă diif nou în pod. A aşteptat să plece toţi din casă, a urcat scara, a împins capacul şi şi-a îndreptat ochii spre locul ştiut. Era acolo. L-a privit clipe în şir. Şi-a recunoscut din nou pălăria ; aceeaşi panglică neagră, este a lui, nu mai are nici o îndoială. La urmă, în clipa în care a lăsat capacul la loc, a avut impresia că cel dintre căpriori s-a înclinat în faţa lui în semn de salut, ca un bărbat care se recunoaşte în celălalt pe sine. A coborît scara, a ajuns în odaie cu paşi repezi, a băut un pahar de apă şi a plecat în grabă la lucru.

„Cîinele lui nea Petrică a rupt lanţul ! spune Aron intrînd în cameră. M-a speriat, dihania !“

Se aşază pe marginea patului, începe să-şi desfacă şireturile de la pantofi ; se opreşte, rămîne nemişcat, parcă şi-ar fi amintit ceva, ridică fruntea ; părul zburlit, buzele subţiri în mişcare, îi dau aerul unui iepure în alertă ce n-ar fugi dinspre vînător, ci spre arma lui.

„Ziceai înainte, Iustine, că vrei să rîcîi puţin gunoiul din familia ta, din vremea de atunci şi de acum... Dar tu, bătrîne, nu-ţi reproşezi nimic în afară de tăceri şi laşităţi ? Eşti fără prihană ? ! Hm ? ! Care e partea ta de vină ?“, glas iscoditor, provocator.

Parcă nu l-ar fi auzit. Ar vrea să se culce. E obosit. Ştie că nu va putea adormi ; insomnia de fiecare noapte. Năucit pînă la febră. Se răsuceşte. Ochii lor se întîlnesc. Aron îşi scoate pantoful din picior, se saltă puţin pe pat şi se sprijină de zid. îl

priveşte de acolo. E mai departe de ochii lui.

„Nu sînt neprihănit, Aroane. Ştii prea bine ! rosteşte cu greutate fiecare cuvînt. Cînd crezi că ai uitat totul, cînd faptele şi amănuntele s-au şters... îţi apare în minte o imagine care începe să te obsedeze, auzi cîteva cuvinte, vezi un chip. E adevărul tău... teama pe care o porţi în tine. Teama e un criteriu[11], o mînă sprijinită pe marginea de lemn a patului, cealaltă aşezată sub cap ; pleoapele strînse, ochii congestionaţi de oboseală.

„Şi tu ce vezi ?“

„O pătură, o fată, Jan...“

„Adică ?“

„Am furat, am minţit, am înşelat, m-am lăsat umilit, am tăcut cînd trebuia să vorbesc... am plecat cînd trebuia să rămîn...[11]

„Ai furat ?“ întreabă Aron cu un zîmbet mulţumit, săltîndu-se puţin în pat.

„îţi place cînd îţi vorbesc despre porcăriile mele ? ! Nu-i aşa ?“

„Nu te contrazic ! Hm !“

„Eşti fericit cînd simţi mirosul de...“

„Ce-ai furat ? !“ grăbit să afle, fremătînd de curiozitate.

„Bebe Gaşpar, colegul meu de facjultate, a găsit o cameră la o gazdă. N-aveam cu ce să mă învelesc, era frig, iarnă. Cînd am plecat de la internat am furat o pătură...[11]

„Ei ! Rahat ! Cînd ai tăcut ? Cînd ai înşelat ?“

„în liceu, cineva a scris pe un perete o «lozincă antirevoluţionară»-. A doua zi au venit doi indivizi care i-au spus colegului meu de bancă, Jan, să-şi ia ghiozdanul şi să meargă cu ei. în dimineaţa în care s-a întîmplat tărăşenia, am stat amîndoi în clasă, ne-am scris temele...

Am tăcut, cu toate că Jan era nevinovat şi se uita în ochii mei.“

„De ce-ai tăcut ?“

„Mi-am zis... încercînd să-mi motivez laşitatea, că nu ştiam unde s-a dus într-o recreaţie, după ce ne-am terminat temele..."

„Şi altceva ?“

„Nu te grăbi ! Salivezi de plăcere ! In liceu aveam un coleg, Tănase, era secretar U.T.M. Stătea în banca din spate, în fiecare oră mă împungea cu creionul în coaste : să nu vorbesc cu cel din faţă, să nu suflu, să nu mă mişc, să nu rîd... Simţeam mereu cuiul ăla între omoplaţi ! Spunea aşa : «Ofiţerule ! Nu mai pune picioarele pe bancă ! Ofiţerule ! Nu mai copia ! Aruncă fiţuica !»“

„De ce te poreclise aşa ?“

„Aflase că tata fusese ofiţer, iar taică-su era mare ştab. într-o zi, l-am luat la bătaie, fără motiv, sau găsisem eu unul, dar niciodată nu i-am spus să mă lase dracului în pace, să nu-şi mai bage creionul în coastele mele sau să şi-l bage în cur, cum făcuse unul Smărândoiu ! Ştii de ce ? Din teamă ! Tăceam şi el mă sîcîia mai departe. Ce soluţie crezi c-am găsit ? Mă duceam acasă şi ţineam discursuri în baie, îmi auzeam vocea, rosteam numele lui Tănase de cîteva sute de ori, apoi ieşeam liniştit şi plecam la şcoală..."

Se opreşte. Oboseala, amintirile, îl împresoară.

„...ne-a spus să ne întîlnim în faţa Universităţii..." „Cine ? Cînd ?“

„In ’56. Eu şi Doina am ajuns mai tîrziu, nu mai era nimeni. A doua zi n-a venit la facultate. Am tăcut din nou... cu toate că nu era amestecată... Cînd tovarăşul Constantin mi-a spus că am fost «radiat» din avocatură, era cuvîntul lui preferat, nu

l-am întrebat nimic, nici cel puţin din ce cauză şi cît va dura. «Vinovăţia» tatălui meu ajungea pînă la mine... o acceptam ca reală. După cinci ani de facultate, a fost suficient ca unul să-mi spună : «Pleacă !» şi eu am ieşit pe uşă, fără să-l întreb : «Cine eşti ? Cine îţi dă dreptul să mă laşi fără pîine ? !» O spaimă ascunsă în oase.“

Reţinut şi controlat chiar şi în mişcări — nu s-a ridicat decît o singură dată —, e un mod de a se domina, de a-şi învinge oboseala, de a-şi stăpîni nervii care poate ar izbucni şi în destrăbălarea lor ar uita de el. «Stă nemişcat, aşa cum i-a spus ăla de pe munte ! îşi zice Aron. Eu sînt gata mereu să mă arunc... îmi place poziţia animalului la pîndă».

„Cînd lucram pe şantier veneam deseori la Minister. Luca, de la Organizarea muncii, se uita la mine cum se uita Constantin cînd mă chema în biroul lui. Deschideam uşa, mă aplecam mai mult decît trebuia, şi ziceam : «Tovarăşe, Luca ! Vă rog, respectuos...» şi îi dădeam cu gura.“

„De ce vorbeai aşa ?“

„încercam să-l îmblînzesc, să nu-mi respingă lucrarea. Mă umileam singur. El mă desconsidera ! A zis că sînt «suspect» şi a cerut noi referinţe. A trimis un delegat la facultate să verifice diploma, bănuia că am falsificat-o. Cînd a văzut că la Ştiinţe politice aveam nota nouă, a rămas cu gura căscată. Simion îmi povestea şi rîdea. Luca nu credea că am terminat o facultate, atît eram de mărunt, atît de mult decăzusem... Am tăcut din nou, am tăcut şi în faţa lui...“

„îţi era frică ?“

„Da. Nu puteam să uit noaptea în care l-au luat pe tata şi... toate celelalte nopţi care au urmat."

Zîmbeşte, pare detaşat, lucid, ca şi cum toate s-

ar fi petrecut cu mult timp în urmă şi în acelaşi timp parcă ar spune : «Nu am dreptul să uit nimic din ce a fost».

„în autobiografie, la rubrica avere, trăgeam o linie. Hm ! Nu spuneam că tata a avut o casă şi am fost evacuaţi, cu domiciliu forţat. Cred că nu te-ar surprinde dacă ţi-aş mărturisi că şi tata a tăcut cînd a fost anunţat că trebuie să părăsească locuinţa... La rubrica profesiunea tatălui scriam : funcţionar. Cînd mă întreba : «De care ?>► Eu ziceam «Militar». El sărea : «Păi mili- taru-i militar !» Eu însă aveam răspunsul pregătit : «Ce ? Militarul nu e plătit tot de stat ?» Atunci el zicea : «Ce grad a avut ? !» Dădeam din umeri. «Cum ? Nu ştii ce grad a avut taică-tu ? !» «Nu. Pe vremea aia eram copil, iar după război a fost dat afară, aşa că...»“

Duce mîna la ceafă, o durere surdă şi-a făcut apariţia. îşi întinde picioarele.

„Acum eşti mulţumit ?“

Aron zîmbeşte stingherit.

„...şi cînd închizi o uşă, sau întorci privirea pe stradă, vezi ochii celui pe care l-ai împins în apă, tăcînd, celui pe care l-ai îndepărtat din drumul tău, tăcînd. Faptele vor pierde din importanţă, mulţi chiar le-au uitat, sînt curios cum vor părea peste... să zic, peste cincizeci de ani ? Cum vor privi timpul de acum, dacă vor înţelege ceva, dacă vor învăţa ceva, dacă vor evita greşelile noastre... dacă vor ridica nepăsător din umeri sau ne vor privi cu interes, dacă toate cîte au fost puteau fi evitate sau dacă au avut vreun rost ?...“

„Nu vor învăţa nimic. Istoria se repetă..."

„...pînă la un punct ! Dacă unul singur, doar unul din cei care vor veni după noi, va mai purta în suflet o urmă de teamă... transmisă prin generaţii,

înseamnă că îşi va întoarce ochii spre noi, cei de acum, pentru a scăpa de frica din el. Privirea lui va fi o chezăşie că nu ne-a uitat, că nu ne-am înşelat, nici noi, nici ei, şi spaimele şi suferinţele noastre n-au fost în zadar..."

„Sună frumos... dar nu cred nici o iotă ! Posteritate ? ! Hm ?“

„Ai dreptate... Aşa se întîmplă cu toate secretele noastre cînd le scoţi la aer... se dezumflă şi pocnesc ! Nu mai fac două parale ! Rămîne frumos doar ce n-a fost spus.“

„Poate ai tăcut pentru că... au tăcut bunicii şi părinţii tăi... O învăţătură mai veche care a ajuns pînă la tine fără să ţi-o explici prea bine. Trebuie să stăm ne- mişcaţi, cum ţi-a spus omul acela de pe munte, numai aşa ne vom slobozi de cîini...“

Nu vorbesc un timp, apoi Aron spune :

„Hai să ne culcăm. E aproape douăsprezece", îşi scoate şi celălalt pantof din picior.

Iustin se dezbracă cu mişcări încete, obosite, apoi îşi pune pijamaua. Un fluture se lipeşte de bec, parcă se aud aripile cum ard ; jumătate din cameră rămîne în umbră. Stau amîndoi lungiţi în pat. Prin tifonul din dreptul uşii se strecoară lumina lunii. Greieri, broaşte, un cîine lătrînd în apropiere : sunetele nopţii. Clipele trec.

„Vor să te dea gata !“ se aude în întuneric vocea lui Aron.

Cuvintele ajung la el cu greutate, îşi fac loc ca nişte sfredele care îi străpung ţeasta. Beţia lucidă a oboselii speriată de fiecare dată de somnul care nu se apropie.

„Nu direct, ca înainte, cum au făcut cu taică-tu... încetul cu încetul. Sfînta mizerie, cea de toate zilele ! De ce crezi că ţi-a spus să te prezinţi la

examen peste doi ani ?! De ce te cheamă Voican ? Să te pună cu botul pe labe ! Să renunţi, şi peste doi ani să nu mai ceri nimic... sau să-ţi pui singur ştreangul de gît. Mica mizerie picurată în fiecare zi, ceas de ceas... Lupta e dură, băiatule ! Metodele rafinate ! Nimeni nu iartă pe nimeni, mai ales cînd spui ce gîndeşti ! Fii şi tu cîine !“

„Cum ? !“ se aude încet vocea din celălalt colţ al odăii.

„Muşcă şi tu dacă...“

„Pe cine ?“

„Pe cei care au rupt cîte o halcă din sufletul şi liniştea ta ! Muşcă sau fii urs !“

„Urs ? !“

„Da ! Răstoarnă totul ! Nu se poate altfel ! Trebuie să scapi de frica din tine ! De scîrboasa poftă de a te supune pe care ai primit-o din naştere !“

Tace.

„...nu se vor opri aici ! Te asigur !“

„Ce tot îndrugi acolo ?“

Voci în întuneric, vin şi pleacă fără încetare.

„Le-a trebuit un timp pînă cînd te-au cunoscut. Ţi-âu găsit slăbiciunea, au prins curaj, te vor lovi din nou ! Peste un timp te vor alunga şi de aici ! Altă zi, altă mizerie !“

Nu mai vorbesc. Parcă amîndoi au adormit brusc. Aron îşi aprinde o ţigară, chibritul fulgeră pentru o clipă odaia ce pare incendiată.

„A discuta... nu-i altceva decît un fel de a-ţi fi teamă“, se aude vocea lui Iustin.

„De ce nu treci la fapte ? ! Vor rîde din nou de tine văzîndu-te cum alergi speriat !“

„...mai lasă-mă să fiu bun cel puţin un an !“

„Nu ai timp !“

„Atunci... Nu mă muşcaţi javrelor ! Voi spune tot ce ştiu... Veţi schelălăi cu un picior în burtă !“

Cîţiva fluturi se izbesc de tifonul din uşă, cad pe jos, se aud foşnind pe duşumea, par nişte păsări care se lovesc de un obstacol care le ucide.

A >1 PRIMIT SCRISOAREA MEA ?

„Da."

„Cum îţi merge acolo ?“

„...bine...“

„Mă bucur că ai venit şi îţi mulţumesc pentru flori. Du-te şi sărută-i pe toţi, apoi întoarce-te lîngă mine, îţi fac loc aici, pe pat. Oana ! Pune, te rog,

florile într-o glastră cu apă şi aşază-le pe măsuţa de la fereastră."

Toţi îl privesc cu atenţie, au încetat să mai vorbească. înalt, slab, părul tăiat scurt, braţele bine prinse în umeri, îmbrăcat cu o cămaşă albă ce-i evidenţiază pielea arsă de soare ; se mişcă cu paşi înceţi, cu un aer detaşat sub care îşi ascunde nervozitatea şi emotivitatea ce sar uneori în el ca un animal sălbatic. îşi aruncă o privire în jur ; cei în vîrstă sînt grupaţi lîngă fereastră : Nicolae Hălmăgianu, Matei Rucăreanu şi Morţun stau în fotolii, Emilia, Verona şi Irina pe o canapea nu departe de ei. Iustin îi salută pe rind, le strînge mîna, schimbă cu fiecare cîte o vorbă, apoi se îndreaptă spre cei tineri strînşi lîngă bibliotecă. Ştefan, Poetul — cum i se spune în familie — Oana, Alex şi doctorul Iulian, de curînd căsătorit cu Mihaela. Se uită în ochii lui cu certitudinea orgolioasă a femeii care ştie că e frumoasă. Rămîne în faţa ei o clipă, parcă ar vrea să ia act de prezenţa unui «nou membru al clanului», interes care îi dă un aer de siguranţă şi putere.

Octav, fiul bătrînei Liz, deschide larg uşa şi îi face loc Laviniei care aduce un platou mare cu sandviciuri. Octav pare nemulţumit, ţine ca de obicei o ţigară în colţul gurii, ca şi cum i-ar fi silă de cei adunaţi aici, îi spune că şi-a cumpărat maşină şi «va veni mai des la Bucureşti». Lavinia aşază platoul pe masă şi, aferată, îl sărută pe Iustin, apoi începe să-i servească pe fiecare în parte.

Parcă în tot acest timp n-a făcut altceva decît să amîne întîlnirea cu doi dintre cei de acolo. încercînd să-şi ascundă emoţia, să cîştige cîteva minute pînă va fi stăpîn pe el. Doar acum se

apropie de Alex, fratele — care l-a urmărit cu privirea de cînd a intrat în cameră — şi de Irina, mama, care a încetat să vorbească în clipa în care l-a văzut în prag. Alex se ridică în picioare, ochii lor se întîlnesc, zîmbesc şi îşi strîng mîna. Irina îl sărută pe obraji şi îi face semn să se aşeze lîngă ea, apoi îi ia mîna în palme şi începe să-l mîngîie uşor.

Ceilalţi discută mai departe cu glas scăzut, aşa cum se cuvine în preajma unui bolnav, mai bine zis dau impresia că discută, sînt însă atenţi la cei trei, ascultă «întîmplător» ce vorbesc. Nimeni să nu fie străin de ceea ce se petrece cu celălalt, *şi la bine şi la rău,* dar toţi se feresc, nimic nu se spune direct, veştile sînt şoptite la ureche. Emilia o «anunţă» pe Verona, dar îi atrage atenţia : „Să nu ştie nimeni ! în special Liz ! Ne judecă aşa cum a făcut toată viaţa.[11] E una din ipocriziile familiei Orleanu, familie despre care Liz spune : „E o adunătură de mincinoşi, hrăpăreţi, meschini şi lacomi, dar cu un suflet destul de mare ca uneori să le acopere pe toate şi să mai rămînă o fărîmă de bunătate şi la nevoie să se ajute între ei.'"

„Cum te simţi acolo ? Ai avut vreo încurcătură ?" îl întreabă Irina.

„Tu numai încurcături şi necazuri vezi în viaţa lui !" intervine Alex.

„El a trecut prin mai multe greutăţi... Uneori e nesăbuit şi certăreţ ! Să nu te superi să-ţi fac morală. Nu poţi să-ţi găseşti un post în Bucureşti ?"

„Vreau să dau un examen, să intru din nou în avocatură..."

„Cum ? ! Ai obţinut aprobarea ?" sare curios Alex.

„Nu chiar aprobare, dar oricum... o promisiune..."

„Spune-mi tot !“ cere cu insistenţă Irina.

Iustin le dă amănunte, cei doi sînt fericiţi că «va intra şi el în rindul oamenilor», constatare ce-l nemulţumeşte dar nu reacţionează.

„Nu ţi-am spus vestea cea mare ! zice Alex vrînd să schimbe subiectul, simţind că lui Iustin nu-i face plăcere să se vorbească despre el. O să avem un copil... un băiat."

„Băiat ? !“

„Da. Şi tata dorea ca unul din noi să aibă un băiat, «să-i ducă numele mai departe»."

Edith se apropie de ei, le aduce cîte o farfurie cu sandviciuri.

„Ea a avut ideea ! Să nu crezi că te minţim."

„Ne-am gîndit, spune Edith, să-i punem numele tău." „Vreţi să-l botezaţi cu ? !..."

„Da."

„...nu ştiu dacă e bine..."

„De ce să nu fie bine ? !“ întreabă Edith îngrijorată.

„S-ar putea să fie o soartă a numelui ! Să aibă şi el viaţa lui Iustin", încearcă să explice Irina.

„Soarta ! Mereu repeţi cuvîritul ăsta ! izbucneşte Alex. Lăsaţi prostiile ! Mai bine să bem un pahar de vin în sănătatea mătuşii Liz !“ zice el cu voce tare, dorind să încheie discuţia.

Ceilalţi, auzindu-i îndemnul — aşa cum au auzit aproape tot ce au vorbit — ridică paharele în grabă, se apropie de pat, o sărută pe rînd şi îi urează «multă sănătate». Lavinia aduce alte platouri cu mîncare. Oana o ajută la servit. Ştefan toarnă vin în pahare. Toţi mă- nîncă, vorbesc, îşi schimbă locurile. Moment de însufleţire şi uşoară

agitaţie. Atmosfera apăsătoare de la început a dispărut. Iustin se aşază într-un fotoliu. Mănîncă absent, se uită la ei ; le vede mişcările, aude vocile, nu distinge însă cuvintele, rămîne doar cu imaginea unui gest izolat care pluteşte desprins de celelalte : o mînă cu degete lungi şi pielea uscată pe care străluceşte un inel : bătrîneţe ce se vrea salvată printr-un giuvaer ; obrazul unui bătrîn care mestecă nevolnic o bucată de carne săl- tînd mereu maxilarele într-o mimică de păpuşă mecanică ; buze fardate aplecate spre o ureche fără sînge : rîsul strident cu gura mult deschisă ce lasă să i se zărească dantura falsă ; profilul unei tinere, pielea întinsă pe gît ce coboară într-o curbă uşoară spre sinii proemi- nenţi şi puternici... bărbaţi şi femei, bătrîni şi tineri.

«...urmaşii lui Ştefan Orleanu-Fier şi Olimpia : fiice, nepoţi şi strănepoţi, un vas de lut spart în mai multe bucăţi pe care dacă l-ai strînge, n-ai putea reface chipul celor doi ; familie, nume formal al unei legături formale, fără nici un sentiment, doar cel al unei solidarităţi convenţionale care ascunde invidie, suspiciune şi ură ; nici mai buni, nici mai răi decît cei de afară, dar dacă unul, doar unul singur, e cinstit cu mine, mi-e destul... m-am îndopat cu himere.toată viaţa, am refuzat să accept răutatea şi cruzimea, poate numai astfel am rezistat ; acum deschid uşa acestui «cinematograf de altădată»-, prin ei încerc să-i cunosc mai bine pe cei din stradă, acolo unde mă duc în fiecare zi, acolo unde mă aşteaptă pînda şi hăituiala...»

Azi nu se sărbătoreşte botezul unui nepot, nunta unui tînăr, nu e îngropăciune şi nici parastas, nu e Crăciun şi nici Paşte, se întîlnesc pentru prima oară «la căpătîiul unui bolnav».

Bătrîna Liz stă lungită în pat, acoperită cu o pătură, rezemată de cîteva perne, îmbrăcată cu o rochie de culoare mov, pe revere prinsă o broşă lucrată în os, faţa parcă a împrumutat culoarea broşei : riduri adînci, cearcăne vineţii în jurul ochilor, buze albe şi uscate de febră ; un aer detaşat, parcă ar fi plecat de lingă ei şi în acelaşi timp — în colţurile gurii — un surîs vag, fericită că-i vede strînşi în jur ; nimic trist, nimic sentimental — are oroare de melodrame —, seninătatea unei înţelepciuni strînsă cu migală de-a lungul vieţii.

Iustin pune farfuria pe o măsuţă şi se apropie de pat.

„De ce m-ai neglijat ? îi reproşează zîmbind bătrîna. Ai stat singur într-un colţ ! Ia loc aici, lîngă mine.“

„Cum te simţi, mătuşă Liz ?“

„Binişor. Ai făcut plajă ?“

„Da, uneori... Casa în care stau e foarte aproape de mare.“

„Şi eu am fost într-o vacanţă la Costineşti. Am locuit la un ţăran. Atunci trăia bietul Spiliadis, eram în primul an de căsătorie. Noaptea auzeam din cameră vuietul mării."

Bătrîna nu-şi continuă povestirea. Iustin se uită la ea, boala parcă a vrut să-i distrugă mai întîi faţa ; obrajii şi fruntea par zgîrîiate de gheare ; urmele nopţilor de nesomn şi febră. Deodată, simte cum îi caută mîna şi îi cuprinde degetele în palmă, le strînge încet, parcă ar vrea să se agaţe de el. Nici un cuvînt, nici un strigăt, aşteaptă calmă şi fără speranţă.

„Mătuşă Liz ! Nu mi-ai spus nimic despre afacerea măştilor de gaze fabricate în timpul

războiului ?...“

„O mare cacialma !“ şi bătrîna zîmbeşte hîtru.

„Pentru mine, pentru ei... trebuie să lupţi !“

„...nimeni nu se poate lupta cu ea.“

„Eşti încă în putere ! Nu te poate doborî ! Octav o are pe Lavinia. în curînd îţi vor dărui un nepot..."

„Lavinia e o fată bună, cu toate că nu e cea mai potrivită... aşa credem noi, soacrele. El are multe metehne şi nu de suprafaţă... Poate n-am ştiut eu să-i dau o educaţie mai aleasă, dar am trăit numai pentru el. L-am crescut singură de cînd Spiliadis a murit în Rusia. Acum vă las pe voi, e rîndul vostru..."

Tac amîndoi, cuvintele se dovedesc neputincioase ; în jurul lor rumoarea celorlalţi care discută, mănîncă şi beau.

„...a crezut că sînt senilă... Nimic mai mult ! O inconştientă pusă sub tutelă !“

Nu înţelege, nu-i cere însă amănunte ; pe faţa ei apare un zîmbet ciudat, o indiferenţă superioară, parcă ar spune : «Cînd scormoneşti prea mult, dai de vid».

„Să stai lîngă mine, şi bătrîna îşi caută un loc mai bun între perne, îşi aranjează rochia, netezeşte cu palma pledul care îi acoperă picioarele, îşi prinde o şuviţă de păr care îi căzuse pe frunte şi spune cu voce tare : Acum... pentru că s-a servit şi cafeaua, aş vrea să vă spun ceva.“

Dacă pînă atunci toţi au fost antrenaţi în diverse discuţii — unii chiar uitaseră de ea — auzindu-i glasul şi-au întors surprinşi privirile, curioşi să afle ce le va spune. Mai întîi cei bătrîni — Emilia îi face semn cu cotul Veronei, la rîndul ei întinde mîna spre Irina — apoi cei tineri încetează pe rînd să mai vorbească ; din cînd în cînd mai

răsună o farfurie aşezată pe colţul unei mese, sau un cuvînt dintr-o frază neterminată. Bătrîna nu se grăbeşte, aşteaptă ca fiecare să ocupe loc pe scaun. Octav apare în uşă, se sprijină cu umărul de canat, are ţigara ca de obicei în colţul gurii, îi priveşte cu un aer de buldog dispreţuitor.

„Lavinia ! Vrei să citeşti scrisoarea ?“ i se adresează bătrîna cu glas istovit.

„Ce scrisoare ?“ întreabă Emilia avînd un ton de reproş.

„Vei afla imediat, Emi. De aceea v-am invitat azi la mine“, răspunde ea calm.

îşi aranjează pernele care parcă o incomodează, se pregăteşte nu pentru o dispută, ci pentru a-şi duce la îndeplinire un gînd care a preocupat-o în ultimul timp. E transfigurată : obrajii i s-au îmbujorat, pielea i s-a întins în jurul gurii şi sub pleoape, ridurile de pe frunte s-au topit şi ele ; vede de pe acum locul unde va ajunge, parcă a întinerit, e chiar frumoasă. Clipeşte des, face efort să se întoarcă lîngă ei, urmăreşte cu atenţie gesturile Laviniei care desface scrisoarea.

„Stai pe pat... lîngă Iustin“ îi spune ea cu glas stins.

Emilia şi Verona sînt din ce în ce mai neliniştite, schimbă priviri iuţi cu Nicolae şi Matei care ridică din umeri nedumeriţi. Irina se aşază lîngă Morţun, amîndoi par mai nepăsători, el îşi potriveşte cravata în oglindă. Ochii lui Iustin aleargă cercetători. Emilia îşi caută un ioc mai bun pe canapea, trece apoi degetele prin dantela fină a jaboului şi îi face semn lui Nicolae să înceteze şoptitul cu Matei. Cei tineri stau adunaţi lîngă bibliotecă, aşteaptă indiferenţi desfăşurarea acestei «scene de familie», doar autoritatea

bătrînei Liz îi obligă să nu plece. Ştefan desenează siluete de femei goale pe un petic de hîrtie, doctorul Iulian o ţine pe Mihaela cu o mînă pe după umeri şi — profitînd că toţi au privirile îndreptate spre Liz — o mîngîie pe sin.

„Ei ! Dacă trăia bietul Leon Steiner ! zice bătrîna. El s-ar fi priceput mai bine decît noi...“ şi lasă fraza neterminată.

Emilia şi Verona sînt alarmate, parcă ar spune : «Ne aşteptam la o figură ca asta !»

„E vorba de un testament, Liz ?“ întreabă cu glas sfios Emilia.

„Nu, draga mea, Emi ! Ce testament să mai laşi în vremurile de acum ? ! Mai avem ceva ? Doar lucrurile din camera asta... atît mi-a rămas !“

Morţun se îneacă din senin şi începe să tuşească zgomotos, Irina îl bate de cîteva ori pe spate, încearcă să-l liniştească.

„Citeşte, Lavinia !“ zice bătrîna trecînd peste sunetele stranii scoase de Morţun.

„Dragii mei“, rosteşte cu glas încet Lavinia, încercînd să descifreze scrisul nu prea citeţ al bătrînei.

Nemulţumită de vocea Laviniei, zice :

„Citeşte de aici ! şi arată cu degetul un paragraf din scrisoare ; nu suportă însă gîndul ca cineva să se inter- pună între ea şi cei adunaţi, face un efort şi spune : Eu... mîine mă internez în spital. Am vorbit cu Iulian să mă ajute. Nu ştiu ce se va întîmpla acolo... dacă voi mai avea prilejul să mai fiu împreună cu voi... Nu vreau să las nimic la întîmplare. Nu mă amăgesc cu nici o speranţă, bănuiesc că am cancer. Iulian mă contrazice... E o scrisoare pe care un bătrîn e bine s-o lase la

vremea cuvenită, să se cunoască dorinţa şi voinţa lui, chiar dacă nu mai are avere... unde să fie îngropat, unde ţine banii pentru înmormîntare, dacă să i se facă parastase... şi toate celelalte. Un drum pe care trebuie să-l pregătim fără patetism, lacrimi sau mofturi. Am ezitat multă vreme, aş fi vrut să vă cruţ. De ! Ce să fac ? Poate era mai bine să citiţi scrisoarea după ce nu voi mai fi... Dar Octav e mereu ocupat, are mult de lucru pe şantier, nu ştiu dacă va avea timp şi răbdare să respecte toate capriciile unei bătrîne ! Mi-am zis să vă chem... n-am preferinţe, să ştiţi toţi. Şi încă ceva... Dacă n-o să faceţi cum am scris aici, nici o supărare, luaţi-le şi voi drept nişte nebunii ale unei femei în preajma sfîrşitului. Să aveţi |cît mai puţină bătaie de cap ! După ce a murit Spiliadis... am încercat să mă obişnuiesc cu gîndul... E firesc. Foarte firesc ! Să mă îngropaţi creştineşte, în pămînt. Să nu mă ardeţi ! E scris aici ! E totul scris aici ! Să nu-mi faceţi autopsie şi nu uitaţi... fiecare zi, o lungă plăcere de a trăi, o lungă partidă de iubire...“

„Bine, dragă Liz ! zice Emilia mişcînd agitată mîi- nile. Nu ne-ai spus nimic cînd rie-ai invitat ? ! Ai zis să venim la tine, aşa cum faci de obicei... Acum ne pui în faţa unui fapt împlinit...”

„N-am ştiut că trebuia să vă anunţ «programul serii» ? !“

„De ce te superi, dragă ? ! sare Verona. A zis şi ea aşa, să nu te indispui. Ce ? A dat cu băţul ? Dar dacă vrei tu...“

„Nu m-am supărat ! Sînt momente în care e bine să fii lăsat în pace, să spui ce gîndeşti. Am aşteptat această zi, dar... Nu se poate altfel...

mereu singuri, chiar dacă pînă în ultima clipă vrei să fii alături de cineva ! Nu învăţăm nimic, sau învăţăm doar să repetăm greşeala. Acum, nu mai are nici o importanţă... Cîteva gînduri, o să le citiţi... dacă veţi avea răbdare. Cealaltă parte a scrisorii o va citi Lavinia“, şi bătrîna îşi sprijină capul de pernă, obosită, palidă.

La început s-a auzit un murmur, toţi ar fi vrut ca bătrîna să vorbească mai departe, nimeni n-a îndrăznit să i se adreseze. Faptul că Lavinia urma să citească scrisoarea, le satisfăcea într-un fel curiozitatea. Emilia şi Verona şuşoteau ceva la ureche. Matei Rucăreanu e nemulţumit de intervenţia Emiliei, a simţit dezamăgirea bătrînei, întinde mîna spre Verona şi îi face semn să înceteze. Verona se trage deoparte, îşi strînge mîinile la piept şi îşi aranjează părul cu un gest nervos.

„Las fiecăreia din rudele mele...“

„Mai tare, Lavinia !“ o roagă Liz.

„...cîte un obiect, valoarea lui e simbolică, nu în dorinţa de a-şi aminti de mine, ci pentru a înţelege că obiectele n-au nici o importanţă şi pentru a mă ierta dacă vreodată am fost nedreaptă cu el.“

„Mai departe, Lavinia !“ o îndeamnă Liz temîndu-se că nu va mai rezista pînă la sfîrşitul scrisorii ; îşi tamponează fruntea cu o batistă, oboseala încearcă să-i frîngă ultimele forţe, în ochi i se poate ghici o imensă bucurie.

„Oanei, nepoata mea, îi dăruiesc...“

„începe cu copiii mei !“ şopteşte Emilia.

„Cred că mai are bijuterii de la Spiliadis ! zice Verona strimbîndu-şi gura să n-o audă Matei. Ala era grec bogat, spiţer deştept !“

„...un serviciu de cafea, porţelan de Sevres, şi o

oglindă cu ramă de argint.[41]

„E acolo ! Pe măsuţa de la fereastră. Ceştile le-am împachetat cu mina mea, să n-ai nici o grijă. Hai ! Du-te, Oana, vreau să te văd cum le iei !“

Nimeni nu se aşteptase ca cel care primea darul să-l ia chiar atunci.

„Lasă, mătuşă Liz ! E suficient că ştiu...[44] spune Oana intimidată.

„Te rog, Oana... le-am pregătit din timp.[44]

Se ridică de pe scaun şi cu paşi înceţi se îndreaptă spre măsuţa unde se aflau obiectele. Admiră incrustaţia de argint a oglinzii, apoi se duce spre patul bătrînei.

„învaţă să le obţii, îi spunea Liz în şoaptă, dar să nu-ţi legi sufletul de ele : gunoiul vieţii !“

„Poate nu e bine ce face[44] i se adresează Nicolae lui Matei. Provoacă sfîrşitul !“

„Face ce simte că e bine !“ îi răspunde Matei.

„Citeşte mai departe, Lavinia !“ se aude din nou glasul bătrînei în timp ce Oana se întoarce la locul ei.

„Lui Ştefan Hălmăgianu, îi dăruiesc opera lui Cehov, douăsprezece volume legate în piele şi poeziile lui Baudelaire.[44]

„Sînt acolo ! Pe colţul bibliotecii ! spune bătrîna. Le-am legat bine cu sfoară.[44]

Octav aruncă fumul de ţigară cu putere, toţi îşi întorc privirile spre el, apoi pleacă în bucătărie cu paşi apăsaţi care răsună în urma lui. Iustin îşi aminteşte cuvintele mătuşii Liz : «A crezut că sînt senilă. O inconştientă pusă sub tutelă !»• Intuieşte conflictul dintre ei.

„Doctorului Iulian, se aude din nou vocea Laviniei, îi dăruies? o mapă de birou, o călimară de argint şi un tablou de Băncilă.“

„Asta pentru că o va interna în spital, zice Verona către Emilia. în loc de... ştii tu...“

«...înainte de a muri ne-a dat tot ce mai avea prin casă, ce scăpase de la Talcioc. Parcă îl aud : «Lui Alex îi dau o carpetă oltenească, ţie o cuvertură. Tu ai fost la facultate, el nu, i s-ar cuveni mai mult». Cînd n-a mai găsit nimic, ne-a dat fotografii. Le împărţea frăţeşte, jumătate mie, jumătate lui Alex. Albume, fotografii lipite pe cartoane, mici şi mari. La urmă, se uita prin casă. Rămăsese doar mobila, nu mai găsea nimic. A ridicat din umeri. îşi ferea ochii. Toată viaţa s-a străduit să ne lase ceva, acum, după cîteva obiecte şi fotografii avea mîinile goale. Respira cu greutate şi se învîrtea prin camere, parcă tot mai căuta ceva. Noi am zis : «Lasă tată», şi iar am repetat : «Lasă tată, ne-ai dat destul», şi parcă nu mai ştiam ce să spunem. Nu voia să păstreze nimic, îşi presimţea sfîrşitul pe care noi nu-l înţelegeam, sau ne făceam că nu pricepem, aşa cum se prefac şi cei de aici...»

Aude glasul Laviniei care rosteşte numele Irinei. Pe Nicolae îl vede cu un tablou în braţe. Matei trece prin faţa lui cu o icoană de argint pe care o ţine cu amîn- două mîinile. Şi iarăşi vocea Laviniei : „Un tablou de Tonitza şi şase pahare de cristal“. Morţun scoate din vitrină o glastră pentru flori. Mihaela, urcată pe un scaun, ia de pe zid un tablou şi scoate din cuie o carpetă. Şi iarăşi glasul Laviniei : „Un serviciu de ceai şi o veioză japoneză !“ Oana o ajută pe Irina să şteargă praful de pe o fructieră de argint. Lucrurile se strîng în jurul lor. Toţi sînt aferaţi, preocupaţi. Cineva spune : „Valorează cîteva mii de lei“, altul îi răspunde : „Se poate folosi şi pentru păstrat pezmeţi.[11]

Mişcare, tevatură, toţi vorbesc, cotrobăie prin sertare. Cercetează lucrurile cu atenţie, dacă n-au vreo fisură, ceva lipsă şi se interesează cu cit ar putea fi vîndute.

«...am văzut într-un film, sau într-o piesă de teatru — îşi spune Liz —, o bătrînă agonizînd ; într-un moment de luciditate a deschis ochii : mai multe femei îmbrăcate în negru stăteau pe jos, rezemate de perete, aşteptau să moară ; după un timp, au început să scotocească prin dulapuri, trăgeau la întîmplare tot ce găseau acolo şi îşi înfundau boccelele ; la urmă au smuls perdeaua şi au scos salteaua de sub ea... jefuiau un muribund care mai avea puterea să le vadă... femeile îmbrăcate în negru păreau nişte păsări care scormoneau cu ciocurile şi ghearele lor carnea încă vie a unui om... deasupra pescarul care prinde în năvod cîte unul dintre noi, iar dedesubt păsările negre care se hrănesc cu resturi şi lături... N-am vrut să le dau prilejul de a fi păsări, de asta mi-a fost teamă... şi totuşi...»

„Liz ! i se adresează Matei. Nu e bine să-mi dăruieşti icoana/*

„Tu eşti credincios ! Ia-o ! Nu vreau să se rătăcească pe undeva... sau s-o vîndă Octav la Consignaţie.**

Iustin îi urmăreşte atent : expresii fericite, mîini rapace, ochi cercetători, glasuri iscoditoare, bărbaţi şi femei, bătrîni şi tineri ce forfotesc prin faţa lui : nişte străini. E suficient să le arăţi prada, devin imediat o haită hămesită.

Cineva îi face semn, întoarce capul.

„Te cheamă Liz !“ îi spune Lavinia.

Nu prevăzuse că şi lui îi va veni rîndul, că numele lui fusese trecut în scrisoare. Rămîne

nemişcat. Vede ochii bătrînei. O aude rostind ceva. Face cîţiva paşi, se aşază pe pat. Bătrîna îi caută mîna şi îi pune în palmă o cutie. îşi lasă privirea în jos, o casetă mică de culoare neagră, îmbrăcată în piele. O strînge în pumn, parcă ar refuza s-o vadă. N-ar fi vrut să fie inclus în rîndul lor, face totuşi parte din familie, deci, nu putea fi exclus.

„Deschide-o !“ îi spune ea cu glas încet.

In cameră e linişte. Toţi par împăcaţi, ştiu ce au primit, îşi ocupă locurile. Au rămas doar Emilia şi Ve- rona. Iustin apasă pe un buton, caseta îşi deschide capacul. Un ceasornic de buzunar cu mai multe piese detaşate. Un ceas mort. Nu îndrăzneşte să-l atingă.

„E ceasul bunicului tău, Orleanu-Fier. Cele două capace de aur le-am vîndut după stabilizarea din ’47. îmi pare rău... N-aveam ce mînca. Cred că vei găsi un ceasornicar să-l repare. încă ceva, Iustin !“ şi îi arată cu mîna spre perete.

„Tabloul lui ? !“

„Tu eşti singurul dintre nepoţi care ai vrut să-l cunoşti. Ai ascultat povestea vieţii lui. Să-l iei !“

„Acum ? !“ întreabă el îngrijorat.

„Vino mîine dimineaţă, nu prea tîrziu... plec la spital.'[1]

„înainte de a fi bunicul lui... e tatăl meu !“ izbucneşte Emilia care nu mai reuşeşte să se stăpînească, fiind mereu ocolită.

„Emilia ! Ai lăsat tabloul în Casa cu lei cîţiva ani şi nu te-ai gîndit să-l iei la Xenia unde locuiai atunci. După ce au naţionalizat Casa cu lei, Verona l-a ţinut în pivniţă, spunea că nu are ramă frumoasă. L-am luat eu, cu rama pe care o avea, l-am agăţat acolo, aşa că..."

Nu-i mai aude. Se duce lîngă fereastră. Se uită

la ceas.

-«...l-a ţinut în palmă în clipa în care mama Irina l-a văzut pe Andrei ; ieşea pe poartă în docarul tras de cei doi cai negri ; capacele de aur au sunat în mîna lui, atunci părinţii mei s-au văzut pentru prima oară, el, bătrînul a hotărît ; ceasul, care a marcat începutul vieţii mele, a ajuns la mine, cercul s-a închis, lipsesc doar capacele de aur, lipseşte el, bătrînul care a declanşat timpul... maşinăria a rămas, eu trebuie să duc timpul mai departe, pentru mine, pentru ei...»

îl priveşte minute în şir, zăreşte în colţul casetei un mic sul de hîrtie. 11 scoate repede şi începe să-l citească. -«Ţi-l dăruiesc nu să-ţi amintească de timp, ci să-l poţi uita din cînd în cînd, cîte o clipă şi să nu-ţi cheltuieşti forţele încercînd să-l înfrîngi. Pentru că nici o bătălie nu e cîştigată vreodată. Nici măcar nu există bătălii. Cîmpul de luptă nu face altceva decît să dezvăluie omului propria lui nebunie şi deznădejde, iar victoria e o iluzie a filozofilor şi a nebunilor». Mai jos este caligrafiat numele autorului. Recunoaşte scrisul bătrînei Liz. Strînge biletul cu gesturi încete, îl pune la loc şi închide caseta. O imensă bucurie îi inundă vertiginos sufletul. E forma lui de apărare, după ce trece printr-o stare de încordare, trăieşte un sentiment de fericire, uneori nemotivată, în felul acesta se egalizează în el forţe ascunse şi tiranice, reuşeşte să nu izbucnească, să rămînă stăpîn pe sine. Se smulge din gînduri. în jur linişte deplină.

„Au rămas doar Emilia şi Verona“ rosteşte bătrîna cu glas încet, fără să-şi continue fraza.

Pe faţa ei nu se mişcă nici un muşchi, nu se lasă bănuită, priveşte în jos, strînge batista în pumn. Iustin înţelege că nu întîmplător cele două surori

au fost lăsate la Urmă. Acum trebuie să apară explicaţia pe care o aşteaptă. Liz continuă să tacă. Clipele se prelungesc apăsătoare. Lavinia foşneşte puţin scrisoarea pe care o ţine în mînă, sunetul se aude distinct în cameră. Emilia şi Verona se uită una la alta, sînt cuprinse de o nervozitate pe care şi-o stăpînesc cu greu. Liz ridică fruntea, paloarea i s-a accentuat, faţa pare o mască a suferinţei pe care o învinge cu aceeaşi putere. Detaşată de tot ce o înconjoară, face efort să-şi adune ultimele resurse. Mai întîi un zîmbet, apoi ochii primesc lumini de viaţă şi glasul ei stins prinde contur.

„...am uitat să vă spun, să fie pomeniţi tata, mama, Spiliadis, Bogdan şi toţi morţii din familie. Chiar şi Mo- ruzov, Leon Stejner şi doctorul Brezis ! Moruzov era rus, ortodox, ceilalţi doi evrei. Nu ştiu dacă la ei... dar să fie trecuţi. Au trăit o viaţă întreagă în casa noastră... Să nu fie uitată nici Ana !“

„Care Ana ? ! îndrăzneşte să întrebe Nicolae Hălmă- gianu, după ce şi-a dres glasul tremurat. Ana Arghir ?“

„Da.“

„Ai uitat, Liz, ce-am pătimit din cauza ei şi a fil- trelor pentru măştile cu gaze ? !“

„Nu ! şi dă din cap de cîteva ori, vrea să întărească cele afirmate. AcoZo nu mai e vorba de nici o afacere ! Ea a fost singurul om cu inimă din familia Arghirilor. Aceasta e voinţa mea şi aşa, vă rog, să faceţi !“ spune bătrîna cu un glas care nu mai poate fi contrazis.

Irina tresare. Se numise cîndva Arghir. E surprinsă, Liz n-a uitat-o tocmai pe Ana. Gîndurile o năpădesc.

- „Acum să revin la Emilia şi Verona... Ele au

rămas...“

„Da. Noi două !“ ţine să sublinieze Emilia cu un ton de reproş.

„Nu v-am uitat nici pe voi. Cum era să vă uit ? ! Sînteţi doar surorile mele ! şi pe faţa ei apare un surîs ambiguu. Voi nu m-aţi iubit ! Sîntem aici toată familia, mic şi mare, nu mă feresc de nimeni. Bastarda ! Aşa mă numeaţi ! Tata m-a făcut cu o ţărancă pe vremea cînd era un simplu negustor de unelte agricole. Irina e altfel, a oscilat mereu între mine şi voi...“

„Dar, Liz dragă ! Te-am considerat întotdeauna sora, noastră !, zice încurcată Verona. Te rog, să ne crezi !“

„Nu-i adevărat, Verona ! Cînd aţi auzit că nu mă pot mărita cu Bogdan, aţi fost fericite. Averea voastră rămînea intactă, credeaţi că asta mă interesa... M-aţi suportat pînă cînd a murit tata. Din clipa aceea ura voastră a fost făţişă. Nu v-aţi străduit să mă acceptaţi nici cel puţin ca pe o străină !“

„Liz, dragă ! N-am făcut nici o deosebire..."

„Emilia ! Aminteşte-ţi ziua în care Leon Steiner a citit testamentul ! Eram toţi adunaţi în birou. Ai făcut o criză de nervi cînd ai auzit că tata mi-a lăsat parte egală din Casa cu lei ! Simbolul puterii tale care administrai întreaga avere ! Terenuri, sonde, case ! Gunoi ! Pînă şi amintirile mucezesc dacă le laşi ascunse, devin dezgustătoare, mustesc de egoism, vanităţi şi minciuni... Totul putrezeşte ! Miroase urît, în special adevărul ! Asta nu ştiai pe vremea aceea şi cred că... nici azi n-ai înţeles !“

Se opreşte. Respiră greoi, încearcă să se liniştească. Nu e nervoasă şi nici contrariată, doar

obosită. Toţi o urmăresc cu atenţie într-o linişte deplină. Nicolae îşi şterge mereu ochelarii, ca şi cum s-ar aburi mai des ca de obicei, gest care o enervează de fiecare dată pe Emilia. Verona s-a tras lîngă Matei. Irina îl ţine de mînă pe Morţun. Tinerii stau nemişcaţi la locul lor. Chiar şi Octav a apărut în uşă şi o ascultă.

„Lavinia ! spune într-un tîrziu bătrîna cu glas abia auzit. Adu-mi, te rog, un pahar cu apă şi medicamentul din dulap. M-am gîndit să vă las prin această scrisoare... să vă las... încerc să pun capăt... să nu mai fie nici un motiv de discordie, adică... să vă dăruiesc..."

«...partea ce mi s-a cuvenit din Casa cu lei. Să treacă pe numele vostru, al tău şi al Veronei, jumătate şi jumătate, liberă de orice sarcini, cum ar fi zis Leon Steiner...

Emilia : Cum adică ? ! Cum să ne laşi partea moştenită din Casa cu lei ? !

N-aţi dorit voi aşa ? ! Vreau să nu mai existe cauza pentru care m-aţi urît. Cel puţin după ce voi muri să fie linişte...

Emilia : Bine, dragă Liz, ai uitat ? Casa cu lei nu mai e de mult a noastră ! A fost naţionalizată.

Nu ! N-am uitat nimic !

Iustin : Cum mătuşă Liz ? Le dăruieşti ceva ce nu mai ai, ştiind precis că niciodată nu va fi al lor ? ! Ce idee ? ! Iţi achiţi datoria ! Le pedepseşti zîmbind şi în acelaşi timp le ierţi şi le ceri să fii iertată. Să presupunem că cineva te urăşte... să zicem, pentru un ceas care pretinde că i l-ai luat, cu timpul nici tu nu mai ai ceasul, dar ura nu

dispare, ca şi cum ceasul ţi-ar fi rămas în buzunar ; într-o zi te duci la el şi îi spui că i-l restitui vrînd să te împaci cu el, cu toate că amîndoi ştiţi că ceasul nu mai există. E cumplită dorinţa dumitale de iertare, iubire şi linişte. Faci totul zîmbind !

Emilia : Iustin ! Te rog să încetezi !

Iustin : Mătuşă Emilia ! Te simţi jignită pentru că nu vrei să înţelegi adevărata ei intenţie... Ai sesizat numai ironia !

Emilia : Nu te amesteca !

Matei : Cel puţin între noi... în familie să putem vorbi liberi !

Iustin : Vă dă înapoi ce aţi considerat că nu-i aparţine pentru a primi în schimb iubirea voastră ! înţelegeţi ? ! Vă cere să vă eliberaţi sufletele de această înveninare şi mînie, eliberîndu-se şi ea de umilinţa pe care a suportat-o ani de zile ! N-a vrut să vă jignească. Din contra !

Emilia : De ce vorbeşti în numele ei ? !

Iustin : Nu vorbesc în numele nimănui. Spun ce gîn- desc. Am acest drept pe care nu-l cer nimănui !»

„Ţi-am adus medicamentul, spune Lavinia aplecîn- du-se spre ea. Bea încet. Apa e cam rece.“

N-o vede, clipeşte des, face efort să-şi revină. Deschide pleoapele, întinde mîna spre pahar. Bea cu înghiţituri mici, respiră de cîteva ori şi îi face semn Laviniei să-i aşeze pernele în spate. In colţurile gurii apare un zîmbet abia schiţat. încearcă să vorbească, glasul stins nu i se aude, apoi reuşeşte să spună :

„...ziceam că vreau să vă dăruiesc... Lavinia ! Ce

am trecut în scrisoare ?“

„Nimic. Nu e terminată...“

„Da. M-am oprit la voi. Ţie, Emilia, îţi dau Biblia tatii cu scoarţe de argint. Iar ţie, Verona, inelul ăsta“, şi bătrîna încearcă să-l scoată de pe deget.

Lavinia o ajută. Emilia îşi aranjează cu gesturi nervoase părul care i s-a desprins din coc. Verona înlemnise. Expresia calmă şi senină a lui Matei contrastează cu aceea a lui Nicolae, care e crispat.

Cele două surori se îndreaptă spre pat, o sărută, se întorc la locurile lor fără să mai schimbe priviri ca înainte. încordarea de pînă atunci se spulberă treptat : se aud voci, paşi. Matei este primul care îşi ia rămas bun.

„Dumnezeu să te ajute, Liz ! Voi veni să te văd la spital. Mulţumesc pentru icoană. O să mă rog pentru tine... Acum noi plecăm...“

Mai întîi cei tineri, apoi cei bătrîni, trec pe lîngă patul bătrînei. O sărută, îi mulţumesc pentru daruri şi îi urează «multă sănătate». Moment de însufleţire, parcă ies dintr-o apăsare suportată cu greu. Fiecare îşi ia pachetul. Zîmbete, satisfacţii ; «nimeni nu pleacă cu mina goală». Cîţiva mai rămîn lîngă patul bătrînei, sînt convinşi că «totul se va sfîrşi cu bine», evită orice aluzie la cele întîmplate pînă acum. Sînt curioşi să vadă cum vor proceda Emilia şi Verona care se îmbracă cu gesturi încete ; nici acum nu s-au dezmeticit. La urmă, cu aerul celor care refuză orice explicaţie, se apropie de Liz, o sărută pe rînd, îi urează sănătate şi ies din cameră cu paşi apăsaţi ; tocurile lor răsună sacadat pe cimentul din culoar. Lavinia le conduce pînă la uşă. Odaia pare mai goală, pe ziduri se văd urmele tablourilor ; în bibliotecă, vitrină, pe cîte o măsuţă, locul unde a fost o carte,

un vas, o glastră.

Iustin a rămas lîngă ea, nu poate rosti nici un cuvînt. Se înserează- Arţarul din dreptul ferestrei se leagănă încet, pierde cîte o frunză la fiecare bătaie a vîntului. In blocul de peste drum se aprinde o lumină, pare un fulger care le biciuie feţele. Din bucătărie se aud vocile Laviniei şi a lui Octav. îşi plimbă privirea prin cameră, e mulţumită, şi-a dus la bun sfîrşit un gînd.

„Am adunat tot felul de lucruri, zice bătrîna. Semănăm cu tata, el cel puţin strîngea pentru a vinde, avea simţul comerţului, eu însă... Egoismul şi meschinăria din mine nu se mai săturau ! Chiverniseală şi agoniseală idioată ! Gunoi ! Numai gunoi ! într-o zi am simţit că mă sufoc. îmi era silă de mine ! Cum puteam să-mi leg viaţa de atîtea fleacuri şi boarfe ? ! Descopeream în trecutul meu atît ridicol, naivitate şi credulitate, încît am dorit să încetez brusc de a mai fi tînără. Aşteptam să treacă anii cît mai repede, să scap de ambiţiile şi vanităţile tinereţii, să trec de partea cealaltă a timpului pentru a privi şi înţelege... cum sînt oamenii şi viaţa. Atunci ziceam : «Dacă ţi-au apărut fire de păr alb şi n-ai înţeles nimic, înseamnă că ai trăit de pomană». Acum sînt bă- trînă. Ce-am aflat ? Ce-am văzut ? E de ajuns să te priveşti pe tine însuţi pentru a-ţi da seama cît de netrebnici sînt toţi. Nici mister, nici candoare, nici fidelitate ! S-au dus toate pe copcă ! Poate m-am acrit pentru că am trăit prea mult şi am văzut prea multe !“

,,Linişteşte-te, mătuşă Liz ! Eşti obosită...[11]

,,N-au înţeles nimic, Iustine ! Un fiasco total ! A fost inutil !“

„Nu-i adevărat, mătuşă Liz ! Au înţeles gestul dumi- tale ! Sînt convins ! Emilia şi Verona sînt

prea mîndre pentru a recunoaşte..."

„Nu cred... nu cred... «păsări negre... peste tot sînt păsări negre»..."

„Să n-ai nici o îndoială... în fond, aşa ai simţit că trebuie să procedezi, de ce te mai interesează restul ?“

„Da. Poate ai dreptate... Cine îşi mai păstrează iubirea ? !... După treizeci de ani te schimbi la faţă... Parcă au venit să cumpere totul la un preţ mai mic, fără să dea nimic şi văzînd că preţul e mai mare decît se aşteptau, s-au supărat pe toată lumea... devin nişte netrebnici cît ai zice peşte... pe chipul lor nu rămîn decît urmele unei imense erori... atunci încep să se răzbune... au masca unei permanente răzbunări. «Decît să mor eu, mai bine să mori tu». Iată deviza !“

„Mătuşă Liz ! Nu mai vorbi ! Abia mai respiri ! încearcă să te linişteşti !“

„O să am tot timpul... Ce crezi c-o să fac la spital ? Octav a zis că sînt senilă pentru că vreau să dau lucrurile din casă ! O nebună ce trebuie pusă sub tutelă !“

„Lasă... nu te mai gîndi ! Odihneşte-te o clipă !“

„Bine-bine... Acum du-te şi tu acasă. E tîrziu. Cînd pleci la şantier ?“

„Mîine seară."

„Treci dimineaţa pe la mine... pînă-n nouă, să iei tabloul !“

Se ridică de pe pat şi se îndreaptă spre uşă. Bătrîna Liz — rezemată de perne, în rochia de culoare mov, pe reverul căreia străluceşte broşa albă — clipeşte des, încearcă să zîmbească, să pară neînfrîntă. «In suferinţă şi boală divinul transpare din noi».

„M-A CHEMAT LA PERSONAL DE CÎTEVA ori : c-o fi, c-o păţi... Şfiam tertipurile ! Cînd a văzut că nu mai ţine, am mers împreună la director. în birou erau mai mulţi : preşedintele sindicatului, secretarul de partid şi alţi doi pe care nu-i cunoşteam. Directorul m-a felicitat pentru rezultatele în muncă, mi-a spus că voi fi evidenţiat şi în această lună pentru depăşirea normei de transport şi economii la benzină. E groasă, mi-am zis eu, dacă începe să mă laude ! La urmă mi-a spus... s-au interesat organele şi ar fi

mai bine dacă...“

„Ce-ar fi bine ? !“ sare Aron curios.

„Asta i-am întrebat şi eu !“

„«Să lămuresc treaba sau... să-mi găsesc alt post, pe alt şantier. Au mai avut necazuri d-astea şi nu vor să se lege la cap cu cei certaţi cu legea». Secretarul mi-a promis că îmi vor da referinţe bune, insignă şi diplomă de fruntaş 1“

„Şi tu ce ai zis ?“

Tace.

„Hai ! De ce ai amuţit ? ! Ai ţipat la ei ?“

„Nu."

„I-ai băgat în mă-sa ?“

„Nu."

„Eşti un mare rahat, bătrîne ! Cînd te prind în colţul ringului, duci mîinile la cap, în loc să loveşti ! îţi iei revanşa într-o idee, îţi cultivi superioritatea 'ca un grădinar care îşi piguleşte în fiecare zi trandafirii, sau te cufunzi ca un rac în nămolul moralităţii ! Mă uitam la tine cînd vorbeai... multe lucruri îţi sînt clare... cînd trebuie să-ţi confrunţi ideile cu realitatea nu mai rezişti ! Plăcerea de a suferi ! Mai ştii ? Sau ai încă nevoie de dovezile puterii tale... pentru că nu eşti încă puternic !“

„Te-ai oprit ?“

„Spune !“

„Am cerut o coală de hîrtie şi am început să scriu..."

„Demisia ? ! Eram sigur ! Te-ai speriat, căcăciosule ! Ai vrut să fugi !“

„Nu. Am scris doar titlul, apoi m-am oprit. Stăteau toţi în faţa mea, erau fericiţi că vor scăpa de mine. Am mototolit hîrtia şi am aruncat-o în coşul de gunoi. «Nu plec ! Desfaceţi-mi

contractul !» i-am spus directorului. «Motive aveţi: sînt evidenţiat şi am depăşit în fiecare lună norma de transport»."

„Aha !■“

„Nu le venea să creadă. «Organele nu cred că v-au cerut să-mi daţi un picior în cur, dar voi suflaţi repede în luminare ! Dacă ar fi fost interesele voastre, aţi fi ştiut să fiţi principiali ! Sînteţi puşi aici să-i apăraţi pe cei care trag pînă îi ia dracu în cabina unui camion, nu să-i alungaţi ca pe nişte rîioşi ! Preşedintele e scos din producţie zile întregi... scrie lozinci mobilizatoare în muncă... e doar desenator tehnic ! Apoi pleacă şi bea o bere la Bufetul de lîngă betonieră 1 Secretarul îşi face gard la casă din fierul beton furat de la blocuri ! Recunosc ! îl lucrează singur... e doar sudor fruntaş ! Dumneata, tovarăşe director, pleci în fiecare dimineaţă după ora unsprezece, zici că eşti la punctele de lucru ! Te duci la stupi, ai grijă de albine ! Eşti mare apicultor ! Mai scoţi şi de acolo cîteva zeci de mii pe lîngă prima de la sfîrşit de an !»“

„Şi ei ?! Ei ce ziceau ? !“

„Credeau c-am înnebunit ! M-am ridicat, am închis uşa şi am plecat !...“

Gustă din paharul cu bere, rămîne un timp cu privirea îndreptată în jos.

«...nu puteam să ies în curte, eram răcit, tuşeam şi mă dureau picioarele ; mă duceam la fereastră, vedeam ce se întîmplă pe stradă — mă jucam — începînd cu farmacia lui Bărbosu şi pînă la colţul unde era Biserica Maica Precista... ştiam că o voi vedea pe Florence, apărea îmbrăcată cu o

rochie înflorată, cu multe panglici colorate, înnodate în părul ei blond şi o cutie de carton sub braţ. Deschidea uşa farmaciei şi eu ziceam : «Acum sună clopoţelul». Florence se îndrepta spre Bărbosu care, îmbrăcat în halat alb, o primea încruntat şi supărat. Florence lăsa cutia de carton pe tejghea şi începea să-i vorbească, să cînte şi să danseze şi eu vedeam totul prin fereastra mea şi vitrina farmaciei. La urmă, Bărbosu zîmbea sub barba lui mare şi albă, trăgea un sertar, scotea cîţiva lei şi-i dădea lui Florence ; dacă erau de faţă şi alte persoane, toţi îi puneau cîte un ban în cutia de carton. JBăr- bosu o conducea pînă la uşă, ea făcea o reverenţă pînă la pămînt, îl săruta pe obraz, scotea din păr o panglicuţă colorată, i-o lăsa în dar, pleca deschizînd larg uşa, şi eu spuneam : -«Clopoţelul sună». Bărbosu rămînea în prag, se uita la ea cum mergea legănîndu-se fericită, şi eu o priveam atent, era doar la cîţiva paşi, trecea pe sub fereastra mea. De fiecare dată îmi trimitea o sărutare cu mina întinsă, apoi pleca, şi trecătorii o salutau, unii îşi scoteau pălăriile, ea le răspundea tuturor ; o petreceam cu privirea pînă dispărea în dreptul bisericii... ştiam că se duce în altă prăvălie şi regretam că nu mă plimb cu ea de mînă ; aş fi vrut să colind tot oraşul, dar Leana zicea : «Iar ai fierbinţeli», şi-mi aducea de la bucătărie sirop de ceapă, să nu mai tuşesc ; îl beam repede, doream să plece, să rămîn iar singur, să mă uit pe fereastră...

nu peste mult timp, apărea la colţul străzii Titi ; întotdeauna avea în mînă un ziar, un plic sau un pachet ; făced tot felul de servicii şi comisioane, ducea ceva de la cineva ; mergea cu paşi mari, era întotdeauna în goană, pantalonii scurţi i se ridicau

mult deasupra gleznelor ; tata ne-a spus că este băiatul unui general, urmase cîteva clase de liceu, dar a ajuns aşa pentru că făcea singur ceva ruşinos, noaptea în pat... mă speriam cînd îl vedeam, se tundea scurt, uneori se bărbierea în cap ; nu mi-aş fi dorit să hoinăresc cu el pe străzi... Titi intra grăbit în farmacia lui Bărbosu, îi aducea un plic sau un bilet, zăbovea un timp, dacă îi dădea un ban refuza, se uita în dreapta şi-n stînga, schimba o vorbă, pleca grăbit şi trecea repede prin faţa ferestrei mele ; mă trăgeam lîngă perete, nu doream să fiu văzut, nu-i făceam semn cu mîna, dar îl urmăream cu privirea pînă ajungea în dreptul bisericii, ştiam că acolo se va opri, se închina de cîteva ori, săruta icoana de la stradă, apoi işi vedea mai departe de drum şi dispărea cu paşii lui mari... cînd a venit doamna Claire, tata ne-a spus : «Dacă şi Titi ştie să vorbească franţuzeşte, voi de ce nu vreţi să învăţaţi ? !» «Bine ! Dar el face aia în pat», a zis Alex. «Lasă ce face el rău ! Voi învăţaţi ce face el bine». Am rămas nedumeriţi, nu înţelegeam cum poate un om să facă şi bine şi rău...

ştiam că nu voi rămîne singur ; în fereastra casei de peste drum, acolo unde locuia Bărbosu, apărea o fată... ochii negri, mari, iar părul despletit... se uita la mine ca la un prieten cu care se întîlnea în fiecare zi, fără să-mi zîmbească, fără să-mi facă semne, fără să se mişte ; mă privea minute în şir... o văd, se uită la mine cu ochii ei mari; e îmbrăcată cu o rochie de culoare închisă, cu guler mic de dantelă, alb... dispare treptat din privirile mele, n-am putere să ridic mîna şi nici să mă mişc de pe scaunul pe care stau în genunchi ; rămîn ghemuit, cu capul rezemat de fereastră, cu

ochit într-acolo, stau aşa pînă cînd Leana deschide uşa, intră în cameră şi spune : «Hai ! Pleacă de la geam ! Toată ziua stai cu ochii holbaţi pe stradă ! Habar n-am ce tot vezi acolo ? ! Mai bine te-ai uita pe o carte, sau ai face desene !» şi mă ia de mînă, mă trage jos de pe scaun şi, pentru că mă împle-ticesc, spune : «Eu nu ştiu ce are copilul ăsta de nu se mai însănătoşeşte ! Stă aici, închis în casă, nu-l prinde nici un corent şi uită-te la el ! Abia se mai mişcă şi fruntea-i arde de fierbinţeală ! Ce-o să zică don' colonel cînd o să te găsească iar bolnav ! ?» şi mă lungeşte în pat şi mă înveleşte cu miţoasa şi eu mă uit la ea şi ea se uită la mine, nu pot să-i spun nimic, tot la fata aceea din. fereastră mă gîndesc...»

„De ce te-ai oprit ?"

„...da. Directorul are o frază preferată : «E dispoziţia tovarăşului Ministru !»"

„Cîştigă în autoritate 1"

„Nu numai pentru asta... Vrea să ajungă vestea p'nă la ministru. E un mod de a-l cuceri ! înţelegi ? Nu mai linguşeşti pe faţă, ci de la depărtare şi cum totul se duce din gură în gură, pînă la urmă va ajunge şi la urechile lui. Avansarea e pregătită ! îţi dai seama cîtă străduanie trebuie să depună în fiecare zi, repetînd de sute de ori : «E dispoziţia tovarăşului ministru Păuşescu !-> Nu uită să-i rostească numele !"

Aron îşi aprinde o ţigară.

„Vezi tu, Aroane... Dacă acceptam postul de economist propus de Simion, acum îmi era mai greu să le spun ce gîndesc... Riscam să pierd un

salariu de două mii patru sute de lei ! Hm ! Cine dă cu piciorul la şansa de a deveni economist principal, sau şef de birou ? ! O carieră se pregăteşte cu tenacitate şi răbdare 1 Dar aşa... Ca şofer n-am nimic de pierdut ! Un volan de camion găsesc oriunde ! Ştii care e adevăratul meu cîştig ? Bucuria de a le spune în faţă tot ce am pe inimă ! Mă eliberam de tăcerile şi laşităţile mele de pînă acum... mă adresam în. acelaşi timp lui Tănase, cel din liceu, lui Constantin, caro m-a dat afară din Barou. Erau toţi, acolo, în faţa mea ! Le vedeam mutrele, parcă i-aş fi lovit în coaste..."

„Şi în fond... de unde s-a născut povestea cu «organele» ? ! Voican ? A venit după tine pe şantier ? !“

„Nu. A trimis un tînăr, locotenentul Parepa !... James Bond numărul doi !“

„De cînd lucraţi pe acest şantier ?“

„Iertaţi-mă... Cine sînteţi ?“

„Legitimaţia mea..."

„Aha ! Cu ce vă pot fi de folos ?“

„Nu vă grăbiţi, s-o luăm pe-ndele...“

„N-am închis motorul... Mă aşteaptă cei de la blocuri să le duc ciment !“

„Voi fi scurt ! Tovarăşul căpitan Voican... De ce zîm- biţi ?“

„Vă rog, continuaţi."

„V-a pus în vedere să nu plecaţi din Bucureşti sau... dacă părăsiţi localitatea, să-l anunţaţi unde vă stabiliţi !"

„Aţi avut nevoie de mine în ancheta cazului Rovenţa?"

„Da. Au fost necesare unele lămuriri..."

„Care sînt aspectele noi care au avut nevoie de lămuririle mele ? !“

„Tovarăşul căpitan Voican se ocupă de acest caz..."

„Atunci de ce aţi venit ? !“

„Să verific dacă sînteţi aici."

„Vă rog să-i spuneţi tovarăşului căpitan că am plecat fără să-i comunic adresa din două motive : Primul : nu ştiam unde voi găsi de lucru. Cine are curajul să angajeze o oaie rîioasă ca mine ? ! Doi : n-am vrut să mă conformez ordinului dat !“

„Cum ? ! Sînteţi obligat !“ sare tînărul, roşu la faţă de mînie.

„Nu. Greşiţi, tovarăşe locotenent Parepa... dacă am reţinut eu bine numele. Ordinele căpitanului Voican nu ■sînt obligatorii pentru mine... pentru dumneavoastră, da, sînteţi subaltern. Nimeni nu poate să-mi interzică să plec unde, cînd şi cu cine vreau ! A ! Da ! Hotărîrea judecătorească a unui tribunal are această putere. Sînt jurist, cunosc legile cel puţin la fel de bine ca tovarăşul căpitan. Vă rog să-i transmiteţi salutări şi urări de bine... De ce vă uitaţi aşa ? !“

„Aş vrea să vă spun... Nu e bine să-l întărîtaţi pe bătrîn, mai bine ziceţi ca el... Poate să vă pună beţe în roate...[4*]

„A mai făcut-o ! Căruţa mea e goală. N-am ce pierde !“

„Nu-i adevărat... fiecare avem de pierdut ceva !“ „Ce ? !“

„Pîinea şi libertatea !“

„Şi ce voia locotenentul ?“

„Ei ! Fleacuri !“

„Ce mai ştii de Rovenţa ?“

„Nimic. A dispărut fără urmă !“

„Ai înţeles de ce l-a trimis Voican pe James Bond ? Directorul, auzind că eşti căutat de organe... îţi va face vînt ! Simplu ca bonjur. Nimic altceva, nici cel puţin un cuvînt ! Micile mizerii ! Mereu pe urmele tale !“

„Azi eşti inspirat, Aroane ! Mai cere o sticlă cu bere ! E rîndul meu !“

Stau la o masă pe terasa unui hotel din Mangalia. Faleza e bătută — într-un du-te-vino permanent — de sindicaliştii trimişi aici cu bilet de odihnă. îmbrăcaţi în costume de culoare închisă şi cravată, merg alene cu ziarul sub braţ ; alţii joacă table pe cîte o bancă. Un singuratic leagănă tranzistorul dat la maximum, vrea să atragă atenţia fetelor trimise de cooperativele agricole. Pe plajă, pescăruşii caută resturi de mîncare, stoluri mari împestriţează nisipul. Strigătul lor încearcă să acopere muzica de la restaurantul din apropiere. Soarele alunecă spre asfinţit. E beat de căldură. Dă foc unui vapor pe dunga orizontului. Arde ca un chibrit scăpărat pe cocoaşa cerului.

Chelnerul le aduce berea, o toarnă cu dexteritate, spuma se opreşte la marginea paharului. Beau amîndoi însetaţi.

„...nu poţi ieşi la mal, spune după un timp Aron, ca pentru sine. Eşti mereu înghiontit de cîte unul care îţi spune : «Munceşte aici pînă ţi-o veni damblaua ! Nu întreba cîţi bani cîştigi ! Dacă vrei să pleci să strigi : Cu-cu! Sînt aici ! Căpitane 1 Sînt copil cuminte şi-mi sug degetul ! Nu-l ridic împotriva nimănui !»“

Iustin tace, se uită spre mare. Aron întoarce capul spre el. Simte nevoia să-l scoată din încremenirea lui. Se aude st.rigînd :

„Cum dracu poţi să stai atîta timp înlemnit pe scaunul ăla ! Doar nu eşti bătut în cuie !“ e un fel de a-i spune că ştie ce eforturi face să se stăpînească, să nu urle în gura mare.

„Da. Mă mişc, spune absent Iustin, apoi îi caută ochii şi îl priveşte intens. Te-ai referit la Voican, la toţi cei de teapa lui, dar şi la Dana. Nu-i aşa ?“

Nu-i răspunde, n-ar fi vrut să-l provoace, îşi aprinde o ţigară.

„Crezi că nu mă pot despărţi de ea ? Că nu pot să-i spun : «Nu vreau să te mai văd. Pleacă !»“.

„Faptul că n-ai făcut-o... Poate chiar o iubeşti, în felul tău, nebuneşte, chinuind-o şi chinuindu-te ! Oricum, primul adversar..."

„Dana nu mi-e adversar ! Dar admit că ai dreptate... ea nu mă lasă să merg liniştit pe poteca mea. Dar nu poţi să-l împingi în apă pe cel din faţa ta şi să treci mai departe ! E soluţia cea mai simplă. Cei care şi-au ajuns scopul, care au izbutit în viaţă, aşa au procedat, alţii însă...“

„Le-au făcut loc... Poftiţi ! Vă cedez rîndul meu... Treceţi 1“

„Nu vrei să mă înţelegi, Aroane ! Cînd ai putere, crezi că totul îţi este permis. Dacă eşti însă cu adevărat puternic... dar şi lucid, îţi dai seama că răbdarea celorlalţi e limitată. Asta a fost cursa în care au căzut toţi cei care au trăit cu iluzia că pot împinge pragul suportabilităţii dincolo de firesc."

„Nu-i adevărat ! Un om puternic nu gîndeşte ca tine, Iustine ! El are reprezentarea superiorităţii lui şi nu-şi face mustrări de conştiinţă dacă te aruncă în apă ! Nu stă în loc pentru un gîndac ! Nu

are timp ! Singurul adevăr este cel pe care îl impui cu pumnul ! Nu eşti carabină cu lunetă, Iustine, ci un biet puşcoci bun pentru un di- rectoraş, crescător de albine !“

Iustin pune mîna pe braţul lui, îl priveşte scurt în ochi, încearcă să-l oprească.

„în fiecare din noi se ascunde o fiară ! Un criminal ? Şi frica mea... frica mea e cu atît mai mare cu cît...“

„Cu cît ? !“ sare Aron nevrînd să-i lase timp de gîn- dire.

„...cu cit e mai adîncă... şi sînt mai ademenit spre ne- permis, Aroane ! Mi-e teamă de alţii, dar cea mai mare teamă o am de mine şi nu vei afla niciodată ce fac... cum izbutesc să ascund, să strivesc în mine tot ce simt !“

Nu-l mai aude, închide ochii, simte că ameţeşte, după o vreme cuvintele ajung din nou la el, se orînduiesc în fraze ; începe să-l asculte pe Aron.

„...e un fel de a stăpîni, nu prin teroare, ci printr-un bine aparent. Victima domină printr-un sacrificiu mincinos, în realitate tu eşti victima şi ea este învingătorul. Fiecare îşi ucide fiinţa iubită... şi acela vei fi tu !“

Nu-i răspunde. îşi simte gura uscată, bea puţină bere din pahar. I se pare amară.

„Iustine ! Iţi cunoşti dreptul, ştii cît eşti de liber şi cît nu, îţi strigi revolta... dar te opreşti la mijloc ! în jocul ăsta, bătrîne, e o singură lege : «Ori tu, ori el !»■ Altfel nu se poate ! Nu a găsit nimeni o altă soluţie. Ori pe poteca ta, ori în rahat pînă la gît !... pînă la hoit ! Ce alegi ? Aştepţi să te arunce ? !“

„Nu. Stau nemişcat şi nu mă tem de nimeni... aşa cum mi-a strigat omul acela de pe munte ! Vor

trece, buni sau răi, dar dacă stai nemişcat vei rămîne...“

„Schilodit ! Sau ţi se va face lehamite aşteptînd şi pînă la urmă te vei lăsa păgubaş înţelegînd că totul n-are nici un sens... Dacă mai crezi în cineva, înseamnă că vrei să fii ucis !“

„Ce faci, Costi ? ! i se adresează o tînără lui Aron.

„Aaaa ! Tu eşti Matild ? Ce-i cu tine ?“

„îl caut pe Grig. L-ai zărit cumva ?“

„Nu. Poţi să-l aştepţi la masa noastră. Prietenul meu... Iustin Arghir !“

Tînăra îi întinde mîna ; coapse lungi, încheieturi de mare iubăreaţă ce se unduiesc leneşe ; graţia calmă şi sigură a fetei bine făcute senzual. îl priveşte scurt, de sus pînă jos. Nu-l dezbracă, îl deschide doar sub centură unde rămîne cu ochii o secundă.

„Eşti tot acolo ?“ îl întreabă pe Aron aranjîndu-şi părul cu o smucitură scurtă a capului.

„Da. Mare administrator ! Tu ?“

„Hotelul Pescăruş. La recepţie !“

„Cum merge ?“

„Mă descurc. Toată lumea fură !“

„Nu mai stai ?“

„Mă grăbesc... Treci pe la mine ! Adu-l şi pe prietenul tău !“ se răsuceşte pe tocuri şi dispare pe faleză miş- cîndu-şi şoldurile prinse în pantalonii strînşi.

„De cîte ori îi văd fesele îmi vine pofta să mă culc cu ea ! Apoi îmi spun : «E la fel ca celelalte». Oricum... trebuie să ne supunem nevoilor gurii şi ale fundului !“

„Mergem ?“

„încă o bere şi plecăm !“

Stau amîndoi pe prispă. Aron fumează. Grădina e ascunsă în beznă. Gutuile au adormit ca nişte lilieci agă- ţaţi de crengile copacului. O pasăre de noapte sparge liniştea, i se aude în apropiere răsuflarea precipitată, ca şi cum guşa i s-ar fi dezumflat cu zgomot de foaie. Dincolo de grădină, marea geme lovindu-se de ţărmul înalt.

„Mîine... încă o zi de muncă" zice Aron aruncînd fumul de ţigară.

„Pentru mine nu..."

„Ce vrei să spui ? !“

„Plec..."

„Accepţi încă o dată să-ţi dea brînci ? Să te azvîrle şi de aici ? !“

Tace. Se sprijină de zid. întoarce capul, îi caută ochii prin întuneric.

„Da... accept să fiu azvîrlit şi de aici !“

„Cum adică ? De ce nu vrei să te lupţi cu ei ? ! Coada pe spinare şi fugi la prima fluierătură ? !“

„Da. Le-am spus ce am avut pe suflet... Nu merită mai mult, Aroane ! Aş intra într-o complicaţie fără sfîrşit. Miza e prea mică ! Solidaritatea gîndacilor care rod tot ce le stă în cale ! Mîine plec !“

„Nu-mi ascunzi nimic ?“

Aron îi măsoară umerii drepţi şi capul sprijinit de zidul alb. Pare conturul unei ţinte aşezată în faţa unor trăgători nevăzuţi.

„Iustine ! Cum ţi se pare -«acest nou episod» din viaţa ta ? Crud, ridicol, cinic, absurd, amuzant ?“

„Nici crud, nici ridicol. Aş fi tentat să-ţi spun amuzant, dar aş rîde fals. Nu mă surprinde absenţa onestităţii şi dreptăţii ! Altceva, Aroane, mă preocupă... Nu mi se lipeşte pămîntul de

picioare... oriunde aş fi.“

„Nu e loc pentru cel care vrea să fie el însuşi.*'

„Am renunţat de mult să fiu mai întîi eu... Nu ştiu pe cine să aşez înaintea mea...“

„Cînd te vor îngenunchea definitiv, te vor accepta. Vei fi primit cu urale... Oaia rătăcită !“

„Micile mizerii de fiecare zi, cum spui tu, îţi dau senzaţia golului ! Se poate trăi o vreme acceptîndu-l : un an, doi, trei, dar nu poţi trăi la infinit în absurd !“

„Poate ai adunat pînă acum prea multe poveri ? Ai impresia că-ţi cere cineva ? Crezi că şi-au pus nădejdea în tine şi ne vei salva ? ! Cînd s-a născut credinţa că vei izbuti ? Vreau să ştiu şi eu, să mă lămuresc în ceea ce te priveşte ? De ce faci pe grozavul ? ! Simţi că eşti campion ? Cauţi o miză mare ? Nu te-ai săturat de toate eroismele astea ieftine ? !“

Nu-i răspunde. Zîmbeşte.

-«...mă duceam- în odaia de la subsol, acolo erau tot felul de lăzi şi vechituri şi căutam, dar nu ştiam ce ; Alex zicea că a ascuns ceva, voia să plece la Constantinopol cu Borcescu, colegul lui, dar eu nu găseam ce ascunsese şi de aceea intram în cămăruţa de lîngă baie : acolo ţinea tata o ladă în care erau cărţi cu desene şi poze cu soldaţi şi cai ; caii îmi plăceau cel mai mult ; intram în întuneric, lăsam uşa puţin deschisă, cit să intre o rază de lumină, aşa cum era raza de soare din fereastra mea în care vedeam chipul lui Dumnezeu ; luam o carte şi mă uitam la poze, apoi luam alta, cu scoarţe frumoase şi găseam soldaţi, generali şi iar soldaţi, pe front şi prin şanţuri, sau în căruţe,

sau mergînd în coloane şi iar poze cu cai şi stăteam în cămăruţa aceea pînă dădeam de cărţile pe care le văzusem în altă zi ; acolo îmi plăcea cel mai mult, pentru că era mică de tot, cît o «puşculiţă»-, poate puţin mai mare, adică era lada cu cărţi, cîteva lucruri în jur, altele agăţate pe pereţi şi asta se numea debara... într-o zi a venit acasă Alex şi după aia a sosit şi tata şi eu îi auzeam cum vorbeau, şi tata m-a strigat, mai era cineva cu ei, dar nu era Leana, avea altă voce ; am închis uşa şi am rămas în puşculiţă, dar l-am auzit pe Alex spunînd : „Ştiu eu unde s-a ascuns !“ şi a venit direct la mine şi a deschis uşa ; atunci a apărut în faţa mea o Doamnă şi toţi trei se uitau la mine cum stăteam ghemuit în lada cu cărţi cu cai şi tata a zis că Doamna se numeşte Doamna Claire şi va rămîne la noi să ne înveţe limba franceză, să ştim şi noi la fel de bine ca Titi şi eu mă uitam la Doamna aceea frumoasă şi înaltă şi fără picioare, de acolo, din ladă, nu-i vedeam picioarele... ea mi-a întins mîna şi eu am văzut că nu putea mişca un deget, şi s-a aşezat lîngă mine, pe marginea lăzii, şi mi-a povestit că nu-i din ţara asta, este din Belgia şi a venit aici cu soţul ei, şi soţul a murit, şi nu se poate întoarce în ţara ei, acolo e război, va rămîne la noi un timp, să ne înveţe limba franceză, şi nu poate să mişte un deget, a făcut o injecţie în timp ce soţul ei era bolnav şi s-a infectat... eu o ascultam atent pentru că nu vorbea ca noi, adică vorbea altfel şi asta îmi plăcea, ca şi cum s-ar fi jucat, şi eu am rămas în ladă şi ei, adică tata, Alex şi Doamna au plecat şi Alex a zis : „Iustin rămîne aici, mai caută ceva, 21 caută mereu dar niciodată nu găseşte nimic" ; eu am tăcut, Alex avea dreptate, mereu căutam ceva : o puşcă sau un

soldat care dispărea din cazarmă, îl căutam atît de mult încît spuneam şi o rugăciune şi mă întorceam prin locurile pe care le mai cercetasem, crezînd că a apărut între timp, pentru că şi un soldat de plumb putea să iasă din ascunzătoarea lui şi mai era ceva, dar nu înţelegeam prea bine şi tot căutam soldatul care fugise, nu-l găseam nicăieri şi de aceea mă tîram pe sub mobile crezînd că voi da peste el... sau poate era numai aşa, adică eu mă făceam că vreau să caut ceva, pentru că nu ştiam ce să caut...»

„în fond... de ce îţi iei obligaţii pe care nimeni nu ţi le cere ? ! continuă Aron. De ce vrei să le dai apă... dacă nu le este sete ? Aaa ! Vrei să-i faci să le fie sete ! Hm ! Rahat ! Te simţi capabil să le aduci izvorul la nas şi să le spui : «Beţi proştilor ! O să muriţi !» Hai ! De ce ai amuţit ? !“

Aron aruncă ţigara pe jos şi o striveşte cu piciorul răsucind nervos talpa de cîteva ori.

„Cînd te-ai născut ai primit doar un singur glonţ, o singură viaţă ! îl ai pe ţeavă, Iustine ! Dacă nu ocheşti bine... îl tragi aiurea sau în curul unei muieri !“

„...e de preferat să-l tragi atît de bine încît ceilalţi să înţeleagă că nu poţi fi pus cu botul pe labe ! E singurul lucru pentru care merită să trăieşti !“

„Asta zic şi eu, Iustine ! Dar nu-mi spui cum vrei să procedezi ? Eşti cel mai bun ochitor ? !“

Tace. Aron se apleacă puţin spre el, încearcă să-l privească prin întuneric. îi aude doar respiraţia precipitată. întinde mîna, îl apucă de braţ. 11 simte acolo, în beznă. Iustin stă nemişcat,

nu se fereşte de atingerea lui. Deodată, Aron îl aude vorbind, dar numai după un timp cuvîntul rostit ajunge pînă la el.

„...da.“

„Cum da ? !“

„Chiar aşa ?“

„Da. Chiar aşa !“

Iustin îşi trage mîna de sub palma lui, îl prinde de umăr şi îl strînge cu putere. Pe faţă îi apare un început de veselie care se transformă într-un zîmbet. Aron îi distinge cu greutate trăsăturile. îi aude rîsul, nu e zgomotos, parcă ar rîde în el. Pe măsură ce clipele trec, veselia creşte, rîsul devine hohot, iar hohotul o explozie. Efortul de a se stăpîni, de a rămîne încremenit pe scaun, acum se răzbună, nervii îşi cer dreptul lor, ies la suprafaţă prin acest rîs care se amplifică nebuneşte. îşi ia braţul de pe umărul lui şi veselia se potoleşte. Aron se simte ridicol în tăcerea lui tîmpă. Deodată, se trezeşte şi el rîzînd. La început mai încet, apoi din ce în ce mai tare, contaminat de exuberanţa celuilalt, calmîndu-se şi el în această veselie care la început fusese forţată, nervoasă, apoi devenise firească.

„Ţi-ar fi plăcut, bătrîne, să mă prinzi ! spune Iustin. Nu m-ai fi iertat toată viaţa. Parcă te aud cum ai fi spus: «Priviţi campionul nostru !»“

„Ştii ce-am simţit la început ? Parcă aş fi alunecat pe o coajă de pepene. Aveam impresia, că vrei să-ţi baţi joc de mine. Doar la urmă m-am prins şi am izbucnit în rîs... Hai să ne mişcăm puţin... să ne ducem pînă la mare. Poate facem o baie.“

Trec pe lîngă bucătăria de vară, deschid o

portiţă şi intră în grădină. Luna stropeşte cu var ciorchinii de struguri : sîni mici, care nu mai reuşesc să se ascundă sub butucii de vie. Frunzele uscate de porumb se lovesc între ele — săbii ce se luptă cu noaptea. Sunetele sînt izgonite de răsuflarea grea şi profundă a unui animal uriaş ce se întinde în beznă — marea.

înaintează pe un tăpşan cu iarbă măruntă, arsă de soarele din timpul zilei. Aerul sărat e amestecat cu mirosul de alge. Deodată, sub ochii lor, izbucneşte ca un strigăt întinderea nesfîrşită a mării. Grăbesc paşii împinşi de un îndemn neştiut. Aţîţaţi. Coboară malul abrupt pe o potecă îngustă. Plaja e pustie. Nisipul e uşor denivelat, mici alveole negre ; sute de femei tolănite, cuiburi de păsări care nu vor sosi niciodată.

Se apropie de apă. Stau amîndoi în picioare şi privesc întinderea nemişcată.

„Iustine ! mormăie după un timp Aron. Atunci cînd te-am întrebat... e adevărat, am vrut să te prind, dar am vrut să aflu şi ce zici. Eu cred că... e totuşi ceva în capul tău."

„Ce ?“ îl întreabă el în glumă.

„Adică aşa... Nu se poate să-ţi treacă prin minte toate astea dacă n-ai simţi că ai un rost..."

„Nu-i răspunde, parcă nu l-ar fi auzit. Se lasă în genunchi, prinde în căuşul palmei puţină apă şi se spală pe faţă. Simte pe buze gustul sărat al mării. Aron îşi îndreaptă privirea spre el. îl vede stînd jos, cu braţele întinse spre apă, pare un copil care s-ar juca în nisip. Se apleacă şi el în genunchi, se uită la valurile care se întind spre ei.

Dacă cineva ar fi trecut pe mal, poate nu i-ar fi zărit, sau ar fi crezut că sînt două grămezi de nisip pe o plajă părăsită, într-o noapte călduroasă de

septembrie.

„A! IUSTIN ! BINE AI VENIT ! PRIVEŞTE-MĂ!
Joc în travesti ! Amalia m-a îmbrăcat în capotul ei pentru a mă feri de praf !“ începe să se dezbrace cu mişcări iuţi, amuzat şi în acelaşi timp puţin enervat că a fost găsit aşa.

„Nu ştiu ce l-a apucat de cîteva zile ? ! i se adresează Amalia. Nu-şi mai găseşte liniştea. Mereu întreabă de tine ! Cotrobăie prin toate lăzile şi dulapurile, răscoleşte

boarfele şi hîrţoagele astea pe care trebuia să le arunc demult !“

„Amalia 1 Te rog ! încearcă bătrînul s-o readucă la ordine, nemulţumit de autoritatea din glasul ei. Dar ia loc, Iustine ! Stai pe fotoliul acela. E cam deranj... Vrei să ne aduci cîte un pahar cu apă ?“ îi spune bătrînei vrînd să curme discuţia, s-o trimită la bucătărie.

„Am primit ilustratele de la mare ! zice bătrîna, parcă n-ar fi auzit ce i-a spus Trifon. Eşti un băiat gentil ! înainte şi noi ne duceam la Carmen Sylva !“

„Vasile Roaită !“ o corectează mormăind Trifon.

„Eforie Sud“, spune în glumă Iustin.

„Nevoia de a schimba ! şi Amalia ridică din umeri ca şi cum amănuntul ar fi fără importanţă. N-am mai recunoscut nimic din ilustrată ! Ultima dată am fost acolo în ’47. Mai sînt vile pe faleză ?“

„Doar cîteva... S-au construit blocuri" îi explică Iustin surprins de buna dispoziţie a bătrînei.

„Păi vezi, Trifone ! Am avut dreptate !“ şi fără să aştepte răspuns, iese din cameră cu paşi fermi.

Ceva nou se petrecuse în viaţa lor, autoritatea bătrî- nului părea ştirbită, parcă Amalia şi-ar fi adus aminte că poate să-şi exprime părerile, poate să aibă drepturi egale în casă, iar Trifon poate fi înfruntat şi chiar învins.

„Ai văzut-o ? ! i se adresează bătrînul în şoaptă luîn- du-l aliat. Nu ştiu ce are de la un timp ? ! E în criză ! Nu vrea să mă lase să mă uit prin cufere ! Zice că fac praf de pomană !“ şi îşi strîmbă buzele mirat şi nedumerit.

„Cauţi ceva ?“

„Dreptul civil al lui Planiol... voiam să-l mai răsfoiesc. Am găsit cîteva cărţi de drept, reviste, ziare... dar Planiol ? Nu-i şi pace ? ! Uite ce

zdreanţă mi-a dat... cu flori roşii şi galbene. Parcă am înnebunit amîndoi 1 Mai mare rîsul că m-ai găsit aşa !“ şi bătrînul aruncă halatul pe un scaun.

„Cărţi de istorie ai găsit ?“ îl întreabă Iustin vrînd să schimbe discuţia, să uite de halat.

„Nu... nu dragul meu ! şi bătrînul se uită în jur. Vezi cufărul cu capac boltit şi ferecat cu cercuri de fier ? **E** un cufăr de la Viena. în el ţinea Scriban ziarele care soseau în fiecare zi. O adevărată colecţie ! Scriban era atunci o mare personalitate politică, i se făceau fotografii, **se** scriau articole despre el... Nu ştiu de ce a rămas cufărul la noi ? ! Cum nu l-au găsit la percheziţiile care ni s-au făcut de atîtea ori ? ! înainte ar fi ieşit bucluc... Vreau să mă uit prin cărţile şi ziarele astea, să le triez. Amalia zice să le vindem sau să le dăm foc ! Nu-s de acord ! Se opreşte o clipă, apoi strigă : Amalia ! Rîşniţa şi o ţigară !“

Iustin recunoaşte în glasul lui vechea autoritate şi putere.-

„Argintăria o mai lustruieşti, unchiule Trifon ?“

„Aceeaşi manie ! Ha-ha ! Dar tu ce-ai făcut p-acolo ? Văd că eşti bronzat..."

„Am fost la mare, am lucrat pe un şantier."

„Lui Iustin i-am pus mai multă, spune Amalia intrînd în cameră cu două farfurioare cu dulceaţă. Lui Trifon nu-i face bine. Are diabet."

„Amalia ! Te-am rugat să-mi aduci rîşniţa şi o ţigară."

Bătrîna se îndreaptă spre dormitor bombănind nemulţumită.

„De la un timp zice că nu mai suportă fumul de ţigară, îi spune Trifon în şoaptă. Mă obligă să pun scrumul într-o cutje de Nescafe pe care o acopăr de fiecare dată. Un adevărat chin ! Numai fumat

nu-i ăsta ! Nici la internat n-am păţit aşa ceva !“

„Ei ! Ce şuşoteşti acolo ? Uite cutia."

Amalia, pînă acum ascultătoare, subjugată pînă la teroare, s-a revoltat şi a izbutit să-şi impună punctul de vedere : «l-a obligat să poarte un capot şi să pună scrumul într-o cutie». Amănunte aparent fără importanţă pe care Trifon vrea să le atribuie bătrîneţii, sau unei suceli de femeie, fără să admită că Amalia a reuşit să-l învingă, aproape simbolic : un capot de damă ! Nu este o răsturnare definitivă a raportului stăpîn-supus, ci doar o răzvrătire. A fost suficient să strige : «Amalia ! Rîşniţa şi ţigara» şi ea s-a întors la vechea ascultare. Stă pe scaun cu mîinile strînse în poala rochiei, umerii aduşi, măruntă la trup, cu faţa mică, părul cărunt la rădăcină, cîndva vopsit, buzele moi şi ţuguiate pe o dantură falsă, greşit montată. Deasupra lor a rămas doar gestul lui Trifon care învîrte încet, sigur şi monoton, minerul rîşniţei, gest de stăpîn care a înăbuşit nesupunerea.

„Mătuşă Amalia ! rupe tăcerea Iustin. Arăţi foarte bine ! Eşti energică şi plină de viaţă !“

„Asta da !“ sare bătrîrful făcînd un gest cu mîna, parcă ar fi spus : «Prea energică !»“.

„Obosesc repede, Iustine ! Eu am grijă de casă şi tot eu fac tîrguielile şi car sacoşele. El nu iese din casă decît rareori... Trebuie să stau la rînd pentru carne şi zarzavat. La vîrsta mea nu-i uşor. Sînt sănătoasă, e adevărat, mulţumesc lui Dumnezeu... Am auzit că Liz Spiliadis e bolnavă."

„Da ! Ce-i cu ea ?“ întreabă iute bătrînul.

„A fost internată la spital..."

„Ce i-au spus doctorii ?“ întreabă Trifon cu acel interes al oamenilor în vîrstă care ascund spaima pentru propria lor sănătate şi viaţă.

„Nu ştiu... nu e bine... Spune-mi ? Ce păstrezi în casetă ?“, întreabă Iustin vrînd să schimbe subiectul.

„E cutia în care Scriban avea ţigările de foi, şi bă- trînul deschide capacul pe care e scris : *Macarillos.* Era un mare fumător de havane. Le cumpăra de la o firmă din Grecia."

„De cînd sînt aici ?“ întreabă Iustin privindu-le cu atenţie, ridică apoi una cu grijă să nu cadă tutunul uscat.

„Păi, să fac o socoteală... Dacă Scriban a murit în ’45... Sînt în caseta asta de aproape douăzeci şi cinci de ani...“

„Hai ! Treceţi dincolo ! Lăsaţi vechiturile ! strigă Amalia spre surprinderea lui Trifon. Aici e prea mult praf şi deranj !“

Bătrînul ia rîşniţa, schimbă o privire cu Iustin, parcă i-ar spune : «Vezi ce clonţ are !»- şi se îndreaptă spre dormitor. Iustin şi Amalia îl urmează. Trifon se aşază în fotoliul preferat de lîngă fereastră, Iustin lîngă el, iar Amalia pe pat. începe să croşeteze.

Picături de ploaie trag sfori transparente prin faţa geamului. Cîte o pală de vînt se izbeşte în ferestre, lasă în urma ei un gol prelung, o tăcere în care nu se aud decît andrelele mînuite cu îndemînare de mîinile Amaliei; sunet mărunt, ronţăit de carie, tenace, răbdător, imposibil de învins. Lîngă el, scrîşnetul rîşniţei ; sunet de pietre care zdrobesc voinţe şi energii. Deasupra lor tic-tac-ul pendulei care le măsoară pe toate, suprem şi iertător.

„Unchiule Trifon ! spune Iustin vrînd să alunge tăcerea dintre ei. Mătuşa Liz a lăsat o scrisoare în

care aminteşte şi de TVna Arghir. E prea bolnavă s-o întreb ce a determinat-o să-şi îndrepte gîndurile spre ea... S-a referit la măştile de gaze din timpul războiului. Ce legătură este între Ana, Scriban, Nicolae Hălmăgianu şi aceste..."

„Nu e vorba despre măşti pentru gaze ! precizează bătrînul aşezînd rîşniţa pe măsuţa de lîngă el, ci de cartuşele filtrante care se foloseau la măştile cu gaze."

„Bine-bine ! Dar ce amestec a avut Ana cu nişte cartuşe ? !“

Tace. Rupe o ţigară în două, aprinde o jumătate, pune repede chibritul în cutia-scrumieră şi aşază capacul. Iustin remarcă faptul că Amalia a rămas cu ei, nu s-a dus ca de obicei la bucătărie, parcă ar fi vrut să se ştie că există şi ea în casa aceasta şi poate să asiste la discuţiile dintre cei doi şi chiar şi să intervină.

„Spune-i despre casa lui Scriban din Jianu în care a fost invitat Nicolae Hălmăgianu, cînd s-a pus la cale afacerea... drăciilor alea de cartuşe ! Erai de faţă ! De ce taci Trifone ? !“

Bătrînul tresare, parcă uitase de ea ; întoarce capul şi o măsoară lung.

„...despre salonul şi terasa de la parter şi biroul şi dormitoarele de la etaj ! Un adevărat palat ! Nu casa vă ţinea legaţi ! Catinca ! Ea vă unea ! O iubeai din tinereţe, de aceea erai avocatul lui Scriban ! Poate în altă parte ai fi cîştigat mai bine ! De ce nu mărturiseşti cît ai pătimit pentru femeia asta ? Scriban îşi găsise o amantă la Iaşi, o actriţă frumoasă şi deşteaptă... parcă ţi-ar fi spus : «O doreşti pe Catinca ? Ia-o.* Dacă vrei să-i povesteşti

despre tine şi despre ei, atunci spune-i tot adevărul, Trifon ! Chiar şi ce nu-ţi convine sau te umileşte !“

Suprimarea ziarelor : Adevărul, Dimineaţa şi Lupta. Japonia invadează China. Continuă luptele din Spania. Italia ocupă Abisinia. Fuhrerul devine conducătorul suprem al armatei. La Capitol rulează Contesa Walewska, cu Greta Garbo şi Charles Boyer. Goga a demisionat. La putere : guvernul Patriarhului Miron. Ministru de Interne : Armând Călinescu. Continuă procesul lui Rykov, Buharin, Keretinski şi Rakovski, procuror, Vîşinski. înarmări in Anglia. Trotzki se refugiază in Mexic. Cehoslovacia îşi apără independenţa. Un bătrin din Anglia, in vîrstă de 73 ani, are meseria de sperietoare de ciori, se plimbă în jurul lanurilor cu o huruitoare în mină, fluieră şi cintă.

Scriban citea la birou, din cînd în cînd îşi nota ceva. Eu mă aşezasem în salonul mic, răsfoiam un ziar.

„Care mai e preţul ţiţeiului ?“ m-a întrebat el.

„Şapte mii cinci sute", i-am spus eu după ce am găsit rubrica în ziar.

„Dar Bursa ?“

I-am citit pe rînd cotele, începînd cu Astra Română. „Hm ! Redevenţa scade mereu“, a mormăit el.

„Ce ştii despre Austria ? Ieri, ziarele n-au fost prea clare."

„La treisprezece martie trebuia să aibă loc un plebiscit. Poporul urma să hotărască dacă Austria va rămîne liberă sau se va alipi Germaniei. în aceeaşi zi a sosit un ultimatum de la Berlin. Cancelarul Schussnigg, a cedat. Armatele germane au trecut frontiera..."

„Tratatul de la Saint-Germain ?“

„Aruncat la, coş... ca toate tratatele !“

„Crezi că va fi război ?“

„Nu hotărîm noi începerea unui război, Trifone ! Cauza inițială, aparentă, e fără importanţă ! Trebuie să aflăm acel şir de cauze ce determină cauzalitatea unui fenomen din istorie ! Aşteptăm desfăşurarea lor... N-avem altă soluţie."

Mă uitam la el. Privirea concentrată, ochii cenuşii, fără gene ; greu de intuit, nările îi vibrau uşor la fiecare respiraţie, cînd vorbea i se dilatau ; buzele lipsite de moliciune, încordate, trase în jos de fălcile proeminente, gură energică, nervoasă. Haină de culoare închisă, pantaloni reiaţi, vestă gri, cravată cu nod gros. în buzunarul de sus al hainei avea întotdeauna o batistă albă pe care o ţinea uneori în dreptul unei mici eczeme de la gît. Radia încredere, siguranţă, putere, lipsit însă de aroganţă; orgoliu bine ascuns. Rostea cuvintele fără grabă, 'apăsa pe unele silabe, uneori fraza avea o intonaţie stranie, parcă trage în el cuvintele scoţîndu-le apoi încărcate cu o forţă nouă : mici explozii într-o gură de lup.

în clipa aceea s-a auzit soneria. Era Nicolae Hălmă- gianu. Valetul casei, bătrînul Emanoil, a traversat salonul şi s-a dus să-i deschidă. Ne-am strîns mîinile. Scriban a părăsit' scaunul din spatele biroului şi s-a aşezat lîngă noi, în fotoliu, semn de amabilitate şi egalitate în discuţia ce va urma. Hălmăgianu nu îmbătrînise prea mult, nu-l văzusem de cîţiva ani : inginer studios, preocupat de probleme de laborator, poate privirea lui de miop mă făcea să-l judec aşa ; sigur pe sine, îşi cunoştea puterea şi era destul de şiret. Hălmăgianu a fost primul care a atacat, i-a amintit că erau «vechi concurenţi în petrol... dar nu adversari». Scriban a zîmbit. Eram curios cum va proceda, avea subtilitatea politicianului dar şi forţa

inginerului care colindase în tinereţe dealurile cu sonde. A luat o ţigară de foi, a tăiat-o cu un cleşte special şi a aprins-o cu gesturi leneşe. Aştepta, îl pîndea, se lăsa provocat. Emanoil aşeza în dreptul fiecăruia cîte xln pahar cu Martini.

„Am fost surprins că m-ai invitat" a zis Nicolae.

„De ce ? !“

„Eşti Rezident de Prut! N-ai prea mult timp liber." „Nicol, dragă ! Se poate ? ! Pentru tine am timp ori- cînd !“ şi pe faţa lui Scriban a apărut un zîmbet de satisfacţie.

„Noi am lucrat un timp în petrol, am fost cumnaţi, dar..."

S-a oprit, a pus paharul pe o măsuţă de lîngă fotoliu. Era tentat să-i spună : «De ce m-ai chemat ? Ce vrei ?» S-a abţinut, nu voia să pară interesat, să precipite convorbirea ; a dovedit din nou cît este de abil. Avea o deviză : «Cine nu se stăpîneşte pe sine, nu stăpîneşte lumea».

„Ai tăi ce fac ? Catinca ? Copiii ?“ a întrebat Nicolae

„Bine, toată şatra..."

Emanoil ne-a servit cu ţigări dintr-o casetă de argint, a mai turnat Martini în paharele goale şi a pus cuburi de gheaţă. Scriban a ridicat privirea spre el, a fost suficient să înţeleagă că vrea să ne lase singuri.

„Cred, Nicol, că eşti curios să afli de ce te-am invitat ? Nu-i aşa ? !“ e rîndul lui Scriban să atace.

„Da. Mai ales acum... Familiile noastre s-au despărţit prin divorţul Irinei de Andrei."

„Nu încerc să-i împac ! Nici o teamă ! Nu pentru asta te-am invitat ! şi Scriban a tras din ţigara de foi, a aruncat fumul într-o parte, şi-a agăţat degetul în marginea vestei şi s-a aşezat

comod pe canapea. Cred că-ţi aminteşti ziua cînd Ana, Catinca şi cu mine l-am botezat pe fiul cel mai mic al lui Andrei ?“

„Cum să uit botezul de la Iaşi al lui Iustin ? !“ zice încîntat Nicolae.

I

Scriban reuşise să-l capteze, să-l scoată din prudenţa lui. îşi calcula precis fiecare cuvînt, era lipsit de orgoliul insolent care ar fi iritat adversarul, ne vorbea cu aerul că amîndoi sîntem vechi şi buni prieteni.

„...discutam şi cu Trifon înainte. Toate ţările se înarmează : unele pentru apărare, altele pentru atac. Industria de război este pe primul loc !“

Scriban sărise de la botezul unui copil, la industria de război, încerca să-l deruteze, naviga cu abilitate între două subiecte aparent fără nici o legătură.

„Mi s-a propus o afacere, a spus Scriban cu glas sec. Fabricarea unor cartuşe filtrante pentru măştile cu gaze. Eşti inginer chimist ! Sînt convins că vei putea asigura o producţie de cîteva sute de mii de cartuşe !“

Nicolae e surprins, primeşte însă bine vestea ; nu răspunde imediat, îl priveşte fără să clipească din spatele ochelarilor cu multe dioptrii.

„De ce m-ai ales pe mine ? !“ spune el cu voce joasă, rostind cuvintele rar, mereu la pîndă.

„Eu nu mă pot ocupa... n-am timp ! Cui să i-o dau ? Albert e medic ! Răşcanu a fost numit judecător la Curtea de Casaţie ! George se ocupă cu politica lui comunistă ! Andrei e ofiţer. N-am pe nimeni din familia Catincăi. Eu am fost singur la părinţi, aşa că...“

Nicolae îşi şterge ochelarii cu batista ; orbitele

albe, privirea tulbure, pleoapele strînse, o cută adîncă între sprîncene ; expresie de pisică şireată gata să facă un salt în ceafa victimei.

„Dragul meu, Scriban ! Te respect ca om de afaceri şi politician, dar... n-am crezut nici o iotă din tot ce mi-ai spus !"

Scriban izbucneşte în rîs, primeşte atacul direct, parcă l-ar fi aşteptat. Nicolae a muşcat din momeală, acum poate să-l lovească la rîndul lui, să-l determine să primească oferta. Simte că vrea să-i mai spună ceva, nu-l întrerupe.

„Nu ai pe nimeni în familie... dar ai prieteni şi colaboratori. în spatele fiecărei acţiuni se ascunde o altă explicaţie despre care nimeni nu vorbeşte/[1]

„Nu vreau să ocolesc partea ce nu se vede... Există, nu te contrazic..."

Nicolae rînjeşte mulţumit, nu ştie că a mai pus un pas pe drumul dorit de Scriban.

„lrina a rămas în Casa cu lei împreună cu Iustin şi bătrîna Olimpia. Trăiesc doar din pensia pe care le-o trimite Andrei..."

„Şi ? 1"

„Beneficiul afacerii îl va primi lrina pentru Iustin ! Acum ai aflat Nicol, partea nevăzută... în spatele unor cartuşe filtrante se află... o explicaţie sentimentală. Un copil, Iustin, botezat de mine !" şi Scriban stinge ţigara în scrumieră semn că terminase ce a avut de spus.

Nicolae rămîne nemişcat, parcă un creier electronic a intrat în funcţiune calculînd în grabă tot ce i-a spus Scriban ; ochii lui sînt atît de mici, ascunşi de ochelari, încît par o linie subţire, o dungă tăioasă.

„Cît ?" rosteşte după un timp Nicolae cu glas şoptit.

„Ce, cît ? !“

„Cît vrei ?“

„Nimic !“

„Cum, nimic ? !“ glas rece, expresie rigidă.

„Pentru Iustin cincizeci la sută din beneficiu, cinci la sută celui care va aduce comanda... restul pentru tine. Ai laboratorul de la Cîmpeni. în cîteva luni te pui pe roate..

„Nu accept !“ răspicat, tăios.

„De ce ? !“ blînd, îngăduitor, chiar amuzat.

„Nu-ţi înţeleg generozitatea ? ! îţi plac banii şi ai nevoie de ei !“

„Cu o singură precizare, dragul meu, Nicol ! Acum am destui pentru a trăi liniştit, chiar foarte liniştit, încît să-mi permit să fac şi un bine...“

„Nu te cred, Scribane ! Nimeni nu renunţă la bani... atunci cînd îi poate cîştiga. Nimeni nu scoate bani din pungă fără un interes !“

„Nu-i scot, renunţ în favoarea unui copil !“

„Banii n-au măsură !“

„Cît timp nu-ţi place şi altceva !“

„Ce ? ! şi Nicolae rîde pentru prima oară, se lasă pe speteaza fotoliului, încearcă să-şi destindă trupul, vrea să savureze ultima lovitură pe care i-o pregătise. Femeile ? !“ insinuant, ironic.

Zîmbetul îi dispare treptat de pe obraji, nu poate să-şi ia ochii de pe dinţii lui Scriban : albi, puternici, desco- periţi de buzele subţiri într-un zîmbet prelung.

«m-am născut într-un spital de copii alienaţi, tata era felcer, casa noastră se afla în curtea spitalului... nu aveam cu cine să mă joc ; le-am adus o minge de fotbal, unii nu puteau alerga, alţii

nu reuşeau s-o lovească cu piciorul ; am încercat tot ce ştiam, inutil... într-o zi, descurajat, m-am aşezat în rînd cu ei pe o bancă, ţineau mîinile pe cap, se fereau de soare, am făcut şi eu la fel... după o vreme, cînd m-am ridicat de pe bancă, am văzut că toţi mă imită ; găsisem limbajul ; comunicam ! mă urmau peste tot, făceam un gest şi ei îl repetau... tata, chiar şi doctorii apelau uneori la mine cînd aveau neplăceri cu vreunul, eram singurul pe care îl ascultau orbeşte... în- tr-o seară, m-am lungit într-un pat în cameră cu ei, numai aşa se culcau ; priveam zăbrelele din dreptul ferestrei, atunci am înţeles că îi conduc, mi-am simţit puterea... am adormit, dimineaţa tata m-a căutat prin saloane şi m-a trimis la şcoală, mă avertizase : «Intr-o zi unul o să-ţi dea cu o piatră în cap !»... cînd a venit inspecţia eram cu ei în grădină, un inspector a spus : -«Cheltuim inutil ! Uitaţi-vă ! Sînt nişte animale». Altul a completat : «Poate ar fi bine să le suprimăm treptat fondurile ! Să scăpăm de ei !» Mă uitam îngrozit la acei bărbaţi... Nu ştiau că eu... Ce bine e să fii nebun ! Nimeni nu se fereşte de tine ! I-am spus tatii care l-a informat pe director... Am primit mai departe fonduri, dar mai mici ca înainte ; le era mereu foame, şi mie îmi chio- răiau maţele. Mulţi mîncau iarbă, i-am imitat, era rîndul meu să-i imit. Nu ştiam cînd va veni ziua să mănînc pîine pe săturate... De multe ori am impresia că îi văd în jurul meu, au devenit bărbaţi maturi, dar sînt la fel şi eu trebuie să le spun ce să facă şi încotro să se îndrepte... Lumea e un spital de copii nebuni, seara trebuie să-i culci şi să le urezi noapte bună !»

„Mi-au plăcut banii, Nicol. Ai dreptate ! La început am vrut să mănînc pe săturate, apoi să nu mă tem de ziua de mîine... o vreme am agonisit, după aceea mi s-a făcut silă. Mă îngrăşasem peste măsură, iar contul de la bancă era... Recunosc ! îmi place să fiu lîngă o femeie frumoasă, nu mă feresc de tine, dar nu asta e slăbiciunea mea... Vino la Iaşi să vezi ce reprezint acolo ! Am avion personal, cînd vrei îmi dai un telefon şi plecăm împreună. Cinci zile stau la Iaşi într-o casă pe care unii o numesc palat... Nu-mi place, e prea mare şi lipsită de căldura acesteia. Nici Catinca nu vrea să stea acolo, spune că nu vrea să fie regină, chiar dacă eu sînt «Regent de Iaşi»“

„Mă derutează lipsa ta de interes !“

„Interesul meu este de a îndeplini rugămintea Anei !“ „Nu cîştigă nimic !“

„Ba da ! Cum de n-ai înţeles, Nicol ! şi Scriban ridică puţin vocea şi se apleacă spre el privindu-l în ochi. Cîştigă dreptul pe care îl ai cînd dăruieşti ceva ! Dreptul unui bine făcut Irinei ! Orlenilor !“

„De unde ştii că Irina va primi ?“

„Ana va pleca la Cîmpeni să vorbească cu ea. Am vrut să am în prealabil consimţămîntul tău !“

Nu eram convins că Scriban spusese totul, ceva rămăsese neclar ; povestea nu avea o singură faţetă, sau două, ci mai multe. Şansele erau egale, fiecare putea să fie învins sau învingător. Cel care va vorbi primul va pierde. Deodată, am auzit :

„Ce cantitate ?“

„Cîteva sute de mii !“

„Ce preţ ?‘‘

„Convenabil pentru un cîştig bun... încă ceva ! Să nu afle nimeni ! E o comandă secretă pentru

armată. Să-i spui Irinei că-i dăruim o rentă lunară pentru Iustin. Pînă la toamnă sper să începi producţia !“ şi Scriban îi întinde mîna.

Ne-am îndreptat spre uşă. Emanoil l-a ajutat să-şi îmbrace paltonul. Nicolae şi-a luat rămas bun de la noi şi s-a urcat în maşină. Roţile au scrîşnit pe aleea ce ducea spre poartă. Scriban a rămas cîteva clipe în prag, pe faţa lui nu se putea citi nimic, nici cel puţin satisfacţia învingătorului.

Armând Călinescu declară : «România se va împotrivi oricui pînă la limitele puterilor sale ! Dau petrol şi grîu pentru a nu da sînge şi pămint.» Anglia şi Franţa garantează Grecia şi România împotriva oricărei agresiuni. România duce o politică de pace şi prietenie cu celelalte state. Sc pune problema statelor baltice şi agresiunii indirecte. Pact de neagresiune între Rusia şi Germania. Ribbentrop la Moscova. Se aprind făcliile, film românesc cu George Vraca şiOlga Porumbarii. Acord comercial intre Germania şi Rusia. Armata germană atacă graniţele Poloniei. Franţa şi Anglia declară război Germaniei. Venus a învins Ripensia cu 3-0. Rusia dă asigurări Lituaniei. Varşovia a capitulat. Nimic nu s-a schimbat în Hyde-Park, tinere londoneze se duc să facă baie. Armând Călinescu a fost asasinat ; criminalii au fost împuş- caţi la faţa locului.

Am intrat în dormitor. A întors capul spre noi cu o mişcare înceată, obosită. Era îmbrăcată cu o rochie lungă, de culoare închisă şi cu un bolero de dantelă albă. Slăbise mult, părea schimbată, îmbătrînită. A încercat să-mi zîmbească — mi-am amintit de surîsul cu care mă întîm- pina de cîte ori soseam la Ţintea —, acum zîmbetul era forţat, crispat. S-a apropiat, m-a luat de mînă şi s-a uitat în ochii mei. Am înţeles că vrea să afle rezultatul convorbirii dintre Scriban şi Nicolae Hălmăgeanu. I-am relatat pe scurt convorbirea, la urmă i-am

spus că totul era aşa cum dorise. M-a rugat să-i dau amănunte, n-am vorbit prea mult, mi-era teamă să nu mă încurc.

„Poate ţi se pare nefirească dorinţa mea, a spus Ana făcîndu-mi semn să iau loc pe canapea. Catinca m-a înţeles mai greu... Tocmai recapitulam cîteva întîmplări din viaţa mea...“

„Te-am înţeles şi am fost de acord ! Acum cred că eşti mulţumită'*, a zis Catinca dorind să curme discuţia, în- cercînd s-o liniştească.

Ana parcă n-a auzit-o, încerca să rămînă calmă, în ea se ducea lupta dintre nevoia de a se destăinui şi a tăcea, între dorinţa de a pedepsi şi a ierta, între bunătate şi asprime şi din această încordare rezulta o uşoară absenţă, o plutire care îi dădea un aer transpus. Din privirile ei am înţeles că a revenit între noi cu o putere sporită.

„De tine nu mă feresc — mi s-a adresat ea. Ne cunoaştem de mult timp... ai fost coleg cu George, veneai în Casa cu lei, apoi la Ţintea. Ai fost avocatul tatii, «duhovnicul nostru». Ştii tot ce s-a petrecut în familie... O iubeşti pe Catinca...**

A tăcut o clipă, parcă ar fi încercat să-şi adune gîndurile. în camera spaţioasă, cu ferestre înalte, mobilă albă, plutea o tensiune care trecuse de la dezlănţuire la furie concentrată, lucidă, tăioasă.

„...o iubeşti de cînd erai tînăr...** a continuat ea.

„Ana ! a intervenit Catinca încercînd să-şi ascundă enervarea. Toate au trecut ! Sînt înmormîntate ! în seara aceasta e sărbătoare !“

„Nu şi pentru mine !, glas tăios ; a răsucit capul spre ea cu o mişcare iute. Nu le consider înmormîntate ! Nu mi-ai lăsat amintirile în pace !

Nu le-ai lăsat să se odihnească şi să moară în tinereţea şi trecutul meu ! Nu le-am uitat... şi nu vreau să crezi că nu le-am înţeles la vremea lor !“

„Dar acum... nu mai are nici un rost să reluăm unele amănunte !“

Catinca era dispusă să cedeze, pentru prima dată o vedeam pe Ana atît de înverşunată şi neiertătoare. Dorise întotdeauna să alunge discordia din familie, tăcuse şi îndurase numai pentru a evita o discuţie neplăcută. Era convinsă că nu se schimbă nimic. Acum se afla în preajma unei hotărîri, voia să vorbească, să se elibereze pentru a putea trăi mai departe.

„în toamna în care m-am îmbolnăvit şi tu ai plecat cu Scriban la Cîmpeni să aduceţi un medic" — a spus ea cu glas încet, ca şi cum ar fi aflat de unde trebuia să înceapă şi în acelaşi timp a înţeles că nu poate da înapoi.

„Ne întoarcem tocmai acolo ?" a zis imprudent Catinca.

„Da !“ şi Ana a ridicat privirea spre ea, o privire necunoscută mie pînă azi.

A tăcut. Era şi ea parcă speriată de «locul» de unde pornise şi unde va ajunge ; a văzut într-o fracţiune de secundă «întreg drumul», acum nu mai putea să se întoarcă.

„...de acolo încep suferinţele mele ! în noaptea în care Scriban m-a părăsit pentru tine ! Am presimţit şi am ieşit în cerdac şi am ţipat să nu plecaţi împreună... V-am văzut urcînd în maşină şi am strigat din nou ! Voi nu m-aţi auzit sau n-aţi vrut să mă auziţi şi pînă la urmă n-am mai putut opri destinul ! Nici tata, Dumnezeu să-l ierte, n-a zis nimic ! Afacerile îi mergeau prost. Îmbătrînise. îi era teamă să nu-l piardă pe Scriban, tînăr în

plină ascensiune, cunoscut în tot ţinutul..."

„De ce îl amesteci şi pe tata în povestea asta ?! a zis Catinca cu asprime în glas. Ce rost are ? ! Pretinzi că l-ai iubit !“

„N-o să-ţi spun niciodată ce a reprezentat tata pentru mine... Dar atunci a greşit pentru că a lăsat să se comită o nelegiuire sub ochii lui !“

S-a oprit. A respirat adine pentru a-şi reveni.

„Ana ! Te rog !“ a zis Catinca cu blîndeţe, parcă speriată de puterea ei, simţind pericolul că va spune tot ce gîndeşte.

„Am tăcut ani de zile, acum vorbesc ! L-am iubit pe Scriban ! O să-ţi povestesc mai tîrziu cînd am scăpat... Acum mă simt împăcată, într-un fel răzbunată."

„Răzbunată ? 1“ a întrebat Catinca uimită.

„Da... Vorbeam despre tata... Toţi aţi plecat din Ţintea : tu, Maria şi Elvira la Bucureşti. Andrei şi George îşi căutau şi ei un rost. Ne trimeteai lunar cîteva mii de lei, pretindeai că sînt rentele din averea pe care tata i-o dăduse lui Scriban s-o administreze... s-o plaseze în acţiuni la bursă. Banii ne ajungeau cu mare greutate. Dacă n-ar fi fost Andrei să ne ajute, poate uneori n-aş fi avut cu ce să cumpăr medicamente pentru tata. Era paralizat. Se gîndea la voi, vă aştepta... voi nu veneaţi, n-aveaţi timp pentru el. Maria voia să se mărite cu Albert, Elvira se plimba cu maşina la şosea. Numai Andrei trecea pe la noi. Ai ştiut că ne trimetea bani ?“

„Nu", a răspuns Catinca jucîndu-se nervoasă cu ciucurii de pe marginea cuverturii.

„Aşteptai să cerşim un drept al nostru ? ! Sau... pur şi simplu nu te gîndeai că «cei de la ţară», cum ne spuneai tu, nu aveau cu ce cumpăra lemne să

încălzească două camere... Noi ! Boierii ! Rudele sărace ale industriaşului Scriban, dormeam într-o singură odaie ! Ştii că noaptea mă trezeam şi auzeam pe cineva respirînd lîngă mine... în nopţile de coşmar credeam că în patul în care era tata... se află un bărbat care ar fi putut fi soţul meu... Ştii ce-nseamnă ca o femeie care n-a fost femeie, să dorească un bărbat care i-a fost luat de sora ei ? ! Ştii că mi-a ars carnea pe trup în nopţile de insomnie, în nopţile de primăvară şi că fecioria mea, de care tu vorbeşti cu atîta admiraţie, e un preţ mult prea amar şi dureros pentru a fi o probă de mîndrie !“

Nu îndrăzneam să mă uit la ea, o auzeam doar cum respiră din ce în ce mai greu. Catinca stătea înlemnită pe colţul patului, ghemuită lîngă noptieră.

„După moartea «Colonelului Ion Arghir», cum vă plăcea să spuneţi voi, surorile mele, acum doamne din înalta societate, toate măritate... după ce a murit tata, am rămas singură la ţară. Singură într-o casă cu şase camere, cu umbre, amintiri, voci, temeri, fără nici o speranţă, fără să ştiu ce să fac cu viaţa mea... Priveam tavanul ore întregi pînă cînd uitam de mine... Voica îmi pregătea de mîncare şi făcea ordine prin casă. Eu mă duceam în fiecare zi la cimitir..."

Pieptul, acoperit cu boleroul alb de dantelă, se ridica şi se lăsa cu rapiditate, parcă ar fi avut de învins o greutate ce-l apăsa. Stătea pe canapea cu spatele drept, crispat, cu mîinile strînse. Expresie transpusă, ca şi cum ar fi avut de îndeplinit un legămînt, ar fi dus la capăt un gînd dictat de o lege mai puternică decît voinţa ei ; trebuia să pedepsească fără duritate dar nici cu prea multă blîndeţe. Părea de neînduplecat, ea, domnişoara

Ana, fiinţa cea mai blîndă pe care am întîlnit-o vreodată.

„Cred că ar fi bine să te liniştesti !“ a spus Catinca cu glas încet.

„Acum, pentru că am început, trebuie să-ţi spun tot ce am pe suflet. De Trifon nu mă feresc, el îţi e destul de apropiat..."

„Ce vrei să insinuezi ? !“ a sărit Catinca.

N-a auzit-o, nu i-a răspuns.

„...mă duceam în fiecare zi la cimitir. Treceam pe uliţele satului îmbrăcată în negru şi cu voal pe faţă. Cei de la circiumă, strînşi sub -«streaşină», şuşoteau între ei, ziceau că-mi pierdusem minţile şi luasem drumul bisericii şi al cimitirului. Voica îmi spunea... într-o zi, cîţiva copii, cînd m-au văzut iarăşi trecînd pe drum, călcînd prin praf, s-au ţinut un timp după mine, nedumeriţi, apoi au început să-şi dea coate, să rîdă în spatele meu şi să strige : «Doamna frumoasă ! Doamna bisericoasă !» Cînd am ajuns la cimitir m-am aşezat în genunchi şi am început să-l strig pe tata să mă ajute, să mă scape, să nu mă uite...“

„De ce n-ai venit să locuieşti cu noi la Bucureşti ? De ce ai rămas atîţia ani singură la ţară ?“ a întrebat-o Catinca cu o notă de reproş în glas.

„Veneam aici iarna, atunci cînd nu mai aveam cu ce mă încălzi şi ce mînca ; ochii strînşi, o dungă subţire, tăioasă ; rezistenţa la capătul puterilor, oricînd putînd să cedeze, să urle. Stăteam cîteva luni, simţeam că mă suporţi cu greutate, aşteptai cu nerăbdare ca primăvara să plec la Ţintea. Respirai fericită cînd mă duceam la «casa bătrînească», cum îţi plăcea să spui, tu, care eşti atît de vanitoasă ! Ştiai că pentru mine e un

adevărat surghiun. Acolo niciodată n-aş fi putut să cunosc pe cineva, să am familia mea, copiii mei, aşa cum tu îi ai pe Domnica şi Ion. Recunoaşte, Catinco !“ izbucneşte Ana.

„Da... poate ai dreptate !, rosteşte ea cu greutate. Erai prea frumoasă ca un bărbat, aşa cum e Scriban, să nu te dorească..."

„îmi pare bine că n-ai ocolit adevărul."

„Dar şi tu trebuie să recunoşti — a zis Catinca, şi în vocea ei am simţit necruţarea — că toată viaţa ai rămas în umbra noastră, iar privirea ta...“

„...acuza infamia voastră !“

„Iar din ’40 ai fost mereu lîngă noi. Nedespărţiţi ! Un trio : un bărbat şi două surori, dintre care o frumoasă fecioară !“, a continuat Catinca dezlănţuită, cu o înveni- nare nedisimulată.

„Nu regret că m-ai simţit ca o umbră ! în fond, o nedreptate trebuie pedepsită, chiar între surori !“ şi Ana se sprijină de canapea, sleită de puteri ; ştie că de data aceasta a lovit-o în plin.

„Te luam cu noi la petreceri şi serbări pentru a cunoaşte un bărbat cu care să te măriţi !“

„Da. Ai dreptate. Aminteşte-ţi de petrecerea de la Cercul Militar ! Cînd am spus că nu-mi place nici unul de acolo, am simţit că te bucuri. Rămîneam cu voi, puteai să vezi în ochii mei că-l mai iubesc pe Scriban. Durerea mea te excita ! Durerea fascinează !“

„Nu-i adevărat ! a strigat Catinca ; nu mai reuşea să se stăpînească, se tîra pe pat apropiindu-se de ea. Doream să cunoşti un ofiţer... Eram «cei trei», cum ne spuneau colegii lui Andrei.**

„Exact ! Cei trei ! continuă Ana fără să evite nici un amănunt. Ştii ce i-a spus într-o zi Scriban

doctorului Mânu ? «Cînd mă culc cu ea, parcă o simt pe Ana în braţe». Eram în capătul scării, am crezut că voi aluneca pe trepte, am fugit în dormitor, m-am ascuns în pat.**

„încetează !“ a strigat Catinca bătînd cu pumnul în tăblia patului.

„Cei trei ! N-ai zis tu aşa ?“

Catinca a împietrit brusc, doar bărbia îi tremura uşor. Parcă ar fi rupt rochia de pe ea, acolo, în faţa noastră.

„...noi trei botezam un copil. Iustin, fiul lui Andrei, ca şi cum ar fi fost al nostru**, apoi a tăcut.

După o vreme a spus cu glas şoptit :

„...de aceea vreau ca banii rămaşi de la tata, administraţi de Scriban, să-i dăruiesc lui Iustin. Sînt naşa lui, e ca şi copilul meu... Scriban a vorbit cu Nicolae, eu voi încerca s-o conving pe Irina. Mă duc la Cîmpeni, de acolo la Iaşi, soră la Crucea Roşie. Acum, în preajma războiului de care toţi vorbesc, nu vreau să las nimic la voia întâmplării. Fata bătrînă din familia Arghir, va pleca... o că-lugărie în alb... printre bolnavi şi răniţi."

„Ce vrei să spui ? !“ a întrebat-o Catinca, pregătită parcă să primească o nouă lovitură.

„Ţi-am promis la început că o să-ţi explic... Acum a venit rîndul..."

„Ana ! Iar începi ? !“

„Nu încep ! N-am terminat ! Scriban nu mai este nici al tău, are pe cineva la Iaşi, o actriţă, cred că ai aflat ?“ şi în ochii ei s-au aprins lumini violente.

„Te rog 1 încetează, Ana ! a spus Catinca fără putere ; dorea să tacă ; era învinsă. Un zvon ! O minciună", a mai adăugat ea.

„Minciună ? ! Tu mi-ai dat dovada !“

„Ce dovadă ? !“ întrebă speriată.

„Te-ai apropiat de cel care te-a iubit toată viaţa, şi-a îndreptat privirea spre mine. Ai simţit că vei pierde... barca se clatină, ai vrut să-ţi asiguri ziua de mîine, sau... cine ştie ? Poate cînd erai cu Scriban... te gîndeai la Trifon !“

„Prostii ! izbucneşte Catinca urlînd. înainte de a pleca vrei să mă compromiţi, să laşi în urma ta numai noroi !“

„Să nu mai rosteşti niciodată cuvîntul ăsta ! Cum poţi să pretinzi că sînt prostii ? Trăieşti cu Trifon de cîţiva ani ? ! Ştii cine mi-a spus ?“

„Cine ? ! întrebă Catinca gîtuită ; s-a ridicat de pe pat şi s-a aşezat lîngă Ana pe un taburet, parcă ar fi stat la picioarele ei.

„Scriban !“

„Nu-i adevărat" a reuşit ea să articuleze.

„Nu te mint.“

„Şi mie mi-a spus ceva asemănător" am intervenit eu...

„Te-am apărat cu toate că nu eram convinsă, mai aveam o singură îndoială. Acum am aflat adevărul. Frica ta a fost argumentul care îmi lipsea ! N-ai nici o grijă, plec la Iaşi, dealtfel... nu i-aş fi spus nimic..."

Niciodată n-am văzut-o atît de tulburată pe Catinca. Dacă pînă azi părea de neînvins, acum era prăbuşită, ceva se frînsese în ea. A rămas pe taburet, ghemuită la picioarele Anei.

De jos, din salon, se auzeau zgomote. Glasul lui Scriban a răsunat pe scara interioară, o striga pe Catinca, o anunţa că au sosit musafirii şi o ruga să coboare cît mai repede. Catinca nu l-a auzit. M-am apropiat de ea şi i-am făcut semn să coboare. M-a

privit îndelung, parcă nu ştia cine sînt. A dus mîna la cap, şi-a aranjat părul cu un gest reflex, a respirat adînc şi a repetat cuvintele mele : „Au venit musafirii". S-a ridicat cu un gest greoi şi s-a îndreptat spre uşă cu paşi rari. încerca să-şi recapete mersul ei drept şi mîndru.

Am rămas în cameră. Ana a încercat să-mi zîmbească, i-am recunoscut surîsul. Nu ştiam ce să fac, ce să-i spun ? M-am dus la fereastră. Priveam gardul de fier şi cele două felinare ce străjuiau porţile larg deschise. O maşină intra încet în curte ; a ocolit rondul cu flori şi s-a oprit în faţa scărilor. Emanoil a deschis imediat portiera. Au coborît doi ofiţeri însoţiţi de soţiile lor. Au fost întîmpi- naţi de Scriban şi. Catinca ; purta pe umeri o capă de blană. Maşina a dispărut în spatele casei, uşa s-a închis şi în curte s-a făcut din nou linişte. M-am întors spre Ana. Am simţit că vrea să-mi vorbească.

„Poate te-am supărat, Trifon..."

Am protestat dînd din mînă, n-am izbutit să spun nici un cuvînt.

„îţi mulţumesc că n-ai plecat acum de lîngă mine, n-ai vrut să mă laşi singură... Poate am fost cam dură. Nu i-am spus niciodată ce gîndesc şi cît am îndurat ! Era necesar, nu mai puteam să tac !... Acum există între noi un adevăr, deci şi dreptate... Nici eu n-am fost prea bună, ştiu, dar nici ea. şi uite aşa am ajuns în ziua de azi cînd fiecare are ceva al lui. Eu pot respira în voie, am cugetul împăcat. Plec la Iaşi, Catinca va rămîne cu tine sau cu cine va dori... Vor veni zile grele pentru noi... zile grele..."

Nu resemnată şi nici dezamăgită, expresia celui

care a făcut dreptate şi are o urmă de amărăciune, dar şi de mulţumire pentru izbînda unui gînd fără de care nu putea trăi.

„...cel puţin copilul acela să fie mai fericit decit noi. Şi nu numai pentru Iustin, dar şi Irina trebuie să aibă altă viaţă !“

Nu înţelegeam ce vrea să spună, simţeam însă că voi afla ultima explicaţie a tot ce se petrecuse din ziua în care Scriban îl chemase pe Nicolae Hălmăgianu şi îi propusese să fabrice cartuşele filtrante.

„Trifone ! Iţi simt nedumerirea. Am ajuns să mă port anapoda, încearcă totuşi să mă înţelegi. Vreau s-o ajut pe Irina, chiar dacă Andrei o urăşte... Nu suportă să-i rosteşti nici cel puţin numele ! A iubit-o mult şi împotrivirea lui e tot atît de mare... Vreau s-o ajut tocmai pe această femeie care locuieşte cu Iustin şi mama ei în Casa cu lei .1 Să realizeze ea, ceea ce eu n-am reuşit toată viaţa ! Iţi dai seama unde am ajuns ? ! şi-a trecut mîna ■de-a lungul gîtului, parcă n-ar fi avut aer să respire. Cînd lrina va găsi un bărbat pe care îl va iubi, să-şi cumpere o rochie frumoasă, să nu fie nevoită să ceară surorilor ei, Emilia şi Verona, aşa cum eu ceream surorilor mele...“

Tăceam. Mă uitam în ochii care priveau dincolo de mine, parcă ar fi ajuns deja într-un loc de mult visat.

„...am dorit un copil, de aceea mă gîndesc la Iustin. Nu mi-e ruşine de tine ! Un sentiment distrus, un instinct strivit şi poate de aceea simt uneori- un copil în pîntece... Mă port ca o nebună, cum a spus Catinca... Şi prin lrina cred, sper... Ea este tînără, se va mărita... chiar dacă nu voi purta

rochie de mireasă, *mă voi duce* la biserică şi preotul va ţine o slujbă şi corul va cînta şi vor fi mulţi invitaţi, toată familia, tineri şi bătrîni... *voi cobori* scările spre trăsură în timp ce trena va aluneca pe trepte *şi vom* pleca din oraş, să nu ne amintim nimic din tot ce a fost...“

Am simţit nevoia să plec, s-o las singură. Cînd am ajuns la uşă m-am întors spre ea. Stătea nemişcată pe canapea, se uita la mine. Nu i-am suportat ochii. Am închis încet uşa. Am rămas pe culoar, cu mîinile sprijinite de balustrada scării interioare. Priveam salonul unde erau adunaţi oaspeţii. Vorbeau, rîdeau, ciocneau pahare. Mi-am amintit cuvintele lui Scriban adresate lui Nicolae : -«Să nu afle nimeni ! Să-i spui Irinei eă-i dăm o rentă lunară pentru Iustin». Apoi Ana : «Vreau ca banii rămaşi de la tata, administraţi de Scriban, să-i dăruiesc lui Iustin». Scriban nu mai avea banii lăsaţi de bătrînul Arghir şi nu putea să-i spună Anei că i-a cheltuit. I-a oferit în schimb lui Nicolae o afacere, beneficiul îi revenea copilului. Scriban a dovedit încă o dată cît este de inteligent şi abil. Pentru Ana... un vis împlinit. Bucuria din alt suflet devenea bucuria ei. Poate acesta era ultimul resort care pusese în mişcare întreg mecanismul. Deznădejdea Anei era puterea ei, încerca să se salveze, să mai creadă în ceva... Regăseam în ea forţa şi rezistenţa Ar- ghirilor...

S

k_JCOATE PORTMONEUL DIN BUZUNAR ŞI CONstată că mai are doar cincisprezece lei. Se îndreaptă spre bibliotecă, deschide capacul unei casete în care păstrează butonii pentru cămaşă şi rezervele băneşti : trei sute de lei. îi măsoară îndelung. Zîmbeşte. Iese din cameră şi traversează holul. De cîte ori trece prin această încăpere îşi

aminteşte de doamna Rovenţa. *Nu mai ştiu nimic de soţul ei ? Căpitanul Voican n-a mai dat nici un semn de viaţă, poate s-a terminat...* îşi pune paltonul, galoşii şi închide uşa. Toate gîndurile rămîn în urma lui. Doamna Grigorescu ridică vizorul, e la post ca întotdeauna. Nu-i dă nici o atenţie, zîmbeşte pentru a doua oară în această dimineaţă friguroasă de toamnă.

Merge pe jos pînă la Piaţa Naţiunii, de acolo pe cheiul Dîmboviţei şi ajunge la Bulevardul Mărăşeşti. Bărbia vîrîtă în fularul gros, mîinile în buzunare, ploaia îi cade pe faţă. Gîndurile nu prind contur, alunecă împreună cu picăturile de apă. Recunoaşte imediat clădirea : în curte, sub şoproane, sînt adăpostite transformatoarele aduse pentru reparaţii. Intră. Ajunge în faţa unei uşi înalte de metal. întreabă un tînăr unde îl poate găsi pe „tovarăşul inginer Simion" ? îi arată cu mîna biroul de la etaj. Traversează atelierul. Zgomot, trepidaţie, strigăte, goluri de linişte în care se aud doar sunetele unei macarale ce transportă un transformator suspendat în aer.

Urcă scara. Trece pe o pasarelă şi intră în birou. Nimeni. închide uşa. Zgomotele parcă sînt tăiate cu o foarfecă în urma lui. îşi plimbă privirea în jur. Recunoaşte paltonul lui Simion. Se aşază pe un scaun. Aşteaptă. După un timp, apare o tînără. îi spune că Simion «a fost chemat la sediu». îi explică pe unde poate ajunge acolo. Un culoar, o scară, un alt culoar. Pe o plăcuţă : *Comitetul de partid.* Bate în uşă. Nu răspunde nimeni. Apasă pe clanţă. O încăpere spaţioasă, o masă lungă acoperită cu pînză roşie şi mai multe scaune. în dreapta o uşă,

se aud voci, înţelege că Simion se află în odaia alăturată. Se aşază pe scaun, îşi descheie paltonul şi îşi caută o poziţie mai comodă. Lozinci pe pereţi, o vitrină cu cărţi şi cîteva cupe sportive ; într-un colţ steaguri înfăşurate la repezeală.

a

«Şase bărbaţi şi o femeie cu părul tăiat scurt şi pieptul proeminent, care o obligă să stea puţin pe spate, poziţie ce-i dă un aer distant şi autoritar. Toţi se uitau la mine. Aveam senzaţia că femeia mă dezbracă încet : mai întîi îmi scoate haina, apoi cămaşa şi pantalonii, la urmă parcă am rămas în pielea goală în faţa lor. Gheorghe Dan mi-a zîmbit, simţea că sînt stingherit. Femeia a propus : «Tovarăşu' să aducă o copie după hotărîrea judecătorească... sau un extract din hotărîre din care să rezulte exact pentru ce faptă a fost condamnat tatăl» «E scris în autobiografie !» am spus eu. Gheorghe Dan a citit : «A fost condamnat pentru agitaţie, conform articolului 209 din Codul Penal. E foarte clar», a adăugat el. «Nu e suficient !», l-a contrazis femeia cu părul scurt. Directorul a dat din cap, semn că e de acord cu această propunere. «Credeţi că mint ?» am întrebat eu. «Nu ne îndoim de sinceritatea dumneavoastră, a sărit femeia, dar avem nevoie de un act oficial la dosar.» «Neîncrederea este ascunsă prin necesitatea unui document !» am comentat eu spre uimirea lor. «Sîntem de acord cu promovarea dumneavoastră, a intervenit Gheorghe Dan temîndu-se să nu-i irit. E vorba numai de o amînare pînă cînd veţi aduce copia de pe hotărîrea judecătorească. Dacă aveţi greutăţi să ne spuneţi, vă vom sprijini. Nu-i aşa, tovarăşa Mânu ?» a con-

tinuat el dorind s-o facă părtaş la această promisiune. «Da-da ! Categoric !» a mormăit femeia săltîndu-şi pieptul care parcă îi încovoia umerii. «Nu mă surprinde suspiciunea dumneavoastră...» Am auzit un murmur dezaprobator, nu se aşteptau să spun exact ce gîndeau. «Sînt obişnuit... Mi-aţi cerut un act pentru a verifica o afirmaţie. La Stejaru, unde am lucrat înainte, cineva a verificat un act prin alt act !» «Cum ? ! Cum adică ?» a zis unul dintre ei. «Au crezut că am falsificat diploma, s-au dus s-o confrunte cu foaia matricolă... Bine... voi aduce o copie a hotărîrii judecătoreşti. Mai aştept... mai aştept...»

«Nu vă urcaţi pe stîlpi fără centura de siguranţă !►► «Folosiţi căştile de protecţie !» Două afişe pe zidul din faţă. Zîmbeşte. Cîteva glasuri în dreptul uşii. Clanţa se mişcă. Ies patru bărbaţi îmbrăcaţi în halate albastre. Nu-şi îndreaptă privirea spre el. Intră. îl vede în spatele biroului. Ridică privirea, strînge puţin ochii. Faţa i se luminează de bucurie. Se apropie cu mîna întinsă. Obişnuitele cuvinte de la început. Buna dispoziţie a revederii.

Simion nu-l întreabă nimic, aşteaptă să-i spună ce l-a adus iarăşi la el.

,.Mai am doar trei sute de lei. Trebuie să-mi găsesc un rost... şi pîine !“

„Ai plecat de la mare ?“

„Da. Lucrările nu s-au terminat! Şantierul n-a dat faliment ! Mîna revoluţiei e lungă şi prin Voican a ajuns la mine.“

„Iarăşi ?“

,,Da.“

„Ce vrea ? !“

„Nimic."

„Vrei să-ţi găsesc un post ?“ şi Simion îşi aprinde o ţigară cu gesturi calme.

Nu-i răspunde. Se uită la el, îl vede în spatele biroului, i se pare schimbat, parcă omul-prieten de pînă atunci a devenit omul-funcţie de care s-a înstrăinat. Ceva îi desparte, poate chiar biroul mare şi impozant care se află între ei. Căuta un amănunt prin care să-l regăsească, îi vede mîna, apoi privirea îi alunecă spre ochi.

„...dar nu aici, răspunde el într-un tîrziu. N-aş vrea să se spună că am intrat pentru că mi-ai pus tu o pilă...“

Nu-l întrerupe, îl lasă să vorbească mai departe.

„Nu mai pot să stau în birou, să învîrt nişte hîrtii... vreau să lucrez pe teren, să mă mişc, să obosesc, să uit tot ce-mi trece prin cap... Am devenit mai arţăgos, sar repede cînd mă calcă cineva pe coadă. Dacă rămîn aici, n-aş putea să spun... înţelegi, Papaşa ? Nu vreau să ai neplăceri din cauza mea !“

„De ce să te duci într-un loc unde nu cunoşti pe nimeni ? Să fii printre străini ? zice Simion sprijinindu-se de speteaza înaltă a fotoliului capitonat cu pluş roşu, cu mînere groase, sculptate în lemn masiv. Nu e normal ca cineva să nu-şi vrea binele ? ! Sper că eşti sincer, cel puţin cu mine ? Dacă ai fi lucrat aici, ai fi putut spune deschis ce gîndeşti !“

„Lasă, e mai bine în altă parte... Numai dacă poţi...“

„Cum vrei...“

Stinge ţigara în scrumieră cu un gest preocupat,

ia de pe birou o agendă şi începe s-o răsfoiască. E linişte. Nu se aude decît foşnetul filelor şi zgomotul înfundat al motoarelor din atelier.

«...e atent la ce-i spun, nu-mi dă senzaţia că a înţeles totul de la primul cuvînt, nu a căpătat «rugină»... uneori e rece, chiar distant, poate numai aşa izbuteşte să-şi păstreze calmul; nu mă descoase, aşteaptă să mă apropii singur, înţelege mai mult decît îi spun ; are grijă să nu intre în amănunte neplăcute, mă învăluie şi mă domină... nu stă la pîndă, nu vînează defectele, nu adună argumente pentru a mă înfrunta sau a-mi da explicaţii formale, lozinci, sau «asta spune legea»... e orgolios, închis, nu mi-a vorbit despre păcatele lui, nu mi-a spus -«care e partea lui de vină», cum zice Aron ; nu-şi arată rănile...»

Filele agendei se opresc, foşnetul lor încetează. Se apleacă spre o măsuţă, unde se află telefonul, şi formează un număr. Nu răspunde. Caută pe altcineva. Postul e ocupat, sunetul sacadat şi alarmant se aude distinct între ei, o aşteptare nu lipsită de încordare, o stăruinţă spre o rezolvare ce se îndepărtează.

„...să vin în altă zi ?“ întrebă Iustin.

„Nu. Aranjăm acum." Şi discul telefonului se roteşte din nou.

O voce de bărbat se aude în receptor, e cel pe care îl caută. îi vorbeşte despre Iustin, îi spune că „are studii, a mai lucrat în transporturi şi ar dori să muncească pe teren". Cîteva cuvinte, îşi ia rămas bun şi pune receptorul în furcă.

„Du-te mîine la Baza de transporturi Nr. 5 de lîngă ' Piaţa 1 Mai. întrebi de tovarăşul Cazan. Faci tot ce-ţi spune... Mi-a promis că te va ajuta..." tonul celui care e obişnuit să conducă, să rezolve imediat

ce îşi propune.

Telefonul sună strident. Simion începe să discute cu cineva, convorbirea se prelungeşte. Iustin se duce la fereastră. Ploaia a încetat. Cerul păstrează culoarea nisipului. îşi îndreaptă privirea spre clădirea din faţă. Un spital. Camere cu paturi albe şi bolnavi în pijamale ; la geamuri, borcane cu iaurt şi pachete cu mîncare. «Piaţa 1 Mai este aproape de Spitalul Filantropia. Acolo e internată mătuşa Liz. Voi trece pe la ea.» Un bolnav apare la una din ferestre. îi vede chipul : un tînăr palid, cu părul răvăşit şi ochii înfundaţi în orbite.

■

«m-am dus la Cîmpeni, acolo era tata, «trăgeam acasă», aşa cum face orice animal bolnav. Am visat că înotam într-o, apă tulbure, gata să mă înec. A doua zi, Leana, mi-a tălmăcit visul : «Vei avea o boală lungă şi grea.» «Lasă, Leano ! Scap eu şi d-asta !» Am ieşit din curte, aveam în mină o sacoşă : pijamaua, o carte, un prosop şi periuţa de dinţi. Cuvintele bătrînei mă urmăreau. Ne-am îndreptat spre spitalul Schiiler, treceam pe bulevardul cu castani, renumitul bulevard din Cîmpeni. Mergeam cu paşi grei, mă simţeam rău. Am ajuns la spital. Ne-am dus la ghişeul pentru internări. Cîteva persoane aşteptau la rînd. In faţa mea un bărbat mărunt, robust. I-am privit minute în şir ceafa groasă : patru cute urcau spre craniu, pielea lucea acoperită de sudoare, firele de păr erau lipite în neorînduială. Cînd cel din faţa mea a ajuns la ghişeu, i s-a spus să vină peste cîteva zile, nu aveau paturi libere. Am arătat şi eu biletul de internare. «Vino, dumneata, peste trei zile!» mi-a spus femeia din spatele ghişeului. Am plecat, ce era să fac ? Ne-

am întors acasă. Cred că arătam rău, tata a zis : «Era bine dacă luam o trăsură», aşa spune el cînd era vorba de un taxi, a rămas cu vorba asta, cu toate că la Cîmpeni nu mai erau de mult trăsuri. După trei zile ne-am întors la spital. Nu mai aveam deloc putere, tata îmi ducea sacoşa. Am intrat într-o cameră cu cinci paturi. Tata m-a ajutat să mă dezbrac, s-a uitat la mine şi a zis : «Cel puţin dacă puteam să luăm o trăsură». N-am mai suportat, i-am spus să se ducă acasă, am strigat la el să mă lase singur. Eram sfîrşit, nu mă puteam stăpîni. A plecat. M-am lungit în pat, am tras plapuma peste cap şi am început să plîng... nu pentru că trecuseră atîtea zile şi boala se agravase, nu pentru că ţipasem la tata, nu din cauza nervilor, ci pentru că... tata fusese nevoit să recunoască în faţa mea, de două ori, că n-a avut bani să ia o trăsură...
Am plîns pînă am adormit. Cînd am deschis ochii, sora mi-a spus că am dormit două zile şi două nopţi şi am avut noroc... Atunci am înţeles că am fost într-o stare gravă. Am ridicat capul şi am luat un pahar cu apă de pe noptieră. In patul de lîngă mine era bărbatul cu ceafă groasă. «De ce ai plecat, tovule, în ziua aia ? ! Ce ? ! Nu ştii cum merge cu ăştia ? ! Dacă îţi fac vînt pe uşă, intfi pe fereastră... dar nu cu mîna goală ! Ha-ha ! Am intervenit undeva şi mi s-a eliberat un pat cît ai zice peşte ! şi a rîs puternic. N-ai stat pe roze ! Nu-nu ! Ieri doctorul ridica din umeri ! Ai avut baftă, nu glumă .' Ha-ha !►>

Se îndepărtează de la fereastră şi se aşază în faţa biroului. Simion terminase convorbirea, îşi

nota ceva în agendă.

„Aş vrea să te întreb ceva, Papaşa !“ şi Iustin ia de pe masă un creion şi începe să se joace cu el.

„Spune !“

„Mîine mă duc la Cazan...“

„Da“, se sprijină de speteaza fotoliului şi îşi îndreaptă ochii spre el.

„Dacă m-aş fi prezentat... şi tu n-ai fi vorbit cu el... m-ar fi angajat ?“

„Nu cred“ ; certitudinea lui se întîlneşte cu o linişte interioară ce îi dă un aer de nepăsare.

„El e acolo... ceea ce tu eşti aici ? !“ cuvintele rostite clar.

„Da... Secretar de partid !“

„Şi crezi că e bine ?...“

Nu-i răspunde. Caută pachetul cu ţigări, îl loveşte cu degetul la bază, scoate una cu o mişcare înceată,

o priveşte îndelung — parcă ar fi avut foiţa crăpată —- o aprinde şi după ce aruncă primul fum, zice cu voce înceată, bine timbrată :

„Da ! Cred că e bine... în ceea ce te priveşte..."

Nu l-a contrazis, n-a încercat să-i explice de ce gîn- deşte aşa. încrederea lui îl descumpăneşte.

„Vezi, Simioane... îmi eşti prieten, vreau să vorbesc cu tine deschis, chiar dacă tu eşti acolo, în fotoliul cu pluş roşu, iar eu aici... Mă înţelegi ?“

Se mulţumeşte să dea din cap, continuă să-l privească atent, parcă ar vrea să intuiască unde va ajunge.

îi povesteşte pe scurt cele întîmplate cînd a vrut să se interneze în spital, apoi adaugă :

„Tata n-a intervenit... Cel cu ceafa groasă a ieşit

după două săptămîni. Bine sănătos ! Eu ştii cît am stat în spital ?“

„Cît ?“

„Mai mult de trei luni... şi cînd e vorba de viaţă, îngăduinţa se opreşte ! Poate cele trei zile de amînare le-am plătit cu nouăzeci şi opt de zile... timp în care am zăcut în pat !“

„Povestea cu spitalul e doar introducerea... Continuă !“

„Eu singur n-aş fi reuşit să ocup postul de la Baza de transporturi. După ce tu ai intervenit, totul s-a aranjat ! Acum sînt în situaţia celui cu ceafă groasă... obţin un loc care poate i se cuvine altuia şi ăla aşteaptă ca un prost şi rabdă de foame ! Crezi că e normal ? !“

Tace. Stă sprijinit cu coatele bine înfipte în mînerele groase ale fotoliului, pufăie din ţigară, fumul îl învăluie ; sigur şi calm, ca şi cum nimic n-ar putea să-l scoată din liniştea lui ; în privire i se poate citi un interes, parcă ar spune : -De ce te-ai oprit ?>►

„Puterea ta s-a întîlnit cu puterea lui Cazan şi eu am găsit o rezolvare, altfel ar fi trebuit să aştept trei zile, sau trei luni...**

„Ascultă, Iustine ! spune el cu glas ridicat, puţin răstit, aplecîndu-se peste birou cu o mişcare iute. Tu vrei să munceşti sau nu ?! Vrei să te duci la lucru sau : «Am plecat la tîrg, dă doamne să nu găsesc nimic» !“

Apasă pe sonerie cu un gest nervos. Nu aşteaptă. Se ridică şi se duce spre uşă cu paşi mari. Apare o femeie de serviciu, îi spune să aducă două cafele, apoi se întoarce şi se aşază în fotoliu. Striveşte restul de ţigară şi îşi aprinde alta. Energia lui parcă s-a consumat în acest drum pînă

la uşă şi înapoi. E din nou calm.

Iustin tace. Priveşte în jos, strînge în mînă creionul cu care se jucase pînă atunci. Ar fi vrut să plece, să lase totul baltă. In fond, aşa cum el i-a vorbit deschis, Simion a procedat la fel. Nu-i place să-şi explice acţiunile, de asta e sigur. Clipele trec în linişte.

„Spune mai departe** rupe tăcerea Simion.

„N-are nici un rost să continuăm discuţia...“

„Lasă-lasă ! Nu încerca să eviţi ! Ai zis că vorbim sincer !“

„Da, aşa am zis... Poate de treaba asta ar fi trebuit să se ocupe cei de la Cadre... Un concurs ! Pentru toţi candidaţii şanse egale ! Dacă eu n-aş fi lucrat în transporturi, tu ai fi propus un neisprăvit ! Cum ? ! Pentru fiecare pas e nevoie de o intervenţie ? !“

„Nu te opri ! Nu mai căuta cuvintele ! N-o să ne împiedicăm noi în ele !“

„Şi dacă de fiecare dată ar fi fost altceva decît o faptă dreaptă, îţi dai seama unde s-ar ajunge ?“

„Unde ?“

„Corupţie !“

„Şi mai unde ? !“

„Tu, Simioane, vrei să mă tragi de limbă ? Să afli ce gîndesc ? !“

„Nu, Iustine ! Vreau să ai încredere... în primul rînd în tine, să nu-ţi mai fie teamă de nimeni, nici de mine, chiar dacă spui lucruri care nu convin, nici mie şi... nici lui Cazan ! Vreau să te simţi liber în această discuţie dar... şi după ce vei pleca de aici ! îmi eşti prieten... însă nu uiţi ce reprezint eu şi scaunul ăsta ! Nu-i aşa ?“

„Da.“

„Pînă acum mi-ai plăcut. La început ai ezitat,

apoi... Mai vrei să spui ceva ? E adevărat ?“

„Da. Adică... tu reprezinţi aici...“

„Dă-i drumu’ !“

„Partidul !“

„Exact !“

„Vreau să te întreb... în sufletul tău, Papaşa, ai simţit că trebuie să mă ajuţi pentru că este un drept care îţi aparţine... sau este un privilegiu, adică ai fost investit cu o putere din afară şi toate celelalte privilegii adunate la un loc nu înseamnă altceva decît... favorurile necesare unui grup pentru a-i stăpîni pe ceilalţi ? !"

„Acum ai spus ce ai gîndit !“

Femeia le aduce pe o tavă cele două ceşti cu cafea, îi serveşte pe rînd cu gesturi atente, delicate. Iustin îi priveşte mîinile, ea le retrage imediat, parcă ruşinată. Iese cu paşi înceţi, calcă cu grijă, să nu-i tulbure cu prezenţa ei. în birou se răspîndeşte aroma plăcută de cafea. Simion gustă puţin, îşi aprinde o ţigară. Ia ceaşca şi se duce la fereastră. Clipele trec fără să-i vorbească. Parcă ar fi urmărit ceva pe stradă sau ar fi uitat de Iustin care a rămas pe scaun şi se uită la el : umerii lăţi, puternici, se profilează prin pînza de doc albastru a halatului, mîna stîngă băgată adînc în buzunar, pantalonii puţin mototoliţi în dreptul genunchilor. Ştie că întrebarea lui şi-a atins ţinta, trăieşte în acelaşi timp sentimentul unei îngăduinţe, ca şi cum un prieten mai în vîrstă, cu păr alb la tîmple, asistă la năzdrăvăniile unui tînăr, iar acum tace sau se gîndeşte la altceva. Simion ar putea pleca de acolo fără să-i adreseze nici un cuvînt, nu pentru că nu l-ar fi interesat ce i-a spus, dar pur şi simplu a uitat că se maî află lingă el. încearcă să fie calm, se joacă cu creionul pe care l-a ţinut tot timpul în

mînă. Aude o mişcare. îi caută privirea. E deja răsucit spre el. Se uită în ochii lui, parcă s-ar fi trezit dintr-o amorţeală, o lene în care s-a odihnit pînă acum.

„...te-ai născut într-o familie de burghezi, dar nu eşti burghez, nu eşti nici proletar... nici intelectual pentru că ai tras la volanul unei basculante. Ai crescut în anii noştri, ai învăţat, ai o diplomă, vezi viaţa de pe aceeaşi poziţie cu noi, sînt convins, dar uneori gîndeşti altfel şi tocmai asta nu-mi explic... Adică nu ştiu cum să te numesc ? Poate eşti tocmai ceea ce ne trebuie ! Dacă toţi am gîndi la fel, după un timp n-am avea ce să ne mai spunem, ar fi o tăcere cumplită, o adevărată înfrîngere ! Cine scoate la lumină tot ce-i trece prin cap ? 1 Mai e şi teama că nu vei fi înţeles... şi laşitatea e doar la un pas. Din cînd în cînd e bine ca cineva să te mai tragă de mînecă ! Să te întrebe dacă ce ai făcut e drept sau nu ! Altfel te obişnuieşti să crezi că eşti acolo de cînd lumea, adică... apare gaşca ! Eroarea ! E bine ca uneori să te cuprindă îndoiala..."

Pleacă de lingă fereastră şi se aşază lingă Iustin. Pune ceaşca pe masa din apropiere.

„Aş putea să-ţi spun că am acest drept..."

„Nu m-ai convinge !“ îi replică scurt Iustin.

„Ştiu... Dar nici tu nu m-ai convins că ai spus totul... Ai plecat de la tine... dar ai vrut să te referi şi la o perioadă nu prea îndepărtată, cînd -«cel care avea un drept» putea să facă mai puţin decît era obligat, uneori să nu facă nimic... dar şi mai mult, să comită un abuz ! Am ghicit ?“

„Da.“

„Şi asta doar pentru că stătea pe scaunul ăla... sau mai sus !“

întinde mîna spre fotoliul din spatele biroului. Amîn- doi îl privesc îndelung. Rezemătoare înaltă, tapiţeria roşie, mînerele sculptate în lemn masiv. Fotoliul capătă un rol aparte, cîştigă o gravitate sporită, ca şi cum amîndoi ar fi vorbit în prezenţa unei a treia persoane care ar fi avut o importanţă supremă.

,,E greu... e foarte greu să găseşti linia ce desparte un drept de un privilegiu... şi chiar de un abuz ! Să nu crezi că n-am trecut «graniţa», locul unde se întîl- neşte dreptatea cu nedreptatea ! Sînt om, am greşit ! Dar azi, după atîţia ani, m-am întrebat dacă am greşit cînd am dat un telefon pentru tine... şi de cîte ori... am încălcat «graniţa» printr-un telefon asemănător ? ! Nu stai mereu să te întrebi : «Asta de ce o fac ? ! Dar asta pentru ce ?» Capeţi o deprindere, acţionezi în baza unui simţ politic, dar tocmai acest simţ poate să te trădeze ! Autoritatea de care ai nevoie să conduci se transformă încet, pe negîndite, în autocraţie...“

«am crescut lîngă ea şi ea a îmbătrînit lîngă mine, vedeam cum i se adîncesc ridurile de pe faţă, vocea îi devine din ce în ce mai spartă... uita unde punea lucrurile, le căuta ore în şir, vorbea singură, apoi nu mai ştia ce caută, se învîrtea prin casa aceea mică, fără lumină şi cu cişmeaua în curte ; seara se lungea în pat şi adormea răpusă de oboseală. Duminica mă lua la biserică, stătea în genunchi, îi vedeam varicele groase şi vinete pe picioare, făcea mătănii pînă i se înroşeau ochii şi începea să gîfîie iar din gură îi ieşea un miros greu din cauza dinţilor falşi. Atunci... o iubeam mai mult

ca oricînd, mă lipeam de ea şi o strîngeam de mînă ; ea mă aşeza în genunchi, îmi spunea să mă rog şi mă pricea cu ochii ei mici, congestionaţi, cu pleoapele umflate şi pline de urdori. Se uita la mine şi plîn- gea fericită...

tata lucra la fabrica de vopsele, unchiul Manole la o tăbăcărie, venea deseori la noi, beau împreună în să- liţă. Tata zicea : «Măi, Manole ! Dacă cineva ar aprinde un chibrit la un metru depărtare, am lua foc numai din cauza mirosului care iese din noi !* Rîdeau amîndoi. «Tu puţi a ulei încins, îi răspundea Manole, iar io a şoric ars ! Hoiturile noastre vor putrezi anevoie... se va crede că am fost sfinţi şi ne vor purta ca pe nişte moaşte !►> Maia trebăluia prin casă şi bodogănea : «Asta a adunat putoare a două sute de oi şi vaci laolaltă înapoi îi trimetea la Fane Infanteristul. Era circiuma şi pppicăria din colţ. îi zicea aşa pentru că Fane luptase ca infanterist în primul război mondial şi îşi pierduse un picior. Cîteodată mă luau şi pe mine. «Locul unde se juca popicu», era prea scurt, cei care veneau acolo erau nevoiţi să-şi ia avînt din stradă. Stăteau cocoşaţi cu bila în mînă, la un moment dat, parcă erau loviţi de un picior nevăzut şi alergau după zidul cîrciumii. Cînd ne apropiam zăream mai mulţi oameni aplecaţi, ca şi cum ar fi privit printre şipcile unui gard, li se vedea doar curul şi mîna în care ţinea bila. Apoi o luau la fugă şi dispăreau ca prin minune. Eu începeam să rîd, tata mă întreba : «De ce rîzi mă, ca prostu' ?» Nu ştiam ce să-i spun şi el mă plesnea peste cap. Rîdeam de fiecare dată, ştiam că imediat va urmă palma tatii care renunţase să-mi pună întrebări.

locuiam la cîteva sute de metri de cimitirul Scărişoara ; cînd trecea vreun dric, ieşeam repede

la stradă. «E cu fanfară sau cu taraf ?»• întreba Maia din fundul grădinii. «De ce duce mortul cu o trăsură atît de frumoasă ?» voiam eu să ştiu. «Să nu se zdruncine*, îmi răspundea ea. Urmăream amîndoi fiecare cortegiu. Cîte- odată primeam colivă. Cioclii aveau cizme lucioase din muşama, unii purtau steaguri, alţii pomenile sau luminările. Noi ştiam dacă mortul fusese înstărit după numărul cioclilor, îmbrăcămintea familiei, cîte bocitoare plîngeau, cîţi preoţi îl urmau şi multe altele. Petre-Prostu era de'meserie cioclu, iar în timpul liber nebun. Avea un frac uzat şi pe cap im bicorn cu pană neagră de struţ. «El este ambasadorul morţii pe pămînt care însoţeşte cortegiile funerare», spunea Maia. Petru nu era preocupat de lumea ce urma dricul, nici de preoţi sau fanfară şi nici de pomană sau bani... pe el îl interesa mortul, cel pentru care se împodobise cu atîta grijă. Stătea tot timpul lîngă el, parcă voia să-i facă drumul mai uşor. îi spunea mereu : «Hai-hai ! Nu mai avem mult ! Acu' trecem de răscruce şi ajungem la cimitir ! Nu mai avem mult !» Pe strada noastră murise o fată de douăzeci de ani. Petru o alinta cu vorbe alese. Cînd a trecut prin faţa porţii, am văzut cum i-a sărutat mîna. Cineva din familie l-a tras de pulpana fracului şi a strigat : «Nebunule ! Lasă fata în pace !» Petru s-a apropiat şi mai mult de dric şi după ce fanfara terminase de cîntat *Pe lîngă plopii fără soţ,* l-am auzit spunînd : «Ce vă pasă vouă ! Acum e iubita mea !» Bunica m-a întrebat repede : «Ce-a zis ? ! Ce-a zis, Petru ?» La o altă în-mormîntare, era vară cu soare puternic, unui bărbat gras, care urma cortegiul, i s-a făcut rău, i-a bufnit sîngele pe nas. O femeie a venit la poartă şi ne-a cerut apă. Eu am alergat şi am adus repede o

cană cu apă. Femeia a udat o batistă şi i-a pus-o pe capul chel. Cum sîngele nu contenea, a mai scos din poşetă două batiste, era pregătită pentru plîns, şi i-a băgat cîte una în fiecare nară. M-am ţinut după ei pînă la cimitir. Sîngele nu se oprise, batistele înroşite se propteau de pieptul gras... părea un mostru chinez apărut ca prin minune în cortegiul care intra pe poarta cimitirului...

coana Miţa, vecina noastră, se farda în fiecare zi : îşi aşeza oglinda la fereastră, să aibă mai multă lumină, îşi băga o lingură în gură şi întindea ridurile, cum ai pune o ciupercă într-un ciorap cînd vrei să-l ţeşi, apoi începea să-şi frece obrajii cu diferite alifii şi pomezi... în spatele ei apărea fiică-sa, Alexandra ; în fiecare noapte le visam pe amîndouă, de una mă speriam, de alta mă îndrăgostisem, nu înţelegeam de ce eram obligat să le văd pe amîndouă în acelaşi timp, nu ştiam că este una singură, despărţite doar de cîţiva ani... Alexandra a fost prima fată pe care am sărutat-o, cînd mi-am apropiat gura de ea am simţit gura Miţei, apoi am reuşit s-o uit pe bătrînă... noaptea o visam numai pe Alexandra, mă trezeam cu mîinile între picioare, aflasem că sînt bărbat... tremuram de plăcere...

de cîte ori treceam prin faţa fotografului, mă opream şi mă uitam în vitrină. Unii erau pozaţi pe un cal, alţii lîngă un ghiveci cu flori, pus pe un piedestal, iar în spate se vedea un castel spre care şerpuia un drum. Eram uimit de zîmbetul lor. Nu înţelegeam de ce toţi sînt atît de veseli ? Nu mă fotografiasem niciodată. Nu ştiam că Titi le spunea : «Zîmbiţi, vă rog !» Rînjetul lor contrasta cu pieptul drept, rigid, gîtul încordat şi mîinile lipite de trup. Nimic mai sinistru decît un om care

rîde forţat dorind să pară fericit...»

„Am intrat la şcoala de meserii. Aveam un obicei de cînd eram mic, întrebam mereu : «De ce ?» îmi era ruşine să mai rostesc cu voce tare, dar auzeam mereu în mine un glas care... A murit bunica şi eu am auzit înăuntru : «De ce ?» Petru-Prostu a condus-o şi pe ea, a fost primul cortegiu pe care nu l-am privit din poartă... Cînd am plecat din faţa casei, parcă m-am văzut copil, stînd rezemat de gard, cu bunica de mînă. Am rămas cu tata. Venea acasă şi se culca, apoi se ducea cu nea Manole la popice. într-o seară n-a plecat. M-a strigat, mai bine zis a mormăit ceva, şi eu m-am dus să văd ce vrea. Mi-a arătat un petic de hîrtie, apoi a zis doar atît : «M-au chemat» şi asta însemna că trebuia să plece pe front. Eu iar am întrebat «De ce?», el a dat din umeri, a împăturit hîrtia, a băgat-o în buzunar şi a bolborosit o înjurătură. Am stat toată noaptea împreună, am pregătit lădiţa de lemn cu care făcuse armata. A doua zi nu m-am dus la şcoală. L-am condus pe tata. Cînd am ajuns la pod... cartierul nostru era despărţit de restul oraşului printr-un pod pe sub care trecea o cale ferată... cînd am ajuns la pod, a lăsat lădiţa jos şi m-a strîns la piept. A fost prima dată cînd tata m-a îmbrăţişat, a fost prima dată cînd am simţit ceea ce se numeşte iubire de părinte. Cum stăteam ghemuit în braţele lui, i-am văzut mîna strînsă pe umăr... degetele groase, cu pielea crăpată, cu urme de vopsea de la fabrică, tremurau uşor. M-a împins de lîngă el şi mi-a zis să plec... «Să ai grijă de casă». S-a răsucit şi a început să urce podul. Am rămas acolo şi mă uitam la el cum dispărea cu

lădiţa în mînă. Am vrut să-i strig că totul va fi aşa cum a dorit, nu puteam să rostesc nici un cuvînt... De atunci nu l-am mai văzut, nu s-a mai întors, şi eu întrebam mereu : «De ce ?»“

Striveşte restul de ţigară în scrumieră, se ridică de pe scaun, face cîţiva paşi prin birou, apoi se aşază la loc.

„Cînd s-a terminat războiul eram elev în ultimul an la şcoala de meserii, voiam să ajung mecanic. Am început să înţeleg... cum să-ţi spun, am început să mă gîndesc la mine, bunica, tata, Manole, şi la cei care se născuseră la mahala... Ni se dădea o speranţă... Nu ştiu dacă poţi să mă crezi ? Pînă nu deschizi ochii să vezi ce-i afară, parcă nu ştii ce-i înăuntru, în casa în care locuieşti de-o viaţă întreagă, sau poate că eşti prostit de aceleaşi obiecte pe care le vezi în fiecare zi... Atunci, am deschis pentru prima dată ochii şi am înţeles că se poate trăi nu numai între patru pereţi coşcoviţi de igrasie..."

Tace clipe îndelungi ; nu se grăbeşte, nu este numai o ocazie de a-şi rememora nişte întîmplări, ci de a le înţelege mai bine, acum, după atîţia ani de cînd nu se mai gîndise la ele.

„Mă duceam la întruniri, mă urcam în camioane cu cîte un steag în mînă, alergam în pieţe şi pe străzi, ţipam, urlam... Alegerile din ’46, cîteva nopţi nedormite... Aveam un prieten, Gheorghe Dumitriu, cu el mergeam la toate acţiunile. Era un bun vorbitor, îi plăcea să se adreseze mulţimii. îmi amintesc cum spunea : «Sîntem de la mahala şi de la ţară ! Refuzăm soarta pentru care am fost hărăziţi. Sîntem o generaţie fără părinţi şi dascăli, luptăm umăr la umăr împotriva a tot ce a existat pînă acum !>► Strigam, aplaudam şi rîdeam din

toată inima. Eram nebuni de fericire ! Nu ştiam că în înflăcărarea noastră se năşteau şi începuturile unor greşeli... aşa cum dealtfel s-a şi întîmplat. Tot el mai zicea — sînt cuvinte care mi-au intrat definitiv în cap — «Nu acceptăm prostia şi trădarea intruşilor sau exagerările exal taţilor». Atunci am auzit prima dată cuvîntul «exaltat». El mi l-a explicat. După cîţiva ani am înţeles că el însuşi era un exaltat. N-aş vrea să crezi că eu eram altfel, toţi trăiam aceeaşi însufleţire. Voiam să-mi găsesc un model ! La început am vrut să-l imit pe Dumitriu, dar nu puteam vorbi ca el, apoi mi-am zis... Cu cine crezi că doream să semăn ? Cu Stalin ! Gîndul ăsta m-a urmărit luni de zile, aveam fotografia lui în buzunar, cînd a murit am plîns... Asta a fost în ’53, înainte însă am plecat ca brigadier la Salva-Vişeu, am muncit acolo doi ani. După ce m-am întors, am intrat în UTM, apoi am devenit activist. Am participat la colectivizare şi în ’64 am început să învăţ... Am înţeles că numai cu entuziasmul nu fac nimic, voi rămîne de căruţă. Am revenit la uzină, eram mecanic, mă duceam la seral... Atunci m-am însurat, apoi m-am înscris la Politehnică, la fără frecvenţă, şi cînd eram la Stejaru am terminat ultimul an...“

Trage un fum de ţigară, îl aruncă şuierînd printre dinţi. Se ridică de pe scaun, face cîţiva paşi pînă la geam şi rămîne cu privirea îndreptată undeva, apoi se răsuceşte spre el cu o mişcare iute. Iustin îi simte forţa: înalt, robust, lumina din spate îi lasă faţa în umbră — parcă nu-i mai îngăduie să se mişte în voie. încearcă să-i reziste. Simion se uita la el, ca şi cum i-ar fi spus : «M-ai întărîtat, acum ascultă-mă pînă la capăt».

„Dacă am refuzat să trăiesc în lumea de la

mahala, în mirosul de băutură şi vopsele al tatălui meu, în bolboroseala bunicii care căuta obiectele pierdute, în sunetele de fanfară ale cortegiilor funerare ce treceau prin faţa casei noastre... dacă am refuzat să trăiesc în lumea în care Petru-Prostu era «mai-marele» mahalalei... dacă am făcut tot ce a fost posibil să nu apar frumos şi fericit băgîndu-mi o lingură în gură şi nici n-am vrut să-mi transform viaţa într-un şir de fotografii de carton în care să rînjesc ca cei din pozele lui Titi... dacă am căutat un răspuns la toate întrebările mele, la acel «De ce ?>► şi pentru asta n-am stat cu mîinile în buzunare şi am ieşit în stradă şi mi-am strigat nemulţumirea, am muncit cu lopata în mînă ca brigadier, apoi activist, din nou mecanic, iar acum inginer... Deci, după ce am făcut toate astea... vin şi te întreb pe tine, prietenul meu, Iustin Arghir... Crezi că eu, Ion Simion, aveam dreptul să dau acel telefon, sau era un simplu privilegiu ? !“

îşi desprinde privirea din ochii lui. Nu-i răspunde, nu pentru că n-ar fi ştiut ce să-i spună, ci pentru că doar acum înţelege că tot ce' i-a povestit pînă acum erau argumente adunate cu grijă, care să-l îndreptăţească să-i pună la rîndul lui această întrebare.

„Cred că bănuieşti răspunsul... Dar avînd acest drept, ştii unde se termină dorinţa de a face dreptate şi unde începe părtinirea, adică nedreptatea ?“

Simion e surprins, nu s-a aşteptat ca Iustin să mai adauge ceva. Se desprinde de lîngă fereastră şi se îndreaptă cu paşi rari spre scaun.

„Cel care ştie că este dreptul lui, simte şi unde începe părtinirea, celălalt crede că i s-a acordat «o fa- ' voare» şi atunci, la rîndul lui, face o favoare...

Iţi aminteşti ziua cînd ai fost în audienţă şi ţi s-a spus că examenul pentru intrare în avocatură se va ţine peste doi ani ? Am rămas în sala de aşteptare, apoi ne-am dus în Cişmigiu... Era şi Aron cu noi. După ce ne-ai mai povestit cîte ceva, ţi-am promis că te voi ajuta. Tu m-ai întrebat... Iţi aduci aminte ?“

Iustin aplecă puţin din cap, apoi zise :

„«De ce te-ai interesat la uzină pentru un post, înainte de a afla rezultatul ? Bănuiai că nu voi reuşi ?» Cam aşa ceva...“

„Exact 1 Iar eu ţi-am spus : «Mai sînt necesare unele schimbări». Acum mi-am îndeplinit o promisiune mai veche. Cînd am dat acel telefon nu aveam în vedere că e vorba de Iustin, ci de faptul că am dreptul... dar şi obligaţia să aduc puţină dreptate acolo unde s-a comis o greşeală... Nu este vorba de părtinire, Iustine, ci de îndreptarea unei erori mai vechi, care prin tine a ajuns pînă la mine.“

Iustin lasă privirea în jos, încetează să se mai joace cu creionul.

„Nu eşti convins ?“ zice cu glas încet Simion, avînd un zîmbet pe faţă.

„Eu sînt acum «un caz»... Atunci însă au fost... zeci de cazuri !“

„Da. Am înţeles... A fost o vreme cînd cei care aveau acest drept, acţionau în aşa fel încît uitau să respecte adevărul şi dreptatea. La perioada aceea te-ai gîndit ?“

„Da.“

„Prietenul meu, Dumitriu, spunea : «Luptăm pînă la victoria finală pentru realizarea căreia admitem *orice metodă, orice preţ şi scuzăm orice fărădelege»-.* Tu — şi ia aminte ce-ţi spun acum —

eşti tocmai rezultatul unei astfel de concepţii, al unei greşeli, fie a unui «exaltat», fie a unui «intrus». Tatăl tău a fost condamnat pentru motive neîntemeiate, tu ai pătimit pînă acum pentru că unii au considerat... că pot lovi şi în tine. Fără să crezi că apăr pe cineva, dar, în condiţiile de atunci, erorile erau aproape inevitabile. Am cărat cărămizi, am încărcat molozul în maşini, am început viaţa de la zero ; oraşe şi sate dărîmate, istovite şi sărăcite de război şi atunci... îţi dai seama cîtă forţă şi putere simţeam în noi ? Puteam spune că «admitem orice preţ şi scuzăm orice fărădelege». în fond, nimic nu e mai greu decît să-ţi stăpîneşti dorinţa de a arăta şi celorlalţi cîtă putere ai, atunci cînd o ai... mai ales cînd alţii nu cred în tine, ba mai mult, fac tot ce-i posibil să te dărîme, să ţi-o ia!“

Amîndoi au tăcut un timp.

„Vezi, Papaşa... Mi-ai explicat totul aruncînd vina asupra lui Dumitriu... Dar... de cîte ori mi-ai povestit despre tine nu mi-ai spus dacă... ai greşit vreodată ?... Dacă ai şi tu un păcat ? Ce te-a determinat să pleci din munca de activist, să te întorci la salariul de mecanic şi să te apuci de învăţătură ? Asta presupune multă voinţă, dar... parcă ai fost lovit în mîndria ta şi nu numai atît, dar poate ai sărit şi tu cîndva peste cal... Care-i partea ta de vină, Simioane ?“

Nu se aştepta să-l întrebe chiar despre greşelile să- vîrşite de el. încetează să mai zîmbească. Se uită lung la Iustin, vrea parcă să vadă ceva ce nu sesizase pînă atunci, apoi zice cu un început de nemulţumire în glas :

„Aş putea să-ţi spun că n-am păcate prea mari. Am reuşit să-mi păstrez... adică am izbutit să nu sar peste cal... Aş putea să-ţi spun că tocmai de aceea

am vrut să învăţ, dacă nu procedam aşa rămîneam de căruţă şi viaţa mă arunca la gunoi..."

Vrea să-şi aprindă o ţigară, pachetul a rămas pe birou, se ridică, scoate o ţigară şi scapără chibritul cu un gest nervos, apoi se aşază din nou pe scaun. Iustin îi simte nervozitatea. Simion îşi păstrează ascendentul asupra lui care s-ar putea amplifica pînă la refuzul de a-i mai vorbi, pînă la «un gest direct», din care să afle că nu-i îngăduie să-i ceară socoteală, să-i scormonească tainele. Nu intuieşte ce ar însemna acest «gest direct», dar văzîndu-l stînd cu coatele sprijinite de genunchi, cu trupul ghemuit şi capul strîns între umeri, are senzaţia că a stîrnit un animal puternic, gata să se repeadă. Teamă, regret, dorinţa de a-l cunoaşte, plăcerea de a-l iscodi, toate adunate îi dau un sentiment de pericol, parcă ar fi intrat într-un teritoriu interzis şi în orice clipă ar putea fi alungat.

„Vrei să-ţi spun că la Văleni l-am cunoscut pe Mor- ţun ? ! glas şoptit, furie stăpînită. Că ştiu în ce împrejurări a fost arestat ? !“

„Morţun e din Văleni... e adevărat ! spune surprins Iustin. Vara, în vacanţe, ne duceam la el... Acolo eram cînd au început bombardamentele, apoi am plecat la Mărgineni, tata...“

„Opreşte-te ! Nu te mai bîlbîi de pomană !“

Ia ceaşca cu cafea şi soarbe ultima picătură ; trosneşte zaţul între dinţi. Se ridică, face cîţiva paşi prin cameră. Se opreşte lîngă masa de şedinţe, se aşază cu un aer îngîndurat ; mişcă mereu degetele în care strînge ţigara cu toate că scrumul a căzut de mult ; în momentele de încordare acest gest devine tic. îndreaptă privirea spre Iustin. Acum sînt mai departe unul de altul.

„La Văleni lucram cu Stelică, aveam şi celelalte

raioane... sate de deal, livezi, rîpe, puţin pămînt arabil. Nu se ştia prea bine ce să facem : colectivă sau gospodărie de stat ? Stelică voia colectivă, eu... eram de părere să înfiinţăm o gospodărie de stat din pămîntul expropriat de la moşieri. Să-i lăsăm pe ţărani... fiecare cu lotul lui... Discuţii, certuri !...“

*

Iustin stă nemişcat : spinarea crispată, mîinile strînse.

„S-a ţinut o şedinţă la Sfat. Urma să se analizeze problema cotelor. Erau adunaţi toţi sătenii. Au vorbit cîţiva, fiecare despre ce-l durea, mulţi tăceau. S-a ridicat şi Morţun, era considerat chiabur. A întrebat dacă cei care au dat cota de grîu pot vinde surplusul la piaţă... Cu banii obţinuţi voia să cumpere o oaie, să achite cota de carne, aşa a zis... Stelică i-a răspuns că dacă a predat cota, e liber să vîndă grîul la piaţă, dar să aibă la el carnetul de producător cu cotele la zi, în cazul unui control... Au mai vorbit cîţiva, apoi şedinţa s-a terminat. A doua zi, Morţun a pus doi saci cu grîu într-o căruţă şi s-a dus la piaţă. Eu am plecat la Măgurele. Seara, cînd m-am întors la Văleni, l-am întîlnit pe Stelică Bîdea. «L-au săltat pe Morţun din piaţă ! mi-a spus el. L-au găsit vînzînd grîu*. Am crezut că glumeşte. I-am amintit cele discutate cu o zi înainte. «Organele îl consideră un chiabur periculos şi au găsit această ocazie să pună mîna pe el. Nu se ştie cînd îl vor mai prinde la unguroaică !» I-am căutat pe ceilalţi activişti. Erau plecaţi. Am dat telefon la Raion. N-am găsit pe nimeni. M-am dus la Morţun. M-a întîmpinat un sergent care mi-a arătat camera unde era reţinut. «Mîine se va face lumină, sînt convins ! a zis el. O mică neînţelegere ! Aveau doar indicaţia tovarăşului Stelică.» A doua zi am ţinut o şedinţă

cu toţi activiştii, ridicau din umeri. Am vorbit la Raion, mi-au promis că «vor lămuri problema cu organşle şi cu Stelică». Am plecat la Măgurele, acolo aveam alte încurcături. Cînd m-am întors, Stelică mi-a spus că Morţun a fost trimis instanţei de judecată, acuzat de sabotaj, procedură de urgenţă !“

Stinge ţigara în scrumieră, respiră adînc, obosit. Privirile lor se întîlnesc.

„A stat închis patru ani...“ zice Iustin.

„Da. Ştiu...“

„Ai mai rămas la Văleni ?“

„Cîteva luni... Cu Stelică mă certam mereu, o perioadă nu ne-am vorbit... Am făcut un raport. A venit un ccntrol, din toată tărăşenia a rezultat că numai Stelică era combativ, iar eu «nu m-am orientat şi am vrut să las loturi de pămînt necolectivizate». *Am plecat la uzină..."

„Simioane ! Iartă-mă că insist... înainte mi-ai vorbit despre Dumitriu, acum despre Stelică... Vina era numai a lor ?“

„Ce vrei să spui ? !“

„Ai fost un mieluşel blînd şi vinovaţi erau doar ei !... Eu ţi-am vorbit despre mine, nu m-am eschivat de la nici o întrebare. «Spune ! Continuă !» Aşa mă îndemnai Nimeni nu e sfînt şi toţi ne-am murdărit ! Fiecare la vremea lui...“

„îmi ceri socoteală ? Mă judeci ? !“, glas abia auzit, nările vibrînd.

„Am venit să-ţi cer de lucru... nu să te judec !“

„Ai găsit prilejul să mă judeci ! Să mă acuzi !, şi pentru prima oară Simion ridică glasul, îşi pierde calmul, el, care e întotdeauna reţinut şi stăpînit. înghite de cîteva ori, parcă i s-ar fi uscat gura, îşi

trece mina prin păr şi îşj apasă ochii. Un prieten... chiar un bun prieten nu acceptă să te atingi de locurile care îl dor... să intri în sufletul lui cu bocancii !... Destăinuiri ? ! Hm ! Cine te mai crede în ziua de azi ? !, Nimeni, băiatule drag ! Nimeni nu scoate nici o vorbuliţă despre porcăriile lui ! Tupeu ! Nu-ţi trebuie nimic altceva pentru a fi crezut şi toţi vor cădea în- cur şi-ţi vor permite chiar să le iei banii din buzunar ! Auzi ! Toţi ne-am murdărit... şi dumnealui vrea să roşesc şi să scormonesc în rahatul în care m-am bălăcit, ca fiecare ! Nu-i aşa ? !... Alţii nu fac rău cu mîna lor ! îl pun pe cel din subordine şi rămîn, cică, principiali ! Nevinovaţi ! O mică îndoială şi iată ! Ai şi năvălit în sufletul meu ! Vrei să-mi pun patrafirul pe cap şi să spun : «Da ! Am greşit !» Ei ? Şi ? ! Ce dacă am greşit ? ! Crezi că se mai poate spăla mizeria ? Nu, băieţaş ! Nu mai iese nici o pată şi ia-ţi gîndul că cineva îţi va spune cît de ticălos a fost !... Nu vei auzi decît minciuni, nimic altceva !‘ începe să se liniştească, să-şi recapete calmul.

„Am vrut să-ţi cîştigi încrederea... să nu-ţi mai fie teamă de nimeni şi primul aşezat la zid am fost eu ! Bravo, Iustine ! Bravo ! Aşa te vreau !... Chiar dacă m-am înfuriat puţin, aşa să fii şi mai departe ! Altfel nu vei fi respectat ! Toţi te vor călca în picioare !“

Stă înlemnit pe scaun. Nu mai înţelege nimic.

„îţi spun doar una... cu restul mă duc în cer ! Ştii tu la cine... Eram la Măgurele. într-o dimineaţă a intrat în birou un ţăran. Avea mîna dreaptă pansată, o ţinea lipită de piept, strînsă într-o eşarfă. A scos din buzunar, cu cealaltă mînă... un ghem, ceva strîns în cîrpe şi a început să le desfacă pe rînd în faţa mea. Nu vorbea. Se uita din cînd în

cînd în ochii mei. Nu pricepeam ce vrea, ce mi-a adus acolo... Cînd a terminat de scotocit, a zis : -«Ieri m-ai convins şi am semnat să intru în colectivă. Am pus deştul pe cruce 1 Azi m-am răzgîndit şi ţi l-am adus». Ce crezi că era în legătură ? Degetul ! Mai purta încă urma de cerneală... Şi-l tăiase cu toporul !“

Se ridică. îşi încheie nasturele de la cămaşă, îşi aranjează halatul, îşi trece mîna prin păr, şi zice :

„Mă duc la atelier... pînă acolo mergem împreună."

Ies amîndoi din birou, paşii lor sună sacadat pe culoarul pustiu.

Trupele germane au intrat în Belgia, Olanda şi Luxemburg. Chamberlain a demisionat, in locul lui, W. Churchil. Horia Sima şi Pătraşcu au fost arestaţi. Importanţa vitaminelor în menţinerea forţei combative a trupelor. Armata Sovietică intră în Polonia... Belgia a capitulat, Regele Leopold a transmis ordinul de capitulare in timp ce armata franceză şi engleză mai continua lupta ; mari pierderi în oameni şi materiale. Trupele germane au intrat în Franţa. Roosevelt a plecat in croazieră. Regele asistă la derby. Parisul e ocupat. Ministrul de Externe al

Lituaniei Urbsys aflat la Moscova, acceptă condiţiile ultimatumului. Mareşalul Petain formează noul cabinet francez. Letonia şi Estonia acceptă ultimatumul primit. Horia Sima numit Ministru al Cultelor şi Artelor. Ultimatum primit de la Sovietici: evacuarea Basarabiei şi Bucovinei se va face in patru zile. Convorbirile armistiţiului intre Franţa şi Germania se duc in acelaşi vagon de cale ferată in care s-a semnat armistiţiul din 1918. Mobilizare generală in ţară. Republicile baltice devin republici sovietice autonome. Ministrul de Externe, Manoilescu, a plecat la Viena invitat de Von Ribbentrop şl Contele Ciano. Conferinţa de la Viena a hotărit că vor fi cedaţi 42 243 Km^3 din Transilvania, cuprinzind : Maramureşul, Nordul Transilvaniei, inclusiv Clujul. România cedează CadrilateruL Ion Antonescu formează noul guvern. Cutremurul din 11 noiembrie ora 3,40, Molotov in vizită oficială la Berlin. România aderă la pactul tripartit. Virgil Mad- gearu asasinat la Snagov, Nicolae Iorga împuşcat la Strejnic. In cazematele fostului fort Jilava au fost asasinaţi : Generalul C. Argeşeanu, Victor Diamandi, Gavril Marinescu. Un nou acord ruso-german. 21-24 ianuarie : Rebeliunea.

„Regret că n-am asistat la discuţia pe care ai avut-o cu Nicolae Hălmăgianu ! a zis Răşcanu aşezîndu-se în fotoliul de lîngă şemineu. Faimosul inginer de la Cîm- peni !“, ironic, zeflemitor.

„Nu e chiar faimos... dar e un bun inginer chimist, ricanează Scriban. Păcat că nu mai crede în oameni..." „Poate are motive !“

„Acum s-a înşelat."

Rex, cîinele lui Scriban, a intrat în salon. Un lup alsacian : părul negru, ochii inteligenţi ; a fost pînă acum în camerele de la etaj, s-a jucat cu copiii. Scriban l-a mîngîiat pe ceafa voinică, cîinele s-a lungit la picioarele lui, a căscat prelung în căldura plăcută a şemineului şi a rămas nemişcat ; îi place să simtă talpa stăpî- nului pe cap.

„După cîte am înţeles — reia discuţia Răşcanu — ai cedat ceva în folosul lui."

„Exact !“ răspunde Scriban absent, trăgînd din ţigara de foi.

„Bani ? !“

„Da."

„Tu ? !“

Scriban nu-i răspunde. Răşcanu aşteaptă ; faţa prelungă, părul blond, rar, priviri iuţi, mîini frumoase, nervoase ; se stăpîneşte cu greutate, este gata oricînd să intre în dispută. Complexat în faţa lui Scriban al cărui ascendent pare definitiv... Inteligenţă de chiţibuşar, găseşte mici amănunte care pot răsturna o situaţie. Spirit analitic dar nu sintetic, nu gîndeşte în perspectivă.

„Trifone ! Ai fost de faţă ! Ce părere ai ?“

„Drept să-ţi spun... nu prea cred în actele gratuite. Sînt însă excepţii în care banii pot trece pe planul doi !“

„Nu ne-ai spus o noutate ! mi-a replicat răutăcios Răşcanu. Poate, eşti preocupat, Scribane, de locul pe care îl ocupi în ierarhia socială ? Vrei mai sus ! Mereu mai sus !“

„Nici asta ! îl contrazice Scriban. Tu însă ai dorit să fii judecător, să stai pe podium îmbrăcat în robă, să baţi cu pumnul în masă, să-i simţi pe avocaţi înfricoşaţi cum se uită în ochii tăi să afle în ce toane te afli... iar deţinuţii să tremure ca nişte animale în boxă."

„Ai vrut să-mi aminteşti că datorită ţie am fost numit la Curtea de Casaţie ?“ i-a replicat iute Răşcanu.

„Nu. Dar dacă ai ţinut să subliniezi... M-am referit la satisfacţia pe care ţi-o dă puterea prin exercitarea ei directă şi brutală : privarea oamenilor de libertate."

„Sînt şi alte căi mai rafinate, de pe o poziţie mai

înaltă ? Nu-i aşa, Scribane ?“

Emanoil intră în salon cu o tavă pe care sînt trei ceşti cu cafea. Rex ridică iute capul şi începe să mîrîie. îl urăşte. Emanoil rămîne pe loc. Scriban îl mîngîie cu piciorul pe cap, cîinele nu-şi mai arată colţii, îl pîndeşte însă atent. Emanoil pune tava pe o măsuţă şi, fără să-i mai servească, iese repede din salon.

„Ai văzut raporturile dintre noi ? îl întreabă Scriban pe Răşcanu, luînd o ceaşcă cu cafea şi rezemîndu-se comod în fotoliu. Eu îl stăpînesc pe Rex, iar Rex îl stăpîneşte pe Emanoil care tremură de cîte ori îl întîl- neşte. Nu savurez plăcerea de a-l vedea pe Emanoil temîndu-se de cîinele meu 1“

„Dar te bucuri ştiind că e stăpînit de tine !“

„Da ! Asta, da !“ şi îşi aprinde o ţigară de foi cu gesturi încete.

„Ai vrea să mă vezi în locul lui Rex, să-mi ţii piciorul pe cap ...iar ceilalţi, mulţimea, în locul valetului'[1] continuă Răşcanu vrînd să-l întărite.

„Nu ! Te-nşeli ! răspunde Scriban aruncînd încet primul fum. Erai un simplu asistent la facultatea din Iaşi. Te-am numit şef de cabinet şi consilier personal. Ai trăit cîtva timp în preajma mea, ai simţit ce înseamnă să fii cineva. Am fost de acord să te însori cu Elvira, te-am ajutat să ajungi la Curte... Te-am umilit vreodată ? Spune, Răşcanule ? !“

„Nu, răspunde el printre dinţi. Nu subjugi... dar îmi dai senzaţia că e chiar o binefacere şi o bucurie ! Dominaţia ta e rafinată ! Ai dreptate, Scribane, dar e cu atît mai greu de suportat cînd devii conştient de ea !“

„...dacă vreodată tu mă vei prinde cu ceva... ţine minte ce-ţi spun acum, Răşcanule !... Mă vei

trimite imediat în boxa acuzaţilor şi la ocnă ! Ştii de ce ? se apropie de el şi îl priveşte fix în ochi. îţi place să-l simţi pe Emanoil tremurînd la vederea dinţilor lui Rex ! Eşti bun de execuţie, de călău... şi uneori eşti chiar necesar... Eu te-am inventat, dragul meu cumnat şi tot eu mă feresc de tine."

„Unealta necesară ! Nu-i aşa ?" părul blond răvăşit la tîmple, ochii mici, cenuşii, în continuă mişcare : viezure scos din ascunziş.

„Da, zice Scriban atît de încet încît i-am auzit cu greutate glasul. Nu trebuie să ne minţim... cel puţin între noi să recunoaştem adevărul. Ascultă, Răşcanule ! Eu ştiu bine unele lucruri, chiar mai bine decît crezi. Şi pentru că Trifon e aici... Vreau să-i spun că am aflat ce este între tine şi Catinca ! Ştiu că o iubeşti de ani de zile ! Nu-i eşti indiferent, mai ales în ultimul timp, de cînd stau la Iaşi şi s-a zvonit că am acolo o amantă !"

„Scribane ! am sărit eu intrigat. Mi-ai spus şi acum cîteva zile ! De ce repeţi ? N-ai probe şi insinuările../[1]

„Le pot avea, dragul meu Trifon ! a zis el calm ; parcă se juca cu noi amîndoi. Nu doresc asemenea plăceri ! Vreau doar să nu mă las minţit. E singurul lucru important pentru mine, restul..."

„Ce reprezintă pentru tine acest «rest» ? a intervenit Răşcanu spre fericirea mea ; avea senzaţia că a prins un fir pe care putea să-l speculeze. Ţie nu-ţi plac banii ! Nu vrei să trimiţi pe nimeni la ocnă ! Nu te interesează funcţia ! Tu, Scribane, după cele spuse, refuzi orice bucurie ! Eşti un adevărat ascet !"

Tace. îşi lasă privirea spre focul din şemineu care abia pîlpîie. Stinge ţigara cu un gest moale, absent, apoi soarbe ultima picătură de cafea.

Rămîne nemişcat, parcă ar fi uitat că sîntem lîngă el. Mi-am dat seama ce abil şi rapid şi-a cîştigat superioritatea asupra noastră : faţă de mine, prin aluzia de adulter, faţă de Răşcanu determi- nîndu-l să recunoască rolul de simplă unealtă. Deodată, s-a răsucit în fotoliu şi ne-a privit pe rînd.

„Acum cîteva zile eram la Iaşi... am deschis uşa cabinetului... nu-mi place să facă acest lucru uşierul. Mi-am văzut degetele pe minerul rotund de argint. L-am răsucit încet şi am închis uşa la loc. Eram singur. Ştii ce mi-a trecut prin cap ? şi ne-a căutat din nou privirea de parcă ar fi vrut să se convingă dacă sîntem atenţi. Nimic nu e mai de preţ pentru mine decît să pun mîna în fiecare dimineaţă pe minerul de argint care îmi deschide drumul spre locul unde pot să aud, să văd, să simt, să gîndesc, să visez, să iubesc tot ce se petrece în jurul meu. Viaţa întregului ţinut care depinde... de acel mîner rotund de argint. Aş fi fost în stare să dau orice : bani, avere, linişte şi chiar viaţa, numai să simt în fiecare dimineaţă în palmă metalul rece al minerului ! Nimic mai fascinant decît sentimentul că de voinţa mea depinde destinul a mii de oameni... de modul în care gîndesc şi acţionez, depinde viaţa lor pe care o întîlneşti într-o privire anonimă ce nu minte... O artă, o religie, în care uneori uiţi să mănînci şi de aceea unii au murit săraci, puţini însă, foarte puţini... Cei de rînd, oportuniştii, carieriştii, fac averi... Au timp şi suflet pentru aşa ceva, acesta este rostul lor acolo !... înţelegător şi dur, aspru şi blînd, demn dar fără trufie, ferm şi plin de îndoială... şi atunci cînd rămîi singur, după ce ai fost ovaţionat, lăudat, linguşit, lins pe toate părţile... atunci să te îndoieşti de totul şi de toţi... să rămîi cu capul pe

umeri, cu judecata întreagă, altfel îţi pierzi mintea şi nimic nu e mai periculos decît nebunia puterii ! Tu, Răşcanule, mi-ai spus o dată un dicton din dreptul roman, rezuma foarte bine raporturile dintre oameni. *Do ut des...“*

„Do ut facias, facio ut des“, a continuat Răşcanu cu o oarecare mîndrie pentru că a apelat la cunoştinţele lui.

„îţi dau să-mi dai ! Iţi dau să-mi faci ! îţi fac să-mi dai ' Nimic pe gratis. Lege fundamentală !“

„...şi morală !“ spune în glumă Răşcanu.

„Da. Stă în firea noastră. Josniciile nu mă surprind ! Fac parte din noi şi le accept aşa cum accept noaptea şi ziua. Toţi dau şi nu primesc nimic ! Aici apare înşelătoria ! Şi ca să ieşi din minciună, le arunci osul-scop ! Ura de rasă, de clasă, religie, naţională sau teritorială !...“

„Diversiunile necesare pentru a-i stăpîni şi justifica teroarea !“

„Exact !“

„Tu le arunci osul-teritorial !“

„Da... însă nu e o invenţie politică, Răşcanule ! Faptul că ne-a fost luată Transilvania este o realitate pe care n-o poţi contesta !“

„Războiul pentru apărare, apoi pentru atac ? Tot o cursă, Scribane !

„Nu ! Te înşeli, dragul meu !“

„Foamea, sexul şi... agresiunea !“

„Nu neg !“

„Biciul există !“

„Fără el nu se poate !“

„Dar justiţia ? Adevărul ? Democraţia ? Libertatea ? !“

„Le aperi tu ! Eşti judecător ! Nu ţi-am spus că te-am inventat ...pentru mine şi împotriva mea ? !

îmi eşti prieten şi duşman ! şi Scriban a zîmbit şi l-a privit în ochi. Vorbim mereu despre ele şi cu cît discutăm mai mult cu atît... Nu mai sînt ! Au dispărut, Răşcanule, nu din aceste vremuri ! Noi ştim, dar ne facem că am uitat... ei mai speră. Naivii !“

„Atunci ce justifică strădania ta, dacă recunoşti că totul e un balon dezumflat ? ! N-ai nici o explicaţie concretă, nici cel puţin de viitor ? Hm ? Eşti cam încurcat, Scribane !“

„Crezi că n-aş putea să spun că peste cîţiva ani vom fi fericiţi într-o ţară mare ? Cînd le vorbeşti despre viitor înseamnă că te adresezi unor viermi... şi dacă le vorbeşti despre altceva decît despre cît vor cîştiga şi ce vor mînca, înseamnă că-i insulţi !“

„Te contrazici, Scribane ! Ziceai că trebuie să ne apărăm casa de hoţi ? ! Hm ? Cum vine asta ? !“

„Tocmai aici se află fascinaţia politicii, dragul meu ! Această cumpănă are la un capăt adevărul, la celălalt minciuna, la un capăt dreptatea, la celălalt nedreptatea, la un capăt aservirea, la celălalt libertatea... autoritatea, disciplina, sacrificiul, negarea eului, siluirea personalităţii, şi toate celelalte. Important este cît ţii aplecată cumpăna spre adevăr şi dreptate. Esenţial este efortul...“

„Atunci... ce deosebeşte un politician de altul ?“

„Curajul de a recunoaşte tot ce ţi-am spus eu acum ! De a mărturisi temerile, îndoielile, păcatele, ticăloşiile, speranţele... de a dărui ceva fără să ceară nimic..."

„Nu te cred !“

„Ai dreptate. Un politician de rînd, fricos, care nu trăieşte nici o emoţie în faţa mulţimii, gîndeşte la fel ca tine ! Cum de n-au aflat că adevărul e cea

mai simplă cale şi nimic nu poate cuceri sufletele decît să le spui : «Sîntem umiliţi, vrem să trăim în demnitate» !“

„Şi tu ai reuşit să fii aşa ? !

„...nu ştiu, încerc... încerc mereu ! Mă îndoiesc de fiecare dată, mai ales acum, cînd războiul nu mai poate fi ocolit !“

A tăcut ; expresie absentă, frămîntat de un gînd, a pierdut, din tensiunea de pînă acum. Răşcanu : ochii spălăciţi îi aleargă în orbite, faţa iluminată de bucurie, parcă a găsit amănuntul care îl căutase tot timpul.

„Cînd ne povesteai ...despre minerul uşii de la Iaşi, ai zis : «Aş *fi fost* în stare să dau orice...» Acum parcă nu te mai încîntă ? ! E adevărat ?“

„Da, ai dreptate... Nu mai simt aceeaşi bucurie..."

„Ce ţi-a rămas dacă nu mai ai nici plăcerea puterii ?!“ *(t*

„Dezertezi ? ! Tocmai cînd războiul se apropie ? !“

„Mai ales acum. Aş vrea să mă opresc..."

„Nu mi-ai răspuns la întrebare ! Scribane ! Nu te eschiva ! Ce ţi-a rămas ? Ce este al tău ?“

„...nici pentru mine nu e prea clar. Există o pasiune mai profundă decît cea- a puterii pentru care scopurile nu mai au importanţă... o pasiune din care a rămas doar... *omul asupra omului ţine mînie şi cere iertare...* le-am citit, pe un zid, într-o biserică, cu capul dat pe spate. O pasiune care te împinge mai departe încercînd mereu să afli unde vei ajunge, o curiozitate şi atît tot...“

„Eşti terminat, Scribane 1 Nu ai loc mai sus ! Ha-ha ! Doar dacă vei fi ales preşedinte de guvern sau rege... Dar acum avem «un general» !“

„Nu te grăbi, Răşcanule ! a zis Scriban după o lungă pauză, parcă ar fi vrut să se odihnească, să-i poată aplica ultima lovitură. O să te invit peste cîteva zile, vreau să-ţi dau o veste care îţi va face multă plăcere... Pînă atunci, crezi ce vrei...“

22 iunie. Proclamaţia către ţară a domnului general Ion An- tonescu : «Azi a sosit ceasul celei mai sfinte lupte. Cu gîn- durile la drepturile neamului. Cu sufletul lipit de crucile eroilor şi martirilor trecutului. Să zidim un nou altar al neamului şi să lăsăm urmaşilor gloria pămintului strămoşesc. Români ! Pentru ţară ! Să întemeiem o lume nouă ! Să cinstim numele de Romani !» 10 iulie : Mesaj personal şi secret al privitoare la o declaraţie comună anglo-sovietică în care să D-lui Churchill către D-l Stalin: «Propunerea pe care aţi făcut-o se includă : a) ajutor reciproc, fără precizarea proporţiilor, b) obligaţia fiecărei părţi de a nu încheia pace separată, va fi supusă Cabinetului de război britanic şi al dominioanelor» 4 noiembrie : I.V. Stalin către F. Roosevelt : «Hotărirea de a acorda un împrumut de un miliard de dolari fără dobîndă pentru plata echipamentului militar şi al materiilor prime, am primit-o cu sincere mulţumiri, ca pe un excepţional sprijin acordat in lupta uriaşă împotriva duşmanului nostru comun». F. Roosevelt către I.V. Stalin : «Crucea Roşie este gata să vă pună la dispoziţie o treime din lista generală, in valoare de cinci milioane dolari, ca dar al poporului nostru».

Oaspeţii erau invitaţi pe terasă. M-am îndreptat în- tr-acolo, am fost prezentat celor pe care nu-i cunoşteam. Prin colţuri, în ghivece, flori exotice, trandafiri urcători, tufe de caprifoi şi o mulţime de cactuşi înfloriţi. Luminile bine plasate, masa întinsă pe care străluceau tacî- murile de argint, totul crea o atmosferă elegantă, rafinată. Ultimii oaspeţi coborau scara spre terasă. Fracuri, smochinguri, militari în uniforme de gală, doamnele în rochii lungi, cu braţele goale şi decolteuri mari care le evidenţiau bustul. Printre ei, un bărbat care vorbea germana, şi un actor

care spunea anecdote.

Scriban trecea pe la fiecare grup, schimba cîte o vorbă, făcea un compliment unei doamne, apoi se îndepărta. A rămas mai mult timp în preajma personajului care se spunea că e de la ambasadă, se întreţinea cu Al- bert, soţul Măriei, el ştia bine germana, apoi s-a apropiat de Catinca.

„Ana nu coboară ?“

„Nu cred... mîine dimineaţă pleacă la Cîmpeni, de acolo la Iaşi. Tu ai intervenit la Crucea Roşie pentru a fi primită ca soră de caritate ?“

„A insistat teribil de mult... Cred că nimic nu o mai poate opri“ şi Scriban s-a îndreptat spre alt grup.

Unii stăteau în picioare, alţii pe fotolii. Doi chelneri treceau printre ei cu tăvi pe care erau pahare cu băutură, alţii aduceau platouri cu aperitive. Emanoil, dirija această mişcare tăcută a celor care serveau. Tot el punea plăci la patefon. Se auzeau în surdină tangouri argenti- niene care alternau cu marşuri germane. Se ciocneau pahare, se schimbau impresii, se vorbea şi se rîdea cu voce înceată. Bărbaţii evocau ultimele evenimente politice, caii cîştigători la derby-ul de duminică şi mersul bursei. Femeile îşi făceau complimente în care nu credeau, aruncau ochiade bărbaţilor şi observau noua linie a modei. După un timp, cineva, i-a făcut semn lui Emanoil să oprească patefonul. A răsunat o voce care a cerut linişte. Din grupul domnilor cu frac s-a desprins unul mărunt, cu frunte bombată şi nas de boxer care a început să vorbească cu glas tare.

„Vă propun să toastăm în cinstea gazdei noastre ! Noul Rezident al ţinutului Bucegi şi al Capitalei !“

Moment de uimire, apoi de rumoare, aplauze,

felicitări, strigăte de bucurie şi pocnetele sticlelor de şampanie.

Scriban primea calm efuziunea fals sentimentală şi entuziastă a celor din jur, îşi descoperise dinţii albi intr-un rîs subţire, lucid. Bărbaţii îi strîngeau mîna şi îl îmbrăţişau, femeile îl sărutau pe obraz. Moment de agitaţie, mişcare, ţipete uşoare ale doamnelor care îşi fereau rochiile lungi de cupele de şampanie lovite din neatenţie. Treptat s-au mai liniştit, şi-au ocupat locurile. Au început să mănînce. Una din femei a rupt un trandafir şi l-a prins în păr, alta a imitat-o. Cineva a propus să se danseze. Ofiţerii ş^-au lovit pintenii şi au invitat doamnele care aşteptau nerăbdătoare. Se dansa conga, era la modă. Emanoil învîrtea de zor minerul patefonului. Actorul spunea anecdote într-un grup de bărbaţi. Scriban stătea de vorbă cu mai mulţi domni în vîrstă, toţi îl ascultau cu atenţie, puţin plecaţi spre el din cauza zgomotului. Mi-am dat seama încă o dată de puterea lui de captare şi dominare, stîrnea interesul şi stăpînea pe cei din jur fără nici un efort. Cîteva doamne s-au apropiat de ei şi le-a cerut să «renunţe la politică şi să danseze». Scriban a invitat-o pe Catinca. Eu stăteam într-un fotoliu, cu o cupă de şampanie în mînă, Răşcanu era lîngă mine. Discutam despre noua funcţie a lui Scriban şi importanţa pe care o va avea în noile împrejurări politice. Răşcanu era îngrijorat, îi convenea să-l ştie mai departe, la Iaşi, acum, venind la Bucureşti, Curtea de Casaţie intra sub ordinele lui. După ce a terminat dansul, Scriban a venit la noi.

„Ţi-am promis o surpriză, Răşcanule !“ a spus el

tam- ponîndu-şi fruntea cu batista.

„Te-ai ţinut de cuvînt ! Nu mă aşteptam !“ a ricanat în glumă Răşcanu.

„Nu sînt chiar atît de terminat. Nu-i aşa ?“

„După cîte văd... chiar deloc !“ şi Răşcanu a zîmbit.

Te felicit ! Spune-mi, Scribane, acum eşti mulţumit ?“ A tăcut. L-a privit în ochi, nu puteam citi nimic pe faţa lui.

„M-ai întrebat rîndul trecut : «Ce ţi-a rămas ? Ce este al tău ?» Nu-i aşa ?“

„Da.“

„M-am gîndit de multe ori...“

„Catinca ?“

„Nu este a mea...“

„Copiii ?“

„Sînt ataşaţi mai mult de ea...“ „Atunci ? Pentru ce lupţi ?“

„...o energie care se consumă în sine, nu mai are nevoie de nimic, nici chiar de putere... un sentiment împotriva mea însumi !“

„Te-ai plictisit ?“

„N-am voie să mă plictisesc, Răşcanule, înaintea spectatorilor... şi adevăratul teatru abia începe !“

„Hm ? ! Nu mai înţeleg nimic ?! De ce ai acceptat noua funcţie ? ! Ce merită ?“

„Să te agăţi de o acţiune şi să te ţii cu dinţii de ea... pînă la capătul puterilor, cred că e singurul lucru care ar merita..."

Cineva l-a luat de braţ. Era chemat la telefon. Răşcanu a încercat să zîmbească cu un aer nepăsător, a ciocnit cupa cu şampanie, apoi a început să-mi povestească despre «un proces de omucidere pe care îl avea pe rol». Nu-l ascultam. Catinca mi-a făcut semn s-o urmez. L-am lăsat singur. în salon

erau aprinse doar cîteva lumini, se auzea muzica de pe terasă.

„...n-am fost de acord ! a început ea să vorbească febrilă. Nu se va sfîrşi cu bine ! Mă asculţi, Trifon ?“

„Da, continuă !“ am îndemnat-o eu.

„Mi-a spus că nu e o funcţie militară şi pentru convingerile lui politice nu i se poate întîmpla nimic...“

A tăcut cîteva clipe, privea mereu în jos, lumina lăsa umbre lungi pe chipul ei frămîntat.

„Eu l-am îndemnat să facă politică... e adevărat. îi spuneam că în ţara asta, dacă nu intri într-un partid, nu izbuteşti să realizezi ceva deosebit. A ajuns acolo unde nici nu mi-am imaginat ! Nu-l mai recunosc, Tri- fone ! Pretinde că de el va depinde destinul acestei ţări... alteori simt că ar abandona totul în prima clipă. Nu ştiu cum se va sfîrşi, mai ales în aceste vremuri ? !“

„Poate se gîndeşte la tine ?“ am zis eu încercînd să aflu ce gîndeşte.

„Nu. Nu mai are nimic pentru mine ! N-o iubeşte nici pe cea de la Iaşi. Cu ea realizează spectacolul, cum spune el, sau poate nu s-a săturat încă de carnea ei, e mai tî- nără... Scriban iubeşte altceva !

„Eu cred...“

„Pînă azi n-am putut să mă despart de el, m-a întrerupt ea. Ne legau atîţi ani, Domnica, Ion, casa... Acum însă, am nevoie de puţină linişte, doar de puţină linişte...“

„Vrei să-l părăseşti ? în plină ascensiune ? !“

„Da ! Nu pot s-o uit pe Ana ! Nu pot să-i uit cuvintele. Ea pleacă... a fost tot timpul ca o ursitoare, ştie înaintea mea şi a tuturor ce se va

întîmpla şi dacă ne părăseşte înseamnă că nu va fi bine, nici pentru mine, nici pentru copiii mei, nici pentru această casă...“

S-au auzit paşi pe culoar. Catinca s-a ridicat şi s-a dus în dormitor. Am încercat să înţeleg spaima ei, apoi m-am îndreptat spre terasă. Unii dansau, alţii mîncau şi beau, cîţiva erau ameţiţi. M-am aşezat lîngă Răşcanu. Pe la trei dimineaţa, oaspeţii au început să plece. Au mai rămas doi generali şi cîţiva domni cu fracurile mototolite. Doamnele ascultau glumele deocheate ale actorului. Rî- deau strident.

O maşină a intrat în curte. Toţi erau curioşi să vadă cine sosea la ora aceea. Se făceau diverse presupuneri şi glume la adresa celor care au plecat şi poate au uitat ceva. Emanoil l-a anunţat pe Scriban că -«au sosit doi domni ofiţeri care îi caută pe domnii generali».

Unul dintre ei a ieşit cu paşi nesiguri, s-a îndreptat spre salon. Ceilalţi erau nemulţumiţi că le stricase cheful. S-au ridicat paharele, cineva a început să cînte o melodie de petrecere. Generalul s-a întors, părea îngrijorat, şi-a cerut scuze şi a plecat împreună cu celălalt. Scriban i-a condus pînă la uşă. A revenit ; toţi aşteptau o explicaţie. S-a aşezat la masă, a băut puţin vin din pahar şi a ridicat ochii spre noi. Era linişte deplină. Ne măsura pe fiecare în parte, parcă ar fi căutat pe cineva.

„Dar Hans unde e ?“ a întrebat el.

Toţi ne-am uitat în jur. Albert şi-a amintit că a plecat după ce a primit un telefon. Emanoil a confirmat aplecînd puţin capul.

„...a început războiul !“ a zis după un timp Scriban.

Picături mari de ploaie se prelingeau pe geamurile terasei. în grădină, chioşcul alb, din lemn de mesteacăn, se profila difuz în această dimineaţă de iunie. S-au auzit cîteva şoapte, apoi am început să discutăm ; ceream explicaţii, făceam presupuneri. Scriban tăcea. S-a dus apoi în birou să dea un telefon. Am rămas singuri, puteam vorbi în voie. Eram dezorientaţi. Nimeni nu pleca, motivam că ploaia ne obliga să rămînem acolo. Primejdia ne împrietenise. Beam cafele şi discutam.

Trecuse de ora nouă. Scriban s-a întors pe terasă, ne-a dat noi amănunte, apoi a primit o scrisoare. Era convocat. Trebuia să plece. Un fir subţire de ploaie se strecura printre geamurile terasei, cineva a pus un pahar, picăturile se auzeau cu rezonanţă, părea un metronom ce măsura timpul.

Ana a cpborît din dormitor pregătită de drum. A auzit vocile noastre pe terasă, s-a apropiat să-şi ia rămas bun. S-a oprit pe prima treaptă. Era îmbrăcată cu o pelerină albă, pe cap avea o bonetă cu o cruce roşie. Ne-a privit pe rînd, a zîmbit în semn de bună dimineaţa, apoi şi-a tras încet mănuşile albe. Senină, odihnită, cu dispoziţia pe care o ai înainte de a pleca. Faţa ei contrasta cu ale noastre — obosite după o noapte de nesomn, petrecere, băutură şi panică. Maria, văzînd că stă acolo nemişcată, s-a ridicat de la masă şi i-a spus cele întîmplate. A dus mîna spre buze, parcă şi-ar fi oprit un strigăt, apoi a lăsat-o încet în jos. Maria s-a întors la locul ei. Toţi o priveam, îi suportam greu apariţia — poate pentru simplul motiv că era îmbrăcată în alb —, ne simţeam ridicoli şi nu înţelegeam de ce, parcă ne acuza fără să spună

nimic. De o parte noi, de cealaltă parte ea. Ca şi cum ne-ar fi cerut să n-o chemăm, să n-o trezim din visarea ei.

Picătura de ploaie cădea mai departe în pahar, se auzea distinct, la intervale constante. Nepăsătoare.

zv

I ŞI DEZBRACĂ PALTONUL, ÎL AGAŢĂ ÎN CUIER şi se aşază la birou. Trezit la ora cinci, orbecăind pe străzi, înghesuit în autobuz, obosit, înfrigurat, ajunge aici sleit. Rămîne un timp nemişcat. Beţia lucidă de fiecare zi. Ridică ochii spre ferestrele înşirate aproape de tavan. Nu vede nimic, cerul e încă negru. încăperea a fost : depozit, atelier de strungărie, sală de mese şi acum ♦serviciul de transporturi». Geamurile au rămas sus, de pe

vremea cînd era depozit ; canaturi de metal şi drugi de fier. E noapte. Cerul abia se zăreşte spălăcit în depărtare. Cînd vine la birou e întuneric, cînd pleacă e întuneric. Nu există început şi nici sfîrşit, stă mereu la aceeaşi masă, într-un spaţiu identic. Doar dincolo de zăbrele sînt : nori, ploaie, zăpadă, cer senin şi iarăşi întuneric, încearcă «să plece» privind bucata de cer decolorat, apoi se «întoarce» şi înţelege că este o altă zi, o altă dimineaţă şi el e viu, trăieşte.

în jur discuţii : fotbal, prime, copii, carne, bani. Nu scoate nici o vorbă, e încă ameţit. Pune reşoul în priză şi îşi pregăteşte o cafea. Treptat, le distinge vocile. Toate sînt dominate de glasul strident al lui Meşteriu. Nu-l ascultă. Trage primul sertar, scoate «dosarul corespondenţă», apoi, «dosarul lucrări curente», alege două creioane dintr-un penar şi le aşază pe masă. înainte de a închide sertarul, citeşte cuvintele scrise pe o hîrtie prinsă cu pioneze pe partea interioară a uşii : «Să nu rabzi ! Să nu taci ! Dacă eşti nevoit, loveşte !»

Toţi încep să se ocupe de treburile zilnice. Vocea lui Meşteriu se aude din ce în ce mai tare, vorbeşte cu provincia. Ameninţă, strigă, înjură, scrâşneşte din dinţi, apoi cere „pe cineva din conducere". De fiecare dată începe cu aceleaşi cuvinte : „Cum este posibil, tovarăşe director, să semnaţi o lucrare ce v-ar putea trimite în puşcărie ? !“ Directorul, luat prin surprindere, tace. Meşteriu îşi continuă nestingherit tirada.

Cei din birou ştiu că «primul act» nu va dura prea mult, la ora nouă va începe «semnarea hîrtiilor» bătute la maşină cu o zi înainte. Cînd e chemat la telefon, ţine receptorul cu umărul ridicat şi gîtul îndoit, vorbeşte şi semnează mai departe. Pantomină ! După ce termină, pleacă la sindicat,

acolo îşi petrece o parte din zi :

•

«apără interesele salariaţilor». înainte de a închide uşa, mai trasează cîteva sarcini : „Nu uita, Manoilescule, să predai la minister situaţia pieselor de schimb ! Iar tu Caranfil ! Să-i verifici pe cei de la Zimnicea dacă au raportat corect numărul de reparaţii capitale pe trimestrul doi !“

In birou e linişte. Toţi îşi văd de treabă. In curînd, Manoilescu — înalt, robust, burtă proeminentă, expresie gravă, importantă, motiv pentru care este ales în prezidiu la fiecare şedinţă — începe controlul telefonic al lui Paul : ;„Ce rezultat ai Ja problema cu trenul ? Ai găsit în frigider friptura ? Ai mîncat cinci felii de pîine ? Să nu le mai azvîrli la gunoi, te prind şi îţi rup fălcile !“ Cu aerul împăcat al tatălui care şi-a făcut datoria, lasă receptorul în furcă şi îşi aprinde o ţigară.

Caranfil comentează emisiunile de la televizor sau vreo piesă de teatru. Este «intelectualul serviciului», are două diplome şi cîţiva ani de studii prin spitale şi puşcării. „Aţi văzut filmul de aseară ? Bun de adormit pruncii ! Parcă toţi erau botezaţi în apa Iordanului ! Nişte sfinţi, domne ! Auzi ! Locotenentul nu putea să-l bată pe colonel la table pentru că «era grad mai mare !» Hă ! Şi nici să se îndrăgostească de nevasta colonelului ! Nu era moral ? ! Minciuna nu mai e o aparenţă convenţională a iluziei, cum spunea un critic. Minciuna e minciună !“ Se opreşte speriat de cuvintele lui. E mereu în gardă, atent la fiecare frază, se teme să nu supere pe cineva, «să nu-şi facă duşmani». Niciodată nu-l contrazice pe Meşteriu. Merge cu paşi mărunţi, furişaţi, privirea în jos, nu traversează încăperea, ocoleşte pe lîngă ziduri. Mişcări de melc scîrbos. Meşteriu i-a simţit slăbiciunea, îl terorizează. într-o zi i-a spus lui Iustin :

„Eşti cult şi educat ! Te simt din tagma mea... aş vrea să-ţi spun de cine să te fereşti !“ „Nu fac parte din tagma nimănui şi n-am de ce să mă feresc !“. L-a privit lung, a zîmbit, l-a salutat din cap şi a plecat alunecînd pe lîngă perete.

Aristide, tînărul sportiv, are pe masă un maldăr de dosare, deasupra un sandviş mare cu parizer din care muşcă din cînd în cînd, apoi ronţăie bomboane sau za- harină. Domol, mucalit, nu se gîndeşte decît la atletism : -singurul sport nobil».

Iustin nu intervine decît rareori în discuţiile lor. Se duce în atelier. Acolo se simte bine. Mecanicii şi şoferii au aflat că a lucrat pe o basculantă. Verifică bonurile de materiale, consumul de benzină pe fiecare maşină în parte, uzura anvelopelor şi dacă mai are timp dă o mînă de ajutor mecanicului. Unul dintre ei, mai curios, l-a întrebat : „Vă place atît de mult meseria asta ? !“ „Prefer să strîng nişte supape, decît să ascult discursurile altora !“ „De, fiecare cu plăcerea lui !“ şi a ridicat din umeri.

Se întoarce în birou. înainte de terminarea programului, uşa se deschide larg şi Meşteriu intră cu paşi mari, apăsaţi, cu aerul celui care vrea să le comunice o veste senzaţională. Zîmbet fericit, bucurie răutăcioasă. „Auzi, Ioane, ce-au făcut ăia de la Slobozia !“ strigă el. Martorul preferat al revelaţiei de fiecare zi este Ion Manoi- lescu care îi dă senzaţia că-l ascultă cu atenţie : scoate un şuierat subţire printre dinţi, un şuierat de samovar încins, faţa însă îi rămîne imobilă, gravă şi importantă. Toţi cunosc trucul. Meşteriu vrea să lase impresia că se ocupă de treburile obşteşti de la sindicat, dar este preocupat şi de problemele de producţie. Pare mereu aferat, ca şi cum ar spune : -Eu trebuie să le fac pe toate !» Discursul începe de la incapabili, tîmpiţi şi se opreşte cu greu în clipa în care se aruncă asupra agendei şi îşi notează -

măsurile şi sancţiunile pe care le va aplica a doua zi». îşi termină rolul scriind de zor, smucind mina şi gîtul în spasme mici şi active. Cei din birou îşi văd de treabă, îi ştiu partitura, se schimbă doar oraşul unde s-a comis -«uriaşa eroare» !

■

în birou au rămas doar Meşteriu şi Iustin, ceilalţi sînt la inventarele de sfîrşit de an. Liniştea e tulburată de zgomotul vreunui camion care intră în curte sau un motor care huruie înfundat în atelier. Iustin stă la birou, întocmeşte planul de reparaţii capitale. Meşteriu îşi taie unghiile cu o foarfecă pe care o păstrează cu grijă într-o trusă de piele. Costum, cravată, cămaşă albă, pantofi neasortaţi. Grija pentru ţinută face parte din : «modul în care trebuie să te prezinţi în faţa subalternilor». Mărunt, voinic, picioare scurte, groase, capul prelung, părul rar, ochii albaştri, alteori cenuşii, cîteodată îşi pierd definitiv culoarea, în orbite rămîn două găuri albe care nu-ţi reţin atenţia ; vorbeşti cu un orb care vede.

„Te-am bîrfit ieri cu cineva, tovarăşe Arghir ! vocea a răsunat clar în liniştea din birou ; ton prietenos, mai bine zis, o superioritate îngăduitoare. Mi-a spus despre situaţia dosarului... faptul că ai studii superioare... şi celelalte ; duce un deget la gură şi rupe cu dinţii un colţ din unghia netăiată, ultimele cuvinte le-a rostit cu gura închisă. De ce zîmbeşti ?“

„Cînd îi aminteşti cuiva despre dosar... îi arăţi nuiaua ! Mie îmi trebuie un ciomag, tovarăşe Meşteriu t M-am obişnuit. Nu vă osteniţi !“

„Crezi că am vrut să te ameninţ ? ! Din contra ! Le spun mereu şi celor de la sindicat... Să ne

preocupe faptele fiecăruia ! Nu ce-au fost părinţii sau bunicii ! Mă interesează dacă este priceput şi munceşte ! Dacă nu primeşte salariul de pomană ! în rest... fiecare cu nevasta lui !“ declamativ, uşor gîtuit.

„Şi ce le mai spuneţi la sindicat ?“

Se răsuceşte în scaun spre el, îl măsoară atent cu ochii lui albi, zîmbeşte şiret, parcă ar spune : «Te cunosc eu băiatule ! Ştiu cine îmi eşti !»

„Am observat ceva la dumneata ! Sînt zile în care nu scoţi nici o vorbă ! Eşti teribil de abătut şi trist. Alteori eşti vesel... rîzi din orice, rîzi mereu !“

„Cînd nu am încotro... rîd !“

„Cum vine asta ? !“

„...e mai complicat să vă explic. Am auzit, tovarăşe Meşteriu, că aţi fost asesor popular. E adevărat ?“

„Ai terminat Dreptul ! Colega ! Dă-mi voie ! Mă pricep şi eu puţin la justiţie. Patru ani am făcut parte din completul de judecată. Cînd am fost transferat aici..."

„Aţi lucrat înainte la transporturi ?“

„Nu... Dar ştiam ce-nseanmă autoritate, disciplină, corectitudine... şi în special im-par-ţi-a-li-tate ! Asta-i baza justiţiei ! Mă conduc după un deviz..."

„O deviză."

„Da. O deviză : «Fără părtinire, fără simpatii !» **în** munca mea cu cele cinsprezece unităţi pe care le conduc, aplic legea !“

„Pe Cerchez, de la Olteniţa... nu l-aţi avut la inimă ? !“

„A greşit ! L-am ars !“

„L-aţi ars pe Cerchez, dar a greşit Şerbănescu... Ştiţi dumneavoastră cine e Şerbănescu ? !“

„Cine ? !“

„Aţi uitat sau vreţi să aflaţi dacă ştiu ? Păi chiar dumneavoastră aţi zis : «E rudă cu ăl mare de la regiuni ! N-o să mi-l pun în cap !»“

„Şi acum de ce rîzi ? !“

„Păi nu-i de ris ? Cînd nu mai intră în sticlă, rîd ! Ce să fac ? !“

„Ce sticlă ?“

„Aşa zic eu... Nu e bine să îndeşi prea mult într-o sticlă, poate să crape. Dacă vreţi... sticla e un destin..

„Tovarăşe Arghir ! Dumneata faci mereu băşcălie. Auzi ! Sticlă ! Destin ! Mă iei aşa... peste picior !“

„Nu, din contra ! Am pentru dumneavoastră o deosebită simpatie. Nu pot fi imparţial ! Am o fire mai slabă..."

„în fond... de ce te plîngi dumneata ? ! Te simt nemulţumit ? !“

„Eu ? ! N-am nici un motiv ! Slavă Domnului ! Am leafă, am ce mînca... nu m-am atins de rezerva de bani..."

„Ai o rezervă de bani ? !“

„Da. Trei sute de lei... Cînd ajung la ei, sînt îngrijorat. Ştiţi ce-mi lipseşte ?“

„Ce ? Spune ! Te ajut eu !“ şi Meşteriu se aplecă peste birou pregătit să-i asculte confidenţa.

„O umbrelă ! Azi am venit prin ploaie şi m-a făcut ciuciulete !“

„Lasă... o să-ţi cumperi din prima pe care ţi-o dau la sfîrşitul anului."

„Adică la sfîrşitul anului viitor ?“

„Da. Eşti angajat doar de două luni..." ridică umerii în semn de regret şi îşi aprinde o ţigară ; înţelege că Arghir glumeşte, îl lasă, şi lui îi place «vorba în doi peri».

„Deci... peste cinsprezece luni voi avea o umbrelă ! Atunci n-o să-mi mai lipsească nimic. Voi

fi fericit !“

Meşteriu zîmbeşte hîtru, împinge agenda pe birou — singurul obiect ce se află în faţa lui, e de părere că un şef «nu trebuie să ţină hîrtiile» —, se ridică, face cîţiva paşi şi se sprijină cu spatele de un birou. Şi-a cîştigat din nou autoritatea pulverizată parcă de glumele tînărului din faţa lui.

„Eu, tovarăşe Iustin, mă pricep la oameni. Mi-au trecut mulţi prin faţă... ieşind sau ducîndu-se spre boxa acuzaţilor. Nu eşti un terchea-berchea, eşti doar puţin cam necopt, tînăr şi cu fluturi în cap 1“

„Aveţi dreptate ! Am fluturi !“

„îţi place să glumeşti, dar nu numai atît ! Ironia [1] Ehei ! Ştiu şi eu ! Dar prea multă lămîie taie maioneza ! Ia seama ! Ne vom înţelege ! Sînt convins... Dar se putea ca în locul meu să fie unul care să dea cu biciul şi să pîndească. Nimic nu e mai rău decît iscodirea şi neîncrederea ! De aici pleacă totul ! Dacă a greşit, zice că intenţionat a făcut un calcul eronat, dacă s-a îmbolnăvit, simulează... şi bănuiala creşte pînă ce crapă. Cum ziceai de sticla aia ! Ha-ha ! Pînă nu-l cunoşti, îl pui în colivie — glas şoptit, abia auzit, pleoapele strînse, nu mai are ochi. Uită-te mereu la el, ascultă-i cîntecul, urmăreşte-i penele, vezi ce culoare au... şi numai după un timp să ai încredere în el, dar şi atunci să nu uiţi că poate să te arunce la rîndul lui în colivie, el să se uite la tine...“

„Şi dumneavoastră... mă ţineţi acum în colivie ? Nu-i aşa ?“

„Te-aş minţi dacă ţi-aş spune altfel..."

„...chiar m-am întrebat ? De ce este azi şeful atît de amabil cu mine ?“

„Şi ? !"

Meşteriu ocoleşte biroul şi se aşază pe scaun ; îl lasă să vorbească ; «îi ascultă cîntecul»...

„Mi-aţi amintit la început despre dosar... Ce mi-

am zis ? Întîi mă sperie puţin, apoi îmi zice : «Să nu îndrăzneşti să treci peste cuvîntul meu !» Nu-i asta explicaţia ! Îmi oferă prietenie şi protecţie, în schimb... să devin turnător ? Nici asta ! Vrea să-i fiu aliat şi cînd va intra în birou să strige : «Auzi, Arghire, ce-au făcut ăia de la Olteniţa !» Nici asta ! Vedeţi... dumneavoastră nu sînteţi demagogul mărunt care trebăluieşte pe la sindicat şi toarnă verzi şi uscate la urechea directorului pentru a-şi păstra mica lui feudă pe care se construieşte marea feudalitate ! Nu ! Nu-i vorba despre asta ! înainte erau meşteri : blănari, dulgheri, bijutieri... Nu sînteţi meşter, pentru că n-aveţi meserie, sau doar meseria de a trăi în care sînteţi artist ! Ehei ! Ce-i puţin să fii artist ! Nimic din ce-am înşirat... Nimic ! Cine sînteţi, tovarăşe Meşteriu ? !“

„Ei ? ! Ce zici ? ! Ce părere ai ? !“ zice el fals interesat. „Nu ştiu. Mă dau bătut ! Ridic mîinile...“

„Poate... toţi laolaltă din cei înşiraţi, colega ! Şi încă ceva pe deasupra ! «Demagogul, micul feudal, artistul în meseria de a trăi !» Asta ai vrut să spui... Nu mă supăr, din contra... Eşti un băiat deştept. îmi placi ! Te prefer aliat, decît... Dacă ai nevoie de o referinţă sau de altceva, să-mi ceri. Cuvîntul meu e greu aici şi nu te poţi lupta de unul singur cu tot felul de «feude»... mari sau mici, îmi eşti simpatic, chiar dacă uneori rîzi anapoda..."

Se jucau amîndoi, aşteptau rîzînd să vadă cine va intra primul în colivia deschisă.

Telefonul sună pe colţul biroului. Meşteriu ridică receptorul cu o mişcare plictisită, n-ar fi vrut să fie deranjat. Glasul trece de la îngăduinţă, uimire, dojană, indignare, furie şi violenţă. Tot repertoriul. Iustin nu-l ascultă.

«...am apăsat pe clanţă, am împins cu umărul în poartă şi nu s-a deschis şi am înţeles că nu mai am nici o scăpare şi atunci am unceput să mă urc pe gard ; ei mă urmăreau şi se bucurau că voi cădea pradă fularelor lor înnodate şi parcă le şi simţeam loviturile pe spate şi în cap, dar mă căţăram mai departe pe gardul de fier care avea multe flori de metal, iar sus nişte suliţe cu vîrful ascuţit şi cînd am ajuns acolo m-am oprit, nu puteam trece dincolo şi băieţii erau jos şi ţipau şi aruncau cu pietre în mine şi rîdeau fericiţi că am căzut în capcană şi nu ştiam ce să mai fac, tremuram şi încercam să mă feresc de pietre şi asta a durat atît de mult, încît am simţit că voi cădea în mîinile lor şi chiar aveam de gînd să le strig să înceteze, dar l-am auzit pe Alex cum îl chema pe tata şi atunci a apărut tata din casă şi i-a izgonit şi m-a luat de acolo şi mi-a dat jos ghiozdanul din spate şi mi-a spus să nu mai tremur, că şi aşa sînt atît de palid, şi Alex a zis că „ştie el cine-s ăia“, dar eu tot nu puteam vorbi şi tata m-a dus în dormitor şi Leana m-a dezbrăcat şi m-a mîngîiat şi a zis : „Uitaţi don’ colonel, cum l-au lovit blăstămaţii ăia cu piatra !“ şi tata m-a întrebat : „Dar tu ce le-ai făcut ?“ şi eu n-am zis nimic, şi el iar a zis : „Tu de ce nu te baţi cu ei ? !“ şi eu am dat din cap, nu puteam să vorbesc şi Leana mi-a zis să stau liniştit, că voi avea „fierbinţeli" şi mi-a adus mîncarea în pat şi m-a învelit cu miţoasa şi seara am avut febră mare şi nu ştiu ce-a mai fost... După cîteva zile tata mi-a spus că mă duce la fotograf, să-mi facă o poză ; Leana ne-a îmbrăcat frumos, a ajutat-o doamna Claire, şi ea era bună cu noi, dar tot pe Leana o iubeam mai mult, adică eu o iubeam, Alex o iubea pe doamna Claire, dar în ziua aia amîndouă au uitat să-mi şteargă pantofii de praf şi am plecat toţi la fotograf şi fotograful îmi spunea să rîd şi să nu mă încrunt

şi, cu toate că îmi arăta tot felul de jucării, simţeam că ameţesc în luminile alea puternice şi pînă la urmă s-a terminat şi cînd tata a adus acasă pozele, aveam pe faţă un rînjet, iar pantofii prăfuiţi şi Alex a zis : „Uite, tată ! Asta dinadins nu şi-a şters pantofii, să iasă poza urîtă !“ şi mi-a dat una peste cap, dar mie poza îmi plăcea, aveam părul lins pe cap şi cărarea dreaptă şi ţineam în spate ghiozdanul de piele şi l-am sărutat pe tata şi el era mulţumit, chiar fericit, aşa cum nu-l văzusem decît rareori...»

Meşteriu termină convorbirea, trînteşte receptorul în furcă. Iustin îi urmăreşte atent mimica. Face cîţiva paşi prin cameră, se aşază pe un birou şi îşi leagănă picioarele bine dispus.

„...în legătură cu ce vorbeam înainte, spune el cu voce amicală ; zîmbeşte şi îşi aranjează părul din ceafă spre frunte. Ce ţi-e şi cu oamenii ăştia ! într-o duminică, plecam de acasă. Pe cine crezi că zăresc coborînd scările bisericii ? Pe unul... coleg cu mine, nu-i spun numele că tot nu-l cunoşti. M-am făcut că nu-l văd, să nu se simtă omul stingherit. S-a răsucit pe călcîie şi cu paşi mari, gata să cadă de pe trepte, a plecat în repezeală... Mă uitam după el, mergea pe lîngă ziduri, cu spatele aplecat, parcă voia să dispară cît mai repede. 11 cunoşteam destul de bine, n-aş fi crezut că este atît de laş. Cum domne', să n-ai curajul opiniilor tale ? A credinţei pe care o ai şi să fugi ? ! Zău ! Nu credeam că cineva poate fi atît de fricos ! E adevărat, deţine o funcţie de răspundere, dar... ce importanţă are ? Omul e liber să aibă credinţa lui ! Mama face parastase pentru tata şi de Paşti înroşeşte ouă. Eu însă am alte principii, fiecare cu ale lui, fiecare are dreptul să gîndească ce vrea, numai aşa ştim ce-i aia libertate,

adevăr şi dreptate ! Cînd cu... mi-am văzut de treabă, n-am spus nimănui, în fond n-aveam ce să spun. Tocmai în perioada aia trebuia să plec în străinătate, să recepţionez nişte motoare şi piese de schimb pe care le primeam..."

Se opreşte. Din expresia Iui Iustin îşi dă seama că ceva nu e în regulă ; a înţeles că el, nefiind de specialitate, n-ar fi putut recepţiona motoarele.

1 AA
1 'ft'x

„Adică... eu făceam parte din delegaţie, mă ocupam cu formele scriptice. Era cu mine un inginer mecanic. Se apropia termenul de plecare şi nu-mi soseau actele, încep să mă interesez în dreapta şi stingă. într-o zi, mă cheamă cineva de sus, şi arătă cu degetul spre tavan. Că sucită, că-nvîrtită, mi-am dat seama cum vine cazul. Am înţeles că... nu-ţi spun numele că tot nu-l cunoşti, dar să-i zicem Popescu... Deci, am simţit că Popescu mi-a făcut un pustiu de bine, dar cel cu care vorbeam nu mă întreba nimic despre ziua în care... înţelegi? O luase de prin '47, cînd fusesem activist la un club sindical. Pe Popescu — ca să-i zic aşa — îl cunoscusem pe vremea aceea. într-o vară, vine el la mine şi-mi spune că băieţii din cartierul unde era clubul, au plănuit să-l bată din motive politice. Seara am plecat împreună, eram mai mulţi tineri, toţi cu funcţii... Ştiam că voi găsi gaşca la colţul străzii. Zis şi făcut ! M-am dus la ei şi am stat de vorbă. Taberele aşteptau. Aflu că Popescu era amestecat într-o poveste de dragoste cu o fată al cărei frate voia să-i apere fecioria. Am reuşit să-l calmez, l-am invitat la balul de la sfîrşitul săptămînii. Toată tărăşenia s-a stins. Ce crezi că aud cînd am fost chemat sus ? ! Că am făcut pe vremea aia agitaţie şi am îndemnat cîţiva tineri să-l

bată pe. el, care era activist. Ca să vezi dumneata pînă unde poate să meargă mîrşăvia omului ! Eu îl scot din mîinile ălora, iar el mă vîră la apă ! M-am întrebat de ce a făcut toată chestia asta ? Se temea să nu spun că-l văzusem acolo. Ce şi-a zis : «Mai bine să-l lovesc eu primul, decît să mă lovească el» şi m-a reclamat. Pînă la urmă am făcut lumină, l-am dat în gît, dar n-a fost uşor...“

Se opreşte, îşi aprinde o ţigară cu mişcări leneşe, cu un aer de siguranţă şi mîndrie că reuşise să-l demaşte pe impostor, dar, în acelaşi timp, se străduia să-şi as- eundă o bucurie ce se dorea scoasă la iveală, bucuria că fusese deţinătorul unui secret ce-i deschisese toate porţile, secret pe care îl ascundea cu grijă, veselindu-se singur. Continuă să stea cocoţat pe birou, puţin aplecat înainte, cu trupul voinic scuturat de o voioşie frîntă înăuntru, legănîndu-şi picioarele cu pulpe groase, ca şi cum s-ar fi jucat, s-ar fi urcat pe un gard şi ar fi stat de vorbă cu un prichindel care ar fi rămas pe iarbă as- cultîndu-l în tăcere.

„Ei ? ! Ce părere ai despre oamenii ăştia ? ! Păduchii care viermuiesc pe lîngă noi ? !“ şi Meşteriu încetează de a-şi mai legăna picioarele, aşteaptă de la el o confirmare.

Tace.

„Hai-hai ! Nu mai fi atît de prudent, colega ! Ce dracu ? ! Să nu crezi că vreau să te iscodesc sau... Ai trecut prin multe, ai văzut tot felul de ticăloşi, nu trebuie să-ţi fie frică...“ şi pe faţa lui apare un început de nedumerire care nu reuşeşte să-i strice buna dispoziţie, zîmbetul continuă să-i descopere dinţii rari şi puternici ; o umbră de nemulţumire începe totuşi să se schiţeze pe obraji.

„Nu mi-e frică, din contra, răspunde într-un

tîrziu Iustin. Aţi vorbit adineaori la telefon, după ce aţi terminat aţi împins buzele în jos ca şi cum aţi fi spus : «Puţin îmi pasă de tot ce se întîmplă ! Ce-am avut şi ce-am pierdut ? !» Aţi trecut de la furie, la... poate chiar aţi fi zîmbit dacă n-aş fi fost aici. Vă amuzaţi ! Aţi simţit convenţia : «Eu mă fac, voi vă faceţi !» Aveţi instincte bune ! Foarte bune, tovarăşe Meşteriu ! Jucaţi fără nici un efort... Acum am aflat cine sînteţi, tovarăşe Meşteriu ! «Un erou al timpului nostru !»“

„Bine-bine ! continuă Meşteriu neatent, interesat mai mult de Popescu. Ce zici de păduchele ? !“

„Nimic."

„Cum ? ! Haida-de ! Nu face cu mine pe naivul 1“ şi izbucneşte în rîs, o adevărată explozie din care se opreşte brusc, parcă gîtuit de cineva ; abia acum înţelege cele spuse înainte de Iustin.

„Adică... Vrei să spui...“

„Da. Aţi ghicit şi de data asta, colega ! L-aţi învins. Recunosc ! Faceţi parte însă din aceeaşi familie. Sînteţi mulţi : sute, mii, peste tot : pe stradă, birouri, spitale... Actorii timpului nostru !“

Sîngele parcă i s-ar fi scurs miraculos de repede din trupul robust, cocoţat pe biroul de unde nu mai putea coborî.

„Te-am căutat de cîteva ori la şantier... Erai plecat pe la punctele de lucru, am lăsat vorbă...[1]*

„Da. Mi s-a comunicat. Trebuia să-mi spui unde te pot găsi. Nu-ţi ştiu numărul de telefon de acasă şi nici de aici... Cum se simte mama ? Ce părere are Iulian ?“

Nu-i răspunde, îşi ia privirea de la el. In încăpere se aude huruitul monoton al focului şi

plescăitul bătrînu- lui portar care mănîncă cu poftă.

„Nu e bine... De aceea te-am chemat... voiam să discutăm şi despre... Trebuie să angajăm pe cineva, să nu rămînă singură noaptea în rezervă. Nu mai poate să se mişte... Iulian îi dă medicamente, tratament... dar, poate mai e nevoie şi de altceva...[1]*

„Să-mi spuneţi... ce trebuie să achit**, şi Octav renunţă la aerul lui de superioritate, pare sincer interesat şi îngrijorat de soarta mamei lui.

„Nu asta voiam să-ţi spun... în sfîrşit ! Cum ţi s-a părut ? îl întreabă Iustin, preocupat de un gînd pe care nu reuşeşte să-l exprime. Eu o văd în fiecare zi, nu-mi dau seama dacă a mai slăbit. E mult schimbată de cînd ai întîlnit-o ultima dată ?“

îşi desprinde privirea din ochii lui, trage puternic din ţigară şi îşi desface reverele hainei de piele, poate încălzit de godinul din apropiere.

„N-am fost... nu m-am dus“, zise el încurcat, făcînd un gest evaziv cu mîna în care ţinea ţigara.

„Sigur... abia acum ai sosit cu maşina. N-aveai cînd fiă ajungi...“

Octav tace. Iustin se uită la faţa lui bătută de vînt.

„Am sosit acum cîteva ore. I-am dat un telefon unchiului Matei... apoi am venit la tine.“

De obicei plin de încredere, ajungînd pînă la cutezanţă, astăzi pare stînjenit de un gînd pe care nu-l rosteşte. Iustin îi simte frămîntarea.

„E internată la Filantropia.“

„...da, ştiu“, şi Octav aruncă fumul de ţigară cu putere.

„Poate vrei să mergem împreună ? Mă învoiesc o jumătate de oră. Sîntem în pauză, avem destul timp“, şi Iustin vrea să se ridice.

„Nu... stai...“, bolboroseşte el.

„Ce

„Nu pot merge acolo...“

Iustin are senzaţia că nu-i auzise destul de clar cuvintele, încearcă să-şi adune gîndurile. în ochi îi apare fereastra. Afară plouă. Rămîne un timp nemişcat.

„Iartă-mă, dar n-am înţeles prea bine... Cum, nu poţi ? Nu te poţi duce la mama ta ? ! Te întreb aşa, direct, pentru că nu pricep ! Poate o aştepţi pe Lavinia să mergeţi împreună", spune Iustin mulţumit că improvizase o explicaţie.

„Nu. N-a venit cu mine... Dar nu pot să mă duc la ea. Nu pot să mă duc acolo !“ şi Octav îl priveşte în ochi.

îi simte răsuflarea caldă pe faţă şi odată cu ea forţa pe care o radiază trupul lui robust, o forţă greu de învins, agresivă, dublată de tensiune şi disperare ; muşchii ■obrajilor îi zvîcnesc pînă la tîmple, buzele parcă îi tremură de fiecare dată cînd apucă ţigara.

„Mi-ai spus că vei achita toate datoriile băneşti... Nu despre asta e vorba... Vrea să te vadă, să stea de vorbă cu tine... Nu mă întreabă nimic, îmi spune doar cît eşti de ocupat pe şantier, încearcă să te scuze, să-ţi motiveze absenţa, faţă de mine... faţă de ea. Iulian mi-a spus că nu va mai rezista... e vorba de zile... Poate vrea să-ţi spună ceva, eşti singurul ei copil şi, înainte... Mă înţelegi ? Cred că nu trebuie să-ţi spun mai mult, tu ştii la fel de bine, dar... am considerat că e datoria mea...“

Tace brusc, respiră adine, încearcă să-şi stăpînească tensiunea. Octav, neliniştit, se tot mişcă pe scaunul acela mic, strivit parcă sub greutatea lui.

„...nu ştiu cum să-ţi explic, începe să vorbească Octav, apropiindu-se de el, temîndu-se parcă să nu fie auzit de •bătrînul care îşi vedea mai departe de

ale lui. M-a iubit nefiresc de mult... m-a crescut singură. Tata a murit în Rusia, eram mic, aproape că nu mi-l amintesc... Ea nu s-a recăsătorit, spunea că nu poate găsi un bărbat care să îngrijească copilul altuia. A muncit, s-a străduit în vremuri grele să mă dea la şcoală, la facultate. Tu ştii prea bine prin cîte am trecut... îmi dau seama ce-a făcut pentru mine şi... poate de aceea nu reuşesc să mă duc acolo, s-o văd lungită pe un pat de spital... înţelegi ?“

Nu-i răspunde. Octav simte că nu l-a convins.

„Cînd m-am apropiat de spital, am simţit că mi se înmoaie picioarele. Am intrat în curte, am mers pe aleea ce duce spre pavilionul ei, dar cînd am început să urc treptele... Mi-am imaginat-o în patul alb, înconjurată de... M-am întors, i-am dat telefon unchiului Matei şi l-am întrebat unde te pot găsi. Acum mă înţelegi ? Ce dracu ? E aşa de greu să pricepi un lucru atît de simplu ? !“

„Ascultă, Octav ! Aş putea să-ţi spun că totul este foarte limpede. într-adevăr, nu e uşor s-o vezi acolo... Şi dacă ai muri în clipa cînd ai deschide uşa rezervei, tot ar trebui să te duci ! Eu aşa gîndesc. Poate n-o s-o mai vezi... poate are nevoie de tine, de un cuvînt, de un gest din partea ta. Numai aşa va izbuti să se despartă de tot ce înseamnă... pentru că tu eşti pentru ea... Nu ştiu cum să-ţi spun, dar şi tu ai nevoie de iertarea ei...“

„...ştiu ce spui... ai dreptate. E ceva mai puternic decît voinţa mea ! Parcă e un coşmar din care nu mă pot trezi... Nu i-am dăruit nimic din ceea ce merita şi asta-i pedeapsa de care n-o să scap toată viaţa, pe care o iau singur asupra mea... să nu pot primi îndurarea şi binecu- vîntarea ei...“

Tac un timp, se aude doar zgomotul godinului în care arde focul şi motorul unui camion din curte.

„Nu ştiu ce să mai cred, zice Iustin ridicînd din umeri. privindu-l în ochi. Ori vrei să te cruţi de această încercare, ori este ceea ce spui tu ! In fond, procedează cum. crezi că e mai bine...“

Octav respiră adînc şi striveşte restul de ţigară pe bucata de tablă de lîngă godin.

„Să-i spun c-ai fost aici ?“

„...nu ştiu... fă în aşa fel încît să fie bine, las totul pe seama ta...“

Un timp nu-şi vorbesc, parcă se odihnesc amîndoi. Portarul spune ceva. Iustin nu-l ascultă. îşi îndreaptă ochii spre Octav : palid, clipeşte des să-şi ascundă emoţia, îşi aminteşte cuvintele lui : -«Asta-i pedeapsa de care n-o să scap toată viaţa». îi întinde mîna.

„O să-ţi dau un telefon... Te voi ţine la curent...“

Ies din cabina portarului. Picăturile de ploaie cad cu o înverşunare sporită. Iustin respiră aerul curat, apoi se «desparte de Octav.

îşi ridică gulerul hainei şi îşi vîră capul între umeri. Merge prin curte cu paşi rari, ocolind noroiul şi băltoacele. Simte ploaia pe cap şi pe faţă. Nu se grăbeşte. Trece prin dreptul atelierului mecanic, aude huruitul motoarelor şi vocile mecanicilor. Ajunge la colţul clădirii. Se adăposteşte sub streaşină. îşi ridică privirile ; cerul este încadrat în rama de metal a ferestrei cu drugi de fier.

„Hm ! Unii muncesc, alţii se plimbă !“

Nu-i răspunde. Aristide mototoleşte cu zgomot hîrtia în care avusese sandvişul cu parizer. Manoilescu terminase şi el de mîncat, respiră satisfăcut şi începe să bea apă dintr-o sticlă ; se aude distinct fiecare înghiţitură, parcă ar fi avut în

gît o clapă muzicală.

„Nimeni nu are voie să părăsească serviciul fără aprobarea mea ! zice Meşteriu enervat. Nimeni nu poate folosi timpul de lucru în alte scopuri decît cele legate de producţie !“

Manoilescu trînteşte sticla pe masă, apoi se şterge la gură şi îşi sprijină obrazul în mînă, pregătit să-l asculte. Caranfil şi Aristide schimbă priviri nedumerite, încearcă să-şi explice noua atitudine a lui Meşteriu faţă de Iustin, în birou e linişte, se simte un început de teamă generală. Meşteriu se dezlănţuie.

„Am aflat, tovarăşe Arghir, că ai avut convorbiri telefonice particulare cu provincia ! Un şantier de construcţii care nu se află în subordinea întreprinderii noastre !“

Tace şi de data aceasta. Se uită la el. îşi şterge picăturile de ploaie de pe obraji.

„Nu admit să se cheltuiască sume importante de bani pentru discuţiile particulare ale salariaţilor ! Mi s-a relatat că ai vorbit despre o mătuşă... sau mai ştiu despre- cine ! şi Meşteriu face un semn cu mîna, ca şi cum în- tîmplător i-ar fi ajuns la ureche aceste amănunte. O dată ! Hai, mai zic şi eu ! Ai avut ceva urgent să-i comunici. Dar de trei ori ? 1 Asta-i inadmisibil !‘

Toţi întorc privirile spre Iustin. Meşteriu se agită în fotoliu, faptul că Iustin nu-i răspunde îl enervează şi mai mult. în birou pluteşte o tăcere apăsătoare, încordată.

„Am plecat în pauză... este timpul meu, spune după un timp Iustin. în ceea ce priveşte convorbirile particulare... am lăsat o notă la contabilitate să mi se reţină costul lor din prima chenzină[11], şi îşi apleacă privirea spte hîrtiile din faţa lui, semn că nu mai are nimic de spus.

Meşteriu, la început puţin dezorientat de cele auzite, sare imediat.

„Chiar dacă ar fi fost aşa... în calitate de şef, trebuia să mă informezi ! Pentru că dumneata..."

Nu-l mai aude, ia creionul şi începe să tragă linii pe marginea hîrtiei. îşi aminteşte de Aron : «Vor să te dea gata ! Mica mizerie picurată în fiecare zi, ceas de ceas. Lupta e dură, băiatule ! Nimeni nu iartă pe nimeni, mai ales cînd spui ce gîndeşti !» Ridică privirea, în ochi îi apare bucata pătrată de cer, încadrată în fereastra metalică şi cu drugi de fier. Ploaia cade vertiginos prin spaţiul cenuşiu. Are senzaţia că picăturile îi alunecă pe frunte, pe obraji, pe ochi, pe întreg trupul şi îl spală de cuvinte şi mizerie.

A

M AUZIT CĂ TE DUCI ÎN FIECARE ZI LA spital... s-o vezi pe Liz ?“ spune Emilia, apoi îşi reia lucrul : taie fîşii subţiri de staniol din capacele sticlelor de lapte, vrea să împodobească pomul de Crăciun ; e un fel de a face ceva, de a-şi stăpîni nervii.

„Serviciul meu e foarte aproape de Spitalul Filantropia... Cînd ies de la lucru trec pe la ea“ şi

Iustin gustă din ceaiul fierbinte, roteşte linguriţa de argint în lichidul gălbui, loveşte puţin paharul şi un sunet distinct îşi face loc printre cuvintele bătrînei.

„Numai Octav face excepţie şi de data asta", constată Nicolae cu glas subţire din care răsar nişte sunete piţigăiate şi caraghioase care o fac pe bătrînă să întoarcă privirea spre el, să vadă ce s-a întîmplat.

„Nu mă surprinde ! El a fost întotdeauna aşa !“

„Ştii, dragă Emi, spune bătrînul sorbind o gură de ceai, Octav se duce la spital, dar nu urcă s-o vadă pe Liz !“

„Cum ? !“ întreabă consternată bătrîna, lăsînd foarfecă din mînă.

„Zice că n-o poate vedea acolo, în patul acela, sau aşa ceva..."

„Hm ? ! N-a vorbit cu doctorii ? ! Nu se gîndeşte că sînt anumite cheltuieli ? ! Dacă n-ar fi Iulian nu ştiu ce s-ar face biata Liz ? !“ şi bătrîna ia foarfecă şi îşi continuă treaba.

„A fost ieri la mine, spune Iustin cu glas încet. Va achita toate cheltuielile... Mi-a explicat, am încercat să-2 înţeleg..."

Nu vorbesc un timp. Vîntul se strecoară prin ferestre şi leagănă perdeaua albă de dantelă. în cameră mai pluteşte încă parfumul ceaiului de tei. Nicolae prinde cu două degete bucata de lămîie şi începe să muşte din ea. Atmosferă de familie într-o seară de toamnă. Iustin îi priveşte pe rînd : o bătrînă taie fîşii din capacele de staniol, iar un bătrîn molfăie o bucată de lămîie. Ar vrea să plece, e totuşi curios să afle pentru ce l-au invitat. Simte nevoia să-i trezească din amorţeală, să înlăture

•«parfumul ceaiului de tei» care îi adoarme.

„Şi dumneata te duci la mătuşa Liz ?“ spune Iustin.

„într-o zi eu, în cealaltă Verona, apoi vine rîndul Iri- nei, răspunde bătrîna fără să-şi ridice privirea. îi place compotul de caise... trebuie să bea multe lichide."

„Oricum... niciodată nu v-aţi înţeles prea bine."

Nicolae se opreşte din plescăit. Emilia ridică ochii spre el ; o fîşie de staniol alunecă pe covor.

„Cînd ne-am văzut ultima dată v-am supărat... aţi considerat..."

„Da. Ne-ai supărat ! intervine Nicolae cu glas răspicat lăsînd felia de lămîie în pahar. Emi a avut palpitaţii toate noaptea !“

„Nu trebuia să mă amestec... Ştiu ! Dar n-am putut să tac. Acum la fel..."

„Spune !“ îl îndeamnă bătrîna.

„M-aţi invitat la voi, parcă nimic nu s-ar fi întîmplat... Oana este doar un pretext !“

„Te-am chemat la noi, începe să vorbească Emilia cu glas bine timbrat, pentru a discuta despre Oana, dar... şi pentru că vreau să înceteze discordia din familia noastră! Sîntem oameni în vîrstă, nu putem ţine supărarea cu tine, nepotul nostru. Eşti tînăr, mai aprig, datoria bă- trînilor este de a fi iertători şi îngăduitori. Nu-i aşa ?“ şi privirea ei parcă ar spune : «Am uitat ce s-a întîmplat între noi ! Te iubim ca înainte !»

„Da ! Aşa este ! confirmă Nicolae împrumutînd tonul soţiei, dar glasul lui subţire seamănă mai mult cu un început de glumă. Tu eşti prieten cu Oana, ne-ai spus cîteva lucruri pe care nu le ştiam, Emi a vrut să fie şi un prilej de împăcare."

„V-am înţeles, dar..."

„Dar ce ?“ sare Emilia contrariată.

„Prin iertarea voastră... vreţi să-mi arătaţi eroarea şi implicit să vă dau dreptate ?“

„Nu. Poţi rămîne la părerea ta !“

Iustin îşi îndreaptă privirea spre bătrînă. Seamănă cu Orleanu-Fier : fruntea înaltă, ochii negri, ageri, severi, aceeaşi expresie, energie şi dîrzenie autoritară, atenuată doar de ridurile adînci şi pielea flască a gîtului ; atentă la cuvinte, gesturi reţinute, uneori însă vocea capătă tonuri aspre ce urcă pînă la mînie, alteori rîde scurt, puternic, ca şi cum ar spune : «Auzi ! îndrăzneşte !» urmate de un «He !» cu accent piţigăiat, ca din nou să revină la tonul stăpînit cu un oarecare efort care i-a intrat în deprindere.

„îmi pare rău, mătuşă Emilia ! Nu te cred că ai renunţat la părerea dumitale, sau... mai precis, te cred doar în parte...'*

„De ce ? !“ întreabă Emilia cu glas surprins : ia din poală fîşiile de staniol, capacele rămase netăiate, foarfecă şi le, aşază pe măsuţa din apropiere ; veioza împrăştie a lumină palidă ce-i evidenţiază fruntea şi ochii ; jocul parcă s-a terminat !

„Ai ajutat familia... Ai avut bani, i-ai stăpînit pe toţi,, chiar şi pe unchiul Nicolae. N-ai suportat însă gîndul ca altcineva să aibă un rol mai important ! ...Te-nţeleg 1 Aceleaşi legi peste tot !“

„Cine să aibă un rol mai important ? !“

„Mătuşa Liz !“

Bătrîna e surprinsă. Nicolae soarbe ultima picătură de ceai din cană, îşi umezeşte buzele, îşi aranjează reverele lucioase ale hainei de casă şi se pregăteşte să-l înfrunte.

„Emilia a făcut sacrificii pentru toţi !“ spune

bătrînul.

„Cînd dai o mînă de ajutor cuiva din familie, nu faci un sacrifciu ! E un gest firesc, sau aşa ar trebui să fie... după un timp îl uiţi şi nu mai ştii ce şi cît ai făcut pentru binele lui. Sacrificiu înseamnă efort şi renunţare... cu o urmă de regret. Idealul ! Nu ? ! Cînd spargi coaja nu mai găseşti nimic ! Nuca e goală ! Sfînta familie !...“

„Nu ştii prin cîte am trecut ! spune autoritar Emilia. Erai copil... Au fost vremuri grele, război, după aceea ne-au luat totul... fiecare gest presupunea un efort. Faci teorie f Viata e altfel, băiatule !"

„Poate ai dreptate, dar mama-Irina s-a despărţit de tata înainte de război şi intervenţiile dumitale de a-i împăca au fost considerate tot «sacrificii». Ştii de ce ?“

„Aş vrea să aflu !“ spune Emilia surprinsă de argumentul adus.

„Mama s-a îndreptat spre mătuşa Liz !... Intervenţiile ei erau dublate de un sentiment care dumitale îţi lipsea..."

„Pe voi, tinerii, v-a cîştigat mai uşor ! Cu noi e mai greu", glas rece, dur ; mişcă de cîteva ori capul, parcă ar spune : «Nu ştii nimic ! Crezi în aparenţe».

„înşeli o dată, de două ori, ani de zile, pînă la urmă îţi dai în petic. Nu e vorba de un cuvînt sau o idee... Ii primeşti fără să-l vezi, fără să-l pipăi cu degetele sau să-l numeri ca pe nişte monezi."

„Nimic nu e mai uşor de mimat decît un sentiment !“

„Nimic nu e mai uşor de intuit decît un sentiment fals !“

Nicolae îşi scoate ochelarii, neliniştit de acest

schimb de replici, caută batista pentru a şterge lentilele — vechiul lui obicei —, nu o găseşte, pune ochelarii pe nas grăbit să nu-i scape nimic ; face efort să-i asculte, să nu se gîndească la altceva.

„Ştii care a fost principala preocupare a tatălui meu după ce m-a luat de la mama ? Să-mi cîştige sufletul ! De multe ori îmi spunea : «Tot un Orleanu ai rămas ! încă- păţînatule !» Nu putea să trăiască cu gîndul că o iubeam şi pe mama, nu admitea să împartă cu nimeni dragostea noastră. Anii treceau, nu mă întreba nimic, dar nu renunţase la această idee... Era atent să nu fie nedrept, să nu-l îndrăgească mai mult pe Alex. A fost convins că-l iubesc cu adevărat... era în spital, i se făcea operaţie, eu plecasem în armată. într-o noapte am fugit din cazarmă şi m-am dus la el. Cînd s-a trezit din anestezie, m-a văzut lîngă patul lui. Mi-a spus : «Te ştiam la convocare... înseamnă că mă iubeşti şi tu, Iustine !» De Alex era sigur, copilărise cu el de la început, eu am stat cu mama, în Casa cu lei, pînă la vîrsta de şase ani. Atunci aveam douăzeci şi unu, atît i-a trebuit pentru a se convinge de existenţa unui sentiment... Dumneata, mătuşă Emilia, ai avut bani, putere şi prestigiu ! Nimeni n-a îndrăznit să te înfrunte. Ai determinat chiar destinul mamei... cartuşele filtrante şi banii rezultaţi din această afacere tot pe la dumneata şi unchiul Nicolae au trecut... Dar cu timpul, şi în special acum, cînd anii s-au adunat, ai nevoie de altceva decît de bani şi prestigiu, ai nevoie de sentimente... De aceea am spus la început că te cred doar în parte... Ai renunţat la părerea dumitale nu din convingere, ci pentru că te preocupă altceva..."

Tace. Stă nemişcată, cu spatele drept, rigid ;

părul mare, strîns în coc, îi dă un aer de mîndrie jignită ; se gîndeşte în altă parte. Bătrînul o priveşte atent, aşteaptă să spună ceva, sau să se ridice din fotoliu şi să plece în camera alăturată. Deodată, în ochii Emiliei apare o lumină nouă, pupilele capătă reflexe sticloase.

„Dar Oana ?... Oana şi Ştefan au fost la ea ? !“

„La cine ? !“ întreabă în şoaptă Nicolae aplecîndu-şi puţin bustul, vrînd parcă să se apropie de ea, s-o audă mai bine.

„...ar însemna că nici ei nu mă iubesc !“ continuă bătrîna cu glas şoptit.

„La cine să fi fost ? !“ insistă Nicolae nedumerit.

„La Liz !“ răspunde de data asta bătrîna.

Nicolae ridică din umeri, nu ştie ce să-i spună.

Iustin înţelege că pe Emilia n-o interesează acum decît iubirea copiilor ei, cel puţin de la ei să aibă garanţia unui sentiment adevărat.

„Nu i-am întîlnit...“ spune Iustin simţind cît e de important răspunsul lui.

Bătrîna întoarce ochii spre el, chipul i se luminează de un surîs fericit şi recunoscător, respiraţia i se linişteşte, parcă s-ar fi întors dintr-o goană, se sprijină de speteaza fotoliului. Nicolae pare puţin dezorientat, se uită cînd la unul, cînd la celălalt şi îşi potriveşte mereu ochelarii pe nas.

„Tu, Iustin — începe el să vorbească cu glas subţire — te porţi ca un om care a tăcut prea mult timp, iar acum spune tot ce gîndeşte. Asta e bine ...dar nu întotdeauna ? Am trecut prin destule în viaţa asta... Tu parcă ai vrea să te lupţi cu toţi şi n-ai găsit arma potrivită ! Eşti dominat de temperament, nu eşti lucid şi cîteodată eşti

nesăbuit... Curajul tău este curajul disperatului ! şi în glasul bătrînului apare o notă gravă. Poate ai suferit, dar la vîrsta noastră e necesar să ne menajezi puţin ! Şi oricum... o discuţie nu schimbă nimic, te ajută doar să te cunoşti mai bine. Trec peste toate, decît să minţi, să fii un ipocrit, mai bine să spui ce gîndeşti ! Cu măsură ! Nu uita !“

Bătrînul se opreşte. Emilia îl priveşte atent, are încredere în cel care a ştiut întotdeauna s-o protejeze şi s-o apere.

„Totul e mai simplu... mult mai simplu decît credeam 1 continuă Nicolae. E adevărat că între Liz şi Emi au fost unele neînţelegeri, au dispărut în preajma bolii şi *a* morţii. Cel puţin acum să renunţăm la ambiţii şi...“

Se opreşte din nou, ceea ce ar fi vrut să spună nu trebuie şi nu poate fi împărtăşit. Slăbiciunea şi bătrîneţea trupului parcă au dispărut : faţa senină şi luminoasă, atitudine de calm, iertare şi înţelepciune.

„Ştefan nu seamănă cu tine, e superficial, de multe ori minte, aşa, numai să scape de gura mea... Emilia ! se adresează el bătrînei care îl ascultase cu atenţie, aş vrea să mîncăm nişte compot de caise. Mai avem din cutia pe care am desfăcut-o la prînz ?“

„Cred că da !“ şi se ridică repede din fotoliu, mulţumită că poate face ceva pentru ei ; se îndreaptă spre bucătărie.

„Cînd te-am auzit vorbind despre copilăria ta, m-am gîndit la Ileana, fata Oanei, poate şi ea va trăi fără tată... Andrei te-a luat din Casa cu lei cînd aveai şase ani... Ai suferit..."

Nu-şi continuă fraza, rămîne cu privirea

îndreptată spre mîinile strînse ca într-o rugă. Emilia intră în cameră cu o tavă pe care sînt trei farfurioare cu compot. Iustin ridică ochii spre ea, privirile lor se întîlnesc, aerul distant şi rece al bătrînei a dispărut. Rămîne nemişcată, parcă a uitat să-i servească, apoi aşază tava pe o măsuţă. Bă- trînul întinde mina, îşi ia singur compotul. Emilia îl serveşte pe Iustin, apoi îşi ocupă locul în fotoliu. Lampa cu abajur îi luminează chipul, faţa ei aspră şi rece pare mai destinsă. Ia de pe măsuţă foarfecă şi începe să taie fîşii subţiri din capacele de staniol. Nicolae soarbe cu zgomot din compot şi îşi trece limba peste buze. Iustin se uită la cei doi bătrîni : o parte din neadevărul care existase între ei fusese îndepărtat.

Lupte grele pe linia Stalin. Oraşul Minsk a fost cucerit. S-a încheiat pactul militar anglo-sovietic. Regele Mihai şi Generalul Antonescu pe front. Lista nr. 1, 2 şi 3 a ofiţerilor, gradelor inferioare şi a soldaţilor căzuţi pe cimpul de luptă. I.V. Stalin către W. Churchill : «In Islanda sint 90 de vase cu importante încărcături de război destinate nouă. Am aflat că plecarea vaselor va intirzia din cauza greutăţilor de organizare a convoiului. Vă rog să faceţi tot ce este posibil pentru asignarea sosirii acestor transporturi cit mai repede». Lupte violente pe linia Petersburg-Moscova. Odesa a căzut! Mareşalul Antonescu primeşte felicitări. Dulcă Ioan, soldat, născut corn. Aric-Zelet, mort la 4.07.1941.

„Nicol ! intervine Emilia fără să ridice privirea spre el. Te-a întrebat băiatul ceva !“

„Da, spune bătrînul aşezîndu-se picior peste picior, cu un aer absent ; îşi şterge buzele, se încruntă, parcă ar fi căutat să-şi amintească ceva şi n-ar fi reuşit.

„...mania asta de care nu mai scapi !“ bolboroseşte Emilia, îşi ridică abia acum privirea

spre el, crede că îşi şterge ochelarii, vede că nu e vorba de aşa ceva, e surprinsă, nu spune nimic.

„Aş fuma o ţigară[11], îi (Cere permisiunea bătrînul.;

„Aha ! face Emilia, parcă ar fi aflat de ce nu i-a răspuns înainte. Vezi că sînt în sertarul biroului. Dar numai una... ai văzut ce ai păţit ieri cînd ai fumat trei ţigări 1“

„Bine ! Doar una ! şi glasul lui subţire scoate o notă ridicată, poate bucuros că va fuma şi în acelaşi timp surprins că ţigările erau atît de aproape de el ; niciodată nu ştie unde le ascunde Emi.

Relaxarea lor intră deseori într-o absenţă abulică — gîndurile plutesc minute în şir, aud frînturi de cuvinte, văd fragmente din imagini care îi obsedează —, absenţă în care cîştigă forţe noi.

„Da, spune abia acum Nicolae, încercînd să-i răspundă lui Iustin. Am fost numit director la rafinăria Columbia, la doi kilometri era Sarogaz, fabrica mea de carton asfaltat şi cartuşe filtrante...“

Se opreşte, îşi ţuguie buzele, clipeşte de cîteva ori în spatele ochelarilor cu ramă groasă.

„La Columbia am primit o locuinţă, în colonia rafinăriei. Nu-i aşa, Emi ?“

„Da ! O casă mare şi frumoasă ! confirmă bătrîna întorcînd privirea spre el, cu foarfecă în mînă şi o fişie de staniol pe care tocmai o tăia. Aveam un teren de tenis şi bazin de înot...“

„...bazin de înot“, repetă Nicolae.

„George Arghir mai locuia în Casa cu lei ?“ întreabă Iustin vrînd parcă să-l ajute să se concentreze.

„Nu. După ce Liz s-a măritat cu Spiliadis,

SpiţeruT, cum îi ziceam noi, George şi-a luat lucrurile şi a dispărut... adică a plecat în Rusia. S-a întors prin ’41 — dacă îmi amintesc eu bine. L-am admis cît timp a fost socialist şi era în ţară, apoi../[1]

„Dar dumneata, unchiule Nicolae, ce politică făceai atunci ?“

„Eu ?“ şi bătrînul trage un fum de ţigară şi îl priveşte pe deasupra ochelarilor vrînd să afle ce urmăreşte.

„Da ! Cred că nu te fereşti de mine ? Poţi să-mi spui... chiar dacă ai fost legionar... Sper că ai destulă încredere ? !“

„Nu e vorba de încredere, mormăie bătrînul. Am fost inginer chimist, eram legat de rafinărie, nu eram preocupat de politică... Scriban ar fi avut ce să-ţi povestească..."

„Bine unchiule Nicolae, dar şi dumneata ai avut o părere, simpatii... chiar dacă nu erai înscris într-un partid ?! De ce eşti atît de prudent ? !“

„Nu !... Nu sînt prudent ! A fost o vreme cînd nimeni nu m-a crezut că n-am făcut politică. Se spunea : «Dacă nu eşti cu noi eşti împotriva noastră !» O părere am avut, sigur că da... Vezi, dragul meu, înainte de război noi eram de partea Angliei şi Franţei care ne garantase independenţa. Germania creştea ca un aluat cu prea mult ţaic şi venin. Apoi a venit Carol“, şi bătrînul se opreşte încer- cînd parcă să-şi facă ordine în gînduri.

„Spune-i, Nicol, despre Carol cînd a deschis Congresul chimiştilor de la Sinaia, unde ai fost invitat şi tu !“ îl îndeamnă Emilia.

„Da ! Aşa a fost, confirmă bătrînul. A vorbit destul de bine, am fost surprins că nu era străin de anumite noţiuni de chimie. Era un om inteligent dar compromis în viaţa particulară. Isprăvile

amoroase cu Lupeasca erau cunoscute de toată lumea. Sigur, evenimentele politice de atunci cereau o mînă forte, dar el a vrut să conducă singur, să fie ascultat şi temut. Dictatură ! A pus mîna pe putere, a desfiinţat partidele politice, cîteva ziare şi i-a îmbrăcat pe toţi în uniforme militare... Statul totalitar cere coifuri şi podoabe ! Altfel nu-i poţi minţi pe oameni !“

„Stai, Nicol ! sare bătrîna. Asta a fost mai tîrziu, cînd s-a înfiinţat Frontul Renaşterii !“

„Da ! o aprobă el fără să fie supărat de repetatele intervenţii. îi vedeai pe toţi în uniforme şi cu eşarfe de gît ! Fie că era vorba de începerea cursurilor şcolare, un exerciţiu de apărare antiaeriană sau de construirea unui closet public ! Domnii erau proţăpiţi în galoane şi banderole strălucitoare. Dictatura are nevoie de fast şi spectacol, de adunări care să sugereze existenţa democratismului !“

Bătrînul rîde de cîteva ori în barbă, scoate sunete subţiri şi caraghioase, apoi striveşte restul de ţigară în scrumieră, îşi scoate ochelarii şi vrea să-i şteargă, se teme să nu-l vadă Emilia şi renunţă.

„A venit la conducere Armând Călinescu..."

„Spune-i cum a fost omorît !“ adaogă Emilia mereu atentă la discuţii, fără să lase din mînă capacele de staniol din care continuă să croiască fîşii subţiri.

„Lasă, ştie şi el... Ce m-a impresionat... După cîteva zile m-am dus la Bucureşti, eram în maşină, am văzut nişte cadavre întinse pe stradă. Erau asasinii lui Armând Călinescu, executaţi la faţa locului, în plină zi, sub privirile mulţimii. Carol era în Germania. A înţeles cît de periculos era

Codreanu. Se spune că de la Berlin a dat ordin să fie împuşcat. într-adevăr ! L-au curăţat, au zis că a fugit de sub escortă. Drept răzbunare, l-au ucis pe Armând Călinescu. Lanţul de ticăloşii abia începuse să-şi lege verigile !“

„Unul din criminali era Cezar Popescu din Cîmpeni !“ adaugă bătrîna.

„Nu, Emi, dragă ! Cezar a participat la asasinarea lui Iorga..."

„Da ! Ai dreptate, spune ea stînd puţin pe gînduri. A fost mai tîrziu, după venirea lui Antonescu.“

„Da. In ’40. N-am scăpat bine de dictatura lui Carol, şi hop-ţop alt stăpîn ! Altă dictatură ! Guvernul Gigurtu a demisionat. Carol a cedat tronul în favoarea lui Mihai. Parcă văd ziarele cum anunţau cu litere mari abdicarea lui. îl insultau şi îl batjocoreau : degenerat, epileptic, amoral. Ieri Rege ! Azi... degenerat ! Politica ? ! Hm ? ! Toate astea s-au petrecut în toamna lui 40. în primăvara aceluiaşi an, am renunţat la garanţiile Franţei şi Angliei, în Franţa se instalase guvernul de la Vichy. în septembrie a venit Antonescu şi în noiembrie a fost cutremurul!" şi bătrînul îşi freacă palmele şi începe să chicotească într-un rîs smucit, mulţumit că şi-a amintit evenimentele în ordine cronologică.

„Ai uitat ceva !“ îi taie veselia Emilia.

„Ce ? !“

Bătrînul stă cu coatele sprijinite comod în fotoliu, încearcă să-şi amintească, este preocupat de un alt gînd, imediat însă revine la cele povestite. Oscilează între prezent şi trecut. Deodată, sare cu mîna întinsă, şi spune cu vocea lui subţire :

„Nu ! Dictatul de la Viena a fost în toamnă ! Nu în primăvara lui 40. Ia să vedem Emi, dacă ştii de ce ? !“

Ridică privirea, îşi opreşte foarfecă, îşi scoate ochelarii cu o mişcare înceată, parcă ar vrea să cîştige timp, apoi împinge bărbia proeminentă într-un efort de gîndire şi la urmă ridică umerii, ca şi cum s-ar declara învinsă.

„La 1 septembrie, cînd Manoilescu a plecat la Viena...“

„Ştiu ! E ziua de naştere a Oanei !“ sare Emilia fericită că şi-a amintit.

„Da ! Aveam musafiri ! împlinea opt ani !“ şi bătrînul îşi strînge mîinile la piept, ca şi cum ar fi spus : «De data asta te-am încuiat» ; pe faţa lui flutură un zîmbet de bucurie.

Nu vorbeşte un timp, rămîne iarăşi cu privirea în gol, apoi glasul lui se aude din nou, încet, tărăgănat, ca şi cum n-ar avea nici o motiv de grabă, cu detaşarea celui care a eliminat părţile triste şi grave, lipsit de înverşunare şi ură. Timpul i-a descifrat cîteva înţelesuri care îi asigură luciditatea şi, într-o oarecare măsură, obiectivitatea, ajungînd pînă acolo încît uneori îşi îngăduia chiar să zîmbească.

„Da ! Trăgeau fraţii noştri... ba o parte din apus, ba o fîşie de dincolo de Prut şi Antonescu...“

„Ce-i cu Antonescu ? !“ îl întreabă Emilia, văzînd că a tăcut.

,,«L-a făcut Dumnezeu din piatră şi din fulger ? în ochii lui de oţel stă, ca un arc întins, destinul aprig al unui neam în luptă ! Iar în surîsul lui, ca o floare privind spre soare, stă bucuria de viaţă, sobră şi pămîntească a unei naţii ieşită din pămîntul veacurilor pe care nici o cotropire

străină...» Aşa vorbeau despre el. Bine-bine ! înţeleg, erau împrejurări grele, trebuia să fie cineva... dar de ce mereu o dictatură lipsită de decenţă ? ! Acelaşi cult adresat tiranului... mărire şi slugărnicie ? ! Ce sclav stă ascuns în fiecare din noi ? De ce păstrăm atîta smerenie şi lipsă de mîndrie ?! Şi eu ?! De ce n-am făcut politică ? Nu cumva port în mine sîmburele putrezit al laşităţii ?! De ce nu m-am dus în piaţă şi n-am urlat şi nu m-am revoltat atunci cînd am citit în ziare : «Surîsul lui ca o floare privind în soare !» Auzi ! Auzi cum vorbeau despre un om ? ! Cum e posibil ? De ce am admis ceea ce era de neadmis şi de nesuportat ? ! Eu... şi ca mine milioane de oameni ? !»

„începuse războiul!..." spune în'şoaptă bătrîna în- cercînd să-l justifice şi în acelaşi timp să explice o stare de fapt.

„Da. Din nou : «Să luptaţi pentru gloria neamului ! Să muriţi pentru vatra părinţilor şi copiilor voştri ! Iz- bînda va fi a noastră !» Care izbîndă ? Dar noi, cei de azi, cînd vom trăi ? ! Mereu se găseşte o cauză pentru care să ne strîngem cureaua sau să ne dăm viaţa pentru viitor... în sfîrşit... A doua zi, am vrut să ne ducem la *Romanţa vestului sălbatic,* cu Marlene Dietrich şi James Stewart ! îţi aminteşti Emi ?“

„Ţi-am spus să mergem la Tănase, venise în turneu la Cîmpeni. Tu ţineai morţiş să-i vezi picioarele Marlenei Dietrich ! Hm ! Ia să vedem dacă mai ştii ce juca atunci la Tănase ?“ şi bătrîna îşi caută o poziţie mai comodă în fotoliu, parcă i-ar spune : «Acum să te văd dacă mai faci pe grozavul !»

Ridurile de pe frunte şi din jurul gurii se adîncesc, îşi trece palmele de-a lungul reverelor lucioase ale hainei de casă, îşi umflă pieptul şi îşi îndreaptă privirea spre ea pregătit s-o înfrunte.

„Hai ! Spune !“ bolboroseşte el declarîndu-se învins. *„Curaj, Tănase !* Iar cu o lună înainte, Birlic jucase în *Prostul în baie !“* şi bătrîna izbucneşte în rîs şi se loveşte cu palma de picior, cum face întotdeauna cînd trăieşte o mare bucurie.

„Ei bine, dragă Emi 1 Pînă la urmă n-am fost nici la film şi nici la teatru ! spune Nicolae, parcă i-ar fi jucat o cacialma. Spectacolele erau suspendate, se făceau rugăciuni pentru victoria în război. Am intrat la Berbec şi am băut o halbă cu bere ! îţi aminteşti, Emi ?“

„Da ! Ai dreptate... N-am stat prea tîrziu, completează ea. Camuflarea luminilor începea la ora şapte şi jumătate seara, localurile se închideau înainte de miezul nopţii şi după aceea nu puteai circula pe străzi...“

Cei doi bătrîni sînt mulţumiţi, ca şi cum ar fi participat la un concurs în care fiecare a trebuit să mute pionii unor evenimente pe tabla de şah a vremii de atunci. Au uitat de Iustin, parcă şi faptele au pierdut din importanţă şi gravitate, a rămas doar legenda şi bucuria lor. Iustin se uită la ei. Nicolae îi surprinde privirea, îi intuieşte nedumerirea ; îşi aşază picior peste picior, se lasă puţin pe spate, să-l poată vedea mai bine pe deasupra ochelarilor căzuţi pe vîrful nasului, apoi spune :

„Hm ! Crezi că nu ştiu ce-ţi trece prin cap ? ! zîm- beşte şi leagănă încet capul. Te uitai la noi şi

parcă ziceai : «Rid ca doi bătrîni senili ! Rîd ca nişte inconştienţi! A doua zi după începerea războiului s-au dus la restaurant şi au băut o bere ! Unii mureau pe front, ei, cretinii, pentru că n-au intrat la Tănase, s-au dus la Berbec !>■> E adevărat ? Haide-haide ! Spune drept ! Nu mă supăr !“

Tîmple scobite, riduri adînci în jurul gurii, gîtul subţire, slăbiciunea celui care a fost toată viaţa suferind ; cînd îşi scoate ochelarii, pleoapele se strîng într-un efort de a-şi concentra privirea mioapă : îi simţi inteligenţa ; după ce îşi pune ochelarii cu ramă groasă de baga neagră, personalitatea parcă i se împlineşte, cîştigă o respectabilitate demnă şi gravă ; în unele momente este însă mucalit şi îi place să glumească.

„Puteam să ne urcăm în maşină şi să ne ducem la Cazinoul de la Sinaia ! Aveam bani ! Am preferat însă o halbă cu bere la Berbec ! Ştii de ce ? Ne era frică ! Drumurile nu mai erau sigure şi noi eram grăbiţi ! Teribil de grăbiţi ! Ei ! Şi ce-i cu asta ? Ai putea să mă întrebi. Cînd eşti în pericol cauţi plăcerea şi prin ea iluzia că nimic nu te ameninţă să trăieşti cu adevărat. Nimic nou ! Perfect ! Noi însă acceptăm plăcerea măruntă : o halbă cu bere ! Plăcerea ciupită de fesele rotunde şi dur-dulii ale vieţii ! Auzi ! E la fel cum am fi făcut dragoste în closet, iar acasă am fi avut zece camere ! Ha-ha !“

„Nicol !“

„Sfînta plăcere ! Spectacole de variete, chefuri cu ofiţerii tineri germani, băutură, senzualitate, desfrîu etc. etc. Totul explicabil ! Dar în seara

aceea şi mai tîrziu... am simţit în mine şi în ceilalţi plăcerea de a căuta şi accepta plăcerea de a fi umiliţi !“

Clipeşte des, se apleacă spre Iustin şi îl întreabă cu glas şoptit :

„Ştii cîţi ani am ?“

„Nu.“

„Optzeci şi trei de ani... în aprilie."

Zîmbeşte fără să-şi continue ideea, apoi zice :

„Cînd suna alarma şi începeau bombardamentele, ră- mîneam în colonia rafinăriei. Ştiam că avioanele pentru •noi erau trimise ! Pentru rezervoarele cu petrol ! Emilia şi Oana erau refugiate la Văleni... Nu intram în adăpost. Cîţiva ingineri au fost îngropaţi de vii, a căzut o bombă pe ei. în plin ! Mă duceam în sufragerie, puneam o placă cu Marlene Dietrich, să nu mai aud bombele şi tunurile din jur... şi beam ! în ziua în care mi-au luat fabrica, la Naţionalizare, am plecat la Valea Călugărească. Aveam acolo un prieten, Mircea Iorgu. Am chefuit cu el pînă dimineaţă. Alţii s-au aruncat pe geam, eu am pus un taraf de ţigani să-mi cînte, iar în zori am mîncat ciorbă de burtă. Mai tîrziu, cînd Emi lucra la maţe... Ştii ce-nseamnă asta ? O fabrică de salam, parizer, debreţin etc. Ea pregătea maţele ! Atunci eu eram bucătar şef şi fată în casă. N-aveam serviciu. Nu mă primeau... Seara o serveam pe Emi îmbrăcat în frac. Chelner de lux ! Uneori am plîns, dar n-am putut să mă salvez decît zîmbind şi numai aşa am ajuns la optzeci şi trei de ani... Cu cît îmbătrînesc, cu atît îmi sînt mai clare anumite lucruri. Bine-bine ! Nimic mai de preţ decît viaţa ! Dar nu viaţa cu orice preţ ! Uneori pierzi, alteori cîştigi sau te adaptezi, dar... de ce

îngenunchezi rîzînd şi aplaudînd ? ! Asta n-am înţeles nici pînă azi ? ! Înfrînt ! Dar de ce umilit şi cu zîm- betul pe faţă ? ! Nu înveţi nimic... şi cînd ai învăţat e prea tîrziu să faci altfel, să încetezi de a mai rîde... Sau abia cînd nu mai rîzi afli că nu se poate altfel şi izbucneşti într-un hohot de rîs !... N-ai altă cale... Mă rog ! Dar de ce plăcerea de a căuta şi accepta plăcerea de a fi umiliţi ? ! Asta nu pricep nici să mă omori ! Ce părere ai ?“

Fuhrerul a preluat comandamentul suprem al armatei pe uscat. Aminarea încorporării tinerilor din contingentul 1942— 43 aflaţi in clasa XII de liceu. Ducele a decorat treizeci şi unu de orbi. Unul din orbi l-a salutat pe Duce, şi-a exprimat recunoştinţa şi convingerea că va aduce Italiei victoria. Ceremonia a luat sfirşit cu cîntece de .război intonate de orbi şi de mulţimea adunată. A început marea bătălie in jurul Stalingradului. Litvinov la Casa Albă. I.V. Stalin către W. Churchill : «In operaţia de Ia Stalingrad am repurtat deocamdată succes, printre altele, din cauză că ne ajută ninsoarea şi ceaţa, care împiedică aviaţia germană să-şi desfăşoare forţele»-. W. Churchill către I.V. Stalin : «Convoiul P.Q. 18 format din patruzeci de vase a plecat»-. Lista Nr. 19, 20, 21 şi 22 cu ofiţerii, gradele inferioare şi soldaţii, căzuţi pe cimpul de onoare. Luptele de la Stalingrad s-au terminat. S-au oficiat parastase la Sf. Patriahie şi Ia toate bisericile din ţară în amintirea eroilor eăzuţi. I.V. Stalin către W. ChurchilI : -«Caracterul vag al declaraţiilor Dv. cu privire la ofensiva de partea cealaltă a Canalului, imi provoacă o îngrijorare pe care nu o pot trece cu vederea». W. ChurchilI către I.V. Stalin : «Nu sînteţi de părere că a recomanda modificări in componenţa unul guvern străin, înseamnă aproape un amestec în suveranitatea internă, lucru împotriva căruia ne-am pronunţat atît Dv. cit şi eu ?» Debarcarea trupelor anglo-americane în Sicilia.

„Columbia a trecut sub patronajul nemţilor. A venit Langh...“

„Cine era Langh ?“

„Un specialist neamţ. Se ţinea după coada mea prin rafinărie... Urmărea producţia şi făcea probe de laborator. Le furnizam benzina pentru avioane cu cifră octanică ridicată. Se cam temea, Langh, al meu ! Sîrbii -le-au pus colofoniu în benzină... Ştii ce-i asta ?“

„Nu.“

„Sacîz pentru arcuşul de vioară ! Ha-ha ! şi bătrînul îşi încreţeşte faţa plină de riduri. Motoarele avioanelor s-au gripat şi au căzut ca muştele ! Mai tîrziu, după armistiţiu, cînd am intrat în Sovrom, am avut pe altcineva... Cum îl chema, Emi ?

„Serghei !“ sare bătrîna fericită că Nicolae a apelat la memoria ei.

„îl invitam cîteodată la masă. Avea în buzunar o sticluţă cu colonie şi cînd intra în casă ne stropea de sus pînă jos... Dacă ai înţeles de ce în seara aceea ne-am dus să bem o bere, atunci trebuie să înţelegi că niciodată nu mi-a plăcut să-mi poruncească cineva în casă ! Doar Emi, a condus treburile gospodăriei ! şi bătrînul chicoteşte subţire de cîteva ori. Cîştigam bine, chiar foarte bine, nu vreau să par un dezinteresat şi nici să fac paradă de sentimente patriotice..."

„Ceilalţi ce făceau ?“

„Scriban, Regent de Bucegi ! Matei, prizonier în Rusia. Spiliadis mort în Ucraina. Andrei, tatăl tău, era concentrat, se ocupa cu spitalele din ţară... Toţi sub vremuri ! Tăceau, aşa cum au tăcut înainte, aşa cum au tăcut şi după aceea. Mereu laşi şi fricoşi... dar mereu veseli. Viaţa mergea înainte ! Pe front mulţi morţi, în ţară multă sărăcie, cozi

peste tot, la ulei, carne şi zahăr..."

„Se scumpise şi pîinea 1 spune Emilia. Mai ştii preţul, Nicol ? Cea neagră era..."

Bătrîna tace brusc, memoria îi joacă o festă. Nicc'ae se încruntă în efortul de a-şi aminti, amîndoi intră in competiţie : un mod de a-şi afirma vitalitatea.

„Şase lei cea neagră şi opt cea albă !" spune Nicolae primul.

„Dar zahărul ?" îl întreabă Emilia sperînd că de data asta îl va învinge ; lasă foarfecă din mînă, acest amănunt e mult mai important decît tăierea fişiilor de staniol.

„Cînd mă duceam la Pătraşcu — începe să vorbească bătrînul cu glas tărăgănat, vrînd să cîştige timp — îi spuneam aşa : «Dă-mi, domnule Pătraşcu, cinci kilograme de zahăr cubic şi cinci tos. La cît s-a mai ridicat kilu' ? Şi el îmi răspundeaaaaa..."

„Treizeci şi doi de lei !" sare Emilia cu un strigăt ascuţit, fericită că şi-a luat revanşa.

„Eiii ! De ce nu m-ai lăsat să-mi amintesc !" îi reproşează Nicolae, apoi izbucnesc amîndoi în rîs.

„Nicol ! zice bătrîna. Asta era prin '42, cînd am plecat de la Columbia la Xenia..."

Bătrînul îl priveşte lung pe Iustin, parcă îi ghiceşte gîndurile.

„Da-da ! răspunde el absent. Aveam mai mult timp să mă ocup de cartuşele filtrante ; se opreşte indispus, revine însă imediat la starea dinainte, face tot ce e posibil să nu se întristeze, se agaţă de orice gînd. Tu jucai tenis în fiecare zi pe terenul de lîngă bazinul de înot..." „Eram o jucătoare destul de bună ! spune ea mîndră. Eram preşedinta Comitetului de ajutorare, înfiinţasem o cantină !

De Crăciun făceam pom şi împărţeam pachete pentru copiii salariaţilor, colectam pulovere şi mănuşi pentru soldaţi, iniţiam excursii cu inginerii şi salariaţii din fabrică ! Ehei !“

„Da ! Emi era foarte întreprinzătoare ! îi explică bătrînul lui Iustin. Alerga prin rafinărie aşa cum alerga pe scara de fier în spirală din magazinul lui Orleanu- Fier. Moştenise aceeaşi energie şi spirit de iniţiativă. Transformase rafinăria în casa ei. Ţi-l aminteşti pe Roxi ■? Parcă te văd pe aleile cu liliac înflorit urmată de brak-ul acela superb ! Purtai întotdeauna..."

„Pantaloni !“, completează bătrîna cu plăcere.

Iustin şi-o imaginează pe austera şi severa lui mătuşă îmbrăcată cu pantaloni.

„Uneori şi în şort ! zice mucalit bătrînul. Salariaţii se uitau la picioarele tale şi dacă n-ar fi ştiut că eşti soţia directorului... poate te-ar fi fluierat !“

„Nu-i adevărat, Nicol ! protestează ea. Cine ştie... cînd jucam tenis ! Mă respectau toţi...“

„Bine-bine ! Dar de ce nu-i spui şi despre dineurile pe care le dădeai ? Invitai tinerii ingineri stagiari, mobilizaţi pe loc, partenerii de tenis şi înot ! Atunci dansa atît de mult — se adresează el lui Iustin — încît n-o mai prindeam toată noaptea !“ şi chicoteşte de cîteva ori.

Iustin simte că bătrînul nu întîmplător a «condus» discuţia spre acest subiect ; plăcerea de a retrăi acele zile este dublată mereu de o subtilă ironie.

„Exagerezi!“ răspunde ea absentă, fără să-şi piardă buna dispoziţie.

Lumina veiozei din spate îi lasă o parte din faţă

în umbră, ridurile parcă şi-au pierdut pregnanţa, pielea de pe frunte şi gît e mai întinsă, părul îi străluceşte ; priveşte undeva spre fereastră, surîde fericită, transpusă.

„Nu cred că exagerez ! zice bătrînul şi ridică din umeri, ca şi cum ar regreta că o contrazice ; acelaşi aer mucalit, parcă urmăreşte «o năzdrăvănie» pe care numai el o ştie. Rămîneai cam mult în compania lui Pierre, *coureur-ul* galant ! Cu el plecai în excursii, cu el jucai tenis sau înotai în piscină... îţi arăta mişcările de bras. Ieşeam uneori din birou şi mă uitam la voi de pe terasă... Nu ştiaţi că sînt acolo !“

„Nicol ! îl întrerupe bătrîna. Nu-i adevărat... Şi chiar dacă ar fi fost adevărat, cum ai putut să taci atîţia ani ?! Ori m-ai urît, ori ţi-am fost indiferentă ? !“

„Nu. Nici una, nici alta ! zice el păstrîndu-şi zîmbe- tul ; doar ochii îi sclipesc parcă mai puternic în spatele lentilelor cu rame negre. Ţi-am spus acum pentru că a venit vorba...“

Emilia e nemulţumită, nu i-au plăcut niciodată astfel de glume. Nicolae îşi scoate ochelarii, pielea albă din jurul ochilor îi dă un aer de miop dezarmat. Poate de aceea bătrîna zice cu glas autoritar :

„Ar fi bine să încetezi !“

Nicolae îşi pune ochelarii la loc şi ridică fruntea, parcă şi-a regăsit siguranţa şi autoritatea, ca şi cum ochelarii ar avea calităţi miraculoase şi l-ar înarma de fiecare dată cu puteri noi.

„De ce să încetez ? ! N-am nimic de ascuns faţă de Iustin, şi întoarce capul spre el. Chiar tu ai spus

că e singurul nepot care se interesează de noi, ăştia, ramoliţii şi senilii ! Ha-ha !“

„Nicol ! sare Emilia cu glas aspru. Termină cu rîsul ăsta stupid !“ şi bătrîna se răsuceşte în fotoliu, vrea să-i dea de înţeles că refuză să-l mai asculte.

„Rîd şi eu cum pot din cauza protezei ! continuă Nicolae neintimidat de supărarea ei. îmi place să-mi depăn suvenirurile, cum fac toţi bătrînii. Sentimentali şi romantici ! Hi-hi ! Toţi zic aşa : «Pe vremea noastră !» Ei ?! Ce mare rahat a fost pe vremea noastră ? !... Uite ! Chiar acum mi-am amintit că ai plecat cu Pierre într-o excursie la mănăstirea Suzana. Am fost reţinut la rafinărie, n-am fost cu voi... Tu ai organizat excursia ! Nu-i aşa ? !“

„Dragă, Nicol ! glas tăios, răspicat. Te rog foarte mult să renunţi la reproşurile astea penibile la vîrsta noastră ! Eşti complet deplasat !“ şi indignarea îi ridică sîngele în obraji.

„Reproşuri ? ! Nici vorbă, scumpa mea ! Nu sînt reproşuri ! Tocmai asta vreau să înţelegi ! Ţi le spun numai pentru că a venit vorba... N-ai auzit ce-a spus Iustin : «Nu mai pot să tac !» Eu am tăcut pînă azi, e adevărat, puteam să nu ţi le spun niciodată, dar de ce să te superi ? Nu mai au nici o importanţă la vîrsta noastră, ai perfectă dreptate... De ce să ne enervăm ? ! Eu credeam că ne vom distra şi cînd colo...“

Iustin îl priveşte pe bătrîn cu interes, îi simte revolta «îmbrăcată în glumă şi ironie».

„La Suzana, continuă Nicolae nestingherit, ai stat tot timpul lîngă Pierre. Aşa am auzit... Era un bun *jouisseur,* cuvîntul lui preferat, şi frumos ca un

artist de cinema ! Seara v-aţi plimbat pînă la rîu. Eraţi singuri... dracu ştie ce pot face doi tineri într-o noapte aţîţătoare de vară ! N-am fost de faţă ! Nu acuz pe nimeni, îţi zic şi eu ce mi-au spus alţii, gurile rele... Acolo însă... Da ! Acolo a fost ceva... Sînt convins !“

„Unde acolo ? !“ voce gîtuită.

„în bazinul de înot ! Cum ? ! N-ai înţeles ? răspunde el fără să-şi piardă buna dispoziţie. V-am văzut cu ochii mei ! Eram pe terasă. Eu, domnul director, îmbrăcat în haine albe, cu o cămaşă de mătase şi pantofi de pînză, nu-mi îngăduiam acest efort ! Eram bolnav ! Hm ! Voi eraţi veseli şi frumoşi... Tu încercai să faci pluta, ţineai ochii închişi din cauza soarelui, pe obraji îţi străluceau picături de apă. Rîdeai fericită... Pierre îţi trecea mîinile de-a lungul pulpelor şi sinilor, iar tu erai a lui. Posesiune ! Mult mai rafinată decît dacă ar fi fost reală ! Mult mai perversă ! Ehei ! Tînărul *jouisseuT* avea degete îndemînatice !...“

Emilia trăieşte un adevărat şoc, pe fondul ei nervos şi autoritar, n-a -«sărit» spre exces, ci s-a «prăbuşit», starea coincide cu trăirile ei contradictorii care oscilau de la căderi interioare şi pînă la exaltări ; pe faţă îi apare un zîmbet crispat ; se ridică încet în picioare, nu ştie ce să facă, pare dezorientată.

„Stai jos, Emi ! Stai jos ! o roagă el cu voce blîndă. Hm ?! De ce îţi pierzi firea ? Se poate ? îţi povestesc şi eu... atîta tot. Nu te acuz ! Nu-ţi reproşez nimic. Ia loc, nu sta în picioare !“

Bătrîna se uită la el paralizată, cu fălcile încleştate şi ochii imobili. Clipele trec anevoie.

„De ce nu vrei să discutăm calm ? De ce nu vorbim şi noi despre... nişte prostii din tinereţe !

Hm ! Fiecare le-a făcut la rîndul lui ! Nu-i aşa ?“

Emilia se aşază cu un gest mecanic pe scaun.

„Foarte bine faci că rămîi cu noi. Foarte bine ! Să nu crezi că am suferit ! Nu ! Doamne fereşte ! Sigur, în primul moment nu mi-a convenit, dar... după o vreme...“, ridică din umeri, îi saltă de cîteva ori, parcă ar rîde în el.

Nu vorbesc un timp.

„...tu n-ai uitat niciodată să-mi aminteşti că-i sînt dator socrului meu, Orleanu-Fier — continuă bătrînul ia fel de calm —, pentru că m-a trimis la Viena să-mi susţin doctoratul... Tot el mi-a dat bani să construiesc laboratorul de chimie pe care cu timpul l-am transformat în fabrică de carton asfaltat, iar la urmă a produs cartuşe filtrante... îmi vine să rîd ! Nu-mi spuneai de la obraz ! E adevărat ! Făceai în aşa fel îneît să *nu* uit că ceea ce am realizat a fost posibil doar cu ajutorul vostru ! M-a întristat un timp... apoi nu i-am mai dat nici o importanţă, cu toate că nimic nu e mai dureros pentru un bărbat decît să fie înjosit de o datorie pe care ştie că n-o va putea plăti niciodată... pentru că nimeni nu i-o primeşte, tocmai pentru a rămîne dator toată viaţa !“

Respiră adînc, îşi drege glasul care devenise mai aspru, veselia de pe chipul lui se ofilise.

„Tu, Emi dragă, n-ai vrut bijuterii, blănuri sau călătorii în străinătate ! Ştii de ce ? Doreai să înţeleg că nici eu n-am dreptul să risipesc — cuvîntul tău preferat — banii primiţi cîndva de la tatăl tău. Renunţai pentru ca la rîndul meu să renunţ la singura mea plăcere : cursele de cai... în special trapul ! Ai făcut din mine tot ce ai vrut, adică... am vrut eu să faci tot ce ai vrut şi la urmă

am ajuns şi eu un zgîrcit, sau, cum spunea Liz : meschin şi lacom. Hi-hi !“ rîde bătrînul scoţînd nişte sunete ascuţite.

„Nicol !“ strigă Emilia.

„Ai răbdare ! Ai răbdare, dragă Emi ! şi ridică mina vrînd parcă s-o potolească. Ascultă-mă şi tu ! Eu te-am ascultat toată viaţa ! Ştiai cît sînt de mîndru...“

„Vanitos !“ spune printre dinţi bătrîna regăsindu-şi puterea de a-l înfrunta.

„Mai bine zis orgolios ! Atît cît trebuie să fie un bărbat care are încredere în el. Orgoliul meu nu te-a umilit !“

„Da ! E adevărat 1 îmi ţineai însă prelegeri pînă la miezul nopţii, sau, cînd îmi era lumea mai dragă -«îmi aruncai» o ironie care îmi strica buna dispoziţie... sau rîdeai aşa cum faci acum ! Toată viaţa ai rîs !“

„Aveam altceva de ales ? 1“

„Aş fi preferat să-mi spui deschis ce gîndeşti şi să uităm a doua zi...“

„Era modul meu de «a spune* ! Mai ales cînd ştii că nimic nu se modifică. Nu ne schimbăm, Emi, de dragul nimănui ! Nu putem, chiar dacă am vrea... aşa sîntem făcuţi, unii să rîdă, alţii să ţipe şi să poruncească...

„N-aş fi crezut că păstrezi în suflet atît venin !“

„Nu ! Nu-i adevărat ! sare bătrînul cu glasul lui subţire. Te înşeli, dragă Emi ! Nu e vorba de înveninare ! Nici cel puţin o dojană !“

„Ironia ta înseamnă batjocură şi cinism ! Uită-te la tine !“ strigă bătrîna întinzînd mîna spre el.

Ridică din umeri, parcă vrea să-l ia martor pe Iustin.

„Cinic ?! Eu ? ! De unde ai scornit-o ! Totul a trecut ! Nici cel puţin nu te-am iertat pentru că n-am avut ce să iert ! Important e că ne-am suportat unul pe altul atîţia ani... am fost îngăduitori şi am îmbătrînit împreună...“

„Slavă Domnului că ţi-ai mai amintit şi ceva bun !“

Din vecini, prin ziduri, străbat strigătele unui copil care plînge disperat, apoi ţipetele dispar brusc. Nicolae ţine coatele bine înfipte în mînerele fotoliului, trupul încordat, ca şi cum n-ar fi terminat ceea ce avea de spus. Bătrîna s-a ghemuit în fotoliu, îşi sprijină bărbia în pumn, ingîndurată, tristă, obosită.

„Ziceam că toate au trecut... pentru că era altceva mult mai important !“ şi în vocea lui apare iarăşi tonul care oscila între glumă şi gravitate.

Emilia se răsuceşte spre el nedumerită, a crezut că bătrînul a terminat. Acum, auzindu-l din nou, e îngrijorată, alarmată...

„Eu... încă de tînăr, am simţit că nu voi scăpa de ea, şi bătrînul îi priveşte pe rînd ; ochii îi strălucesc în spatele ochelarilor. Numai aşa am trecut prin toate 1 Cu ea alături !“ şi chicoteşte în felul lui.

„Cu cine ? !“ glas stins ; face eforturi să înţeleagă, îşi scoate ochelarii care parcă o incomodează.

„Cum cu cine ?“ întreabă bătrînul mirat. Cu ea !“ şi îşi strînge palmele la piept ca şi cum ar fi spus totul.

„Care ea ? !“ insistă Emilia enervată de felul în care vorbea.

„Moartea ! N-ai priceput ? !“

Emilia rămîne nemişcată, bolboroseşte apoi

ceva în- demnîndu-l să continue.

„La douăzeci şi cinci de ani am avut o hematemeză. Ştii ce-i asta ? îl întreabă pe Iustin. Vomezi sînge ! Eram singur în casă, ai mei erau plecaţi... Stăteam la masă, deodată, am simţit că mi se face rău... N-am izbutit să mă scol de pe scaun, sîngele mi-a bufnit pe gură şi am împroşcat toată faţa de masă... Am rămas acolo cîteva minute, mă uitam la pînza albă stropită cu ceva roşu şi nu înţelegeam nimic ! Mi s-a făcut frică. Pierdeam din putere, mă temeam să mai rămîn singur în odaie, am încercat să ies... m-am tîrît pe scări şi am ajuns în curte... M-am întins pe iarbă, cu faţa în jos... Din gură îmi curgea un fir subţire de sînge amestecat cu salivă, mă uitam cum se prelinge prin iarbă. îmi plăcea să privesc cum se înfăşoară pe verdele ierbii şi alunecă spre pămînt... Spuneam mereu în mine : «Mă trage ! Uite cum mă trage spre ea !» Am stat acolo cu ochii deschişi şi *am văzut-o...* Cînd a venit tata m-a dus în casă..."

Se opreşte, zîmbetul i-a dispărut ; obrajii palizi, buzele albe şi uscate.

„...am înţeles că nimic nu e mai important decît viaţa şi parcă atunci am încheiat un pact cu ea... Hm ! Am zis : «Să fac în aşa fel să ajung la optzeci şi cinci de an?->. Atunci aveam douăzeci şi cinci, puteam ,să spun şaptezeci şi cinci, dar aşa mi-a trecut prin cap şi n-am uitat niciodată acest legămînt. Poate asta m-a ajutat să trec prin toate greutăţile şi să apuc ziua de azi, adică să am optzeci şi trei şi după cîte cred... o să mai trăiesc încă doi ani. «Aşa e învoiala» Hhîî ! O să mor coborînd o scară sau stînd în fotoliu şi uitîndu-mă la televizor..."

Zîmbetul îi apare din nou pe faţă, trece palmele de-a lungul reverelor lucioase ale hainei, neliniştit, chicotind mereu fără glas, chiţăind ca un şoricel care ar fi scăpat de cursa cu zăbrele. Emilia se uită la el sfidătoare şi nedumerită, parcă ar fi înşelat-o cu ceva.

„Nu mi-ai povestit niciodată, Nicol ?! De ce te-ai ascuns de mine ? !“

„Ţi-am spus că am avut hematemeză !“

„Dar restul ? !“

Tace un timp, apoi îşi continuă ideea :

„Nu te-am urît niciodată. Te asigur, Emi ! vreau să fii convinsă .. Nu-ţi reproşez nimic."

„Pentru că aveai altceva... mai important !“

„Te-aş minţi dacă te-aş contrazice ! Un timp am suferit că nu m-ai îngrijit !“

„Cum poţi să pretinzi că n-am avut grijă de tine ? !“

„Ai avut... mi-ai dat toată viaţa să mănînc regim, nu uitai să-mi aduci la oră fixă doctoria, uneori veneai după mine chiar la rafinărie, şi toate celelalte. Recunosc ! M-ar bate Dumnezeu dacă n-aş fi drept ! Altceva voiam să-ţi spun... Cînd începeau crizele de ulcer, aveam nevoie... aveam nevoie de puţină... nu milă şi nici... doream să suferi puţin pentru mine ! Cum să-ţi explic ? Să mă mîngîi şi să mă alinţi ca pe un copil ! Nu ştiu dacă mă înţelegi ? La vîrsta mea toate astea par nişte prostii ale unui bătrîn caraghios ! Hi-hi 1 Un bătrîn sclerozat şi senil care îţi spune că nu l-ai alintat ca pe un copil ! Acum nu mai au nici o importanţă, am izbutit să trecem peste toate şi să ajungem unul lîngă altul...“

Emilia ar fi preferat s-o acuze, decît să se poarte cu atîta îngăduinţă.

„Mi-ai ascuns toată viaţa ceva, Nicol !“ spune bătrîna.

„Te referi la ziua în care am zis să trăiesc pînă la...“ „Da.“

„Nu ţi-am ascuns nimic, dragă Emi ! Nu mi-am propus făţiş un scop, se născuse în mine... Mă rezervam mereu pentru cineva... Puneam deoparte fără să ştiu pentru cine şi pentru ce... mă pregăteam, e adevărat. Nu voiam să mă ia prin surprindere, e la fel cum ai încerca tot timpul să te obişnuieşti cu gîndul că într-o zi vei ieşi în faţa unui pluton de execuţie şi trebuie să mergi drept şi să-i priveşti pe toţi în ochi. Adunam puteri pentru a parcurge liniştit drumul de la uşa dormitorului meu pînă în faţa celor care mă aşteptau cu armele ridicate... Seara, după ce veneam de la rafinărie, mîneam, făceam un duş, mă aşezam în fotoliul ăsta pe care îl am... cred că îl am de peste cincizeci de ani. Uite în ce hal a ajuns ! N-aş renunţa la el pentru unul nou. Aşaaa ! Luam un ziar sau o carte, şi atunci... printre rînduri...“

„Voiai s-o înşeli. Să scapi pînă la împlinirea a optzeci şi cinci de ani ?“

„Nu ! Nici vorbă ! Hi-hi! Ştiam că nu pot s-o înşel sau să fiu mai al dracului decît ea ! Nu era o imagine, nici un gînd adresat cuiva... era în mine, ca şi cum aş fi trăit cu un străin sub piele... Nici bani, nici avere, nici putere, cu toate că ziua întreagă alergam să le obţin... Nimic altceva decît viaţă... Atunci mă detaşam de toţi şi de toate... îmi venea să rîd. Mă găseam în acel loc... unde se întîlneşte «ce faci tu şi ce trebuie să ţi se întîmple» şi eu făceam în aşa fel să înţeleg... adică să *nu* uit ziua în care am zis : «Mă trage spre ea !» şi

am privit iarba şi în special pămîntul !... Şi dacă stau acum să le adun pe toate, începînd cu ziua în care am văzut faţa de masă împroşcată cu sînge, seara în care am fost la Berbec, cînd puneam o placă şi beam în timp ce bombele şi tunurile crăpau cerul deasupra mea, cînd am pierdut totul şi am plecat la Valea Călugărească şi am chefuit... şi dacă adun zilele în care am rîs în loc să strig sau să urlu sau să lovesc cu pumnii, înţeleg că am rîs pentru că nu scăpăm altfel de laşitatea şi minciuna în care trăiam şi eram nevoit să trăiesc... Dacă nu poţi face altceva decît să-ţi aperi viaţa ameninţată din adolescenţă, noi, ăştia, bolnavii, sîntem hărăziţi pentru supunere, să stăm cu botul în iarbă, plin de sînge, pînă cînd vom reuşi să ne ridicăm în picioare şi să ieşim la drumul mare, numai atunci vom încerca şi altceva... pînă atunci... sîntem cu toţii bolnavi, nu nebuni !“

Emilia l-a ascultat cu atenţie, îi este greu să admită că Nicolae nu-i reproşează nimic, o iartă chiar dacă ea consideră că n-a făcut nimic reprobabil şi astfel o elimină din luptă. A avut toată viaţa încredere în ea, a fost fiica lui Ştefan Orleanu-Fier, simte acum, la vîrsta ei, puterea diminuată pînă la anulare ; prestanţa şi autoritatea s-au prăbuşit brusc după aceste destăinuiri. Bătrînul parcă i-a jucat o imensă farsă. O farsă de-o viaţă.

„Uite ! A venit băiatul ăsta... Ne-am amintit cîte ceva din tinereţea noastră...“ zice bătrîna vrînd să scape de gîndurile ei.

„Foarte bine ! spune Nicolae mulţumit, reluîndu-şi vechea lui bună dispoziţie. Dacă nu era el, rămîneau ascunse şi n-am fi aflat niciodată ! Ar fi murit acolo, pitite în noi...“

Bătrînul se sprijină de speteaza fotoliului cu aerul celui care şi-a dus la bun sfîrşit un gînd ; respiră adînc, obosit. Emilia se ghemuieşte în fotoliu. Se joacă cu mîna prin fîşiile de staniol pe care le-a tăiat pînă acum, parcă ar căuta ceva, apoi le dă la o parte, i se par inutile şi fără sens.

Q

k_J TA ÎN PAT, CU OCHII DESCHIŞI, CU PLAPUMA trasă pînă la gjît. Lumina bolnavă a unei dimineţi de iarnă. Nu se aude nici un zgomot. E singur în toată casa. Noii locatari — familia Ştefan — care s-au mutat în locul doamnei Rovenţa, au plecat la serviciu. Zăreşte pe zidul din faţă o pată de umezeală : contur bizar, diferite culori, tencuiala scorojită a scos la iveală mai multe

straturi de var. Senzaţie de silă şi greaţă. Ca şi cum uri cancer al zidului a săpat pe dedesubt, tăcut şi tenace, a intrat pe sub duşumea, prin colţurile odăii, pe la ferestre, s-a urcat pe ziduri, pe mobilă, se apropie treptat de patul lui şi încearcă să-l prindă la mijloc ca într-o capcană, să-i acopere braţele şi picioarele cu pete mari de mucegai... îşi smulge privirile de acolo şi închide ochii.

Aude sunetul mărunt al ceasului bunicului Orleanu aşezat pe noptieră. Refuză orice gînd. întinde mîna şi prinde ceasul în pumn. Sunetul îi pulsează în palmă. Citeşte în minte cuvintele scrise : «Ţi-l dăruiesc, nu să-ţi amintească de timp, ci să-l poţi uita din cînd în cînd, cîte o clipă şi să nu-ţi cheltuieşti forţele încercînd să-l înfrîngi. Nici o bătălie nu e cîştigată vreodată. Nu există bătălii...» Rămîne nemişcat cîteva clipe. *Sunetele* se apropie de el, sînt aduse de ţăcănitul monoton al ceasului ; zgomotul obsedant, ameţitor se amplifică pe măsură ce-l ascultă lovindu-l încet în palmă, în braţ, în timpane obligîndu-i trupul să intre într-o vibraţie totală. *Sunetele !* Lasă ceasul din mînă cu o mişcare înceată, temătoare, se depărtează de ele, iese din *Sunete,* din rotire, din leşin...

«...mergeam cu Alex pe stradă, vedeam peste tot soldaţi ; aproape de casa noastră, lîngă trotuar, un neamţ aşeza un butoi de tablă şi meşterea acolo ceva, peste drum era 0 clădire în care nemţii aduseseră multe fire de telefon şi tata ne-a spus că e o „centrală" şi chiar noi am văzut un neamţ urcîndu-se pe stîlp şi ne-am oprit şi ne-am uitat la el cu capul ridicat, şi cînd a coborit ne-a întins

cîteva bomboane de ciocolată ; nu mai mîn- casem de mulţ timp ciocolată şi am venit acasă alergînd şi i-am spus Leanei că am mîncat bomboane de ciocolată şi ea nu ştiu de ce s-a supărat şi a zis : „Acum o să mîncaţi pîine neagră făcută de mine ! Altă dată să nu mai primiţi, aşa face un băiat care merge la şcoală[11]... Seara însă, după ce tata a ascultat radio Londra, Alex i-a spus că venind de la şcoală am văzut un neamţ aşezând un butoi, peste drum de casa noastră, nu departe de „centrala nemţească[11] şi Alex l-a întrebat ce este în butoiul ăla... Tata ne-a spus că sînt butoaie cu fum şi eu am întrebat : „Cum butoaie cu fum ? Poate cu apă sau murături !“ atunci Alex a sărit : „Tu ai văzut fumul ieşind doar pe coş şi nu te gîndeşti că poate fi băgat şi într-un butoi[11]... eu tot n-am înţeles, stăteam pe pat, Leana îmi punea pijamaua şi tata a zis : „Lasă-l, Leano, să se îmbrace singur !“, şi eu am zis : „Dar cum rămîne cu butoaiele alea ?“ şi atunci tata ne-a explicat că dacă vin avioane şi lasă bombe, fumul din butoaie se răspîn- deşte peste tot oraşul şi cei din avioane n-or să mai ştie unde sînt rafinăriile şi fabricile, aşa că... „Atunci va pluti ca un nor peste tot[11], a zis Alex. „Da, aşa ceva[11], a zis tata. „Dar tată, am zis eu, ăia din avion or să dea drumul la bombe peste tot, deci şi pe casa noastră[11]. „Nu, băi, prostule !“ a sărit Alex, dar n-a continuat şi atunci eu am zis : „Păi dacă n-or să vadă nimic prin norul de fum, n-or să ştie unde-i casa noastră şi unde-i fabrica unchiului Nicolae, s-o lovească cu gloanţe !“. „Cu bombe, băi, prostule !“ a zis Alex, dar după aia s-a uitat şi el

nedumerit la tata. „Aşa e, tată, cum zice ăsta ! E un butoi şi peste drum de casa noastră !“ „Ei, lăsaţi asta în grija mea, acum spuneţi-vă Tatăl nostru şi cul- caţi-vă, s-a făcut tîrziu şi mîine vă duceţi la şcoală[11]. Noi n-am zis nimic, după ce ne-am făcut rugăciunea, tata ne-a sărutat pe frunte, apoi au venit doamna Claire şi Leana, ne-au spus noapte bună şi, la urmă, tata a deschis fereastra. „Să se aerisească", a zis el. „Dar voi dormiţi, vin mai tîrziu s-o închid“, şi noi ştiam că după aia va pleca şi vom rămîne singuri... nu dormeam, stăteam pe întuneric şi după un timp cu am zis : „Cred că tata se va duce mîine să ia butoiul ăla de acolo[1]* şi Alex a zis : „Poate îl ia chiar acum, e noapte şi nu-l văd nemţii de la centrală. Ziua e mai greu**. „Şi eu cred la fel“ şi am respirat aerul curat care intra pe fereastră şi mi-am băgat spatele în miţoasă şi parcă uitasem de ce se întîmplase pînă atunci, dar nu puteam adormi şi Alex a zis : „Uite, băi, ce-i pe cer !“ şi eu m-am întors şi am văzut că în camera noastră era mai puţin întuneric şi, cînd m-am uitat la mîna lui Alex, am zărit pe cer fîşii de lumină ce se mişcau într-o parte şi alta, parcă ar fi căutat ceva. „Hai să-l strigăm pe tata, să-l întrebăm ce-s astea**, a zis Alex. „Stai că poate se sting**, am zis eu. „Ce să se stingă, băi, Iustine ! Tu nu vezi ce lumină mare au, ca un milion de lanterne Focus“. „Da, dar se pot stinge, chiar dacă sînt ca un milion de lanterne, pentru că şi lanterna noastră Focus se poate stinge**. „Taci, bă ! Nu se sting ele aşa uşor, cu una cu două ! Tu nu vezi că erau cinci şi acum sînt şase şi se urcă pe cer şi se joacă între ele. Uite

cum se rotesc şi vin din toate părţile oraşului. Eu îl strig pe tata**, a zis el. „Tu poţi să strigi, dar o să zică iar că sîntem nişte fricoşi şi ne speriem singuri de toate prostiile**. „Da, dar astea nu-s ochi de balauri şi nici stafii, astea-s adevărate şi sînt pe cer, nu aici, în cameră, aşa cum le vedem noi pe alea şi dacă te-aş ciupi ţi-ai da seama că nu dormi şi poate au ieşit chiar din butoaiele de afară**. „Asta e adevărat. Eu nu vreau să te sperii şi nu vedem ochi de balaur, dar nu cred că sînt din butoaiele de pe stradă, pentru că tata a spus că în butoaie e fum**, dar Alex a zis : „Poate tata nu ştia ce-i în butoiul ăla şi poate de acolo ies milioanele astea de lumini !“. „Eu cred că tata ştie totul, pentru că d-aia e ofiţer". „Bine, bine, dar ce facem ? ! îl strigăm sau nu ? !“. „Eu zic că nu, pentru că sînt frumoase şi nu ne fac nici un rău şi tata ne va spune că sîntem fricoşi. Uite ! Sînt ca nişte săbii care se întîlnesc pe cer“. „Da, ca nişte săbii, aşa cum are tata“ şi am continuat să stăm în pat şi să ne uităm pe fereastră. A intrat tata, atunci ne-am ridicat şi am zis amîndoi deodată : „Uite tată ! Priveşte pe cer, să vezi cîte lanterne sînt !“ Tata s-a aplecat pe fereastră, a răsucit capul într-o parte şi alta şi a zis doar atît : „Reflectoare", a închis fereastra şi a tăcut. Noi l-am întrebat ce înseamnă reflectoare şi el a început să ne explice, apoi s-a apropiat de pat, ne-a învelit, ne-a mai sărutat o dată şi ne-a spus că trebuie să ne culcăm şi să nu ne fie frică nici de butoiul cu fum şi nici de reflectoare. După ce tata a plecat, am continuat să mă gîndesc la butoi şi la reflectoare şi am repetat

aceste cuvinte de cîteva ori, dar nu puteam să adorm, simţeam că nici Alex nu doarme, ştiam asta pentru că mai scuipa cîte o aşchie dintr-un lemn de chibrit ; el întotdeauna avea în gură chibrite, scobitori, fire de paie, sau sîmburi din compotul pe care-l făcea doamna Claire. „Sîmburi ai ?" l-am întrebat eu. „Nu, tîmpitule ! Azi n-am mîncat compot !“ a zis el, apoi m-am întors cu faţa spre miţoasă şi am încercat să dorm : m-am gîndit la fata cu părul lung din fereastra casei de peste drum şi parcă se uita la mine cu ochii ei mari, dar nu zîmbea şi nici nu-mi făcea semn cu mîna...

...cred că trecuseră mai multe ore, sau poate doar cîteva minute, dar, cînd m-am trezit, Alex se uita la mine şi eu îi vedeam prin întuneric albul ochilor lui mari, şi atunci am înţeles că şi el este la fel de speriat, dar tăceam amîndoi, nu aveam curajul să-l chemăm pe tata în ajutor... parcă urla cîinele lui Bărbosu, aşa cum urla cînd era ploaie mare, dar acum erau o mie de cîini care urlau, şi eu strîngeam mîinile între genunchi să mă apăr şi parcă toţi erau lîngă fereastra noastră şi urletul acela îngrozitor se urca pe mine şi îmi astupa gura şi nu mai puteam răsufla... deodată, Alex a dat plapuma de pe el, şi-a tras picioarele încet din pat, să nu-l simtă cumva cîinii de afară şi eu am vrut să fac la fel, dar nu-mi simţeam picioarele şi am crezut că am legate de genunchi cele două blăniţe de iepure, am pus mina şi am văzut că nu aveam nimic şi atunci am înţeles că nu mă pot mişca şi m-am tras lîngă Alex care stătea pe marginea patului şi tremura, şi nu ştiam ce să facem şi nu puteam nici să-l strigăm pe tata, ne-ar fi auzit toţi cîinii

care zgîrîiau pe geamuri, săreau pe ziduri şi îi simţeam atît de aproape încît nu-i mai auzeam nici respiraţia lui Alex, dar, cînd s-au mai îndepărtat, Alex s-a ridicat încet de pe pat, a trecut pe lîngă masă şi, cu picioarele goale, fără să spună nimic, a ple- eat în dormitorul tatii şi eu am rămas singur şi ştiam că dacă nu plec acum, vor veni iarăşi cîinii şi atunci am început să mă tîrîi pe jos încercînd să nu fac nici un zgomot, pînă am trecut de masă, apoi a fost mai uşor, am simţit pragul sub burtă şi am înţeles că sînt în dormitorul tatii şi chiar l-au auzit vorbind cu Alex şi atunci am simţit că am scăpat şi cînd toţi cîinii au început să urle, eram deja în pat, lîngă tata şi el mi-a zis : „Acum nu mai tremura aşa !“ şi eu stăteam* sub plapumă, lipit de el, iar braţul lui mă strîngea şi nu puteam să-i spun nimic, nici cel puţin să-l întreb de unde sînt cîinii aceia şi de ce urlau aşa şi m-am strîns şi mai tare lîngă el şi i-am băgat mîna pe sub pijama şi i-am simţit pielea caldă şi parcă tremuram mai puţin şi Alex a zis : „Ce-s cîinii ăştia tată ?“ şi tata a zis : „Alarmă", aşa cum a zis Reflectoare. „Se fac exerciţii pentru apărare... Este o sirenă. Acum nu mai tremuraţi" şi tata a început să ne mîngîie pe cap şi iar ne-a zis să nu mai tremurăm, şi Alex nu l-a mai întrebat nimic şi nici eu, ci doar atunci am început să plîng, am simţit că, dacă sînt lipit de tata, nu mi se mai poate întîmpla nimic, el mă apăra de orice pericol, dar tocmai asta mă făcea să plîng şi tata îmi spunea să nu-mi fie teamă şi să nu mai plîng, mîine va trebui să mă duc la şcoală şi iarăşi voi face febră şi eu repetam : „Urlă Alarma !“ şi el mi-a promis că a doua zi va lua sirena de pe centrala nemţilor şi

Alex a zis să ia şi butoiul cu fum, dacă tot se duce şi vorbeşte cu ei şi eu voiam să nu mai plîng, dar nu reuşeam şi după un timp toţi cîinii au plecat şi nu s-a mai auzit nimic... tata mă mîn- gîia pe cap şi eu mă strîngeam lîngă el şi îl simţeam cald şi ştiam că sînt ocrotit şi am încetat chiar să plîng şi am avut curajul să întind piciorul şi am văzut că mă ascultă şi am ajuns cu degetele la „cicatrice", şi îmi plăcea să trec cu degetul prin locul acela, era mai moale şi altfel, şi tata se bucura că eu mă jucam cu el şi deodată am simţit că mai era un picior şi pentru că nu era al meu, am ştiut că e al lui Alex, şi el voia să treacă peste „cicatrice" şi aşa am început să ne jucăm şi tata stătea — mare şi puternic între noi — şi noi ne jucam cu el şi el rîdea şi noi rîdeam, chiar dacă era noapte şi ne-am jucat toţi trei, pînă cînd tata a zis : „Acum gata ! Culcaţi-vă ! Aţi rîs destul" şi parcă uitasem chiar şi de cîinii care tirlaseră la fereastra noastră...»

Ar vrea să-l cheme pe Alex, să-i spună că e bolnav. Se vede îndreptîndu-se spre telefon, formează numărul, ridică receptorul, îi aude glasul, simte că nu va reuşi să-i spună nimic. Ar trebui să recunoască... nu s-ar putea numi nici cel puţin iluzia victoriei, ci o înfrîngere în strădania lui de a ieşi la mal. Nu are curaj să-i vorbească, de obicei tace, sau îi spune că totul e O.K., chiar dacă... chiar dacă... îşi şterge transpiraţia de pe faţă cu un prosop, apoi îşi trage la loc plapuma ; se ascunde acolo, în întunericul din el.

Aleargă pe ţărmul mării, pe un promontoriu

înalt, e urmărit de cineva... priveşte în jos, apa îl înconjoară din trei părţi ; străinul e în spatele lui... în orice clipă poate fi prins, «cel de aici» vrea să-l ajute «pe cel de acolo», înţelege că nu va scăpa decît dacă se va arunca în valurile care se sparg de stîncile înalte... nu-i mai desparte decît un pas, îl va prinde... îi aude respiraţia în ceafă... trebuie să se hotărască, să se azvîrle, să întindă braţele şi să se arunce în gol... nu mai are timp de ales, sare, vede sub el stîncile negre, ascuţite, acoperite cu alge... trupul pluteşte cu braţele întinse devenite aripi ; nu e singur, îi simte în ceafă respiraţia fierbinte, *urmăritul şi urmăritorul :* o singură fiinţă deasupra mării...

Se răsuceşte în aşternut, respiră adînc, îşi şterge nă- duşeala, apoi se duce în baie şi dă drumul apei în cadă. Priveşte absent, minute în şir, şuvoiul care gîlgîie din robinet ; i se face frig, transpiraţia se usucă pe el, începe să tremure, se dezbracă, stinge lumina şi se afundă în apa fierbinte care îi cuprinde tot trupul. Muşchii se destind treptat. Apa i se ridică pînă la gură, un gînd nebunesc îi trece fulgerător prin minte. Zîmbeşte. I se face din nou frig, parcă printr-o minune apa s-ar fi răcit. Invîrte robinetul, şuvoiul cald îi alunecă pe cap, îndepărtează frigul şi durerea din ceafă. îşi aminteşte că ar putea sosi medicul pe care l-a chemat azi-dimineaţă. Mai rămîne o vreme, cu ochii închişi, în întuneric, nemişcat, abandonat cu plăcere în apa fierbinte, apoi se ridică şi se şterge iute cu un prosop. Se întoarce în cameră şi se vîră repede în pat. Somnul îl ocoleşte.

«răsunau bătăi în poartă şi tata a zis : „Ia

tăceţi ! Parcă ţipă cineva ! şi tata i-a spus Leanei să se ducă să vadă cine este... noi eram la masă, încetasem să mai mîncăm, ascultam glasul ce striga... s-a auzit poarta deschizîndu-se şi paşii cuiva au răsunat prin curte şi tata şi doamna Claire s-au ridicat de pe scaune şi ea a zis : „Voi copii, rămîneţi aici“ şi noi «am rămas singuri şi ne uitam unul la altul, dar n-am stat prea mult timp, am auzit pe cineva plîngînd în hohote şi Alex a fost primul care a ieşit din sufragerie şi eu m-am dus după el, să aflu ce s-a întîmplat şi cine a venit şi cine plînge aşa de rău... în vestiar n-am văzut pe nimeni, era doar Alex, dar jos, lîngă scară, rezemată de uşă, Leana ţinea în braţe o femeie, care nu mai era femeie, pentru că... nu. mai semăna cu nimeni... avea toată faţa acoperită cu sînge şi părul răvăşit în cap şi pe piept îi curgea sînge şi bluza ruptă pînă la umăr şi fusta neagră sfîşiată de sus pînă jos şi din gură şi din nas îi curgea sînge şi era moale, cu mîinile şi picioarele moi, şi Leana o ţinea ca pe un copil în braţe, şi femeia nu mai ţipa, avea numai ochii mari îndreptaţi spre mine şi eu m-am lipit de zid şi am început să tremur şi tata a zis ceva şi am văzut că Leana urcă scările şi cînd a trecut pe lîngă minte m-am dat în lături şi am simţit în nări miros de sînge, cum am simţit cînd am căzut cu faţa pe ciment, şi Leana s-a dus cu ea în baie şi doamna Claire s-a dus şi ea să-i ajute Leanei şi noi am rămas în vestiar, şi Alex m-a luat de mînă, dar eu mă uitam tot în locul în care o zărisem prima dată pe femeia aceea şi parcă nu mi se ştergea din ochi şi tata a zis : „Acum tu, Iustine, de ce tremuri în halul ăsta ? De ce ţi-e frică ?“ Eu n-am ştiut ce să-i răspund şi l-am luat de mînă şi m-a strîns tare şi se

uita la mine de acolo, de sus şi toţi o auzeam cum plîngea în baie şi gemea şi se văita şi Alex a zis : „Mă duc şi eu în baie, să văd ce face acolo" şi tata a zis : „Stai aici şi fii cuminte" şi atunci l-am prins pe tata de picior şi mă uitam la el, de acolo, de jos, şi el se uita la mine de sus şi am zis : „Tată ! Femeia aia e Războiul ?“ El m-a privit în ochi şi eu îl strîngeam cît puteam de tare de picior, adică mai sus de genunchi, unde ajungeam eu, şi el a tăcut, apoi a zis doar atît : „Da" şi după un timp a zis : „Acum haideţi să mîncaţi, s-a făcut tîrziu" şi am intrat în sufragerie şi ne-am aşezat la locurile noastre şi tata se uita la noi şi lampa, cu frunze de viţă de vie, arunca lumina în jurul nostru şi lăsa restul odăii în întuneric şi întotdeauna cînd eram acolo simţeam că e bine, pentru că lumina ne strîngea laolaltă şi umbrele din cameră nu puteau să ne aducă nici un rău, dar nu reuşeam s-o uit cum stătea în braţele Leanei, aşa cum o văzusem la început... Leana a intrat şi a zis : „Doamna Claire vă roagă să-i daţi nişte pansamente şi spirt" şi tata s-a ridicat de la masă şi a zis : „Rămîi tu, Leano, cu băieţii" şi tata s-a dus în dormitor şi am auzit cum deschide dulăpiorul cu medicamente, acolo de unde scotea în fiecare seară sticluţele cu doctorii pentru mine şi noi stăteam cu Leana şi ea a zis : „Acum mîncaţi, s-a sleit totul în farfurie" şi noi am început să mestecăm, încet şi fără, poftă, tata a trecut pe lîngă noi şi am văzut că avea în mînă pansamente, vată şi o sticluţă cu spirt şi am rămas cu Leana şi era linişte, adică se auzea doar radio-ul care scotea nişte sunete piţigăiate, nu mai era radio Londra, tata îl ascultase pînă atunci, rămăsese aşa şi deodată Alex a zis : „Cum să fie femeia ăsta Războiul ? ! Mereu spui cîte o prostie,

d-aia rîd ăia de la şcoală de tine !“ Eu am tăcut, am simţit nevoia să beau puţină apă, o vedeam din nou, în prag, acoperită de sînge, cu capul aplecat, cu părul răvăşit, cu mîinile moi, cu bluza şi fusta sfîrşiate şi am dus mîna spre pahar, dar Leana a zis că nu am voie să beau apă în timpul mesei, aşa că a trebuit să renunţ şi să înghit de mai multe ori. „Război înseamnă soldaţi, tranşee, tancuri şi avioane, aşa că...“, a zis Alex şi eu iar am vrut să spun ceva, dar m-am oprit, cum făceam şi la şcoală cînd mă chema la tablă, sau mă ridicam în picioare, după ce îmi auzeam numele rostit de doamna învăţătoare,‘dar atunci am reuşit să scot mai întîi un hîrşîit, de parcă ar fi ieşit din radio şi după aia am zis : „Şi tata a zis că da“. „Adică ce da ?“ m-a întrebat Alex cu toate că el ştia ce înseamnă da, iar eu am repetat doar atît.: „Tata a zis că da !“ şi am lăsat ochii în farfurie, ştiam că Alex se uită la mine şi eu ştiam că nu ştiu să-i explic şi atunci Leana a zis : „Hai ! Nu vă mai certaţi şi terminaţi o dată de mîncat, că n-o să stau aici pînă la miezul nopţii !“ Şi eu am mestecat mai departe şi n-am întrebat nimic despre femeia aceea şi n-am aflat niciodată ce i se întîm- plase, cine o bătuse, sau de ce ajunsese la poarta noastră... nu l-am întrebat nici pe tata, pentru că ar fi auzit Alex şi ar fi rîs, dar pentru mine, de atunci, Războiul a însemnat o femeie care ţipase într-o noapte şi bătuse disperată la poarta noastră cerîndu-ne ajutor...»

Doctorul — un bărbat mai în vîrstă, cu ochelari, seamănă cu Cehov — îl consultă cu atenţie. E nemulţumit, nu reuşeşte să-i stabilească

diagnosticul, tace şi pufăie pe nări. îi pune întrebări scurte, îl răsuceşte pe o parte şi alta ascultîndu-l cu stetoscopul. Are febră dar nu şi alte simptome. îi prescrie nişte medicamente şi îl sfătuieşte să «se ferească de gripă, bîntuie prin oraş.»

E din nou singur. în cameră e linişte.

«aud ceasul şi mă grăbesc să adun probe : mai am doar cîteva minute, alerg cu hîrtiile în mînă, acolo sînt strînse toate dovezile mele, alerg spre o casă pe care o ştiu... sînt sigur că voi găsi pe cineva pregătit să-mi citească actele de nevinovăţie, să-mi facă dreptate ; deschid uşa, traversez o încăpere mare, şi mă opresc în faţa celor trei pescari-judecători ; ridic ochii, nu e nimeni, sînt doar trei scaune : pe cel din stînga zăresc o vîslă uitată acolo de cei trei judecători-pescari, uitată poate pentru mine...»

Lumina din cameră pare filtrată prin mai multe perdele, obiectele au căpătat umbrele şi catifelarea unei înserări apărute printr-un miracol în plină amiază. Dana deschide uşa. îşi dezbracă paltonul, îl întreabă cum se mai simte. „Mai bine“, apoi tace. Dana scoate din sacoşă borcanele cu mîncare, se duce în bucătărie să aducă farfurii şi tacîmuri. îi aşază masa lîngă pat. Nu-i caută privirile. Se lasă prinsă de treabă : gesturi sigure, atente, preocupată de fiecare amănunt. Iustin o urmăreşte tăcut, încearcă să alunge orice gînd, simte că Danei îi face plăcere să-l îngrijească, să se ocupe de el.

începe să mănînce, nu-i este foame. Dana îl ajută de fiecare dată : îi întinde o bucată de pîine, un şerveţel, îi taie carnea ; gesturi şi sunete care

ţin locul unei conversaţii. La urmă, strînge farfuriile, tacîmurile, şervetul alb întins pe plapumă şi se duce la bucătărie. Rămîne singur. E obosit şi ameţit, durerea din ceafă i-a apărut din nou. închide pleoapele. O toropeală adîncă îi cuprinde întreg trupul trăgîndu-l în adîncuri ; se lasă în voia ei, alunecă cu voluptate. Aude un dialog, cuvintele sînt rostite clar, frazele limpezi, dar el nu înţelege nimic din conversaţia lor care continuă cu însufleţire ; totul trece prin el, cei doi nu reuşesc să comunice decît prin el, nu ţin cont că îl obosesc, îi lovesc tîmplele cu sporovăială lor fără sens, vorbesc mai departe, ţin discursuri fără să se asculte...

Dana intră în cameră. Se aşază în fotoliu, îl întreabă dacă a fost medicul.

„Da. Nu sînt răcit, nu am gripă... Eu ştiu ce am : o boală de iarnă, aşa păţeam şi cînd eram copil, nu suport frigul..."

„I-ai dat ceva ?“

„Nu.“

„Poate ar fi bine să-l chemi pe doctorul Petru ? Sîn- teţi prieteni, altfel te-ar consulta !“

„Nu-nu ! intervine el fără s-o lase să-şi termine fraza. îmi cunosc boala ! Dacă mă odihnesc e destul... nici nu e o boală, doar oboseală şi frig.“

Dana nu insistă, îşi dă seama că nu vrea să-l vadă pe Petru, nu înţelege ce motiv are, ce a intervenit între ei. Iustin se simte obligat să adauge :

„Petru e un medic bun, dar rîde cam uşor... Nu mi-ar face plăcere să-i aud ironiile tocmai acum.“

Rămîn amîndoi tăcuţi : el în pat, cu ochii închişi, ea în fotoliu răsfoind o carte luată din bibliotecă. îi ascultă respiraţia, apoi deschide cartea la

întîmplare şi începe să citească, după un timp se uită la copertă : *Moby Dick.* îl aude răsucindu-se în pat, îşi dă seama că nu doarme.

„Vrei să te las singur... să vin deseară ?"

„...dacă vrei să mai rămîi ?“

„Ce faci acolo ? ! Plîngi sau rîzi ? !“

Mormăie ceva, îşi trage plapuma peste cap, îşi afundă faţa în pernă şi încearcă să nu se mai gîndească la nimic.

E din nou linişte. Se aud doar picăturile de ploaie ce cad grele pe acoperişul de tablă şi foşnetul paginilor din care Dana continuă să citească stînd ghemuită în fotoliu. Deodată, răsună zbîrnîitul soneriei. Dana tresare.

„Cine o fi ? ! zice surprins Iustin ; soneria zornăie din nou, lung şi insistent. Vezi cine-i !“ spune el nemulţumit ; bănuieşte că e Aron, n-a mai trecut de mult timp pe la el.

Dana iese cu paşi repezi. Deschide uşa de la intrare.

„Sărut mîna, doamnă ! Vă mulţumesc că mi-aţi deschis... Am avut noroc ! Hă-hă ! Dacă era domnul Arghir nu m-ar fi lăsat să intru ! Nu mă recunoaşteţi ? !“

„Nu, iertaţi-mă...“ răspunde Dana.

„Sînt bărbatul vecinei... a locuit în camera aceea !...“ „Da... intraţi...“

Traversează holul, vorbeşte cu o politeţe exagerată şi rîde mereu. Iustin e curios să afle cine a sosit. Dana apare prima, e urmată de un bărbat înalt : părul tăiat scurt, palton cu pulpane lungi ce-i flutură în jurul picioarelor. Nu-i vine să creadă. Cel din faţa lui e Ro- venţa ! Chiar el. Nu reuşeşte să articuleze nici un cuvînt. Nici Rovenţa nu se mişcă din prag. Zîmbeşte bucuros că-l vede.

„Stai în pat ca un boier ! Ce-ţi pasă ! Ha-ha !“ zice Rovenţa apropiindu-se de el.

Se opreşte lîngă noptieră.

„Dar ce s-a întîmplat ? ! Eşti cumva bolnav ? continuă el cu aceeaşi dezinvoltură. Nu-i nimic ! Am ştiut eu ! Ţi-am adus o doftorie care te face om cît ai zice peşte !“

Vîră mîna în buzunarul larg al paltonului şi scoate cu două degete o sticlă cu băutură ; o aşază cu un gest elegant pe noptieră.

„Te-am ghicit ! Ha-ha ! Am ştiut că ai nevoie de vin tonic !“

Iustin se ridică puţin, se sprijină de pernă, aprinde veioza şi îl măsoară atent. Tace. E încă nedumerit de prezenţa celui care i-a produs atîtea necazuri în ultima vreme. Cînd l-a văzut, a fost atît de uimit încît n-a reuşit să-i spună să plece, sau să-i arate cu mîna uşa, apoi, reacţia lui întîrziind, a fost curios să afle de ce a venit. îi este greu să recunoască în el pe vechiul Rovenţa : slăbise mult, e palid, are umerii aduşi, puţin gîrbovit.

„Eu trebuie să plec, spune Dana simţind că e mai bine să-i lase singuri. Mă duc să cumpăr ceva pentru cină, îşi ia paltonul încheindu-şi în grabă nasturii ; se apropie de pat. Vrei ceva ? Un ziar sau...“

„Nu, mulţumesc. Poate găseşti nişte fructe. Ai bani la tine ?“

„Da... La revedere, domnule Rovenţa !“

„Sărut mîna, doamnă ! Nu uitaţi umbrela ! Afară e o lapoviţă nenorocită de-ţi intră şi în oase !“

Uşa se închide în urma ei. Rovenţa îşi trage un scaun lîngă pat şi se aşază comod, caută două

pahare, nu găseşte, renunţă pentru moment. Iustin întoarce ochii spre el, îi ocoleşte însă privirea. Lampa de pe noptieră îi luminează paltonul uzat : fire scămoşate pe la mîneci, gulerul ros şi pătat, pulpanele lungi stropite cu noroi, pantofii scîlciaţi. Nebărbierit, îmbătrînit, obrajii supţi, riduri adînci, părul tăiat scurt al celor ieşiţi de curînd din puşcărie ; expresia de bună dispoziţie, de pehlivan, pe care o afişează, contrastează cu înfăţişarea : două ■«stări» care se contrazic dîndu-i un aer bizar.

Ochii lor se întîlnesc abiă acum. Rovenţa zîmbeşte cu toată faţa, îşi arată dinţii albi, neverosimili de albi — singurii care mai amintesc de cel care a fost înainte — pentru un bărbat care trecuse de cincizeci de ani. Ţine căciula în mînă, vrea s-o aşeze pe parchet, lîngă perete, ezită, o ridică şi o pune pe masă. Se răzgîndeşte, se duce la cuier, o agaţă, se întoarce şi se aşază pe scaun. Nici acum nu şi-a dezbrăcat paltonul. Atitudinea lui dezinvoltă, oscilează cu aceea a omului sfios, parcă vinovat pentru o cauză ştiută de amîndoi. E stingherit de tăcerea lui Iustin. îşi ridică paltonul care atîrna pe jos, îşi sprijină coatele de genunchi şi se apropie de el ; vrea să afle de ce nu vorbeşte, de ce suferă ; zîmbeşte cu subînţeles.

„Nu arăţi prea bine, mormăie el. Ţţţ ! Să nu ai cumva gălbinare ! Sau poate gripă ?... Bea o duşcă de coniac, **e** bun la orice. Hai-hai ! Nu te mai uita aşa la mine că mă intimidezi ! Nu ne-am întîlnit de atîta timp şi cred... că doreai să mă vezi ! Chiar şi numai să mă înjuri. Ha-ha ! Ai rămas cu gura căscată cînd m-ai zărit! Hm ! Am venit să-ţi aduc o veste bună. Dă-te mai aproape... S-a terminat... Aşa cum auzi ! S-a ter-mi-nat!“

„Ce ?“ întreabă Iustin şi se retrage puţin, vrea să-i evite ochii şi respiraţia caldă, şuierătoare, amestecată cu alcool.

„Cum ?! Nu ţi-a spus nimic căpitanul Voican ? !“ şi îşi desface reverul paltonului, ca şi cum ar fi venit acolo doar să-i aducă o veste, în treacăt, apoi să plece cît mai repede.

„Nu“ zice Iustin lăsîndu-şi privirile spre mîinile lui mari, puternice, în continuă agitaţie.

„Asta-i bună ! Auzi ce chestie ! Atunci să-ţi spun eu ! Gata ! S-a terminat ancheta ! Acum am ieşit de la pîrnaie ! Ştiu că te-au purtat şi pe tine pe drumuri ! Măi-măi ce oameni ! Eram convins că ai aflat şi mă aştepţi să bem împreună. Văd acolo nişte ceşti.“

Nu aşteaptă să-l invite. Se ridică, ia ceştile de pe măsuţă, se întoarce, scoate din buzunar un briceag şi destupă sticla. Toarnă coniacul. Zîmbeşte mereu mulţumit. Iustin s-a uitat la el cît timp s-a mişcat prin cameră : a ieşit pentru o clipă din conul de lumină, apoi a apărut din umbră lîngă el, parcă ar fi pregătit ceva ce-l incinta ; ochii îi ard în orbitele adînci, trupul înalt, umerii aplecaţi, paltonul lung ca o pelerină ce o tîrîia după el, toate îi dau aerul grotesc al unui vrăjitor care conduce un ritual, invocînd forţe nevăzute în care nu mai crede nici el.

„Ia o gură ! Numai una ! încearcă ! Nu poate să-ţi facă rău ! Licoare sfîntă ! îţi povestesc imediat !“ şi fără să-l aştepte, dă pe gît ceaşca cu băutură ; se strîmbă, deschide mult gura, suflă aerul ars, scutură capul şi doar la urmă îi apare pe faţă un zîmbet de plăcere.

Iustin e nemulţumit că l-a găsit în pat. înlătură plapuma, îşi caută papucii cu picioarele desculţe şi

se ridică, îl cuprinde frigul. Totul se roteşte în jurul lui. Se opreşte, dacă ar mai face un pas ar cădea. încearcă să se sprijine de ceva, întîlneşte mîna lui Rovenţa. 11 ajută să se aşeze în pat, apoi îl împinge uşor cu amîndouă palmele ; se vede obligat să-şi sprijine capul de pernă.

„Uşurel ! Ai avut ameţeli ! trage plapuma şi i-o strînge în jurul picioarelor cu un gest grijuliu. Ţi-am spus că nu arăţi bine ! Ţţţ ! Nu trebuie să faci imprudenţe ! Ce ţi-a venit să te ridici ? Putem discuta şi aşa... Mă uit la tine şi nu-mi vine să cred că sîntem iarăşi împreună ! Ha-ha ! îmi pare bine... Da-da ! O să-ţi istorisesc prin cîte am trecut !“

Slăbiciunea, faptul că l-a lungit în pat şi i-a simţit atingerea mîinilor, veselia lui tîmpă, toate îl fac să-i crească enervarea. Duce mîna la frunte, încearcă să se liniştească şi să alunge punctele albe ce-i joacă în priviri.

„Ascultă, domnule Rovenţa ! După moartea soţiei du- mitale am fost tîrît în cea mai murdară poveste din viaţa mea ! Am fost chemat de nenumărate ori la miliţie, hărţuit, suspectat, ameninţat. Mi-am pierdut slujba unde lucram... am rămas fără bani, n-am avut ce mînca ! Acum ai îndrăzneala să vii din nou la mine, să te plimbi prin odaie ca la dumneata acasă, să bei coniac şi să rîzi ! Să rîzi mereu ! îmi dai chiar sfaturi părinteşti să rămîn în pat... Nu crezi că ai depăşit orice limită ? !“

„Ai ameţit şi erai gata să te prăbuşeşti... d-aia ţi-am spus să nu te scoli din pat ! N-am vrut să te supăr ! Zău ! Ai cuvîntu’ meu. Ştiu că ai pătimit din cauza mea ! Da-da ! Tocmai d-asta am venit. Cum de nu mă-n- ţelegi ? Vreau să-ţi explic de ce... adică toată păţania ! în fond, ţi-am adus o veste bună !

De ce să nu fii vesel?! Auzi vorbă ! Dacă stăteai la pîrnaie ca mine pînă acu', poate beai un păhărel... Hai ! Te rog eu frumos, gustă puţin ! N-auzi domne' că e gata ? ! S-a terminat ancheta! S-a închis dosarul ! S-a clasat pentru amîndoi ! Am scăpat ! Uraaa ! Cum să nu mă bucur şi să nu beau ? !"

„S-a clasat pentru amîndoi ?"

„Păi da... Nu eram amîndoi în dosar ? !"

„Adică... dumneata m-ai vîrît la apă şi acum îmi aduci vestea cea mare că am scăpat ! Frumos ! Cîtă generozitate ! N-am ce zice !"

„Hai-hai ! Nu mai fii atît de aprig ! De ce-mi vorbeşti cu «domnule» ? Ştii cum zicea Voican ? «Prietenul iustin cînd a plecat ? Cînd a venit ?» Iar acum mă iei cu «dumneata şi domnule Rovenţa». Zău. Nu merit ! Hm ! E adevărat, eu te-am băgat în cofă, dar a mai fost cineva şi tot nu scăpai cu faţa curată. Doamna Gri-go- rescu ! Vecina de apartament ştia tot ce s-a petrecut ! Nu vrei să guşti puţin ? O gură, să-i simţi tăria !" văzînd că îl refuză, îşi toarnă în ceaşcă şi pune sticla jos, lîngă noptieră.

„Domnule Rovenţa !"

„Iar începi cu domnule ? !"

„Nu ştiu ce să mai cred... veselia dumitale... sticla, mirosul ăsta !" se bîlbîie Iustin enervat.

„Miroase a coniac ! Ha-ha ! Auzi vorbă... Ştiu prin cîte ai trecut. Nici mie nu mi-a fost uşor. Şi eu am luat cîte un pumn în ceafă sau un picior în burtă. Ce să fac ? ! Să-mi pun cenuşă în cap ? D-asta am venit, să-ţi spun tot... M-ai luat însă repede şi nici..."

„Ce să-mi spui ? ! Că ai vrut să scapi aruncînd vina asupra mea ! Cum justifici o asemenea

faptă ? !“

„Daaa ! Ai dreptate. Am aruncat vina pe tine, am vrut să scap... dar cine ar fi procedat altfel ?“

„Orice om cinstit !“

„Mai există vreun om cinstit ? ! Hă-hă ! Arată-mi-l şi mie ! Eşti atît de curat ? Vreau să spun... Crezi că n-ai nici un amestec în treaba asta ? Nici o vină ? !“

„Ce tot îndrugi acolo ? ! Ţi-am dat o mînă de ajutor, am intervenit într-un scandal... iar acum sînt vinovat ? !“

„Totuşi... ai o parte de vină, şi Rovenţa se apleacă spre el, îl priveşte atent, zîmbetul îi dispare de pe faţă. De ce nu vrei să guşti o picătură ? Nu e cinci stele dar face banii. Milcov ! Am intrat în cofetărie, am luat sticla şi m-am trezit mergînd spre casa asta... aşa mi se întîmpla şi cînd trăia... Azi ştiam că vin pentru altcineva, pentru dumneata, «domnule Iustin Arghir !» De ce nu aştepţi să-ţi spun tot ce am pe suflet ? De ce eşti atît de grăbit ? Dacă veneai la uşă nici nu-mi deschi- deai. Nu-i aşa ? Noroc cu doamna... Cum se numeşte ?“

‚Dana...“

„Frumos nume !... Cînd am intrat în cameră nu mi-ai răspuns la salut. M-ai ţinut în picioare, nu m-ai invitat să mă aşez pe scaun, poate eram şi eu ostenit... M-ai lăsat cu căciula în mînă ca pe un prost... crezi că n-am observat că vrei să scapi de mine ? ! Mi-am zis că pînă la urmă te voi îmbuna. Hm ! Cum să nu rid ? ! Nu ştii ce-nseamnă după atîtea luni de pension să guşti puţină băuturică ! Vezi... le-am încurcat, adică ştiu, n-am uitat nimic... “

„De ce nu-ţi scoţi paltonul ?“

„Da. M-am încălzit'* şi Rovenţa se dezbracă, duce paltonul la cuier, apoi se întoarce cu paşi rari privin- du-l mulţumit.

„Mai întîi să-mi spui de ce mă consideri vinovat ? !“

„îţi explic imediat... îmi pare bine că nu m-ai luat cu «domnule». Hm ! M-am săturat de superiori. Ha-ha ! Am terminat cu gradaţii şi cu să trăiţi ! Mă-nţelegi ? Ce vrei să faci ? Să nu te ridici din pat ! Nuuu ! Te mai prinde un curent şi mai zaci o lună, răcit din cauza mea. Auzi ! Hm ! Eu am vrut să te bag la pîrnaie şi tot eu te feresc de un guturai ? ! Ha-ha ! Aşa-s oamenii ! Cum să le înţeleg pe toate ? !“

Rovenţa îl împinge în pat cu un gest delicat şi trage plapuma. Iustin se supune mai mult pentru a scăpa de mîinile lui.

„Vrei să ştii de ce te consider vinovat ?“

„Da.“

„S-o iau de la început, din seara aceea... M-ai dus în bucătărie şi mi-ai făcut o cafea, adică eu am băut două cafele. Vezi, n-am uitat nimic ! Nici un amănunt ! şi Rovenţa se aplecă spre el şi i se adresează în şoaptă. Să ştii de la mine : ţi-am adus mult rău, chiar foarte mult, dar ai fost mereu în gîndurile mele. Nici nu poţi să-ţi imaginezi cît de mult m-ai preocupat ! N-am avut prieteni, doar aşa, d-ăia, «de bună-ziua* sau «ce mai faci*. Beţiv n-am fost, am gustat şi eu un păhărel, ca tot omul, dar era mai bine dacă aş fi băut mai mult. Da-da ! Era mult mai bine, aşa scapi, îţi schimbi ochii şi min- tea... Şi cum îţi spuneam, ai fost primul om... înţelegi ? Primul om care a stat de vorbă cu mine şi mi-a dat o mînă de ajutor. Nu ! N-am zis bine,

pentru că de vorbe sînt sătul... Ai fost primul om care s-a tîrît în patru labe pe duşumea şi a căutat ceva pentru mine, fără să ştie ce caută sau cum arată ! înţelegi ? ! Mă-nţelegi ? Şi nu numai atunci, în seara aia, dar m-am gîndit la tine şi la pîmaie. La cine să mă gîndesc ? La părinţii mei ? Sînt morţi. Erau nişte oameni simpli, de la ţară, cu frica lui Dumnezeu. M-au învăţat multe lucruri, mi-au dat sfaturi bune, la zece ani mi-au pus Biblia în mînă, dar nimic altceva. Colegii de birou ? Nişte ăia cu manşete negre pe mîini, care adunau la morişcă. Ştii ce-i aia morişcă ?“

„Nu.“

„O maşină de calculat pe care o învîrteşti de un miner, ca pe o rîşniţă. Aveam un coleg, unul Olaru, creştea găini, dar nu le tăia. Vorbea cu ele, le iubea aşa cum iubeşti un cîine şi ele se ţineau după el. Le făcuse o poezie... gălbioara mea, puişorii mei, nu mai ţin minte cum zicea. Ăştia au fost oamenii pe care i-am cunoscut. N-am avut ocazia să întîlnesc un om cu carte... şi încă ceva. Cu suflet ! Soţia mea era o femeie învăţată, dar întotdeauna făcea în aşa fel încît să simt diferenţa dintre noi. Nimic nu e mai greu de suportat pentru un bărbat de la o femeie pe care o strînge noaptea în braţe, decît. să se trezească dimineaţa cu pintenul ei în coaste. Acolo, în pat, stau încîrligaţi, dar a doua zi, la masă, îi pune călcîiul pe grumaz ! Cum îţi spuneam... Nimeni nu s-a tîrît pe jos pentru mine şi asta fără interes, numai pentru că aşa i-e firea... Uite ! Iar am încurcat lucrurile. S-o iau de la capăt. In seara aia, cînd am plecat împreună de aici... Ce bine că am luat coniacul ! Vorbesc mai uşor. Hai ! Udă-ţi buzele. Aşa ! Foarte bine ! O picătură nu-ţi face rău, pune sîngele în mişcare şi alungă ruşinea

şi umilinţa. Deci... după ce ne-am despărţit în faţa casei... Da-da ! Nu mai era mult pînă-n zori. Am încercat să dorm, măcar o oră, trebuia să plec la lucru. M-am lungit îmbrăcat în pat, nu-mi era somn. Treceau toate prin faţa ochilor : scandalul, caietul, bătaia, mobila ruptă... Te-am văzut cum ai intrat în cameră, speriat, tremurînd, cu mîinile strînse ca într-o rugăciune. Vorbeai mereu să-ţi faci singur curaj. îmi vine să rîd ! Mi-ai oprit înverşunarea. Mă rugai atît de fierbinte ! Ei vezi ' Tocmai asta nu înţelegeam eu cînd stăteam singur şi mă gîndeam la tine. Mi-am zis că riin milă pentru ţnoi, sau, ca vecin, erai încurcat cu ea şi poate chiar te-ai culcat... Dar restul, adică tot ce-a urmat ?“

„Ce-a urmat ?“

„Cum ? ! Ai uitat ? ! După ce m-am potolit nu m-ai urît, nu ţi-a fost silă de mine ! Asta nu puteam eu să înţeleg ! Adică ce fel de om e ăla care după ce mă linişteşte şi mă scoate cu vorba bună din cameră, nu mă alungă ! După aia... m-ai chemat aici, în odaia ta, dar era întuneric..."

„Da. Lumina fusese întreruptă, n-o plătisem la timp.“

„Ei ! Vezi ! Dacă n-ai plătit electrica, înseamnă că n-aveai bani, erai sărac şi poate tocmai asta... în sfîrşit. M-ai luat în bucătărie şi eu m-am rezemat de uşă şi mă uitam la tine cît erai de încurcat şi cum încercai să-ţi faci de lucru pe la chiuvetă, apoi m-ai întrebat dacă vreau să beau o cafea. Ai fost fericit că poţi să mă serveşti cu ceva, că poţi să mai faci ceva pentru mine... Pentru mine ! Ăla de-o mutilase pe doctoriţa Rovenţa. Nu ! «Doamna doctor Rovenţa... distinsa, culta şi imaculata doamnă». Ha-ha ! Poate o să înţelegi mai tîrziu ce

vreau să spun. Atunci am vrut să mă duc din nou la ea, să-mi iau cravata pe care o uitasem. Ţi-ai dat seama că revăzînd-o mă apucă iar furiile. Ştii ce-ai făcut ? Ţi-ai scos cravata de la gît şi mi-ai întins-o. Păi cum vine asta ? !

Rovenţa se sprijină cu coatele de genunchi, se apleacă spre el şi îl priveşte adînc în ochi.

„Al doilea gest pe care îl faci : îţi scoţi cravata de la gît şi i-o dai unui străin, unui vagabond, unui scandalagiu care îşi schilodise nevasta în bătăi ! Cum vine asta ? Fără să te gîndeşti prea mult ! Nu de aici, din cap, ci dinăuntru, din inimă. Să nu crezi că atunci am înţeles toate astea, ci dimineaţa, cînd am stat lungit în pat... Aşa cum dealtfel ai stat şi tu. Cînd ai intrat în cameră nu erai în pijama şi după aia mi-ai spus că te odihneai îmbrăcat, cum făceam şi eu... şi toate astea parcă m-au apropiat şi mai mult de tine, pentru că... Eu ştiu ? Poate era ceva... poate' eram la fel...“

„Bine, bine ! Acum nu are nici o importanţă !“, zice Iustin, mai destins, vrînd să schimbe discuţia.

„Nu-nu ! Să nu crezi că bat cîmpii ! Are mare importanţă ce ţi-am spus... cum te-ai purtat cu mine. Pentru că altfel, poate... zic poate, nu se întîmpla ce s-a întîmplat. De aceea îţi povestesc, să înţelegi de unde pleacă vinovăţia ta...“

„Ce vinovăţie ? !“

„Dă-mi voie ! îţi explic imediat. Nici nu ştii ce apropiat îmi eşti, mai mult ca un frate ! Niciodată nu m-am gîndit atît la fratele meu. O să vezi mai departe că-ţi spun adevărul ! Nu, nu ! Nu e rău coniacul ăsta ! Aşaaa... După aia, în timp ce pregăteai cafeaua, mi-am dat seama că nu ştiai că eu căutasem un caiet în care «doamna doctor Rovenţa» scrisese cu litere mari ! «Nici cît ai iubi

un cîine !». Cînd te-am întrebat de ce te-ai tîrît pe covor, alături de mine, care eram furios ca un cîine, cum zicea ea... Ştii ce mi-ai răspuns ?“

„Nu... nu-mi amintesc. Eram destul de tulburat."

„Da, cred... Ai spus doar atît : «Voiam să vă liniştesc.» Şi eu stăteam în pat şi mă gîndeam la tine şi îmi spuneam : «Iată un om care se poate tîrî în patru labe fără să ştie ce caută, fără să ştie ce va găsi, vrînd numai să mă potolească pe mine, bătăuşul, golanul, care îşi loveşte noaptea nevasta. Eu, cri-mi-na-lul !» Ha-ha ! Nu e uşor ! Nu e deloc uşor să suporţi un asemenea gest, cînd toată viaţa ai simţit pe grumaz călcîiul altora, sau pintenul în coaste, sau...“.

„Poate ar fi bine să treci la...“

„Nu ! Să nu mă întrerupi ! Acum vreau să mă asculţi şi să nu crezi că te laud. Nu ! Nici vorbă ! Să nu-ţi închipui că-ţi spun toate astea să mă ierţi ! Nu vreau să te linguşesc ! Nu ! Ai să vezi mai departe... Din contra ! Ha-ha ! Te acuz ! Dă-mi voie ! Ai făcut cafeaua şi ţi-am povestit cîte ceva din viaţa mea : cum am cunoscut-o, cum m-am însurat... Cînd eram în puşcărie pe cine crezi că văcl ? Ha-ha ! Doctorul cu care lucrase, doctorul Oan- cea. M-a întrebat de ce sînt acolo, i-am spus că pentru ea şi... Ce crezi că mi-a zis ? «Eram sigur c-o să ajungi aici». în sfîrşit... Atunci am vorbit despre ale mele. Am vrut să mai beau o cafea, să-mi limpezesc mintea. Ştii ce-ai făcut ?“

„Da... ţi-am oferit ceaşca mea.“

„Ei bravo ! Ha-ha ! îmi pare bine că n-ai uitat ! Dar ai mai zis ceva, noaptea nu bei cafea fiindcă nici aşa nu mai poţi dormi. Deci... şi tu ai ceva pentru care îţi frămînţi creierul, care nu te lasă să

închizi ochii ! Şi eu stăteam lungit în pat şi mă gîndeam la tine. Ştii ce-am simţit atunci ? îmi venea să-mi crăp capul, nu pentru că... Nu ! Nici vorbă ! Nu pentru toate cîte le făcusem, ci pentru că ai apărut acolo, între noi... îmi era ruşine. Mie, om bătrîn, îmi era ruşine de tine, un tînăr slăbănog, cu ochii beliţi. Ha-ha ! înţelegi ? Pentru prima dată mă simţeam mustrat fără să fiu umilit, şi culmea, el nu era de faţă, nu era lîngă mine... Nu mi-ai spus cine eşti, dar te-ai purtat ca nimeni altul, adică fără vorbe, că de vorbe sînt sătul ! Am minţit şi am fost minţit de prea multe ori... Dar atunci te uram ! Da ! Te uram pentru că erai între noi şi mă rugai cu mîinile tremurînde să n-o lovesc... şi te vedeam mergînd în patru labe pe podea, căutînd ceva... Şi atunci... Fir-ar să fie de viaţă ! Mi-au slăbit nervii ! Nu mai sînt în stare... mă smiorcăi ca o muiere... Şi tot gîndindu-mă la tine, cum mi-ai dat cravata, cum ai plecat dimineaţa să mă conduci, fără să mă întrebi unde mergem, fără să-mi spui că ai vrea să dormi, să laşi dracului un scandalagiu care după ce a făcut tămbălău, te mai ia cu el pe străzi... Atunci, stînd eu singur, lungit în pat, m-a apucat aşa... Cum să-ţi spun ? N-am mai putut rămîne acasă, voiam să te caut, să te văd, să mă uit în qchii tăi... Asta n-a fost nimic, dar a început să-mi fie milă de ea. Ştii de ce ? La un moment dat mi-ai spus : «Dacă aţi fi fost în locul ei şi n-aţi fi iubit-o ?>► Ea avea dreptul să nu mă iubească, chiar dacă mi-a distrus viaţa... Adică de ce să nu fie omu' liber ?! Şi cu toate astea în cap, m-am trezit că mă ridic din pat, pun paltonul pe mine şi mă îndrept... Da ! Am venit aici. Nu erai acasă."

„Mă dusesem la un...“

„Ştiu. La unchiul Trifon.“

„De unde ai aflat ?“

„Mi-a spus căpitanul Voican. A fost acolo să verifice dacă ai declarat adevărul. Era un alibi, cum zicea el. O să-ţi explic mai tîrziu... Am intrat în hol şi am deschis uşa dormitorului. Dormea. La început nu m-a simţit. N-o vedeam, îi auzeam respiraţia. Ştii ce era în mine ? Adică aici, în piept ? ! Hai spune ! Să vedeip dacă eşti deştept, aşa cum te-am crezut ! Da ! Ai ghicit. O iubeam şi atunci. Eram hotărît să-i spun c-o las în pace. Cu toate că îţi promisesem că nu mai calc pe acolo, mi-am zis să trec peste cuvîntul dat şi să-i spun c-o las liberă... S-a trezit şi a aprins lampa de pe noptieră. M-a văzut lîngă pat, cu paltonul pe mine... S-a tras într-o parte speriată. A vrut să ţipe. Credea că am venit iarăşi s-o bat, sau să-i fac vreun rău... N-a apucat să strige. Ţipătul i s-a oprit în gît. A dus mîna spre inimă... Ştiam că e bolnavă. A vrut să deschidă sertarul de la noptieră în care avea o doctorie... Am înţeles că-mi cere să-i dau medicamentul... Se uita în ochii mei şi parcă îmi spunea... Am fugit repede la baie. Doamne ! Doamne Dumnezeule ! Am lăsat să curgă apa în pahar şi am venit lîngă ea. Nu mai respira, dar mă vedea. Era conştientă... Am luat doctoria şi am pus douăzeci de picături, atît cît... Le-am pus încet, să nu torn nici prea puţine şi nici prea multe, să nu-i facă rău. Cînd mi-am ridicat privirea nu mă mai vedea, adică simţeam că... Mă-nţelegi ? I-am dus paharul la gură şi i l-am turnat aşa, fără să ştiu ce fac... A curs pe gît, pe plapumă... Apoi am întrebat-o... adică am încercat să... îi mişcăm capul, o loveam peste obraji, o trăgeam de păr, o zgîlţîiam, o strigam, îi făceam respiraţie... Era nemişcată,

moale, parcă ar fi adormit aşteptînd să-i dau doctoria. Şi nu puteam... înţelegi ? Nu puteam să admit că tocmai atunci cînd i-am vrut binele, tocmai atunci să se întîmple o asemenea... Am rămas în genunchi lîngă pat. Nu ştiu cît timp. Se făcuse ziuă. M-am uitat la ea, pe faţă şi pe mîini avea cîteva vînătăi. Oricine ar fi văzut-o ar fi putut spune că am ucis-o, într-adevăr, eu o lovisem, eu o schilodisem... în cameră era totul aranjat. M-am învîrtit ca un bezmetic prin odaie. Nu ştiu cum să-ţi explic... Mi s-a făcut frică, parcă aş fi fost un animal prins în cuşcă, în propria mea cuşcă... O spaimă atît de mare încît aş fi vrut să mă ascund undeva... mă tot gîndeam la o scorbură, la un pod întunecat, la un colţ în care să stau ghemuit cu genunchii la gură, ca o jivină care mirosise pericolul... Am plecat în grabă mergînd repede. Nu m-am întîlnit cu nimeni pe scară. Am ajuns la serviciu. Ziua aceea a fost pentru toţi o zi oarecare, numai pentru mine... Numai eu ştiam ce lăsasem acolo, în camera ei...“

Respiră adînc, se sprijină de speteaza scaunului,' scoate o ţigară din pachet şi o scutură încet pe unghia degetului. Mîinile îi tremură uşor. Faţa are culoarea oamenilor care au trăit o vreme închişi, fără aer, iar barba neagră — ce-i crescuse în voie — îi accentuează paloarea. Iustin stă lungit în pat, rezemat de perne. Se uită la el. Bărbatul acesta — cu spatele încă voinic şi puternic, cu braţele groase, care fumează trăgînd mereu din ţigară, aruncînd fumul cu zgomot printre dinţi — îi e foarte apropiat ; a fost tot timpul preocupat de moartea doamnei Rovenţa şi de el, îi cunoscuse distrugerea, decăderea ; îl respingea pentru că aşa îi spunea raţiunea, dar îl accepta cu toate păcatele

lui. Aruncă plapuma de pe el, se sprijină de mobilă — de data aceasta mult mai atent — îşi pune un halat şi se aşază în fotoliu. Rovenţa ia ceaşca şi sticla cu băutură şi ocupă celălalt fotoliu.

,,E mai bine aici. Numai să nu-ţi fie frig ? 1“ •

Iustin nu-i răspunde, îşi strînge halatul în jurul gî- tului. Camera e luminată doar de lampa de pe noptieră, jumătate a rămas în întuneric.

„Am ascultat tot ce mi-ai povestit. N-am aflat care-i partea mea de vină ?“

Rovenţa trage un fum din ţigară şi îşi îndreaptă ochii spre el. Părul tuns scurt îi dă o expresie aspră, degetele continuă să-i tremure uşor. încearcă să zîmbească, e mulţumit, parcă îi spune : «Nu te grăbi ! O să afli totul la vremea cuvenită».

„Voiam să-ţi istorisesc ce s-a petrecut mai departe, dar dacă..."

„Te rog, continuă..."

„Atunci... au început să mă cheme la anchetă. Am negat totul : că am fost acolo, că am făcut scandal... Asta a coincis cu faptul că s-au găsit numai amprentele tale : pe cioburile de farfurie, mobilă, lucruri, la bucătărie... Doamna Grigorescu m'-a ajutat ca pe un frate. Ha-ha ! Spunea că nu mă văzuse pe acolo de cîteva săptămîni. Deci... singurul suspect erai tu, iar doamna Grigorescu, principala acuzatoare... Pretindea că aţi avut şi un conflict."

„Da, e adevărat..."

„Te-a găsit cu nevastă-mea, erai tulburat şi nervos, atît de nervos încît i-ai rupt creionul pentru sprîncene. Ha-ha ! O nebună ! Te ura ! O căţea ! Mie îmi convenea de minune ! Zicea că ai plecat d-acasă pe la miezul nopţii, atunci cînd te-ai dus să

iei caietul. Ai bruscat-o şi i-ai strigat că e o cobe. Mai era şi unul Buhoci care îţi auzise glasul, un vecin de la etaj. Ştiu toate astea pentru că am avut o confruntare cu ei. Voican îi întreba dacă m-au văzut acolo..."

Iustin jîi povesteşte pe scurt cele petrecute cînd a fost chemat la anchetă.

„Da. Cred că ai tras mult pentru mine ! Să-ţi spun mai departe. Totul mergea strună, scăpasem cu obrazul curat. Ha-ha ! Dar vezi, cum se întîmplă întotdeauna... într-o zi mi-au făcut o percheziţie. Au dat peste cravata pe care mi-ai împrumutat-o. Nu semăna cu ale mele, era din alea moderne. M-au întrebat de unde o am. Luat prin surprindere... le-am spus că de la tine. Că mi-ai dat-o în urmă cu cîtevă luni."

„Eu le-am spus că ţi-am împrumutat-o în seara aceea."

„Aici s-au încurcat iţele ! Şi colac peste pupăză au mai găsit şi amprentele mele pe paharul cu care îi dădusem doctoria. Nu mă ancheta numai Voican, era ajutat de imul Parepa, ăsta mi-a plasat cîţiva pumni şi picioare în burtă de-am crezut că rămîn p-acolo.^La urmă am recunoscut, însă... Vezi... ei nu aveau prea multe probe împotriva mea, voiau să declar că am ucis-o. Am mărturisit că am fost acolo, dar am plecat împreună, asta corespundea cu cele spuse de tine.

„Da... sigur că da."

„Tu însă, în dimineaţa aceea, ai fost la unchiul Trifon iar doctorul legist a stabilit că a murit pe la ora şase- şapte, aşa că iar a picat pisania pe mine. Doamna Grigo- rescu mă ajuta fără să vrea ! Mă iubea ca o soră. Ha-ha ! Susţinea că tu ai plecat înainte de a se face ziuă, dar că asta fusese doar

aşa, un, aranjament, apoi te-ai întors imediat şi... Voican însă n-o mai credea. M-a luat iar la întrebări. Am recunoscut totul, aşa cum s-a întîmplat, dar zicea că mint mai departe. După vreo lună au spus că aş fi omorît-o din culpă... Cred că ştii mai bine decît mine ce-i asta, acolo am aflat şi eu cum vine cazul cu... crima din culpă."

„Fără intenţie, n-ai • prevăzut că ducîndu-te la ea îi vei provoca un atac de cord."

„Exact. Zicea că eu ştiam că e bolnavă de inimă şi după scandalul ce-l făcusem înainte, trebuia să prevăd că dacă mă voi întoarce se va speria şi inima îi va ceda. Parepa ţinea morţiş să mă bage la puşcărie pentru crimă ! Pînă la urmă ce crezi că m-a salvat ? ! Cel care îmi găsise amprentele a făcut analiza lichidului care fusese în pahar. A constatat că eu nu-i «produsesem nici o vătămare», din contra, încercasem s-o ajut, îi dădusem medicamentul... Doctorul zicea... Stai să-mi amintesc !... Da. Zicea că «stopul cardiac s-ar fi putut produce chiar dacă eu n-aş fi venit acolo». A fost o coincidenţă. Din toate astea, pînă la urmă, după cîteva luni de stat la răcoare, azi ■mi-au dat drumul şi imediat am venit la tine... Voiam să te văd. Credeam însă că ştii..."

„Nu, n-am aîlat nimic", zice Iustin preocupat.

Au tăcut un timp. Rovenţa fumează trăgînd puternic din ţigară. Iustin stă zgribulit, înfăşurat în halat, se uită spre peretele pătat de umezeală. Deodată întoarce ochii spre el :

„Ai spus la început că şi eu am o parte de vină ?"

Rovenţa nu-i răspunde, îşi mai toarnă puţin coniac, apoi lasă sticla pe parchet, lîngă fotoliu şi, zîmbind, îşi îndreptă privirea spre el.

„Da... Aşa am zis. Dar de ce nu mai guşti puţin ? Uite ! Ceaşca ta e plină ! Am băut singur aproape toată sticla. Hai ! încearcă !“

„Nu mă simt prea bine şi dacă beau...“

Rovenţa tace din nou. Cînd s-a aşezat pe scaun, lîngă pat — cu coatele rezemate de genunchi, cu fruntea plecată — parcă îi cerea iertare pentru necazurile pe care i le-a provocat. Imediat însă, după ce şi-a schimbat locul în fotoliu, zîmbetul lui a căpătat o notă de îndrăzneală. A recunoscut deschis că l-a acuzat pentru a se salva, n-a ezitat nici o clipă să-l trimită în puşcărie condus fiind de legea : «scapă cine o putea», dealtfel, nici n-a insistat prea mult asupra acestor amănunte, ca şi cum oricine ar fi procedat la fel, fără nici o urmă de ezitare. Acum, merge şi mai departe, îl consideră vinovat.

„Te-am întrebat ceva ?! De ce nu vorbeşti ? !“

„Tu m-ai trimis la ea ! Dadă n-ai fi fost... nu s-ar fi întâmplat nenorocirea... Poate din cauza ta a murit !“ glas sec, cuvintele rostite răspicat.

„Ce spui ? ! Eşti nebun ?“

„Stai uşor !... Nu te grăbi şi nu te enerva ! Mi-a fost milă de ea şi... odată cu mila a apărut îndoiala şi ne- siguranţa...“

„De ce taci ?“

„Pînă atunci nu m-am îndoit decît rareori de mine... Ţi-am povestit ce-am făcut pentru ea... Am luat-o de soţie, fusese medic la penitenciar, se culcase cu un deţinut, au condamnat-o... S-a măritat cu mine pentru a-şi schimba numele. Adică eu, contabilul, nu eram bun decît să spăl cu numele meu rufele ei murdare ! înţelegi. Iar tu m-ai învăţat ce înseamnă milă şi iertare."

„Şi ce-i cu asta ? ! Te-am forţat să te duci la ea ? !“

„Da.“

„Ce vrei să spui ? !“

„Nu e nevoie să îndemni pe cineva să facă sau să nu facă ceva... E suficient să te porţi în aşa fel încît să înţeleagă că a greşit ! Eu însă nu greşisem... asta era greşeala ta de neiertat !“

„De ce ? !“

„Cred că ai avut prilejul, ca vecin, s-o cunoşti şi să o aperi. Nu pentru că ai intervenit în timp ce o bă- team. Nu ! Oricine ar fi procedat aşa, dar mi-ai spus : ■«Dacă n-aţi fi iubit-o ? !» înţelegi ce fin ai strecurat îndoiala în sufletul meu ?...“

Iustin tace.

„Ce părere ai despre ea ? Hai ? Spune !“

„Cînd i-am cerut caietul şi scrisorile rîdea... mi s-a părut extrem de dură !“

„Vezi ! Şi altceva ? Hai-hai ! Spune ca între bărbaţi ! Ce dracu ! Nu mă supăr ! Murea după băieţii tineri, îi mînca din ochi !“

„Ai venit să mă interoghezi ? !“

„Eiii ! De ce o iei aşa ? ! Am bătut la uşa prietenului meu pe care am vrut să-l bag la apă, să-i spun tot ce s-a întîmplat şi el iată cum mă primeşte ! Ha-ha ! De ce te superi ? Interogatoriu ? ! Doamne fereşte ! M-am săturat ! Nu mai vorbim... Gata ! Am tăcut !“

„Şi cu ce s-ar fi schimbat situaţia dacă ţi-aş fi spus că s-a purtat cu mine... adică mi-a dat să înţeleg... Am avut chiar un conflict !“

„Ei ! Vezi ! Acum am priceput de ce v-aţi

certat ! Da-da. A vrut să te cumpere, cum făcea de obicei ? Ha-ha ! Trebuia să-mi spui, să mă pui în gardă !“

„Cum era să mă amestec în viaţa voastră ? ! In scandalurile şi bătăile..."

„Da. Ai dreptate ! Dar de ce te-ai purtat cu mine aşa ? Nu trebuia ! Undeva era o minciună ! Nu numai atît ! M-ai determinat să mă port frumos cu cineva..."

„N-am făcut nimic deosebit pentru tine ! Dacă era altul..."

„Asta voiam să recunoşti, dragul meu, Iustin ! Ha-ha ! Aici se ascunde marele tău păcat ! Nu ştii ce să faci cu sufletul şi cîteodată îl arunci la porci. Bunătatea e o băltoacă cu noroi ! Eşti vinovat ! M-ai îndemnat să-i dau libertate... şi poate ea dorea să trăiască în robia mea ! Trebuia să fiu fără îndurare pentru o căţea în călduri care cumpăra băieţi tineri ! E bună mila şi iertarea, dar să ştii dacă o merită ! Să stai un an şi să te gîndeşti... De cele mai multe ori e necesar să-i ţii piciorul pe grumaz şi să-l loveşti pentru a nu te lovi, altfel nu înţelege, nu ştie, nu te recunoaşte ca om... Eu am greşit din cauza greşelii tale... S-a produs o modificare a relaţiilor dintre noi, n-a mai corespuns cu viaţa mea şi a ei... cu noi care ne-am luptat tot timpul şi atunci a apărut moartea. Ne-a simţit neputincioşi şi temători..."

Iustin tace cîteva clipe, apoi spune cu glas încet : „...crezi ce vrei dacă aşa îţi este mai uşor să suporţi..." „Nu m-ai înţeles, Iustine ! Dacă m-am purtat atît de odios în puşcărie, e din cauza ta !

Aici se închide cercul ! Ha-ha ! Mila şi bunătatea te-au lovit pe la spate. Dacă n-aş fi ajuns acolo, n-ar fi trebuit să dau vina pe tine pentru a scăpa ! Niciodată n-am fost atît de murdar. Nu vreau să crezi că înainte am fost un sfînt ! Doamne fereşte ! Nici nu mi-ar fi plăcut, consider lipsa de caracter... aşa cum e frigul de afară ! Dar pentru prima oară bag la apă pe cel care mi-a întins mîna ! Pentru prima oară eu nu mai eram eu ! Eram bolnav din cauza ta ! Iustine ! înţelegi viaţa... o înţelegi al dracului de bine şi ştii cît de păcătoasă e, dar ţi-e greu s-o admiţi şi de aceea uneori eşti uluitor de naiv ! Nu mai are nimeni nevoie de morala celui care îşi scoate cravata de la gît şi ţi-o întinde, sau se tîrăşte pe jos în genunchi şi caută ceva fără să ştie ce caută ! Nimeni ! Auzi ! Morala intelectualului şovăitor şi milos care scormoneşte prin rahatul familiei ! în afară de tata şi mama nu recunosc pe nimeni ! Ştii ce cred eu despre familie ? Un cuib în care forfotesc cîţiva indivizi înecaţi în calcul, interese, prejudecăţi şi ipocrizie. îţi pierzi vremea de pomană ! De la un prieten aştept mai mult decît de la un unchi ! Nu te supăra... mi-ai cerut să-ţi explic de ce eşti vinovat. Ţi-am spus...

Eşti tînăr, sînt mai în vîrstă, nu-ţi dau sfaturi, nu te vei schimba, poate vei înţelege ceva de neînţeles pînă acum pentru tine... Acolo, m-am gîndit mereu... ca la un prieten, frate, fiu... Eşti altfel decît toţi cei pe care i-am în- tîlnit. Vezi ce faci cu tine, Iustine ! Să n-ajungi unde am fost eu... Nu şti ce-am văzut *acolo !* Nici nu şti de ce am fost

capabil ! Nu ţi-am spus totul,.."

Iustin — ghemuit în fotoliu, ameţit de durerea din ceafă, de fumul gros de ţigară — a auzit doar frînturi din ultimele lui cuvinte. Nu încearcă să-l contrazică, îşi dă seama că nu are putere să-l înfrunte. Rovenţa ia sticla de pe parchet, îşi toarnă puţin în ceaşcă şi gustă mulţumit.

„Aş vrea să te întreb ceva“, spune Rovenţa.

„Spune", şi Iustin caută ceva cu privirea.

„Ce vrei ?“

„Pătura..."

Rovenţa se scoală, face cîţiva paşi, ia pătura de lîngă un teanc de ziare şi îl înveleşte cu gesturi atente.

„Ţi-e mai bine acum ? Tremurai de-ţi clănţăneau dinţii în gură. Nu vrei să stai în pat ?“

„Nu. Mă simt bine... Ce voiai să mă întrebi ?“

„Dana... e soţia ta ?“

„...cam aşa ceva. De ce ?“

„Atunci mi-ai spus : «Dacă n-aţi fi iubit-o ?» Cînd am văzut-o am simţit..."

„Ce ?“

„N-o iubeşti prea mult. Poate tocmai de aceea ai ajuns acolo..."

„Unde ? !“

„Acolo ! şi arată cu mîna spre pat. Eşti răcit sau ai gripă... dar mai e ceva... Pot să-ţi spun deschis, am coniacul ăsta în cap. Situaţia ta e inversă decît a fost la mine...“

„Cum adică ?“

„Hai ! Nu te mai face că nu înţelegi ! Eu am iubit-o pe nevastă-mea ca un tîmpit şi ea zicea...

«Nici cît ai iubi un cîine». Cred că ea te iubeşte ca un cîine, iar tu... Tu eşti unul din ăia care poţi să rabzi ca un cîine şi să mergi chiar în patru labe. Iţi vorbesc pe şleau, te consider prietenul meu şi coniacul mă ajută, de ce n-ai curaj să-mi spui : «Da, domne', cam asta e situaţia !» Şi chiar să rîzi. Mi-ar place să rîzi cu mine. La pîmaie n-am rîs niciodată, parcă uitasem cum e să fii vesel. în drum spre tine am intrat într-o cofetărie şi fata, adică vînzătoarea, s-a urcat pe un scaun şi a luat o sticlă de pe raftul de sus. Avea o fustă d-alea, mini, i se vedeau picioarele. Şi-a dat seama şi a început să rîdă şi eu m-am trezit rîzînd. Ea cocoţată pe scaun, eu cu ochii zgîiţi la pulpele ei şi parcă nu mai rîdeam eu, rîdea rîsul din mine, aveam un behăit de măgar bătrîn şi ea rîdea de rîsul meu şi ne tot hlizeam unul la altul pînă a intrat cineva în cofetărie şi am încetat, dar nu puteam să mă opresc şi tuşeam şi mă făceam că m-am înecat, dar tot rîdeam, pînă cînd mi-a dat un pahar cu apă şi m-am liniştit. Trebuie să mai trec pe la ea, să-i spun că atunci am rîs pentru prima dată după cîteva luni. Cofetăria Lămîiţa ! Ei ! Aşa ceva mi-ar place să faci ! în fond, ce mare brînză pierdem ? ! Nu merită s-o luăm prea în serios ! Păcat că nu bei ! Uite ! Dacă îmi spui că te-am ghicit, îţi povestesc ceva despre care nu ştie nimeni. Aproape că mă feresc şi de mine...[1']

„Ţi-ar face plăcere să recunosc că ai dreptate ?"

„Ei ! Asta-i bună ! Ce plăcere să-mi facă ? ! Dar aş vrea să te simt prieten şi să încerci să vezi că

nimic nu e prea grav. Dacă îi spui unuia pe stradă : +>Bă ! îmi crapă capul de supărare !», apoi e mai uşor, scoţi răul din tine, îi dai cep şi el curge, simţi cum iese din tine... Atunci poţi chiar să plîngi, dar numai după aia, adică după ce ai rostit o vorbă, aşa că mie poţi să-mi spui... Eu ştiu... un cuvînt, sau două, pînă cînd îi dai vană răului ascuns în suflet şi, după ce plec, rămîi singur şi ţipi şi urli, cum făceam eu în celulă. Şi plîngi ! Aia care spun că n-au plîns sînt nişte mincinoşi, sau poate n-au avut nimic pe inimă şi n-au ajuns acolo... Am plîns de cîteva ori ! Uite ! Peste doi ani împlinesc cincizeci de primăveri. Ha-ha ! Aşa se zice ! Dar am plîns al dracului, de acolo îţi vine eliberarea dar şi înţelepciunea, asta nu înţeleg cei care spun că nu plîng. Vezi cum vine socoteala ? !“

Nu vorbesc un timp. Rovenţa fumează. Iustin rămîne cu privirea îndreptată spre zidul pătat de umezeală.

„...poate ai dreptate... da... poate ai dreptate", mormăi el.

Rovenţa' se uită lung, zîmbeşte şi tace, ca şi cum n-ar fi auzit, apoi zice :

„Eu am trăit trei’şpe ani într-un adevărat iad, dar găseam cîte o scăpare, un fleac, te miri ce şi aşa o duceam mai cteparte. Altfel de mult mi-ar fi trecut prin cap să... pentru că vezi, nici asta nu merge la nesfîrşit. De aceea ziceam că viaţa noastră seamănă. A ta este invers decît a fost a mea...“

„Cum adică ?“

„Lasă... o să înţelegi mai tîrziu. Voiam să-ţi

spun... Tu mi-ai întins mîna şi eu te-am vîrît la apă ! Acum vreau să-ţi întind şi eu mîna, sau poate să te învăţ... Sau poate să te bag şi mai mult la apă ! Ha-ha ! Uite că le încurc ! Dar să nu uit... Te-am întrebat în seara aia dacă ştii ce se află în spatele neadevărului. îţi mai aminteşti ?“

„Da. Mi-ai spus că există un singur răspuns şi să nu uit această întrebare pe care mi-a pus-o un contabil !"

.„Exact ! Ai o memorie teribilă ! Mă bucur că n-ai uitat. în puşcărie am minţit, am pîrît, am înşelat, pentru acelaşi motiv : Neadevărul. O să-ţi povestesc ce zicea tata despre asta. Dar mai-nainte... Nu ţi-am spus totul, mai este ceva... Şi eu mă tem...“

„Ce. anume ?“ zice Iustin, încălzit în pătura pe care şi-o înfăşurase în jurul trupului.

„De tine nu mă ascund ! Ha-ha ! Doamne Dumnezeule ! Unde ajunge omu’, mai bine zis, unde coboară omu’ !... în seara aceea, cînd m-am întors aici... Vezi, parcă mă opreşte ceva, sau poate n-am destul curaj... Cînd am intrat în cameră, nevastă-mea s-a speriat... Ţi-am spus că am fugit în baie şi am luat un pahar cu apă...“

Tace. îşi trece mîna prin părul scurt, apoi îşi aprinde cu mişcări febrile altă ţigară ; nările îi vibrează şi ochii — cu '«ticliri stranii — îi joacă în orbite.

„...m-am întors în dormitor. Am luat doctoria şi am început să număr... Trebuia să pun douăzeci de picături. Eu nu mă pricep la chestii d-astea, n-am fost bolnav niciodată, d-aia zic : să faci cum îţi

spune doctorul. Dar atunci...“

„De ce taci ?“

„...puteam să tom şi eu la nimereală, adică să las dracului numărătoarea picăturilor, ştiam... Ea avea ceva la respiraţie, înainte lua nişte pastile cu nitroglicerină pe care le punea sub limbă şi eu rîdeam, ziceam că are în gură o dinamită. Doctoria era pentru inimă şi respiraţie. Era salvatoare în clipa aceea, aşa cred...“

„Spune ! De ce te opreşti mereu ? Nu mai ocoli !“

„Nu ocolesc, dar mi se pare... De fiecare dată cînd îmi amintesc... parcă mi-e teamă să mă duc cu gînţlul acolo, mi se pare... Stăteam cu paharul într-o mînă şi cu doctoria în cealaltă mînă... Ştiu că nu mă pîrăşti şi totuşi... Bun ! Bun coniacul ăsta ! Păcat că se va termina... Deci, număram picăturile, aşa, rar : una, două, trei... douăzeci. Ea horcăia lîngă mine, cu gura deschisă... Şi eu număram mai departe picăturile şi parcă cineva îmi zicea : «De ce nu întîrzii ? De ce nu amîni pînă cînd...» Parcă mă făceam că pierd vremea cu toate că număram picăturile... înţelegi ?“

„Ce vrei să spui ?“

„Vezi... Nu mi-e uşor să-ţi explic... Voiam s-o ajut, s-o salvez, dar, în acelaşi timp, doream..."

„Să moară ? !“

„...da, dar nu de mîna mea..."

Amîndoi au tăcut clipe îndelungi, se auzeau do^r respiraţiile lor precipitate.

„De ce am ajuns aici ? Niciodată nu m-am gîndit

că aş fi în stare... Vezi ! Dacă trăieşti atîţia ani în încordare şi luptă, se rupe ceva în tine şi nici nu ştii cînd iese la iveală, cum arată şi cum să te fereşti. Simţi un străin în tine care te îndeamnă... şi cînd vrei să ridici paharul, cînd întinzi mîna, vezi că ai întîrziat...“

‚De. ce-mi spui toate astea ?“

„Şi tu ai fost sincer cu mine. Eu ştiu să răsplătesc omul în care pot să am încredere...“

Iustin tace ameţit, parcă aruncat într-un vîrtej.

„...atunci cînd am băut cafeaua în bucătărie... Uite,, îmi fug gîndurile... Nu mai ştiu ce voiam să-ţi spun... Am învăţat ceva de la tine. Acum, zic şi eu, cine ştie, poate înveţi ceva de la mine. Adică... Să nu ajungi acolo unde am fost eu, să nu vezi ce-am văzut eu, să nu aluneci... Avem aceeaşi viaţă, semănăm... Dacă ai coborît, sau te-ai înălţat, adică ţi-a trecut prin minte un asemenea gînd,. să nu te sperii, să fii neîndurător, la urmă e mai bine. Nu ştiu dacă mă înţelegi ? ! Nu regret nimic... trebuie să. fie o zi în care să ai chiar şi acest curaj. Să rupi din tine! Cu orice preţ ! Ştii de ce ?“

„După aia eşti slobod, cum spunea tata şi asta merită.. Dacă nu faci aşa, ajungi acolo, în pat, sau în locul ei...“

„Cum ? ! Vrei să mă îndemni ! Vrei să mă împingi...“

„Nu ! Nu ! Doamne fereşte ! Nu te îndemn la nimic !' Eu n-am făcut nici un rău... Doar mi-a trecut prin cap în timp ce număram picăturile alea. După aceea am simţit că n-am păcătuit cu nimic,

doar cu gîndul, cum se zice în Biblie. Trebuie să fie un început, dar şi un sfîrşit şi el vine spre tine şi tu trebuie doar să-l primeşti, să-l accepţi, el îşi va face singur datoria. Ştii de ce ? Mă simt izbăvit de cel rău, cum zicea tata... el era un om cu frica lui Dumnezeu...“

„Ai recunoscut totuşi că ţi-a trecut prin minte... Ai întîrziat să-i dai doctoria..."

„Nu ! N-am întîrziat ! Nici vorbă ! Am mers repede spre baie, am luat paharul cu apă, m-am întors cu paşi mari şi am numărat douăzeci de picături !“

„Atunci de ce ziceai că ai întîrziat ? !

„N-am spus eu asta ! Din contră, i-am vărsat paharul pe gît, a curs şi pe plapumă... i-am dat cîteva palme cre- zînd că a leşinat. I-am mişcat braţele, i-am făcut respiraţie artificială ! Aşa că...“

„Dacă renunţai să numeri picăturile, crezi că doctoria şi-ar fi făcut efectul ? !“

„Nu ştiu ! Poate era deja prea tîrziu. Ea s-a speriat în clipa în care m-a văzut, atunci a avut şocul... Dacă îi turnam picăturile direct în gură, dacă nu mă mai duceam în baie... poate o ajutau..."

„Dacă i-ai fi dat mai mult de douăzeci de picături, i-ar fi făcut rău !“

„Nu ştiu, nu sînt medic..."

„De ce mă tot învîrteşti ? ! strigă Iustin. De ce nu-mi spui adevărul ?“

„Pentru că nu-l ştiu. Dar ţi-am spus ce-a fost în mintea mea şi asta cred că-i important !“

„De ce nu eşti sincer ?! De ce nu eşti cinstit ? !"

„Stai, stai ! Nu mai ţipa ! Eu ţi-am povestit, nici

tatălui meu n-aş fi avut curajul să-i spun ! Şi tu zici că nu sînt sincer ? ! Asta-i bună !“

îşi trece mîna peste faţă, respiră adînc de cîteva ori, temător să nu apară din nou *Sunetele;* încearcă să alunge orice zgomot care ar fi putut să se amplifice, să-l lovească în timpane. Rovenţa fumează stînd comod în fotoliu. Ridică sticla, toarnă în ceaşcă, apoi lasă sticla pe parchet. La auzul zgomotului, Iustin tresare. Rovenţa bea şi zîmbeşte satisfăcut.

„Şi de ce mi-ai povestit toate astea ? ! zice prosteşte Iustin. De ce vrei să mă amesteci în treburile tale ? ! Nu crezi că am pătimit destul pînă acum ? !“

„De ce ? Pentru că te simt prieten.”

Rîde zgomotos ; părul tuns scurt, faţa nebărbierită, ochii care îi strălucesc în orbitele cu cearcăne negre, îi dau o expresie diavolească. Iustin suportă cu greutate rîsul lui strident.

„Păcat că e pe terminate ! zice Rovenţa. Mi-a rămas doar ceaşca... îţi aminteşti ce ţi-am mai spus în seara de pomină ? Vezi că asta ai uitat ! Ziceam că nu e bine să te uiţi prea mult la o ceaşcă, pînă la urmă o schimbi...”

„N-ai uitat nimic”, mormăi Iustin.

„...o faci ori prea mare, ori prea mică, şi la urmă iese o porcărie, îţi pierzi capul... Dacă mă zgîiesc mult la ea... acolo, în adînc, se face întuneric. Priveşte ! Se holbează cineva la mine şi eu mă uit la el ! Ha-ha ! Mi s-a urcat coniacul la cap... Dar ce ai ? ! Te simţi rău ! Eşti alb$_r$ parcă ai fi stat la izolare pedepsit !“

„Nu... N-am nimic !“

„Vrei să te duc în pat ? ! E mai bine dacă...”

„Nu-nu ! Te rog... Mă simt bine !“

Nu vorbesc un timp. Rovenţa fumează în linişte, din cînd în cînd îşi aruncă privirea spre el.

„...de ce m-am purtat aşa cînd am fost închis ? De ce te-am vîndut ? De ce l-aş fi vîndut şi pe frate-miu sau pe taică-miu ? Ce se ascunde în spatele adevărului ?“

Iustin nu-l ascultă, se simte rău, ameţit, fără aer, ridică doar ochii spre el ; acelaşi zîmbet, aceleaşi lumini în ochi.

„în spatele neadevărului se află... Rovenţa Ion. Contabilul !“

„Cum adică ? !“

„Cînd Voican mă chema la el, făceam în pantaloni !
Mă crezi ? Azorel era închis ! Schelălăia în coteţ !"
„Dacă te considerai nevinovat, de ce îţi era frică ?“
„Nu pricep şi basta ! Am mărturisit nu numai ce trebuia... mult mai mult ! Te-am acuzat pe tine ! Dacă ar fi fost tata l-aş fi vîndut şi pe el... Parcă era adunată în mine sDaima a zeci de generaţii ! Aveam dreptul să mă apăr, dar nu să mă tîrăsc la picioarele lui Voican şi să-i întind gîtul în zgardă. Uneori chiar şi Azorel se revoltă ! Latră sau muşcă ! Ştiam că vrea să te înhaţe şi pe tine, atunci de ce n-am zis : «P...mă-si ! Tot sînt aici, de ce să-l mai vîr şi p-ăla !»“

„Erai doar... Azorel închis !“ încearcă să-l scuze Iustin şi în acelaşi timp să afle ce gîndeşte.

„Dar cine m-a împins la condiţia de Azorel, de animal şi eu de ce mă-sa am acceptat-o ? ! Asta nu înţeleg ? t în spatele neadevărului mă aflu eu,

cuşca şi ecarisajul ! Crima ! Toţi cei care te mint vor să-ţi facă de petrecanie, într-un fel sau altul, sufleteşte sau... la ecarisaj. Voican alerga să mă prindă pe mine, eu să te prind pe tine, tu să prinzi pe altul... şi lanţul continuă !“

„Sau se opreşte 1“

„Nu se poate !... Nu cred că se poate. Ce ai ! Nu-mi place cum arăţi !“

„...nu-ţi face griji !“

„Vrei puţină apă ?“

„E un pahar acolo... pe noptieră."

Rovenţa se ridică cu un gest iute de pe scaun, îi aduce paharul şi îl ajută să bea.

„Ai stat destul aici... Hai să te lungeşti în pat...“

Se lasă în voia lui ; îl prinde de subţiori şi îl conduce spre pat. încearcă să mişte cit mai puţin capul, fiecare gest îi accentuează durerea din ceafă. Rovenţa îi scoate halatul şi îl înveleşte cu plapuma. Se apleacă spre el. îi simte respiraţia caldă, mirosul de tutun şi băutură.

„Aşaaa ! Acum o să-ţi fie mai bine“ şi se aşază pe scaunul de lîngă pat. Vrei să-ţi pun şi cealaltă pernă ?“

„Nu... mulţumesc.'*

„Auzi ! A venit !“ spune după un timp Rovenţa.

în hol răsună paşii Danei. Intră în cameră cu o sacoşă în mînă. E înfrigurată de gerul de afară, îşi trage cu dinţii mănuşile, apoi îi priveşte pe rînd zîmbind. Paltonul şi căciula sînt acoperite cu zăpadă.

„îmi pare bine că i-aţi ţinut de urît, domnule Rovenţa !“ spune ea scoţîndu-şi haina.

„A fost băiat cuminte ! N-a vrut să bea coniac !... A trebuit să mă sacrific eu ! Ha-ha ! S-a dat jos din pat doar cîteva minute !“

„Cum ?! Ai coborît ?“ întreabă Dana intrînd în conul de lumină al veiozei de pe noptieră.

„Am stat puţin în fotoliu. Ninge ?“

„Da. E grozav !“

Acum are cu cine rămîne. Am plecat, şi Rovenţa se ridică de pe scaun. Să deschideţi geamurile, aş fi făcut şi eu treaba asta dar mi-a fost teamă să nu răcească. Eu sînt vinovat! Ştiţi, doamnă, cîteva luni n-am fumat, acolo dădeam ţigările pentru pîine. Azi e prima zi cînd am pus o ţigară în gură...“

„De ce nu mai rămîneţi ? Am cumpărat ceva de mîn- care... pregătesc îndată. Prietenii l-au cam uitat, i-ar face plăcere să mai staţi !“

„Vă mulţumesc... Trebuie să mă duc şi eu acasă, am fost plecat... cam tot atîtea luni cît n-am putut să fumez ! Ha-ha !“

10

A

1 1PASA PE CLANŢA. INTRĂ, CALCĂ UŞOR PE fîşia de linoleum. Se apropie de pat. Bătrîna are ochii deschişi, l-a simţit cînd a intrat, încearcă să-i zîmbească, îşi umezeşte buzele uscate, nu reuşeşte să spună nici un cuvînt. Iustin îşi dezbracă paltonul şi se aşază lîngă ea, pe pat. Scoate din buzunar un măr şi îl pune pe noptieră, îi prinde mîna în palmele lui. Nu vorbesc. îi lasă răgazul să-şi adune puterile. Se uită la ea, îşi aminteşte de scara ce

urca spre cerdacul din casa bătrînească de la Ţintea, scara din lemn vechi, înnegrit de ploi şi timp, crăpat de arşiţă. Aude un glas : «Seamănă cu bunicul Bobo... atunci cînd am rămas singur cu el. Sau poate mi se pare, lumina de aici... umbrele...»

„Vrei să bei puţină limonadă ?“

„...da, puţină" reuşeşte ea să-i răspundă.

Ia paharul de pe noptieră, îi ridică uşor capul, să poată bea. Bătrîna soarbe cîteva înghiţituri, îi mulţumeşte din ochi, apoi Iustin îi lasă capul pe pernă. Se simte parcă mai bine, înviorată.

începe să-i povestească cu glas încet cum a fost la botez, vorbeşte cu însufleţire, încearcă să-i capteze atenţia, s-o înveselească. Revine la scena în care copilul, după ce a fost scos din apă, a început să plîngă în mîinile preotului.

„îl ţinea aşa, sus, să-l vadă toţi! După aceea, s-au destupat sticlele cu şampanie. Pocneau dopurile şi săreau în tavan, parcă ar fi fost în noaptea de revelion. îţi aminteşti cum am petrecut la botezul lui Grigore, băiatul lui Alex ? !“

„Da“, răspunde cu greutate bătrîna.

„Aşa a fost şi acum ! Verona a scos din vitrină serviciul ei de Baccarat, cel de la nuntă. Unul din noi a strigat : «în sănătatea mătuşei Liz !» şi toţi am ciocnit pentru dumneata."

„Daaaa ?“ şi zîmbeşte fericită, cu chipul luminat de o bucurie care o face să respire mai repede.

„Nu te-au uitat, chiar dacă nu erai acolo. Iulian mi-a spus că ar fi amînat botezul pînă la ieşirea dumitale din spital, dar... a coincis cu ziua lui onomastică şi a vrut să le facă pe amîndouă, să **fie o singură cheltuială."**

„Iulian e un băiat tare bun, zice ea cu puteri

noi. Vine la mine de două ori pe zi, mă întreabă cum mă simt. Nu ştie ce să-mi mai facă... Mi-a adus chiar flori !“

„Toţi îl întrebau ce medicamente ţi-a prescris, cît va dura boala şi cînd vei ieşi din spital ? !“

„Ei ? ! Drăguţ din partea lor că nu m-au uitat", apoi lasă pleoapele în jos, semn că are prea puţine speranţe.

„Mihaela era aferată... şi fericită pentru fetiţa ei...“

„Cum îi zice ?“

„Cui ?"

„Fetiţei !“

„A, da... Stai să vezi ! Au botezat-o cu numele... Ştii că părintele Nichita nu vorbeşte prea clar, am întrebat-o pe Verona. Ce crezi că mi-a spus ? Ia să vedem dacă ghiceşti ? !“

„Ei ? ! Spune ! Nu mă mai fierbe !“

„I-au pus numele dumitale, Elisabeta ! Cred că tot Liz o vor striga."

„Cuuum ? !“ întrebă uimită bătrîna, cu glasul pierit de fericire.

„Aşa cum ţi-am spus."

„...nu... nu cred..."

„O să te convingi... îţi va spune Iulian. Şi eu m-am bucurat. Dar ce ai ? Nu te simţi bine ? Vrei să mai bei puţină limonadă ?“

Bătrîna nu reuşeşte să articuleze nici un cuvînt.

„Iulian a vrut să-ţi facă o surpriză... Uite ! L-am dat în vileag."

Respiră adine*de cîteva ori, îşi umezeşte buzele, izbuteşte să rostească :

„Nu-i spun... o să-i dau impresia că nu ştiu nimic... Deci, Verona a devenit bunică... Da, bunică. Da, da ! Şi cum a zis Nichita ?“ întrebă ea,

vrînd să se asigure că nu-i o părere.

„...n-am auzit prea bine, părintele Nichita vorbeşte cam bolborosit..."

„Asta aşa e“, confirmă bătrîna.

„Dar mi-a spus Verona. Să n-ai nici o îndoială. La ce te gîndeşti ?“

„înseamnă că Verona s-a înţeles cu Emilia, ea nu face nimic fără acordul ei. Deci... surorile mele, ţin totuşi la mine, poate chiar mă iubesc şi, ca dovadă, au vrut să-mi facă această bucurie. Parcă aş fi primit ceva de preţ... Este cel mai frumos dar pe care mi l-au oferit vreodată, înţelegi ? îţi dai seama ce importantă veste mi-ai adus ? ! N-a fost inutil tot efortul meu... cînd le-am chemat acasă, înainte de a pleca la spital... Şi-au dat seama că am nevoie de iubirea lor... Eu am ţinut la ele, chiar dacă am fost sora lor vitregă. Acum ne-am împăcat... la urmă, ne-am împăcat şi ne purtăm ca nişte surori adevărate... toată familia... cu dragoste..."

Tace. E cuprinsă de o nelinişte care o îndeamnă să se ridice din pat, dar, lipsită de vlagă, începe să-şi legene capul într-o parte şi alta ca într-o fericire neputincioasă, într-o exaltare nevolnică.

„încearcă să te linişteşti, mătuşă Liz 1“ zice Iustin îngrijorat, văzînd-o atît de agitată.

„N-am nimic... nimic. Mă simt foarte bine, foarte bine ! Nu e rău cînd te doare ceva, suferinţa te leagă de aici, de carnea din tine, de viaţă, altfel ai senzaţia că te sfîr- şeşti, că pleci... Parcă am mai prins puteri ! Cred că aş izbuti să fac cîţiva paşi... Mi-e teribil de bine ! şi bătrîna zîmbeşte, apoi rîde scurt de cîteva ori. Voiam să te întreb ceva... A, da ! Octav şi Lavinia au fost la botez ?“

„Octav şi Lavinia ? întrebă încurcat Iustin. Bine că mi-ai adus aminte... Vrei ceva ?“

„Perna... aşeaz-o sub cap. Aşa, acum e bine, grozav de bine ! Mai ales cînd tu, băiatul meu drag, îmi aduci veşti ca astea..."

Iustin se crispează, strînge picioarele pe marginea de metal a patului pînă cînd simte că îl doare.

„Ce-i cu tine ?“

„Nimic... nimic... Şi cum îţi spuneam... Stai să vezi ! Cine crezi că a venit la mine azi-dimineaţă ?“

„Spune !“ îl îndeamnă ea cu ochii scînteietori.

„Tocmai aveam o discuţie cu şeful meu, cînd... sună telefonul. Mă căuta cineva la poartă. Pe cine crezi că văd ?“

„Ei ? Zii mai repede !“ şi bătrîna îl strînge de mînă, îndemnîndu-l să se grăbească.

„Octav !“

„El ? ! Chiar el ? !“

„Sosise cu maşina de la şantier. A vrut să venim împreună la dumneata."

„Spune... spune ! Dar de ce nu l-am văzut ?“

„Stai să vezi ! Ai răbdare. Am urcat treptele şi am ajuns în dreptul uşii. O soră ne-a interzis să intrăm, era «vizita» condusă de profesor."

„Da... Azi a venit profesorul."

„Aşa că... Am coborît la parter şi ne-am aşezat pe o bancă."

„Şi el ? Octav ? ! A plecat ? !“ întrebă neliniştită bătrîna, tremurînd de nerăbdare şi emoţie.

„Nu ! Am aşteptat acolo un timp. Cînd am urcat din nou, dumneata dormeai..."

„Cum ? ! Cum dormeam ? ! întrebă bătrîna surprinsă, nemulţumită, cu un început de enervare în glas, făcîn- du-şi cunoscută vechea energie şi

autoritate ; vrea să se ridice din pat, încearcă mai întîi să se sprijine într-un cot, dar, nereuşind, îşi saltă doar puţin capul, apoi — văzînd că Iustin tace — rămîne pe gînduri. Poate... poate am aţipit puţin... M-au consultat trei medici, m-au ciocănit pe o parte şi pe alta... Poate... am aţipit cîteva clipe... aşa, cîteva clipe şi tocmai atunci....“

„Am deschis uşa, Octav a făcut cîţiva paşi, s-a uitat lung la dumneata, apoi s-a întors şi a închis uşa la loc să nu te deranjeze.[1']

„S-a uitat la mine ? !“

„Da...[11]

„Şi a plecat ? !“ spune bătrîna cu un imens regret.

„A zis că vine în altă zi...“

„Şi ce-a mai zis ?“

„A zis... să-ţi dau mărul ăla. L-a scos din buzunar şi a zis : «Dă-i-l mamei din partea mea şi spune-i că voi trece altă dată».[11]

„Cum ? ! Mărul e de la el ? !“

„Da“, şi Iustin îl ia de pe noptieră şi i-l întinde.

îl prinde cu amîndouă mîinile, îl duce la piept şi îl strînge în palme, zîmbind fericită. Iustin se uită la ea, pielea de pe gît are riduri adînci, cămaşa — puţin deschisă la piept — lasă să i se zărească oasele descărnate ale claviculelor. Bătrîna rămîne cîteva clipe împietrită de bucurie ; broboane de sudoare îi strălucesc pe frunte.

„Octav a fost la botez ?“ întreabă ea după un timp răsuflînd cu greutate, privind mereu în altă parte.

„Mi-a spus că trebuie să se întoarcă pe şantier. N-a putut rămîne pînă seara...[11]

Tace din nou străduindu-se să-şi recapete puterile, în- cercînd să recapituleze tot ce-i

povestise Iustin. După cîteva minute, spune cu glas stins, cu ochii îndreptaţi undeva pe tavan, nemişcaţi.

„...nu ştiu dacă n-am fost prea aspră cu el, poate chiar nedreaptă, şi în vocea ei şoptită se simte o urmă de regret. Pentru mine, el a fost totul. După ce Spiliadis a murit pe front, viaţa mea s-a redus... Ştiam că va veni să mă vadă... 11 înţeleg, nici eu n-aş fi suportat să-l găsesc în spital... Nu-mi pare rău că dormeam, îmi imaginez că e aici tot timpul... lîngă mine... Parcă ar fi pe fotoliu şi stau de vorbă cu el şi-i povestesc tot ce mi-a trecut prin minte în aceste zile şi nopţi de cînd sînt...“

Se opreşte, rămîne nemişcată un timp, ţine mărul la piept, respiră cu gura deschisă, scoţînd de fiecare dată un oftat, ca un vaiet. Suferinţa, efortul de a vorbi, n-au izbutit să-i şteargă de pe chip bucuria.

Iustin se ridică încet de pe pat şi se duce la fereastră. Lapoviţa încetase, asfaltul aleilor lucea în lumina palidă a felinarelor. Doar atunci îşi dă seama că durerea surdă din ceafă nu-l părăsise nici o clipă : sîngele îi zvîcneşte în tîmple, oboseala începe să-l încercuiască, să pună stă- pînire pe el.

„Acum du-te şi tu acasă, băiatule drag. Cred că eşti istovit. A fost una dintre cele mai frumoase zile din viaţa mea. N-aş fi crezut s-o trăiesc tocmai acum, şi bătrîna încercă să zîmbească. Eu aici, la sfîrşit, copilul acela, acolo, la început... Du-te la culcare, ai avut o zi lungă şi grea...“

„...mai stau puţin cu dumneata, plec îndată", spune Iustin aşezîndu-se pe pat, privindu-i ochii împăcaţi şi mulţumiţi.

Rămîn aşa fără să-şi vorbească. O pală rătăcită

de vînt se izbeşte în ferestre, apoi e din nou linişte. Se aude doar respiraţia greoaie a bătrînei. Iustin se uită la ea, simte nevoia să privească în jur, de-a lungul pereţilor, prin ungherele umbrite ale camerei slab luminate de veioza de pe noptieră. Are senzaţia că alături de ei se mai află cineva. Respiră adînc şi teama, pe care o trăise înainte, parcă a dispărut; se simte liniştit, tocmai această «trecere» îl face să înţeleagă că nu întîmplător a avut senzaţia unei prezenţe străine, abia acum au rămas numai ei doi. Nu încercă să-şi explice starea, îşi îndreptă din nou privirile spre mătuşa Liz. Aţipise. Deodată, bătrîna tresare şi deschide repede ochii, temîndu-se parcă să nu fi adormit, să nu rămînă în somn prea mult timp.

„...şi părintele Nichita, cînd a scos-o din apă, a ridicat-o deasupra capului, s-o vedeţi mai bine ?“ întrebă ea cu glas şoptit.

„Da. A ţinut-o aşa cîteva secunde, să ne bucurăm... De pe trupul ei alunecau picături de apă. încă nu începuse să plîngă...“

„Aşa era şi Octav. Tu ai fost botezat... tu ai avut două naşe, Ana şi Catinca Arghir. Preotul, cînd te-a scos din apă, te-a dat Anei...“

Bătrîna tace din nou, preocupată de gîndurile ei. De afară se aude vîntul printre crengile copacilor.

„...să-i spui să vină şi la mine, aici... dacă ar putea mîine“, zice bătrîna fără să se uite la Iustin, cu glasul din ce în ce mai stins.

O priveşte nedumerit.

„Cui să-i spun ? !“

Nu-i răspunde imediat, apoi începe să mişte încet buzele.

„...îl cunosc de mult... îl ştie toată familia..."

Tace, nu pentru că n-ar fi izbutit să-şi ducă pînă la capăt fraza, dar pare preocupată de altceva mai important.

. „Cui să-i spun să vină ?“ întrebă din nou Iustin.

„...părintelui Nichita ! şi odată cu rostirea acelui nume, parcă ar fi căpătat forţe sporite, ca şi cum ar fi zis : «Ce ? ! N-ai înţeles ? !» Să-mi facă o rugăciune... Vreau să mă împărtăşesc... Şi pentru maslu..."

întoarce privirea şi se uită în ochii lui, fără nici o urmă de teamă sau îngrijorare, ca şi cum aflase ce trebuie să facă şi acum era liniştită şi împăcată.

„Ziceai, mătuşă Liz, că seara aceasta a fost una din cele mai frumoase din viaţa dumitale..."

„Da. Şi nu te întreb cîţ a fost minciună şi cît adevăr... Nu mai am nevoie de adevăr...“

„îţi aminteşti, mătuşă Liz, de verile petrecute la Văleni, cînd ne-am refugiat în timpul războiului ?! Noi ne jucam... făceam felinare din bostani, le scoteam miezul şi puneam la mijloc o luminare, apoi alergam noaptea prin grădină, sau ne urcam în clopotniţa bisericii. îţi aminteşti ce zile frumoase au fost atunci ? Nu începuseră bombardamentele..."

Tace brusc, tot efortul i se pare inutil şi stupid. Disperarea lui fusese copilărească şi ridicolă. Ochii bătrînei sînt liniştiţi, nici o urmă de teamă, e preocupată de un gînd, absorbită de ceva important; expresie senină.

Rămîne acolo un timp, îi ascultă respiraţia greoaie ; a adormit ; se ridică de pe pat cu mişcări prudente, îşi ia paltonul de pe fotoliu şi, cu el pe braţ, cu paşi tiptili, se îndreaptă spre uşă. Mai priveşte o dată în urma lui ; umbrele lungi, lăsate de veioza de pe noptieră, atenuează expresia ei

suferindă ; părul cărunt, fruntea înaltă, neatinsă de durere, întregul chip i se pare eliberat dintr-o mare încordare.

Paşii lui răsună pe culoarul pustiu al spitalului; deodată, simte nevoia să-şi întoarcă privirile, are senzaţia că cineva se uită la el din pragul uşii. Se opreşte în loc, îşi îndreaptă ochii într-acolo ; rămîne nemişcat cîteva clipe, apoi se răsuceşte şi pleacă mai departe.

Ninge cu fulgi mari, grei. E prima ninsoare din această iarnă.

„E prea devreme s-o trezeşti", zice Aristide arătîndu-şi dinţii albi care strălucesc în mijlocul obrajilor bine hrăniţi.

Nu-i răspunde, întinde mîna spre receptor. Aristide îl ia înaintea lui.

„Cum o cheamă ? Arată bine ?“ îl întreabă el în şoaptă.

„Te rog, ia mîna !“ zice Iustin, încercînd să-şi păstreze calmul.

„Dacă nu-mi spui, nu ţi-l dau !“

„îl caut pe vărul meu care lucrează la un spital", zice Iustin, sperînd că îl va convinge.

„Hai! Lasă chestiile astea cu verişorul ! Ha-ha ! Te sună mereu una... Dana. Crezi că n-am antenele mele ? ! rîde şi face un semn la ureche, ca şi cum nu i-ar scăpa nimic. Dacă ne mai tîrguim mult, începe Meşteriu o altă conferinţă telefonică şi s-a dus dracului întîlnirea !“

„Aristide ! Te rog ! Ia mîna ! Nu-mi arde de glume !“

„Uite... îţi mai zic ceva. Dacă îmi spui cine este, îţi dau o felie de parizer. Auzi ! Am găsit cel mai

proaspăt parizer din ţară !“ şi rîde din nou săltîndu-şi trupul voinic.

„Aristide ! Nu insista !“

Telefonul sună strident. Aristide ridică imediat receptorul. Iustin încearcă să-şi păstreze calmul, se întoarce spre masa lui, este obligat să aştepte pînă cînd va termina convorbirea. Deodată, simte că Aristide îi face semn lo- vindu-l încet pe spate ; văzînd că insistă, se întoarce enervat, e hotărît să-l oblige să renunţe la aceste sîcîieli.

„A venit ! zice Aristide continuînd să-i zîmbească. Te cheamă o fată la poartă. Vezi... dacă te lăsam să dai telefon, n-o mai găseai acasă. Te-ai fi întrebat unde a plecat... Să-mi zici *merci!* Ha-ha !“

îl priveşte atent, se teme să nu fie o farsă, apoi ia receptorul şi aude vocea bătrînului portar : „Poftiţi,., domnule Arghir, aici, la poartă. O domnişoară întreabă de dumneavoastră." Se ridică şi fără să se mai uite la Aris- tide — care îl urmăreşte cu privirea sperînd să afle ceva — iese din birou cu paşi grăbiţi. Traversează o alee întrebîndu-se cine îl caută la ora aceasta. Merge atît de repede încît se trezeşte fugind. Intră în cabina portarului. Vede o tînără într-un halat alb.

„Domnul doctor, Iulian Rucăreanu, vă roagă să veniţi imediat pînă la dînsu’...“

O priveşte intens fără s-o .întrebe nimic, iese pe poartă alergînd. Ajunge la spital. Urcă în goană scara. Se opreşte în faţa rezervei. Respiră adînc, apasă pe clanţă. Iulian şi o soră sînt aplecaţi spre pat. Intră cu paşi rari. Ajunge în spatele fotoliului. Se opreşte. N-a zărit-o încă, mai poate spera că e un simplu accident, sau Iulian l-a chemat să-i spună ceva, orice, sau, chiar dacă s-ar fi în- tîmplat

ceva, după intervenţia lui totul va intra în normal, altfel ce rost ar fi avut acolo. Mai face un pas, şi încă unul. Ajunge lîngă pat. Vede braţul lui Iulian, apoi al sorei, amîndoi montează un furtun subţire, roşu, ca un fir de sînge care taie spaţiul alb al patului.

«tata, după ce a ieşit din operaţie, a respirat printr-un furtun asemănător. Are nevoie de oxigen, dar îşi va reveni pentru că şi tata... Ce mult s-a schimbat, obrajii i s-au prăbuşit, pleoapele închise... asta înseamnă... Nu înseamnă nimic... Faţa ei a căpătat culoarea pe care o avea bunicul Bobo, cînd am rămas singur cu el la Ţintea şi cînd... culoarea lemnului scării care urca spre cerdac... Vrei să fugi mereu ! Te faci că nu înţelegi ? Dar eu unde am fost cînd tata... Nu l-am văzut în ultimele clipe ? N-am curaj să spun că am lipsit cînd s-a sfîrşit ! Doar Alex a fost acolo şi l-a auzit şi l-a văzut şi a stat toată noaptea lîngă el, timp în care tata a spus : „natural... de bine... natural... de bine“, cuvinte pe care le-a repetat o noapte întreagă... Primul pe care l-am văzut a fost bunicul, acum, mătuşa Liz... Am bara de metal a patului, pot s-o strîng în voie...»

Iulian întoarce privirea spre el. Ochii lor se întîlnesc. Iustin caută cel mai mic semn din care să poată bănui că mai există o speranţă. Nimic însă din expresia lui Iulian nu-l face să înţeleagă aşa ceva. Ochii lor se desprind. Bătrîna respiră din ce în ce mai stins. Iulian îi face semn sorei că poate pleca, apoi se răzgîndeşte, îi spune să aducă o seringă. Sora iese cu paşi repezi, fără zgomot. Iulian rămîne pe pat. Iustin în picioare, strînge în pumni bara de metal a patului, o bară rotundă,

albă.

In cameră se aude doar respiraţia sacadată a bătrînei : cînd aruncă aerul din plămîni, scoate un geamăt adînc, ca un vaiet, ca şi cum de fiecare dată s-ar sfîşia nişte fire, o pînză ; parcă cineva ar sta la pîndă şi ar aştepta să expire şi doar atunci ar rupe firele nevăzute din trupul ei care ţipă înfiorate de brutala desprindere. în clipa aceea îşi aduce aminte că ar fi trebuit să-l cheme pe părintele Nichita... «Dar mai era ceva ! Cum de am uitat ? ! Trebuia să-i spun lui Iulian tot ce i-am povestit aseară mătuşei Liz... Dumnezeule ! Acum înţeleg ! Ceea ce dorim mai mult de-a lungul vieţii şi pentru care facem cele mai mari eforturi şi depunem cele mai intense strădanii, nu le obţinem decît printr-o minciună...»

Sora intră în cameră. Iulian îi face semn să pregătească o perfuzie. Acul seringii străpunge braţul uscat al bătrînei. Iustin se uită la faţa ei : n-a tresărit. Aude glasul lui Iulian, îi spune sorei să-i aducă ceva. E din nou linişte. După un timp, Iustin zice :

„Mi-a spus... că ar dori să vină aici, să-i facă o rugăciune..^

„Cine să vină ?“ întrebă Iulian, cu spatele spre el.

„Părintele Nichita..."

„Nu mai e timp. I-am dat telefon mamei să-i anunţe şi pe ceilalţi..."

„Nu mai e timp ?“

Nu-i răspunde. Respiraţia bătrînei se aude din ce în ce mai slab. Rămîne în picioare, cu mîinile încleştate pe bara rotundă de metal.

■«unde eram cînd a murit ? Alex a trebuit să mă aştepte cîteva zile... Sau nu vreau să-mi amintesc, n-am curajul să recunosc. Plecasem într-o excursie ! Să mă distrez ! Alex m-a aşteptat, nu putea să-l înmormînteze fără mine şi cînd m-am întors mi-a spus : „Hai să mergem la Cîmpeni !“ Iar eu i-am zis : „Am venit din excursie, ne ducem mîine“ şi m-am uitat în ochii lui şi am înţeles că s-a petrecut ceva grav, şi atunci a venit în cameră şi Edith şi în privirea ei am citit acelaşi lucru şi am ţipat la ei întrebîndu-i ce s-a întîmplat, ca şi cum ar fi fost vinovaţi că eu lipsisem. Am plecat în noaptea aceea la Cîmpeni. Cînd am intrat în casă, am simţit de la uşă mirosul de tămîie amestecat cu cel de formol, iar tata... N-am putut să mă uit la el, mi-am lăsat privirile spre mîini, am zărit cicatricea de pe degetul arătător, mi-am amintit că pe picior are o altă cicatrice. Cînd eram bolnav şi dormeam cu el, întindeam pe sub plapumă piciorul, îi găseam sub genunchi cicatricea, îmi plăcea să mă joc, pielea era «întreruptă», avea o formă rotundă, ca o monedă, îl rănise un glonte, iar eu treceam cu degetul mare prin locul acela şi rîdeam amîndoi şi nu mai tuşeam şi nici stomacul nu mă mai durea şi adormeam fericit, ca într-un vis... Dar atunci, cînd m-am uitat la mîinile lui, cînd am simţit în nări mirosul de tămîie şi formol, cînd luminările străluceau în jurul nostru, mi-am dat seama că nu va mai fi nimic din ce a fost şi atunci m-am aplecat spre degetele lui...»

„Iustine ! i se adresează în şoaptă Iulian. Vrei să te duci pe culoar... să aştepţi acolo..."

Vocea lui Iulian ajunge cu greutate pînă la el; îi

apare în priviri imaginea mătuşei Liz. Doar atunci înţelege că Iulian i-a spus să plece. Bătrîna respiră atît de încet, încît se aude doar vaietul acela prelung, urmat de o sfîşiere ; faţa ei a căpătat o linişte şi o împăcare nouă. Buzele au pierdut din încordare ; fiinţa ei, care se luptase pînă atunci să rămînă «aici», renunţase la această strădanie, acceptase împăcată «plecarea», durerea desprinderii fusese curmată. în clipa aceea de odihnă şi pace, parcă cineva a lovit-o între omoplaţi, a lovit-o fără îndurare, cu o forţă necruţătoare, tocmai cînd nu se aştepta, cînd se bucura de puţină iertare. Ridică mai întîi capul de pe pernă — cu bărbia împinsă în sus —, apoi umerii i se îndoiesc săltîndu-şi spatele, ferindu-se parcă de năprasnica izbitură şi întreaga ei fiinţă se arcuieşte într-o crispare supremă, răsucindu-se încet într-o parte ; faţa i se schimonoseşte în această suferinţă, cerînd îndurare şi izbăvire. Treptat, trupul iese de sub teroarea de pînă atunci, capul i se aşază din nou pe pernă şi firele de păr cărunte — încîlcite în această mişcare nefirească — îşi caută vechea lor unduire ; omoplaţii revin pe aşternut, trunchiul îşi reia linia de pînă atunci, picioarele i se întind, parcă eliberate de sub o apăsare. Un geamăt adînc, un vaiet, o sfîşiere — cele din urmă fire trebuiau rupte din urzeală — răsună în pieptul ei. Aripile de liliac — care pînă atunci au zburat în jurul ei să-i împrospăteze aerul —, şi-au luat zborul, au lăsat doar culoarea ce i se imprimase pe faţă, culoarea de scorbură întunecată, culoarea lemnului bătrîn, crăpat de ploile şi ninsorile ce au căzut de-a lungul timpului... culoarea pămîntului...

O soră aduce o luminare. Iustin nu-şi ia ochii de la flacăra ei tremurătoare ; singurul răspuns la

toate întrebările. Iulian mai rămîne un timp pe pat, nemişcat, privind luminarea, cu mîinile strînse ca într-o rugăciune, apoi se ridică, respiră adînc şi se duce la fereastră. Iustin urmăreşte furtunul subţire şi roşu care se încolăcise pe pătură, vibrînd încet, semn că oxigenul mai trece prin el, acum inutil, uitat acolo. Se aud mai multe voci. Cîteva persoane, îmbrăcate în alb, trec pe lîngă el. Două surori intră în cameră cu o targă aşezată pe un cărucior. E nevoit să se retragă la perete ; se rezemă de zidul alb şi rece care îi face bine, îl simte sub palmele fierbinţi. N-a rămas decît luminarea, flacăra ei mică se zbate la trecerea lor. Una din femei îi spune ceva... Verigheta, ceasul, inelul... Iulian întinde mîna, le ia, se uită la ele... Cineva aranjează patul, întinde cearceafuri curate, albe, prea albe... O femeie cotrobăie prin noptieră, scoate un prosop, îl mototoleşte, îl vîră pe furiş în buzunarul larg al halatului, mai pune acolo ceva... se apropie de cărucior, îl împinge spre uşă...

Ajung în dreptul unui lift, căruciorul e tras înăuntru cu mişcări smucite, capul bătrînei se leagănă de cîteva ori lovindu-se de marginea de metal. Iustin ezită să intre. Iulian îl cheamă. în urma lor se închide o grilă de fier. Zgomot strident. Se deschide peste puţin timp, căruciorul e pus în mişcare. Coboară o scară. Căruciorul saltă pe trepte.

înaintează pe una din aleile spitalului. Merge în urma lor fără să ştie încotro se îndreaptă, fără să întrebe pe nimeni. Ajung în faţa unei clădiri. Se deschide o uşă dublă. Căruciorul e urcat pe trepte şi împins înăuntru. Priveşte cele două rînduri de mese albe înşirate în stînga şi în dreapta. Casa morţilor. în jurul lui voci, şoapte, zgomote, ecouri...

Trupul inert al bătrînei e tras de pe căruciorul-targă şi aşezat pe una din mese. Respiră adînc de cîteva ori şi strînge dinţii. Capul bătrînei e pus pe o bucată de lemn cioplit, ceafa îi ajunge în dreptul unei scobituri, ca un braţ ce se mulează pe dedesubt. O femeie vrea s-o dezbrace : „s-o pregătească pentru...“ Se aude glasul lui Iulian. Dispar pe rînd, comentînd în şoaptă, ca nişte ursitoare deghizate în halate albe, alungate de acolo, nemulţumite. Rămîn singuri. Tavanul înalt de sticlă — prin care cobora o lumină blîndă — cîteva ghivece cu flori îngheţate şi ecoul ce se formează la fiecare zgomot. Stă lîngă ea, se uită la trupul lungit pe masa albă, i se pare acoperit cu zăpadă ; în’ minte îi apare flacăra mică şi tremurătoare a luminării care rămăsese pe noptieră. Aude în el răsunînd un glas care pronunţă cuvintele cu nevolnicie, ca şi cum fiecare silabă ar fi trebuit împinsă de la spate, scoasă din adîncuri, rostogolită la mal, trăind, în această străduanie şi caznă, liniştea şi împăcarea singurului drum care duce spre ea. La urmă face o cruce, o singură cruce.

îşi lăsă mîna pe lîngă trup, se răsuceşte în loc şi se desprinde de acolo. Merge cu trunchiul drept, cu palmele lipite, temător să nu-şi piardă echilibrul. Coboară treptele. Ajunge în curte. Se opreşte în loc, respiră adînc, încearcă să-şi potolească sîngele ce-l izbeşte în ceafă. Aerul rece îl înviorează.

Ninge cu fulgi mici şi rari. Simte frigul cum îi cuprinde trupul. îşi dă seama că plecase fără palton. Strînge haina la piept şi ridică gulerul. înaintează cu privirile în pămînt pe una din aleile

spitalului.

■

Se aşază la masă. Stă cu capul sprijinit în mîini, cu coatele pe hîrtiile de pe birou, incapabil de vreo mişcare. Simte că cineva îi face un semn bătîndu-l pe spate. Nu reuşeşte să se întoarcă, deşi, cu gîndul, săvîrşise mişcarea. Desluşeşte o voce care i se pare cunoscută. Ridică privirea.

„Cu dumneata vorbesc, tovarăşe Arghir !“

Strînge pleoapele, încearcă să se concentreze. 11 aude pe Meşteriu. Ii vorbeşte încet, dar cu atîta furie în glas încît îl determină să fie mai atent, să-i înţeleagă cuvintele.

„Nu admit ca un salariat din serviciul de care răspund să părăsească lucrul şi să plece din întreprindere ! Ce s-ar întîmpla dacă toţi am proceda ca dumneata ? ! Cine ar mai executa lucrările ? !“

Nu-l mai aude. Stă cu ochii îndreptaţi spre el, îi vede buzele — se mişcă din ce în ce mai repede — şi faţa congestionată, cu ochii albi în orbitele adînci. După un timp, buzele se opresc şi din nou ajunge pînă la el o voce care parcă vine din altă direcţie.

„...l-a chemat cineva la spital. Are acolo o mătuşă bolnavă..."

„Ce spital şi ce mătuşă ? ! strigă Meşteriu. Pe mine nu mă duceţi voi cu una cu două ! Mătuşă, spital, sau mai ştiu eu ce alte minciuni şi baliverne ! Şi, te rog, tovarăşe Aristide, să nu te transformi în avocatul tovarăşului Arghir !“

Glasul lui Meşteriu se «rupe» brusc. Buzele şi mîinile i se mişcă mai departe. Gesturile

dezordonate îl ameţesc. îşi îndreaptă privirea spre fereastra cu gratii. Zăreşte cîţiva fulgi. Trăieşte un moment de linişte şi calm, chiar zîmbeşte la gîndul că poate oricînd să-şi ridice ochii spre geam şi să urmărească fulgii care alunecă leneşi prin «pătratul lui de cer».

11

MA ÎNTREB MEREU, CUM A PUTUT CATINCA să ne stăpînească pe toţi şi cum de am acceptat noi ? ! Şi după atîţia ani, într-o'seară, Amalia îmi spune că sînt răspunzător de viaţa ei

lipsită de orice bucurie... Nu mai pot dormi, aţipesc în timpul zilei, noaptea stau cu ochii pe pereţi, mă gîndesc la ea, la mine, iau o carte, citesc, cred că îmi vine somnul, dar cum închid ochii o văd din nou... Cotrobăi prin lăzi, răsfoiesc ziarele din timpul războiului, mă uit la fotografii şi doar în zori mă doboară oboseala. Cîteodată, noaptea, vreau să mă duc la ea, să-i spun că îmi pare atît de rău pentru tot ce am făcut, dar... Nu e vorba de un simplu regret, e altceva mult mai grav decît remuşcarea... Iustine ! Cînd nu dorm mai multe nopţi, îmi trec prin cap fel de fel de bazaconii, mă trezesc bolnav, zac în pat toată ziua... Cu viaţa mea puteam face orice, dar cu viaţa Amaliei nu aveam dreptul ! Verona a murit mai demult, parcă am uitat-o, avea altă fire, mai egoistă. Amalia are cel mai bun suflet din cîte am întîlnit... Şi eu am ucis-o ! N-am rămas cu nimic din tot acest zbucium care se numeşte viaţă ! Asta-i pedeapsa şi trebuie s-o accept ! Mă înţelegi ? ! Nimic !“

Iustin îl ascultă atent, îi simte febrilitatea, e jenat de mărturisirile bătrînului : el l-a provocat şi tot lui îi este greu să le primească.

„Am iubit-o pe Catinca mai mult decît crezi, şi Trifon respiră adînc de cîteva ori, face efort să se stă- pînească. După ce a murit Scriban am fost pentru ea doar un simplu refugiu. Atunci m-am mulţumit şi cu asta, eram îndrăgostit de ea din tinereţe, ca în filmele de epocă, melodramatice şi lacrimogene. Hm ! A murit fără să simt că mi-a aparţinut cu tot sufletul, nu ştiu cum să-ţi spun... Ultimele ei cuvinte au fost adresate copiilor, iar[1] cînd a vorbit cu mine m-a rugat să am grijă... de copii. I-am respectat rugămintea, am făcut tot ce a fost posibil : i-am înfiat — să nu mai poarte numele

lui Scriban, să poată găsi de lucru — le-am dăruit ce am avut, dar nu le eram tată. Pe Scriban îl adorau, el era eroul, eu un simplu avocat la fosta Bancă Naţională ! Şi iată-mă azi, după atîţia ani, alături de Amalia. Nu i-am dăruit nimic, din contra, am împiedicat-o să-şi facă viaţa ei... Nu mai pot schimba nimic, tocmai la vîrsta mea, cînd trebuia să nu regret... să am nopţile liniştite. Şi cel puţin să fi avut un sens, să se justifice într-un fel sau altul ? Să zicem că Amalia a fost sacrificată dar Catinca m-a iubit... Hm ! Iertare nu există !“

încordare şi în acelaşi timp «satisfacţie» că poate vorbi cuiva, se poate destăinui încercînd să scape de gîndurile ce i-au bîntuit nopţile.

„Crezi că am uitat ziua în care ai găsit banii în casetă şi mi i-ai dăruit ? ! Nu ştii ce-a fost în sufletul meu !... Nici acum nu i-am cheltuit, nu mă pot atinge de ei, îi ocolesc chiar dacă nu mai am în portofel decît cinci lei.“

„Unchiule Trifon ! Poate că povestea asta... Nu vrei să...“

„Nu mă întrerupe ! Dacă am început să-ţi vorbesc, trebuie să ajung la capăt ! glas sever, autoritar. Ţi-am spus că Maria a cheltuit banii lăsaţi de Catinca pentru taică-tu ! Nu-i adevărat! Şi bătrînul îl priveşte în ochi fără nici o încercare de a se eschiva sau a diminua gravitatea faptei. Şi eu am luat din banii ăia ! Ai auzit ? ! Copiii Catincăi o duceau rău, îi dăduseră afară din şcoală... veneau la mine şi îmi cereau, nici eu nu aveam, luam de acolo... Lui Ion i-am găsit un post pe un şantier, Domnica a vrut să se mărite, pentru verighete i-am dat un inel de-al bunicului, bani însă pentru nuntă n-aveam. Am luat din plicul pe care scria : *Andrei Arghir.* Maria, pe de altă parte, îmi cerea şi ea... Şi

cînd Andrei a ieşit din puşcărie, plicul era gol. Andrei şi voi trăiaţi din leafa Drinei, poate n-aveaţi ce mînca. M-a ameninţat să-i spun adevărul. Am tăcut. Apoi m-a reclamat... Şi în ziua în care ai bătut la uşă, am crezut că ai venit să-mi ceri partea lui taică-tu şi d-aia te-am primit atît de rece, parcă nici nu-mi venea să mă uit la tine... Ştiam că la mijloc e o treabă scîrboasă, lustruiam argintăria şi evitam să te privesc..

„Unchiule Trifon ! Nu mi-ai spus nimic despre argintăria dumitale !“

„Las-o în plata Domnului ! Nu-mi stă mintea la ea t şi bătrînul face un gest smucit cu mîna, parcă ar vrea să le arunce de pe rafturile unde strălucesc aliniate. Spuneam la început că nu e suficient să-ţi recunoşti vinovăţia. Am greşit cu Amalia, am greşit cu taică-tu şi cu tine, chiar dacă am o scuză, trebuie să suport consecinţele, iar tu trebuie să-ţi ceri dreptul ! Şi acum vin şi te întreb : «Ce faci ? Ce cale apuci !>► Şi tot eu îţi răspund : «Nu-mi ceri nimic !» Mai mult ! Cînd ai găsit în casetă cei opt sute de lei promişi de Maria pentru înmormîntarea lui taică-tu, i-ai pus deoparte, ca şi cum nu i-ai fi văzut. Cu toate că te-am primit atît de rece, ai venit şi a doua oară, m-ai întrebat despre ai tăi şi ţi-am povestit şi la urmă am simţit că nici eu nu mai pot trăi fără istoria lor. Cum vine asta ? Tu, un tînăr de treizeci de ani, m-ai pedepsit cumplit prin tăcere... te-ai purtat frumos cu cel care ţi-a mîncat banii şi a vrut să te dea afară din casă ! Tot de la tine am înţeles că am greşit faţă de Amalia şi mai mult... vrei să pui capăt discordiei şi duşmăniei din familia noastră. Mi-am găsit ispăşirea în nopţile nedormite şi spaima de ziua în care voi simţi sfîrşitul şi voi fi singur... nu-mi veţi

da iertarea voastră !...“

„Unchiule Trifon ! Te rog să te linişteşti !' Uite ! Tremuri şi eşti palid. Abia respiri ! Nu mai vorbi. îţi promit că niciodată nu vom discuta... încearcă să te calmezi ! Te rog ! îţi face rău şi mi-e teamă..."

„...să nu-ţi fie teamă de nimic ! Mă simt bine. Acum trebuie să mă asculţi pînă la capăt! Ziceam... ziceam că tu n-ai încercat să mă pedepseşti, să te răzbuni... şi parcă îmi pare rău, mi-e ciudă pe tine, sînt gelos şi rău, aş vrea să te lovesc, pentru că tu nu m-ai lovit. E mai uşor să te aperi, decît să fii iertat ! De aceea ziceam la început că important este nu numai să ştii cine e vinovat, sau să-ţi recunoşti vinovăţia sau s-o tăgăduieşti, important este... ce faci cu vinovăţia mea şi ce fac ceilalţi cu vinovăţia lor ? ! Ce fac oamenii cu păcatele noastre ? Tu ai tăcut şi m-ai făcut să-mi recunosc greşeala... Nu e uşor ! Nu e deloc uşor, mai ales la vîrsta mea ! Ceilalţi de ce n-au procedat aşa ?! De ce n-au luat calea îngăduinţei ? De ce au lovit cu biciul ? Am greşit noi atît de mult ? Trebuie să ne cruţăm, sau să fim neiertători ? Să scoatem cuţitul sau să... E blestemul vieţii... sau putem să-l oprim ? N-ai să schimbi nimic, chiar dacă încerci !... Ce aer puţin e aici ? ! Prea puţin...“

„Vrei să deschid fereastra ?“

„Da..."

„De ce duci mîna spre gît ? ! Te sufoci ? !“

„Da, puţin..."

„Respiră ! Aşa ! Stai liniştit şi respiră adînc ! Lasă-ţi capul pe spate ! Mă auzi, unchiule Trifon ? Hai ! încearcă să te relaxezi ! Ţi-e mai bine ? Uită-te la mine !... Mă vezi ?“

„Hei ! Eşti... Cum să nu te văd ? ! Mă simt bine... Să nu intre Amalia tocmai acum... iar... iar o

să zică... doctorul ! Nu vreau să-l mai văd pe doctorul Scripcă !“

„Amalia e plecată în oraş. N-ai grijă. Stai potolit cîteva clipe ! Nu te mai frămînta. Te rog..."

Capul sprijinit de spetează înaltă a fotoliului, ochii închişi, pe frunte broboane de sudoare, buzele uscate, un zîmbet abia schiţat îi luminează obrajii. Iustin încearcă să scape de orice gînd, ar vrea să se ducă la fereastră, cel mai mic zgomot ar putea să-l tulbure pe bătrîn, îşi îndreaptă privirea spre vasele de argint aliniate pe etajere ; nu au fost lustruite, au pierdut strălucirea, sînt înnegrite iar pe alocuri au prins o pojghiţă vineţie. Faţa bătrînului a căpătat culoarea vaselor de argint. Tuşeşte, deschide ochii, vrea să vorbească. Iustin zice la întîmplare, vrînd să schimbe subiectul discuţiei :

„Ce ai mai găsit, unchiule Trifon, prin lăzi ?“

„Credeam că am mai multe cărţi de Drept. Ştiu că dai un examen de intrare în avocatură şi m-am gîndit că îţi folosesc... cu toate că sînt cam depăşite..."

„Pentru mine ai căutat în cufere ?“

„Nu numai pentru tine ! Am făcut «un inventar», şi încearcă să rîdă. închid prăvălia !“

„Ce vrei să spui ?“

„...am fost în pod şi în boxa de la subsol, spune Trifon ocolind răspunsul. Am găsit ceva... Sînt acolo 1 Ţi le-am pregătit ! şi îi arată cu mîna un teanc de cărţi. *Tratatul de Drept şi Procedură penală al lui Tanovi- ceanu, Dreptul civil de Planiol,* un curs de Drept *Roman,* pe care am învăţat în timpul facultăţii, e subliniat cu diferite culori... iar cel legat în piele e Codul *general al României de Hamangiu* şi prima *Constituţie !* Nu cred că îţi vor

folosi, să le ai în bibliotecă..."

Iustin se uită la cărţi, le răsfoieşte, trece cu mîna de-a lungul coperţilor, pe una. din ele e scris cu litere aurii : «Stelian Trifon. Doctor în Drept».' Citeşte cu glas tare. Bătrînul'zîmbeşte.

„Fleacuri ! Zăceau de atîţi ani acolo ! Mucegai ! Mai interesante sînt ziarele din timpul războiului, colecţii întregi : fotografii şi anunţuri cu litere mari pe prima pagină ! Şi acum trăiesc emoţia de atunci. Ce curios, a doua zi nu mai interesează pe nimeni, după cîţiva ani un ziar e grozav ! E din nou cald ! Mai puţin mistificat decît istoria ! Amalia spune să le vindem la Academie. Cine să le ducă ?“

„Ce faci cu ele ?“

„Le-am răsfoit, acum am renunţat... Le pun pe foc !“ „De ce ?“

„...dacă vrei, poţi să Ie iei. *Universul* e în colecţie completă : 39—44. Restul le arunc !“

„Le-ai ţinut atît timp şi acum ?...“

„Da... Ţi-am spus că închid prăvălia. Văd că te uiţi curios la mine !... Mă opresc... altfel mă sufocă."

„Cine ?“ *

„Trecutul şi morţii!... Le-am tulburat liniştea şi nu e bine ! Parcă toţi vor să vorbească prin mine, să-şi descarce inima... Mi-e teamă să nu-mi pierd minţile 1 în nopţile de coşmar, îi văd pe toţi îngrămădindu-se spre gură, vor să le dau glas durerilor. Strigă ! Mă imploră să vorbesc în numele lor. Şi tu, Iustine, ar fi bine să-i laşi în pace... Eşti tînăr ! însoară-te ! Fă un copil. Eu n-am avut copii şi am suferit ! Trăieşte-ţi viaţa, aşa cum e, bună sau rea, nu te mai uita în urmă..."

Părul alb răvăşit, braţul lăsat în jos pe lîngă fotoliu, pledul căzut pe covor, în jur plicuri,

scrisori, reviste şi cufărul cu ziare.

„...Scriban a dominat-o pe Catinca, ea pe mine şi eu, la rîndul meu, pe Amalia. Un şir întreg de supuneri, un şir de crime ; glas şoptit, ostenit. Şi tu vrei, Iustine, să te porţi altfel decît noi ? ! Hm ! Ce cutezanţă ! Eşti prea liber ! Drumul trebuie ales de raţiune şi interes. Nimic altceva 1 Poate ţi se pare nefiresc... eu, la vîrsta mea, te îndemn să trăieşti ca oricare altul de pe stradă ! Nu cumva a înnebunit unchiul Trifon ? ! Eşti neobişnuit nu numai cînd săvîrşeşti o faptă ieşită din comun, dar şi cînd urmăreşti cu perseverenţă şi putere un gînd pentru care eşti hărăzit. Şi tu, Iustine, simt că vrei să-ţi duci la capăt un gînd al tău ! Asta înseamnă o luptă dură, pe viaţă şi pe tnoarte ! Ai de partea ta dreptatea, ei au puterea ! Cine crezi că va învinge ? ! Nu-mi plac eroii şi moraliştii ! Au ceva caraghios şi inuman ! Tu eşti prea rigid şi ambiţios ! Nu-mi place ! Uită-te în jur ! Noi aşteptăm să cadă drobul de sare în capul copilului din copaie ! îţi aminteşti povestea lui Creangă ? Nu luăm copilul de lîngă sobă ! Nu îndepărtăm nici drobul de sare. Ne lamentăm şi trăim într-o permanentă frică ! Ăştia sîntem ! Caraghioşi! Nu avem conştiinţa libertăţii. Nu* sîntem capabili de un gest eliberator. Şi vii tu să îndepărtezi drobul de sare ! Hm ! Fii atent ! Să nu calci copilul cînd te vei întinde spre sobă ! Să nu distrugi tocmai ce e mai de preţ ! Ai putea să-mi spui că îţi asumi acest risc pentru că merită, după aceea, copilul şi părinţii vor scăpa de orice ameninţare. Nu cumva strici o obişnuinţă, un echilibru în care trăiesc de atîta timp copilul, mama şi ameninţarea ? Mai bine să-ţi vezi de treaba ta ! Şi eu... de bătrîneţele mele. Hai ! Ajută-mă să arunc totul în foc... Pune

deoparte cărţile de Drept şi colecţia *Universul.* Amalia va fi fericită că am scăpat de ele... Ce te uiţi aşa ? ! Hai ! La treabă !“

Bătrînul se ridică din fotoliu, calcă peste pătură, deschide uşa de la sobă, îşi trage un scaun în apropiere şi începe să arunce în flăcări : ziare, reviste, cărţi poştale, scrisori, plicuri, bilete de cambie, poliţe, bilete de bancă, redevenţe... toate iau drumul spre sobă. Fără grabă, calm, mai întîi le mototoleşte, aşteaptă puţin să ardă cele aruncate, apoi le face loc cu ajutorul unui vătrai. Din cînd în cînd îşi lasă privirea spre un plic, o fotografie, sau citeşte un titlu scris cu litere mari pe un ziar. Nici emoţie, nici bucurie, un lucru care trebuie făcut, dus pînă la capăt pentru a trăi' mai departe.

Iustin îl ajută fără entuziasm, trage un cufăr, deschide o ladă, scoate două teancuri groase de reviste. Muncesc amîndoi în tăcere, cu feţe îmbujorate de efort şi de căldura radiată de flăcările ce joacă pe feţele lor.

Uşa se deschide brusc. Amalia intră speriată de fumul şi mirosul răspîndit prin casă. Rămîne în prag nemişcată.

„Cum, Trifon ? ! îngînă ea. Te-ai hotărît să le arzi ? ! Eu am spus aşa, în glumă, să scăpăm de ele... Ţineai atît de mult la ele şi la amintiri !“

Bătrînul nu-i răspunde, îşi vede de treabă, e nemulţumit că ard prea încet.

„Te-ai umplut de praf atîtea săptămîni... le-ai adus din pod şi de la subsol şi acum ? ! Parcă îmi pare rău ! Uite ! O carte poştală de pe timpul războiului ! «Pe această parte se scrie numai adresa. Nu se scrie nimic privitor la armată. Nu se

pune data şi nici localitatea». E trimisă de Spiliadis pentru Liz...“

„Gata ! Am terminat cu vechiturile ! Ai găsit ceva de mîncare ?“

„Da... Să ştii că îmi pare rău...“

„Carne ?“

„Nu.“

„Atunci ? !“

„Parizer..."

„Bun şi ăla ! Pune-l în tigaie şi prăjeşte cîte un ou. Rămîne şi Iustin cu noi la cină...“

12

-DANA MI-A SPUS CĂ A PRIMIT UN TELE-fon de la dumneata..." şi ochii lui se opresc în ochii ei, fără să clipească, aşteptînd răspunsul.

„Da... Trifon mi-a dat numărul. Dana a fost extrem de amabilă, mi-a spus că n-ai sosit încă, dar te va anunţa", şi bătrîna surîde.

„După opt ani, nu cred că mi-ai telefonat să-mi auzi glasul, sau să... De ce te eschivezi ?“ şi Iustin zîmbeşte privind-o mai departe în ochi, fără să-i dea posibilitatea să-şi ia privirile de la el.

„Mă eschivez ? ! Auzi ! şi rîde încet. într-adevăr. Nu te-am văzut de mult timp, avem atîtea să ne spunem... Hm ! Acum eşti un bărbat în toată puterea cuvîntului, sper că nu te grăbeşti... cum făceai atunci cînd plecai la examene ? !“ şi bătrîna îşi aranjează părul şi îşi caută o poziţie mai comodă în fotoliu.

„Nu. Nu mă grăbesc ! Din contra, vreau să te ajut să trecem peste această conversaţie de început, banală şi uneori ipocrită... în care se serveşte dulceaţă de nuci verzi, sau şerbet făcut în casă... aşa cum se primeau oaspeţii în Casa cu lei din Cîmpeni, sau în casa bătrî- nească de la Ţintea... Nu-i aşa, mătuşă Maria ? !“ şi Iustin rîde, are o expresie în care încrederea se întîl- neşte cu amabilitatea, chiar cu eleganţa în gesturi şi atitudine, moştenite de la cei din familie.

„Ştii toate astea ? !“ întrebă surprinsă bătrîna, con- tinuînd să surîdă.

„Da... ştiu cîte ceva despre ai mei... Chiar şi din viaţa dumitale !“ şi zîmbetul de pe faţa lui dispare brusc.

„Mă bucur... sigur că mă bucur !“ zice bătrîna sim- ţindu-i forţa care parcă o încercuia pe măsură ce trecea timpul.

„Ne cunoaştem destul de bine, intervine Iustin. Ce rost mai au toate astea... cum să le spun... în sfîrşit. Chiar dacă au trecut atîţia ani de cînd nu ne-am văzut, dumneata rămîi mătuşa mea...“

„Iar tu nepotul meu 1“ îi replică imediat bătrîna cu alt ton, fiind parcă rîndul ei să iasă la atac.

„Chiar dacă am fost nepotul neascultător şi ingrat...“

„Hai, lasă... lasă ! Nu încerca să... Poate am rămas cu obiceiuri mai vechi, sînt demodată...

Doream să aflu cîte ceva despre tine.“

„Ce fac şi cum o duc cu sănătatea sau... Ceva... concret ?“ şi Iustin se aplecă puţin peste măsuţa dintre ei, o priveşte atent, relaxat, chiar bine dispus.

„Eşti foarte direct ! Un dur, cum se spune acum printre tineri !“ şi bătrîna izbucneşte în rîs, scăpînd şi de data aceasta, rămînînd stăpînă pe ea.

„Nu-nu ! Nu sînt dur, din contra !... Cineva îmi reproşa că sinceritatea mea n-a fost suficient de dură... Sau, ştiu şi eu ? ! Cine ştie, poate sînt chiar un dur ! Auzi vorbă !“ şi Iustin rîde amuzat.

Bătrîna se ridică din fotoliu şi se îndreaptă spre perdeaua de la fereastră, i se păruse că «nu cădea bine» ; cu puţin timp înainte aranjase farfuria pe masă, îşi îndreptase gulerul, luase o scamă de pe braţ, mişcări mici, greu de remarcat, prin care evada, încerca să se regăsească, să se concentreze, să-şi cîştige calmul, să evite izbucnirile. După ce aranjează perdeaua, aprinde o lampă cu abajur din mătase japoneză.

„Mi-a spus Trifon că treci destul de des pe la el, zice bătrîna întorcîndu-se spre fotoliu. Aţi stat de vorbă despre familia noastră, despre noi toţi... Se pare că te interesează anumite întîmplări din trecut. De ce n-ai venit şi la mine ? Poate ţi-aş fi povestit şi eu... Faptul că am mîzgălit cîteva pînze... Hm ! De ce să nu recunosc, nu pictam atît de rău... Ar fi fost pentru tine o chezăşie că... nu sînt atît de seacă !“ şi bătrîna rîde uşor, cu acel farmec al femeilor de lume, cu educaţie aleasă, ştiind să fie agreabilă şi cuceritoare, chiar fascinantă.

„Aş fi venit, mătuşă Maria. Te-aş fi căutat, te asigur..."

„Nu cred ! Şi tu eşti un Arghir, cu încăpăţînările familiei noastre !“ şi bătrîna surîde, faţa ei primeşte

o lumină nouă, destinsă.

„Nu te contrazic... aş fi preferat să le spui ambiţii. Te rog să mă crezi... Aveam de gînd să trec pe -la dumneata şi poate de aceea am fost... cum să-ţi spun, surprins cînd Dana mi-a spus că m-ai căutat. Telepatie, mătuşă Maria ! Vocea sîngelui mă chema către dumneata ! Ha-ha ! şi rîde puternic, smucit, săltîndu-şi trupul sprijinit de fotoliu. Hm ! Nu puteam să las unele lucruri nedezlegate ! şi rîde mai departe ; bătrîna e surprinsă de veselia lui care îl prezintă sub o altă înfăţişare, necunoscută de ea pînă atunci. Cum se zice : *Puterea de a lega şi dezlega păcatele oamenilor, ca să fie legate şi dezlegate în cer cîte dînşii pe pămînt s-au legat şi s-au dezlegat."*

„Ce vrei să spui ? !“ întreabă ea, încetînd să mai zîmbească, ducînd o mînă spre gît, nedumerită, derutată.

„Aveam nevoie de «dezlegarea» dumitale... Amîndoi, adică dumneata şi unchiul Albert reprezentaţi o perioadă din viaţa mea... El a murit, dumneata ai rămas... Nu puteam să te ocolesc, ar fi trebuit să mă ocolesc pe mine şi asta-i mai greu ! Dar nici dumneata nu puteai să mă eviţi... Nu-i aşa ? ! Poate aveai nevoie de «dezlegarea» mea. înţelegi, mătuşă Maria ? !“

„Da... sigur că înţeleg, spune ea neştiind dacă glumeşte sau vorbeşte serios. Te referi la perioada cînd erai student ?“

„Nu numai atunci ! N-am ajuns acolo, şi se opreşte, îşi ia ochii de la ea, apoi zîmbeşte parcă unui gînd ascuns. Doream să aflu... o întîmplare mai veche... din timpul războiului, eram copil... O întîmplare pe care dumneata o cunoşti foarte bine... Familia Arghir era refugiată la Predeal, în casa

Catincăi... Şi cum ziceam... ai pictat destul de bine. Ai avut har ! Lucru mare ! Aleasă între aleşi ! Da-da ! Asta presupune sensibilitate sufletească. O garanţie... nu de obiectivitate !“

„De ce ? !“

„Nu e posibil... nu este omenesc posibil ! Ai simţit frumuseţea culorilor... asta înseamnă un plus de mistificare. Ne-am cam jupuit între noi, mătuşă Maria ! spune el cu glas încet, fără să zîmbească, privind-o insistent. Ai fost însă acolo, la Predeal şi asta... Mai tîrziu, mai tîrziu o să te întreb...“, şi se ridică din fotoliu cu o mişcare înceată, leneşă, mai bine zis concentrată, temîndu-se parcă să nu scape din propriile chingi.

Face cîţiva paşi prin cameră, priveşte tablourile. Rămîne mai mult timp în dreptul unuia dintre ele, apoi se răsuceşte spre bătrîna ce stătea pe canapea şi se uita atentă la el, puţin derutată, neînţelegînd prea bine ce urmăreşte ; simţise că el conduce corversaţia, cu toate că ea îl invitase «să-i spună ceva» ; este adevărat, bănuise că nu va ocoli cele petrecute în urmă cu cîţiva ani, dar tocmai lipsa acelor reproşuri o surprinde ; parcă nu face altceva decît s-o înconjoare cu fire subţiri, transparente, s-o stăpînească treptat.

„Şi eu am acasă cîteva tablouri pictate de dumneata. Un peisaj... malul unui lac, cîţiva pomi cu tulpini noduroase, frunze mari, apa lacului, la mijloc o insulă, iar deasupra ei, acolo unde se întîlneşte cu cerul, o coloană de fum, ca un abur ce se răsuceşte spre nori. Cînd eram copil şi stăteam bolnav în pat, mă uitam la el ore în şir în special la coloana de fum... De acolo speram că va apare vindecarea mea şi voi putea ieşi din nou în curte să mă joc. Visam că voi ajunge cîndva într-un loc ca acela din tablou.

Erai «coloana de fum» a copilăriei mele... «coloana de vis», mătuşă Maria !“ şi Iustin rămîne mai departe în mijlocul odăii, uitîndu-se la ea.

„...n-aş fi... nici n-aş fi crezut ! spune bătrîna emoţionată, cu ochii ridicaţi spre el, aşezîndu-şi cu gesturi mici, tremurătoare, gulerul frumoasei rochii. Mă bucur... Niciodată... Un tablou de-al meu să fie atît de... Să aducă vindecare şi speranţă ! E în fond tot ce am dorit mai mult ! Nu ştiu dacă mă înţelegi ?“ şi în clipa aceea toate măsurile ei de precauţie şi prudenţă — pe care şi le-a propus cu puţin timp înainte — s-au spulberat în faţa acestei dezvăluiri neaşteptate.

„Mai am un bătrîn... un preot catolic şi o.negresă cu pieptul descoperit, cu o floare roşie în gură şi o eşarfă ce-i alunecă de pe umeri..."

„Da ! Dsţ ! Le ştiu ! spune ea entuziasmată, cu un strigăt scurt în glas. Le-am pictat pe vremea cînd eram în Casa cu lei !“ şi faţa bătrînei e inundată de o bucurie imensă, ca o lumină ce s-ar fi ridicat dinăuntru şi care i se concentrase în ochii ce scînteiau puternic.

Emoţionată, fîstîcită, neştiind ce să facă, se ridică în picioare, încearcă să-şi ascundă tensiunea.

„I le-am dat lui Andrei, cînd s-a însurat cu Irina. Nici nu-ţi închipui cîtă plăcere mi-ai făcut ! îmi pare bine că le ai şi le preţuieşti..."

Urcă treptele ce duc spre cealaltă cameră şi dă la o parte draperia ; (jispare dincolo, se aude scîrţiind uşa unui dulap şi după cîteva clipe apare mai liniştită, se strecoară printre cele două părţi ale draperiei cu un gest în care trupul i se leagănă elegant, cu acel farmec al femeilor care ştiu să se deplaseze, să evite mişcările smucite, colţuroase,

lipsită în acelaşi timp de afectare, ceea ce îi dă un plus de feminitate.

Iustin o priveşte zîmbindu-i împrietenit, dar îşi continuă încercarea de învăluire, ca şi cum tot timpul ar ţese în jurul ei fire nevăzute din mijlocul cărora ea ar vrea să se elibereze cu gesturi cuminţi, liniştite, asemănătoare celor cu care înlăturase mai înainte draperia de pluş.

„Voiam să te întreb... De ce nu te-ai ocupat în mod serios de pictură, mătuşă Maria ? Cînd stăteai în Casa cu lei... pictai aproape în fiecare zi, primeai lecţii de la un profesor... îţi luai şevaletul şi te duceai în parcul din faţa casei, printre brazi şi salcîmi. Elvira răsfoia reviste de cinema, poate îndrăgostită de vreun actor, iar Ana citea o carte... Dumneata însă lucrai toată dimineaţa..."

„De unde ştii toate astea ? !“ întrebă ea surprinsă.

„Nu le ştiu atît de bine ca dumneata. Dar... de ce n-ai urmat Belle-Arte ?“

„Vezi tu — începe ea să vorbească captată de subiect —, m-am gîndit de nenumărate ori... După ce am terminat liceul, cînd am vrut să mă duc la Bucureşti, să mă înscriu la Belle-Arte, am plecat din Cîmpeni, ne-am mutat la Ţintea. Tata n-o ducea prea bine cu banii, vînduse Casa cu lei...“

„Pentru a-şi scoate de sub ipotecă Pădurea Alba.“

„Da... Pădurea de salcîmi era slăbiciunea lui ! Spunea că e frumoasă şi inutilă. Nu avea din ea nici cel puţin lemne de foc... Pentru Pădurea Alba ne-am înfundat într-un sat ca Ţintea", şi bătrîna oftează adînc.

„Te rog să nu te superi... Dacă dumneata ai fi dorit să urmezi o facultate, sînt convins că bunicul

Bobo nu s-ar fi opus. Ar fi vîndut circiuma din colţ sau brutăria şi ar fi făcut rost de bani. Ai vrut să pleci cu adevărat la Bucureşti ? Ai fugit d-acasă ?“ şi Iustin se apropie de ea căutîndu-i ochii.

ii

„Aveai totul ! Providenţa îţi dăduse talentul... Nu-i uşor să faci cu tine un legămînt pe viaţă, fără să-ţi dea cineva o asigurare că vei reuşi... Arta e cea mai cumplită aventură din care foarte puţini ies învingători ! Dumneata ai plecat la Bucureşti să te măriţi, acesta era gîndul care te preocupa ! Ţi-ai înşelat propriul har, cel mai de preţ ! Erai aleasă între aleşi ! Ştii de ce ?“

„Spune !“ şi bătrîna îşi îndreaptă umerii, îşi cambrează spatele şi îşi aşază cu un gest nervos gulerul rochiei.

„Ai fost întotdeauna la mijloc, continuă el cu glas încet.,' Ai rămas acolo unde balansul era perfect, la întretăierea liniilor de forţă de unde nu puteai să cazi, dar nici să te înalţi. Ai stat între Catinca şi Elvira. Tata, Ana şi George au avut poziţii separate. Ai fost toată viaţa dominată de Catinca, ea ţi-a spus ce să faci, încotro s-o apuci, cu cine să te măriţi. Ţi-a cumpărat şi casă, pentru a fi cît mai aproape de ea. Elvira s-a supus acestei tiranii pînă la un punct, apoi a început să se războiască, întîi cu Catinca, apoi cu dumneata. Nu numai pentru avere şi bani... adevărata cauză a fost dorinţa ei de a se elibera. Dumneata n-ai avut nici o dată curajul să te revolţi. N-ai avut puterea să-i spui sincer ce gîn- deşti. Te-ai minţit singură !“

„Nu-i adevărat! ripostează ea cu putere. Erau alte împrejurări, mai ales în artă ! O artistă era considerată o tîrfă...“

„Nu te scuza dînd vina pe împrejurări, mătuşă

Maria ! N-ai vrut să te loveşti de o uşă ce s-ar fi deschis numai dacă ai fi izbit de zece ori, fără să ştii ce este dincolo, ce te aşteaptă în odaia învecinată. Te-ai căsătorit cu Albert, acel munte de egoism şi ai uitat de pictură ! Regretai că natura îţi dăruise talentul, te pusese într-o situaţie dificilă, ca şi cum ţi-ar fi oferit ceva de care nu aveai nevoie, îţi provoca bătaie de cap...“

„N-ai dreptate ! Ce ştii tu despre viaţa mea ?“ şi bătrîna încearcă să se stăpînească mototolind în pumn batista albă.

„Te rog să nu te superi, dar toată viaţa... ai luat de la alţii !“

„De la cine ? !“ şi roteşte capul spre el cu un gest iute, nervos.

„De la Catinca, Albert şi de la tata... cînd era arestat, apoi banii promişi la înmormîntarea lui. Bani sfinţi, mătuşă Maria ! Dar vom ajunge şi acolo... Mai tîrziu...

„Nu ! Prefer să...“

„Te rog să mă «asculţi... fără să te enervezi. N-ai fost orgolioasă sau puternică asemeni Catincăi, nici răzbunătoare şi îndîrjită ca Elvira... Ai fost abilă, este arma dumitale !“

„Iustin ! Nu crezi că ar fi cazul ? ! In casa mea ! La vîrsta mea ! Nu admit să-mi vorbeşti în acest fel !“ se bîlbîie ea indignată, congestionată la faţă.

Bătrîna încearcă să se ridice de pe canapea. Iustin se apleacă spre ea şi o prinde de mînă. Rămîne împietrită privindu-l atent.

„Mătuşă Maria ! spune el cu glas şoptit. Te rog să stai lîngă mine şi să mă asculţi ! Iartă-mă pentru ce-am zis înainte. Voi fi mai atent... Dar nu pleca tocmai acum... Stai lîngă mine şi ascultă-mă pînă la capăt..."

îşi retrage încet palma de pe braţul ei, ca o mîngîiere, o promisiune de înţelegere ; bătrîna întoarce privirea într-o parte, continuînd să frămînte batista în pumn. Rămîn aşa, clipe în şir, într-o linişte desăvîrşită, grea.

„Spuneam... mai înainte — începe el să vorbească cu glas încet, potolit —, că dumneata n-ai reuşit să scapi de cei doi tirani : Catinca şi Albert. Nu te-ai refugiat într-o viaţă mondenă, n-ai avut amanţi...“

„Hm !“ şi bătrîna rîde scurt, nervos, subţire, nefiresc de subţire, aproape isteric, apoi încercă să-şi stăpînească tensiunea zîmbind crispat.

„...n-ai plecat în călătorii prin Europa, n-ai găsit în lux o satisfacţie, n-ai ţipat aşa cum făcea Catinca, nu te-ai luptat ca Elvira, n-ai rupt relaţiile, aşa cum a pro-
cedat George şi nu te-ai izolat ca tata sau Ana. Aş putea spune că ai fost cea mai echilibrată dintre toţi. Nici cel puţin n-ai fumat, n-ai băut, sau mai ştiu eu ce...

„Auzi vorbă ! Ha-ha !“ şi bătrîna rîde din nou, de data aceasta cu plăcere.

„Ai fugit în altă parte... acesta e secretul dumitale prin care ţi-ai salvat viaţa şi te-ai deosebit de toţi ceilalţi ! Ştii unde ?“

„Hm ? ! Aş vrea să aud !“

„Evadai în artă, în rolul unei pictoriţe care eşuase datorită împrejurărilor nefaste... Era mai puţin obişnuit pe vremea cînd toţi erau preocupaţi de viaţa' măruntă, burgheză, picantă, sau înfrigurată de pregătirile de război. Dumneata ai un aer rafinat, neîntîlnit la cei din clanul Arghirilor... distins, plin de farmec, uneori chiar fascinant..."

„Iustin !“

„Dă-mi voie ! Vorbeşti şi te mişti altfel, eşti

preocupată de poziţia obiectelor care îşi cîştigă propria lor viaţă... Ai un ochi de estet care ştie să pună în valoare un vas cu flori, care e obişnuit cu ceea ce se numeşte culoare, lumină... Şi în felul acesta te salvezi ! Te rog să mă înţelegi, îţi vorbesc ca unui prieten. M-am gîndit la dumneata, gîndindumă la mine. Am vorbit despre dumneata, vorbind despre mine ! Nu vreau să greşesc... cum ai greşit dumneata, o greşeală de-o viaţă..."

„Iustin ! Te rog... Te rog să încetezi !“

„Mătuşă Maria ! Toate astea sînt valabile pentru mine... este mai mult o destăinuire a propriilor mele frămîntări... nu vreau să mă las tiranizat ! Nici eu nu ştiu ce cale să apuc ! Mă înţelegi ? ! N-am vrut să te jignesc, *nici cel puţin să te judec,* ci numai să te înţeleg... Şi în viaţa mea există cineva care ar dori să renunţ la mine şi să găsesc o evadare, oricare, chiar şi în propria mea anulare... Cu o singură deosebire, mă iubeşte cu adevărat şi de aceea e mai greu să iau o hotărîre, pe cînd dumneata... de la Catinca, de la Albert...“

„N-ai dreptate ! Pe Albert l-am iubit, l-am îngrijit tot timpul cît a fost bolnav, li pregăteam doctoriile, hainele curate, trusa de voiaj, apoi pleca la Iaşi şi îl aşteptam zile întregi. Nu-i adevărat ! N-am profitat de pe urma lor ! Ei au profitat de mine !“ şi bătrîna e cuprinsă de un plîns nervos, fără lacrimi, o adevărată criză ; îşi înfundă faţa în batista albă şi dantela tremură pe ridurile ei adînci.

Iustin se uită la umerii osoşi ce i se profilează prin rochie, zguduiţi de plîns ; o şuviţă de păr îi alunecase pe frunte, descoperindu-i mai multe fire albe la rădăcină. îi măsoară fiecare cută a pielii de

pe gît, venele proeminente de pe mînă, degetele descărnate, pătate de semnele bătrîneţii. Pentru o singură clipă regretă.

„Mătuşă Maria ! începe el să vorbească încet, blînd. Te rog să te liniştesti şi să mă asculţi mai departe... Cum s-ar putea numi faptul că iei un lucru care nu-ţi aparţine, sau că nu dai ce ai promis ?“

„Ar fi mai bine...“ şi bătrîna ridică ochii spre el, cerîndu-i parcă să se oprească.

„Nu, mătuşă Maria ! îmi pare rău, dar nu putem amina ! A venit ziua în care trebuie să-ţi spun tot ce gîndesc...“

„Dar înţelege că... Te rog !... Te rog să încetezi, sau să discutăm despre altceva.“

„Să nu-mi ceri acest lucru ! Tata a suferit din cauza dumitale, a ajuns pînă acolo încît te-a reclamat... cu cel mai mare risc, acela de a lovi în noi, copiii lui. îţi dai seama unde ajunsese ? ! Unde l-aţi împins voi ! îţi dai seama cît era de disperat dacă a trecut şi peste noi ? ! Ai refuzat să stai de vorbă cu el, n-ai vrut să recunoşti că banii lăsaţi de Catinca fuseseră luaţi de unchiul Trifon şi de dumneata. Atunci însă tata... era nevoit să vîndă dn brici din casă, iar Leana să cumpere ghiozdanul meu de şcoală şi miţoasa în care dormisem de cînd eram mic. Nu avea pensie, se întorsese din puşcărie... Nu pot să te iert ! Trebuie să-ţi vorbesc despre el şi despre ziua în care am lăsat pe scaunul din vestibul cei şaizeci de lei şi ţi-am închis uşa pentru ultima dată ! Nu vreau să crezi că e vorba de o răzbunare, ci de o obligaţie, de un legămînt făcut fără cuvînt în faţa tatălui meu. Trebuie să plăteşti şi dumneata... fiecare la rîndul lui. Cum spuneam înainte : *«Puterea de a lega şi dezlega păcatele oamenilor...»* Dar şi din dorinţa... cum să-ţi explic... de a mă

elibera de aceste gînduri, de a le scoate din mine şi a trăi amintirea zilelor cînd veneam duminica la dumneata şi îmi dădeai să mănînc şi îmi puneai în farfurie o bucată mai mare de carne şi te uitai în ochii mei şi eu simţeam că vrei să rămînă secretul nostru, aşa, un secret oarecare, de care unchiul Albert să nu ştie... Ţi-am povestit toate astea deoarece vreau să te mai văd şi altădată... eşti mătuşa mea, sau pentru simplul motiv că în clipa în care voi intra în casa dumitale va însemna că vin şi la tata, îl voi întîlni şi pe el, adică pe amîndoi, împăcaţi, ca fraţi buni ce eraţi..."

Se opreşte, respiră adînc, îşi deschide primul nasture de la cămaşă şi se sprijină de speteaza moale a canapelei. Pe faţa lui au apărut primele semne de oboseală. Maria îşi lăsă braţele moi pe lîngă trup, derutată şi descumpănită, încercă să se reculeagă.

„Ne-am luat cu vorba... Pictură, coloană de fum şi poate dumneata ai fi vrut să-mi spui de ce m-ai chemat", şi se apropie cu o mişcare domoală, de animal blînd, conştient însă de puterea sa, căutîndu-şi o poziţie comodă, pregătit s-o asculte.

„Sigur... Am vorbit despre tablouri... ne-am luat cu vorba. Poate n-a fost altceva decît conversaţia de început", şi bătrîna îşi apleacă puţin capul, apoi îl ridică iute şi îl priveşte în ochi, direct, fără nici o urmă de nesiguranţă şi teamă, regăsindu-şi parcă încrederea. Uite, Iustine, de ce te-am chemat ! îşi îndreaptă spatele şi întinde mîna spre genunchi, poziţie care îi dă o linie plină de demnitate şi eleganţă. După moartea Catincăi, noi, fraţii... nu ne-am prea înţeles."

„...reclamaţii, denunţuri, ca nişte buni fraţi ce

eraţi. Iartă-mă că te-am întrerupt ! Uite ! Nu pot să mă stă- pînesc !“ şi încearcă să zîmbească.

„De curînd... Elvira m-a dat în judecată pe motiv că... Pretinde că lucrurile care au rămas de la Ana nu s-au împărţit drept, aş fi luat mai mult decît ea. In sfîrşit... Nişte bijuterii, o haină de blană..."

„Adică un vizon ?“

„Da."

„Şi eu ? ! Eu ce-aş putea face ? !“ întrebă Iustin cu glas încet, curios să afle ce «rol» ar trebui să joace în rezolvarea conflictului dintre cele două surori.

„Tocmai asta voiam să-ţi spun. Ai putea să mă ajuţi..."

^Cum ? !“

„Tu ai fost la Ţintea cu cîteva zile înainte de a muri Ana."

„Da... E adevărat ! Am fost acolo. Voiam să văd casa în care mă duceam cînd eram copil... Dar... Nu înţeleg prea bine ce legătură are asta cu procesul Elvirei ?“

„Ai sosit acolo la puţin timp după ce plecase Elvira şi Frizeriţa... După ce luaseră tot... argintăria, rufăria de olandă, bijuteriile, şi ce era mai de valoare în casă..."

„Acum am înţeles ! Martor ! Vrei să fiu martor ! se trage puţin în spate şi se sprijină de rezemătoarea canapelei. Nu mă aşteptam... Nu mă aşteptam să vină atît de repede ziua în care să-mi propui... Ha-ha ! Martor între voi două !“

„De ce rîzi ?“

„Pentru că un martor trebuie să spună adevărul ! Tot ce a văzut ! Nu-i aşa ? Eram sigur că într-o zi îţi voi povesti ce s-a petrecut în casa bătrînească de la Ţintea ! Teribilă ocazie !“

îşi trece mîna peste faţă, e cuprins de o bucurie greu de învins ; rîde în el, frînt, cu umerii aplecaţi, fără să scoată nici un sunet.

«...e ceva mai puternic decît mine şi decît noi toţi ! Ca şi cum un necunoscut ar amesteca toate astea într-o căciulă şi ar ieşi de acolo aşa cum ar trebui să fie. Cine dracu' le potriveşte aşa de bine pe toate ? Partea de neştiut din viaţă mă împinge şi pe mine de la spate... Iat-o ! A apărut ! Nu-mi vine să cred !^

„Pari mulţumit !“ zice bătrîna printre dinţi, cu un început de enervare în glas.

„Nu mulţumit. Consternat ! «Hai-hai ! Scoate din tine ' îndur-o şi p-asta ! Scapă şi de ea !>►“ îi spune Iustin, apoi se ridică- de pe canapea, face cîţiva paşi prin cameră, se răsuceşte şi se aşază din nou pe canapea.

Bătrîna se uită la el nedumerită ; în cei cîţiva paşi parcă şi-a recăpătat stăpînirea de sine, e din nou calm.

„Am stat nemişcat pînă cînd autobuzul a plecat, apoi m-am uitat în jur. Brutăţia, circiuma, depozitul de lemne, locul viran pentru dejugat, toate dispăruseră. în «Răspîn- tie» erau case construite de curînd. Doar într-un singur loc, adică în spatele meu, ştiam, mai bine zis simţeam că e casa bătrânească... M-am răsucit şi am zărit-o printre frunzele copacilor. Mi s-a părut mai mică. M-am îndreptat spre poartă. Am văzut banca de la drum pe care stătea Tănase. Nu departe de acolo, fusese cîndva «Prispa cîrciu- mii» locul unde sătenii beau cîte o ţuică şi priveau trecătorii, locul unde îl întîlneam pe Mafteiuţă. Ne făcea scamatorii cu

gogoloaie de pîine care dispăreau ca prin farmec de sub căciulă... N-am vrut să intru singur în curte, mai bine zis mi-am amintit că uşile casei sînt încuiate şi cheile se aflau la Voica. Am urcat dealul. Am bătut în poartă. Cînd m-a văzut, a venit repede la gard. Se uita la mine curioasă şi se mira ce mult am crescut. M-a întrebat cum se simte Ana şi cît timp va mai sta în spital. A urcat scara prispei, a luat legătura cu chei, a pus un lanţ pe poartă şi ne-am îndreptat spre casa bătrînească. Pe drum am vrut să mai schimb cîteva cuvinte, toată veselia ei de la început dispăruse ca prin minune. Am tăcut... Mai tîrziu am înţeles care era cauza nemulţumirii. Am intrat în curte. Am călcat pe pietrele care duceau în spatele casei, la acareturi... pe acolo treceau trăsurile şi căruţele, pe acolo a trecut şi maşina lui Scriban cînd a venit în vizită la voi. Am traversat grădina cu flori din faţa casei şi am pus piciorul pe iarba... iarba înaltă şi deasă de sub viţa de viq... iarba prin care îl plimbam pe bunicul Bobo... L-am simţit pe Alex lîngă mine, împingeam amîndoi căruţul în care era Bobo, mătuşa Ana ne supraveghea din cerdac şi striga la noi să nu-l răstumăm... Voica rămăsese în urmă, îşi făcea de lucru prin grădina cu flori. Iarba crescuse mult, nu fusese cosită de cînd plecase Ana la spital. Via însă avea rod bun. M-am apropiat de cerdac, scara de lemn înnegrit de timp şi ploi, crăpată, şubrezită, stătea gata să se dărîme. Am urcat încet treptele care au răsunat prietenos. Pe prispă l-am revăzut pe Alex care se juca cu Ţiganu, cîinele acela mare şi negru, şi l-am auzit spunîndu-mi : «Hai să mergem la Bobo, e bolnav şi ne aşteaptă». Şi eu i-am răspuns : «Hai !», dar am intrat în dulapul cu jucării şi m-am ghemuit ca o carte şi am privit prispa, cuiburile rîndunelelor şi muşcatele înflorite.

Am stat în loc minute în şir... Am vrut să intru în casă, Voica a apărut în spatele meu, a scos legătura cu chei, dar amîna, parcă voia să mă îndrepte în altă parte, spre curte sau spre magazii... Mi-a deschis totuşi uşa. Imediat s-a retras şi s-a dus în grădina cu flori, să plivească buruienile. Pe culoar era întuneric, mi-am spus : «în dreapta e camera lui Bobo, apoi odaia mătuşei Ana, dincolo e salonul unde Scriban era servit de fiecare dată cu dulceţuri şi cafele... într-o zi Ana a deschis uşa şi a văzut umărul Catincăi rezemat de umărul lui Scriban... Urmează camera în care dormeam noi, apoi bucătăria...» Am simţit un miros puternic de ţuică, nu mai aveam curajul să înaintez. Aş fi vrut s-o chem pe Voica, s-o întreb... Nu ştiam ce ? Cred că am strigat-o cu glas încet, temîndu-mă să ridic vocea. Nu mi-a răspuns. Am pus mîna pe clanţă şi am intrat...“

„Iustine, poate ar fi bine... în sfîrşit, aş vrea să...“ „Am intrat în camera lui Bobo şi am aprins lumina. Dulapurile aveau uşile larg deschise. Scrinul şi noptierele erau cu sertarele golite. Pe jos, cîteva feţe de pernă, sculuri de lînă, ciorapi, pălării vechi cu voaletă, în sfîrşit, tot felul de lucruri aruncate de cel care luase în grabă tot ce era mai de preţ. Pînă şi aşternuturile de pe pat erau smulse, se vedea salteaua cu pînza în dungi, urîtă, respingătoare. în vitrina în care Bobo ţinea decoraţiile şi sabia, nu mai era nimic, doar cîteva cutii cu pluş roşu, în care fuseseră tacîmurile de argint... O lampă cu picior răsturnată într-un colţ, o statuetă de porţelan spartă, pe covor cioburi... Am ieşit buimăcit. Trăiam un coşmar. Am traversat culoarul şi am intrat în salon. Cînd am deschis uşa m-a lovit mirosul de ţuică... un butoiaş mic pe masă, lîngă el multe

mucuri de ţigări, farfurii murdare, pahare răsturnate, şervete de olandă aruncate pe jos, scaunele răsucite, covoarele trase de sub mobilă. Am ieşit cu spatele... un blestem se abătuse asupra casei. Am intrat în cealaltă odaie... peste tot scrisori, plicuri, cărţi poştale ilustrate, fotografii, bonuri de redevenţă, hîrtii de la bursă, asigurări pentru sonde, adeverinţe, citaţii, acte ce aparţinuseră bunicului şi unchiului Scriban. M-am aplecat şi am luat o hîrtie, era o scrisoare a lui Scriban către Catinca. Pe un scaun am văzut o carte poştală trimisă de tata de pe front... Am mai luat cîteva plicuri, apoi am ieşit în curtea din spate. Era soare, lumina puternică m-a orbit. Voica stătea pe o bancă, rezemată de zidul alb al casei, nemişcată, cu mîinile strînse în poală, cu basmaua trasă puţin pe frunte, nu i se zăreau ochii; obrajii împietriţi mă făceau să cred că doarme. M-am apropiat de ea, voiam să aflu cine devastase casa ? A ridicat ochii fără să spună nici un cuvînt. Atunci am simţit toată suferinţa ei, toată iubirea pentru casa în care trăise bunicul Bobo şi mătuşa Ana. N-am putut s-o întreb nimic. M-am aşezat pe bancă, după un timp am auzit-o vorbind încet, aproape şoptit, fiindu-i parcă teamă să nu ne audă cineva : «A fost aici doamna Elvira şi altă doamnă... au băut rachiul din butoiaş şi au luat tot ce s-a putut lua... le-au încărcat într-o maşină şi au plecat»“

„Iustin... mi-e greu să aud că sora mea... tocmai în casa în care am copilărit...“ şi bătrîna Maria se opreşte.

Tace cîteva clipe, fără s-o privească, parcă îi dă răgaz, apoi continuă cu glas încet, egal.

„S-a ridicat de pe bancă. Am trecut pe lîngă odaia în care dormea Tănase, pe sub dudul din curtea pentru păsări, am înconjurat casa şi ne-am

oprit sub nuc. A întins mîna spre rădăcina copacului. Nu înţelegeam ce vrea să-mi arate... era o groapă săpată de curînd, nu prea adîncă... parcă cineva ar fi rîcîit cu mîinile. I-am căutat ochii. Am auzit-o vorbindu-mi în şoaptă :

„Dimineaţa, cînd am venit aici, m-au întrebat că dacă ştiu unde a ascuns domnişoara Ana cutia cu bani de aur... băuseră rachiu toată noaptea. Eu le-am spus că nu ştiu, apoi au răscolit iar prin casa de bani a domnului Colonel şi dacă au văzut că nu găsesc nimic, au ieşit pe prispă cu gîndul să se ducă în curte, dar eu tot nu mă dumiream ce vor să facă şi erau doar aşa... cum să-ţi spun, domnişorule Iustin, că dumneata eşti băiat tînăr, adică erau doar cu nişte cămeşi străvezii pe ele şi nimic pi didisupt... Şi le-am văzut cum coboară scara prispii, amîndouă, cu părul despletit şi cu carnea încinsă de atîta băutură... Eu mă temeam să nu care cumva să se trezească vecinii şi să dea piste ele, aşa cum le făcuse Dumnezeu... le văd că încep să scurme pămîntul la rădăcina nucului ăsta, cum că aici ar fi ascuns domnişoara cutia cu aur... Eu mă ţineam deoparte şi tăceam... Dacă au văzut că nu găsesc nimic, au vrut să se întoarnă în caisă, dar, nu ştiu cum piaza rea a făcut, au căzut în iarbă. Eu crez că ele dinadins... adică aşa, niznai... Iarba era acoperită cu rouă şi se vede treaba că le plăcea, aşa cum erau înfierbîntate... se tăvăleau amîndouă prin iarbă şi pe faţă şi pe spate şi rîdeau şi săreau una peste alta şi-şi treceau mîinile peste tot, nu mai aveau nimic pe ele, cămeşile străvezii se făcuseră sul la gît, aşa că... şi le rugam să nu mai ţipe, se trezesc vecinii şi atît ne-ar trebui să se afle în sat şi le spuneam : «Acu’ vine cineva la uluci şi se uită în curte». Dar ele nu mă auzeau, vorbeam ca la surzi, se pupau şi se

mîngîiau cu neruşinare peste tot, pe gură, pe pulpe şi pe ceafă şi dacă am văzut aşa, am plecat şi le-am lăsat în plata Domnului şi mi-am zis că dacă ar fi trăit domnul Colonel nu s-ar fi întîmplat una ca asta, sau dacă era domnişoara Ana... Cînd am ajuns la poartă, m-am oprit şi m-am uitat în urmă. Erau tot acolo, în iarbă, se vede treaba că uitaseră de aurul ascuns lîngă nuc şi rîdeau şi strigau fericite..."

„încetează !" urlă disperată bătrîna, apoi se ghemuieşte în colţul canapelei, îşi strînge capul în palme şi îşi lasă bărbia în jos.

„După aceea — continuă Iustin, ca şi cum n-ar fi auzit-o — ne-am întors în curtea din spatele casei şi ne-am aşezat pe bancă la soare. Am stat acolo un timp, încercam să-mi revin, apoi m-am dus în camera în care locuise Tănase. Era goală, aşa cum îi fusese şi viaţa, îl vedeam mergînd cocoşat cum era ; ne lua cu el la izvorul din deal, aducea de fiecare dată două găleţi cu apă proaspătă, ne povestea gîngav tot felul de trăzneli şi răzbunări pentru «pătimirea ce-o suferea de la cei de la circiuma din colţ». Am intrat în magazie. Acolo mă jucam ore întregi cu Alex. Am găsit trăsura şi sania cu pluş roşu, sania bunicului Bobo... ne suiam pe ea şi mînam cai nevăzuţi, cu Clopoţei la gît, ce goneau prin zăpadă, loviţi cu o nuia de alun pe care o ţineam în mînă... Totul era acoperit cu un strat gros de praf. M-am ferit de pînza păianjenilor, am ocolit cîteva butoaie, am trecut pe lîngă un plug, bîme de lemn, rogojini, o blană de oaie mîncată de molii şi am ieşit afară la lumină. Voica stătea pe bancă, avea basmaua trasă pe ochi, se ferea de razele soarelui ; rămăsese acolo înlemnită, cu mîinile strînse ca într-o rugă, nu ştiam dacă respiră, dacă mai e în viaţă. în clipa

aceea... în clipa aceea... Cum să-ţi spun, mătuşă Maria ?! Aş fi vrut să dau foc casei, magaziei, să distrug totul cu mîna mea, ca şi cum eu aş fi venit pentru această treabă şi acum trebuia s-o duc pînă la capăt„. Mă uitam la Voica, trăise în casa bătrînească a bunicului, 'de la începuturile ei, atunci cînd Colonelul Arghir era încă tînăr şi pînă azi, cînd nu mai rămăsese nimic, doar nişte ziduri goale, pîngărite de unul dintre noi. Ea, bătrîna Voica, fusese martoră la toate iubirile şi păcatele familiei, iar acum — stătea rezemată de zidul alb al casei, îmbrăcată în negru, neagră fiindu-i basmaua ce-i acoperea fruntea, negru fiindu-i şi sufletul — parcă era destinul însuşi, destinul casei pe care o plîngea, în tăcere, ferindu-şi ochii... mă aşteptase pe mine, ultimul din familia Arghir, să împing în prăpastie casa, să desă- vîrşesc ce începuse altcineva. Voica era martora căderii noastre care începuse nu datorită unui străin, nici evenimentelor, cum spuneai dumneata, ci nouă, celor care am alergat prin iarba din curte şi ne-am bucurat de tot ce rodise acel pămînt care ne refuza. După un timp, nu ştiu cît trecuse, stînd cu capul rezemat de zidul văruit, nemişcat, am auzit pe uliţă un ţigan strigînd fiare vechi. M-am apropiat de gard. Avea o căruţă mică, mai bine zis o cotigă pe roate de metal, trasă de un cal care abia se mai ţinea pe picioare. Ţiganul era mărunt şi slab, cu cîteva fire de păr în barbă, cu o pălărie găurită pe cap, iar în picioare... spre surprinderea mea, avea o pereche de pantofi de lac, strălucitori — parcă n-ar fi mers pînă atunci prin praf —, aproape noi, poate luaţi de la cineva ce-i folosise la o nuntă sau la un botez. I-am făcut semn, voiam să-l văd mai de aproape, el însă a înţeles... L-am •

auzit deschizînd poarta, roţile căruţei au sunat pe drumul ce ducea în spatele casei, acolo unde ne aflam. Stăteam mai departe rezemat de gard. Voica şi-a ridicat privirea.

„Ce vindeţi, conaşule ?“ s-a oprit în faţa mea, ţinea căluţul de frîu, şi-a scos umil pălăria.

„Nimic“, i-am răspuns eu şi m-am uitat la el cît era de slab ; ochii negri îi străluceau în cap, avea o privire drăcească, rînjea fără motiv, slugarnic şi îşi lustruia mereu pantofii de lac, trecînd iute pălăria peste ei.

„Cum nimic ? ! Doar mi-aţi făcut semn..."

„Să intri ?“

„Nu... dar am zis şi eu că poate... Poate aveţi ceva de vînzare ?“

Ţiganul se uita la mine nedumerit, se tot ferea de o muscă ce Voia să i se aşeze pe cap ; a luat pălăria şi a început să lovească musca rîzînd mereu, se apleca într-o parte şi alta, se rotea în loc, îşi lustruia pantofii, se mişca precum un saltimbanc ; lipsea doar să facă o tumbă în faţa mea, numai să mă înduplece să-i vînd ceva. Cînd a înţeles că «dansul» lui nu ne amuză, nici pe mine, nici pe Voica — stătea pe bancă, nemişcată şi cu mîinile strînse în poală — şi-a pus pălăria pe cap şi s-a pregătit să plece. A zărit uşa deschisă a magaziei şi a intrat mer- gînd cu spatele, zîmbind mereu şi făcînd plecăciuni cu pălăria în mînă. îl auzeam cotrobăind prin uneltele de fier, apoi a ieşit uitîndu-se mereu în urma lui, mulţumit la gîndul că poate va reuşi să cumpere ceva. Lumina puternică de afară l-a făcut să se strîmbe, şi-a dus pălăria la ochi, parcă l-ar fi lovit cineva în faţă, era un alt prilej de a face pe măscăriciul ; sărea într-o parte şi alta căutînd puţină umbră, ţinea pălăria în dreptul obrajilor, ca şi

cum ar fi avut o mască, pantofii de lac răsunau puternic pe pietrele mari din curte ; era ca un joc diavolesc, invoca forţe ascunse. Călcîile sunau, făptura lui schi- loadă se învîrtea în jurul meu, iar mîinile Voicăi se rugau pentru noi. Am simţit din nou nevoia... să isprăvesc, să dau foc magaziei, casei, să ardă în flăcări totul. Eram cuprins de furie îndreptată nu împotriva cuiva, ci împotriva mea şi a timpului care m-a adus acolo în acea zi, să fac un ultim gest pentru prăbuşirea Casei, Familiei Arghir...“

„Conaşule ! De ce nu vrei să vinzi ceva d-acolo ? ! l-am auzit eu pe ţigan. Plătesc cu bani peşin... bani cinstiţi !“

„Şi ce-ai vrea tu să cumperi ?“ l-am întrebat, vrînd parcă să glumesc.

„Sania“ a răspuns el clar.

Am împietrit. Sania îmi era cea mai dragă, în ea mă jucasem cu Alex, mîngîiasem de nenumărate ori canapelele cu pluş roşu, în jurul ei inventasem fel de fel de jocuri.

„Ştii ce reprezintă sania pentru mine ? !“

A ridicat din umeri şi s-a uitat cu ochi mari, temători, zîmbind mereu, arătîndu-şi dinţii negri şi tociţi, cu gingiile roşii, parcă acoperite cu sînge.

„Cînd bunicul meu s-a întors într-o iarnă de la Cîm- peni şi a trecut prin Pădurea Alba, l-au aşteptat acolo nişte tîlhari care au vrut să-l împuşte, să răzbune moartea unuia dintre fraţii lor, deoarece bunicul, la rîndul lui, a ucis pe unul dintre ei care a sărit într-o noapte gardul şi a tras cu arma asupra lui... Atunci însă, bunicul a condus caii în aşa fel încît nu i-a lăsat să se apropie de el. Şi cînd a ajuns în sat... Mă înţelegi ? Cînd a intrat în sat, a oprit sania şi caii, de atîta goană, au căzut acolo şi au

murit. Uite ! în locul acela din răspîntie, de la circiumă..."

„Care circiumă ? !“

„O circiumă pe care n-ai cum s-o ştii şi nici să ţi-o imaginezi. Şi pentru tot ce a făcut bunicul în ziua aceea şi înainte... a fost numit Colonelul Arghir. Ai înţeles ceva ?“

„Ei, conaşule... Hi-hi ! Am auzit şi eu de Colonelul Arghir, sînt de p-aici, dar eu crez că vrei să-ţi rîzi de mine şi nu-mi spui dacă vinzi sania. Hîîî !“ şi se gudura în faţa mea, mişcîndu-se tot timpul, parcă ar fi dansat pe nişte pietre încinse, ţinînd în mînă pălăria cu care îşi păstra echilibrul, lustruindu-şi din cînd în cînd pantofii de lac, lovind cu tocurile în bolovanii de rîu cu care era pietruit drumul.

„Vrei să cumperi cel mai de preţ lucru de aici ? !“ „Nu, conaşule ! Ha-ha ! Dar dacă m-ai întrebat, am răspuns ! Adică... Hii ! Hîî ! Conaşule ! Fii bun cu mine... Fă-ţi pomană !“

„Vrei s-o păstrezi, sau s-o • vinzi la fiare vechi ?“

„La fiare vechi, că sînt sărac şi am acasă patru copii şi... Hîîî ! Cald mai e azi ! Uffff ! Ce căldură !“

„Bine ! Ţi-o dau ! Dar s-o iei repede ! Cît mai repede ! Auzi ? !“

„Am auzit, conaşule ! Boierule ! Nu mai ţipa aşa ! într-o clipită am tras-o din magazie... Hi-hi ! Cît ai zice doi, sau baraboi, am plecat cu ea şi las locul liber... Ha-ha ! Hîîî ! Că tare eşti bun, conaşule ! Să-ţi dea Dumnezeu noroc !“

A dispărut alergînd spre magazie. Voica s-a ridicat de pe bancă şi a venit lîngă mine. Nu mă întreba nimic, ţinea o mînă la obraz, avea fruntea acoperită cu basmaua neagră, îmi părea bine că nu-i văd ochii. Trăiam din nou... nu puteam să opresc,

trebuia să duc totul pînă la capăt... După puţin timp, ţiganul a ieşit pe uşa larg deschisă a magaziei, trăgea sania după el. Era acoperită cu praf şi fire de păianjen, era la fel de frumoasă şi pluşul roşu, rupt pe la colţuri, în lumina puternică de amiază... Era tristă şi strălucitoare, tăcută şi măreaţă... Ţiganul a agăţat sania de căruţa lui şi a lovit calul cu atîta putere, încît oasele i-au răsunat sec, parcă ar fi dat în mine. A început să tîrîie sania pe pietrele albe din curte. Scrîşnea şi urla. Am închis ochii şi hîrşîitul de fier frecat de piatră mă izbea în cap, în tîmple... în ceafă ! Strigau toţi, strigau să le opresc plecarea, să le rămînă un răgaz, să nu fie luaţi... Auzeam glasul bunicului, al lui Tănase, al tatălui meu, al mătuşei Ana. Morţi şi vii, ţipau şi eu nu-i puteam opri. După un timp n-am mai auzit nimic, scrîşnetul dispăruse. Sania plecase.

întreaga familie era în faţa mea. Asista la această despărţire, de cealaltă parte rămăsese Voica, ţăranca îmbrăcată în negru... ca o călugăriţă ce se rugase pînă atunci şi făcuse ca prăbuşirea noastră să fie o înălţare, o izbăvire..."

Se opreşte brusc; pe faţă nu i se mişcă nici un muşchi ; ochii imobili, privirea tulbure. Maria l-a ascultat cu capul sprijinit în mîini, ghemuită în celălalt colţ al canapelei ; degetele îi tremură uşor, respiraţia îi trădează tulburarea. Linişte rece, albă, străină. Bătrîna întoarce capul încet, chinuitor de încet, gestul fiindu-i parcă descompus în sute de deplasări greu de sesizat. 11 zăreşte mai întîi în colţul ochiului, apoi îl cuprinde cu întreaga privire.

„Ce-i cu tine ?! Nu te simţi bine ? !"

„Nimic... n-am nimic... Durerea asta din ceafă uneori mă ameţeşte. Totul e în regulă !" şi zîmbeşte, încearcă să alunge teama bătrînei.

„Ai ochii foarte roşii... parcă s-au spart nişte vase...“ „Nu... nimic...“ repetă el şi rîde cu mai multă putere, parcă şi-ar fi recîştigat forţele.

„Vrei să-ţi aduc ceva ? Un pahar de apă ? Sau...“

„Nu, mulţumesc ! Unde rămăsesem ?... Da. Seara am plecat. Mi-am luat rămas bun de la Voica. M-a rugat să-i spun domnişoarei Ana «urări de sănătate şi întoarcere grabnică acasă». în gară, cînd am vrut să-mi iau biletul de drum, am găsit şaizeci de lei în buzunarul de la haină. Am înţeles că erau banii primiţi de la ţigan pentru sania vîndută. Nu m-am atins de ei. Cînd am sosit în Bucureşti am venit direct la voi...“

„Nu ne-ai spus nimic despre ce făcuseră Elvira şi Frizeriţa ? ! Doar că au luat lucrurile mai de preţ, restul...“

„N-am putut... N-avea nici un rost. Nu voiam ca unchiul Albert să ştie că sora ta... V-am spus că am vîndut sania. Cînd aţi auzit... Albert s-a ridicat din fotoliu şi s-a dus în birou să-şi ia a doua ţigară de foi. Te-a chemat la el, ţi-a şoptit ceva. V-aţi întors în sufragerie, dumneata te-ai aşezat pe canapeaua aceasta, el, în fotoliul preferat de unde putea privi toată casa, acolo unde îşi făcea siesta şi savura cafeaua... Mi-a spus, prin fumul ţigării : «Altă dată să nu te mai duci la Ţintea ! N-ai ce căuta acolo. Toate treburile vor fi rezolvate între fraţi». Unul din fraţi era însă arestat, acela era tatăl meu ! Dumneata tăceai... erai neutră ca întotdeauna, scoteai castanele din foc cu mîna lui, pentru că...“

„Iustin ! Nu-i adevărat ! Eu nu puteam să-ţi interzic să te duci la casa bătrînească de la Ţintea. Dar Albert a zis să lăsăm totul aşa, pînă... Ana încă mai trăia...“

„Te rog să mă asculţi, după ce voi termina să-mi

spui tot ce vrei. în fond, «între fraţi» însemna... nici Albert n-ar fi trebuit să se amestece ! Dar el s-a înţeles cu dumneata, atunci cînd te-a chemat în birou. Pe Albert nu-l acuz, era rudă prin alianţă, voia cît mai mult din averea ce rămînea de la Ana... Dar dumneata erai mătuşa mea, erai rudă adevărată, prin noi curgea acelaşi sînge ! Dumneata însă tăceai... De aceea îţi spuneam la început că toată viaţa ai fost neutră, abilă, adică... Iartă-mă, abilitatea înseamnă laşitate, şiretenie...“

„Iustin !“

„Nu ! Te rog să nu te superi ! Nu vreau să te jignesc cu nimic... A fost modul dumitale de a rezista, de a învinge, îţi lipsea puterea de a lupta făţiş, deschis... Aşa ai procedat tot timpul : ai fugit din faţa unei dispute sincere, ai fugit din faţa destinului care te hărăzise pictoriţă, ai fugit de cei doi tirani : Catinca şi Albert. Nu ! Nu te acuz, vreau să te înţeleg... Şi eu, la rîndul meu... în sfîrşit, nu insist! I-am spus unchiului Albert că nu are dreptul să-mi interzică să intru în casa bunicilor mei, că eu îl reprezint pe tata, cît timp este arestat. La auzul acestor cuvinte ai tresărit, Albert a aruncat cu putere fumul de ţigară, gata să se înece, apoi mi-a spus cu glas răspicat : «Socotelile dintre fraţi vor fi lichidate între ei, iar ce i se va cuveni tatălui tău i se va păstra pînă ce va ieşi de acolo». E adevărat, mătuşă Maria ? Am minţit cu ceva ?“

„...aşa a spus, rosteşte cu voce stinsă bătrîna. Dar trebuie să recunoşti că...“

„Dă-mi voie ! Dumneata tăceai şi atunci ! Chiar dacă nu te-ar fi chemat în birou, să-ţi şoptească ce avea de gînd să facă, el tot aşa ar fi procedat, n-ai fi rezistat în faţa lui. Altceva regretam, altceva mă făcea să... nu te simţeam de partea mea, nu erai ca o

mătuşă cu nepotul ei... nimic din privirile dumitale nu-mi spunea... De aceea ziceam că fuga şi tăcerea sînt ticăloase, mai mult, aş putea spune... Iar eu, la rîndul meu, încerc să scap de tăcerile vinovate... în sfîrşit... M-am ridicat. Nu mai puteam rămîne la voi... Nu ştiu de ce, simţeam că-l trădez pe tata, pe Ana. V-am spus bună seara şi m-am îndreptat spre vestibul, dumneata ai tăcut din nou..."

„Dar Iustine, trebuie să înţelegi..."

„Dă-mi voie ! Să nu crezi că pentru mine este uşor să retrăiesc aceste amintiri, dar trebuie să ştii ce a fost atunci în .sufletul meu, să le scot din mine, să le uit, să mă eliberez, chiar dacă mă costă mai mult decît... Spuneam că... M-am îndreptat spre uşă, nu mi-ai spus să rămîn, nu mi-ai spus nici un cuvînt. E adevărat ?"

„Te rog ! Te rog, Iustine ! Să încetăm discuţia... mi se pare..."

„Cum poţi să crezi că după opt ani de cînd aştept această zi... pe care nu eu am ales-o, dumneata m-ai chemat... aş lăsa totul baltă ? !"

„Nu ! Refuz să te mai ascult !"

„Te rog ! Nu-mi pune voinţa la încercare ! Mai bine spune-mi de ce ai tăcut cînd ai văzut că vreau să plec ? îţi convenea să scapi de cineva care devenise incomod, care voia să vorbească în numele tatălui lui ? ! Vă interesa ceea ce se găsea la Ţintea, dar erau şi bijuteriile, aurul, banii, vizonul pe care acum Elvira ţi-l cere şi multe altele..."

„Nu credeam că vei pleca... că vei pleca definitiv 1 Nu ştii ce se petrecea atunci... De o parte Albert, cu toate încăpăţînările lui, de cealaltă parte Ana...

Mă duceam în fiecare zi la spital, stăteam acolo ore întregi, eram obosită, extenuată. Nu puteam să reacţionez imediat, la fiecare gest, al tău, sau al altuia..."

„Bine ! Nu insist. După ce am ieşit din bloc m-am dus într-un părculeţ în apropiere. M-am aşezat pe o bancă... M-am gîndit la voi, la tata, Ana, Elvira. Nu puteam să suport gîndul că m-aţi eliminat atît de uşor, că m-aţi pus la punct ca pe un mucos. Aveam douăzeci şi doi de ani, eram student şi credeam că sînt' îndreptăţit să... Nu era vorba numai de demnitatea şi mîndria mea jignită, dar simţeam că trebuie să mă port aşa cum s-ar fi purtat tata dacă ar fi fost acolo... N-am greşit, o dovedeşte faptul că după ce a ieşit din închisoare a rupt relaţiile cu voi. Ana, zăcea în spital, iar voi încă de atunci făceaţi socoteli cum să-i împărţiţi averea... Şi mai era ceva... ziua de la Ţintea. Sania scrîşnise pe pietrele drumului, îmi luasem rămas bun de la voi, de la o parte din viaţa mea legată de familie, de rudele mele... Mă scîrbisem ! Mi se făcuse greaţă !... Mă lepădăm de voi ! Şi mai era încă ceva, mai puternic decît tot ce ţi-am spus pînă acum, era un instinct care mă apăra, care mă determina să plec pentru mulţi ani... pînă azi, cînd dumneata m-ai chemat din nou..."

Respiră adînc, parcă ar fi avut nevoie de mai mult aer ; palid, cu buzele uscate, îşi duce mereu mîna la ceafă.

„Tu ai venit acum... Tu ai venit să mă chinui ? ! Să-mi răscoleşti amintirile ? ! spune ea gîfîind. Nu mai vreau ! Nu mai suport să fiu la dispoziţia cuiva ! Aşa am fost toată viaţa. Toţi m-au judecat! Mai întîi Catinca, apoi Albert !" şi bătrîna se crispează, parcă

întreg trupul îi e cuprins de un hohot de plîns fără lacrimi, apoi rămîne nemişcată, cu ochii larg deschişi.

Iustin o priveşte consternat; fără să vrea, Maria recunoscuse tocmai ceea ce îi spusese mai înainte.

Nu vorbesc un timp, apoi Iustin zice cu glas încet :

„...stînd pe banca din parc, am luat o hotărîre. M-am îndreptat spre casa voastră, am urcat scările, am apăsat pe sonerie şi am auzit paşii dumitale care se apropiau de uşă. Mi-ai deschis şi cînd m-ai văzut... E adevărat, ai zîmbit mulţumită că m-am întors, că am venit pocăit... poate ai crezut că îmi voi cere scuze. Ai plecat, avînd impresia că te voi urma. Am rămas singur în vestibul, am scos din buzunar cei şaizeci de lei primiţi pe sanie, i-am pus... nu pe masă, n-aş putea să-ţi spun de ce, i-am aşezat pe marginea unui scaun, apoi am închis uşa în urma mea pentru ultima oară. Şi iată., după atîţia ani, stăm din nou unul lîngă altul..."

„Dar cine ? Cine eşti tu ? ! Uite ! Cine eşti ? ! izbuc- • neşte bătrîna cu glas ridicat, bolborosind cuvinte de neînţeles ; nervii puşi la încercare în tot acest timp, abia acum cedaseră. Cine eşti tu să-mi spui mie toate astea ? ! continuă ea dezlănţuită. De ce crezi că ai acest drept ? ! De ce mă chinui în halul ăsta ?! De ce ? ! De ce ? !“ strigă sufocată, cu faţa congestionată, ochii dilataţi în orbite, buzele şi bărbia tremurînde.

„Am să-ţi răspund, mătuşă Maria, cine îmi dă acest drept. Anii în care am tăcut şi am înţeles..."

„Iustin ! îţi interzic să mă insulţi în casa mea ! De aceea ai venit aici ? ! De la început ai vrut să mă loveşti, să te răzbuni !“

„Nuuu ! Iartă-mă ! Ani de zile nu te-am supărat cu nimic, nici eu, nici tata... El însă, într-o zi, mi-a dat o scrisoare adresată dumitale şi unchiului Trifon. Apoi s-a dus în baie şi l-am găsit cu briciul în mînă şi a tresărit şi n-am să-ţi spun niciodată ce bănuiesc că i-a trecut atunci prin cap... Am acest drept pentru că am avut răbdare, am aşteptat... Ţi-am promis... Am acceptat tîrgul...“

„Care tîrg ? !“ strigă bătrîna, neputînd să-şi mai regăsească liniştea.

„Să fiu martor în procesul cu Elvira."

„Sigur ! Ţi-ar place să spui la tribunal tot ce ai văzut la Ţintea ! Ţi-ar place să ne faci de rîs familia şi numele ! Este de altfel scopul tău !“

„îmi pare rău că spui asta... Ştiu că nu e convingerea dumitale, eşti doar puţin nervoasă... Vreau să-ţi mai spun ceva. Tata era închis, dumneata şi unchiul Trifon luaţi din partea lui de bani. E adevărat ?“

„Albert era bolnav şi te rog să...“

„Avea cabinet particular, dar amîndoi profitaţi !“

„Eu am discutat cu Andrei cînd a ieşit, a primit şi el...“

„Atît de mult, încît la urmă v-a reclamat. Nu-i aşa ? A riscat chiar situaţia noastră. Dar ştii, mătuşă Maria, cînd a făcut-o ? Cînd aveam ce mînca, eu terminasem facultatea, iar Alex avea serviciu, pe el îl interesa atunci adevărul, dorea să vadă scrisoarea lăsată de Catinca, pe care voi aţi refuzat să i-o arătaţi. Şi încă ceva... Uite ! Un singur lucru te mai întreb. De ce ne-ai promis, cînd a murit tata, că ne vei da opt sute de lei ?“

„Am vrut să contribui cu ceva, dar Albert...“

„Iarăşi Albert ? ! strigă Iustin pentru prima dată,

dar, imediat încearcă să se stăpînească. Ştii unde i-am găsit ? La unchiul Trifon, în caseta tatii, caseta lui verde de metal pe care o dusese la Ţintea înainte de a fi arestat şi pe care Elvira o luase împreună cu celelalte lucruri. Vezi ce frumoasă cîrdăşie ? Dar pînă la urmă i-aţi uitat amîndoi acolo...“

„Nu ştiu ce s-a întîmplat... Nu-mi amintesc ! Acum mi-ar fi imposibil să-mi adun minţile... Imposibil !“

„Nu-i nimic... mătuşă Maria. Nu-i nimic...“

„Cum ? !“ întrebă surprinsă bătrîna, ca şi cum cel din faţa ei, pe care nu-l văzuse de atîţia ani, care venise să se răfuiască, la urmă, ar fi dorit să treacă cu vederea, da-da, chiar să uite, să ierte, dacă era ceva de iertat.

„Aşa cum ai auzit. E bine că am ajuns aici, în ziua aceasta... cînd ştim adevărul... aşa, cît am putut noi să-l aflăm, să-l cuprindem cu mintea şi cu sufletul. Eu totuşi../

Ce ?

„...n-am nimic împotriva dumitale, aş putea spune... în fond eşti şi rămîi mătuşa mea, cu tot ce ai bun şi rău, iar eu sînt nepotul dumitale, cu tot ce am bun şi rău... Aş putea spune... un sentiment... nu ştiu cum să-l numesc, chiar şi numai pentru că semeni atît de mult cu tata şi cu toţi din familie, cu toţi Arghirii..."

Bătrîna stă ghemuită în colţul canapelei, cu umerii strînşi, cu fruntea sprijinită în mînă, privirea îndreptată undeva, absentă, golită de orice sentiment, la capătul puterilor.

13

NU TE AŞTEPTAI SĂ MĂ VEZI ? ! NU-I aşa ? se opreşte în dreptul bibliotecii, se înalţă pe vîrfuri şi citeşte cu glas tare cîteva titluri. Ce dă cărţi ? ! Pti ! Le-ai citit pe toate ? !“

Nu-i răspunde. Stă în fotoliu şi îl priveşte. Scund, voinic, pantalonii cu fundul larg, lustruit ; azi nu şi-a îmbrăcat uniforma, vrea să pară o vizită

prietenească, acelaşi aer hîtru-şiret. Se întoarce spre el, zîmbeşte cu fălcile mari, cărnoase, ochii astupaţi de pometii proemi- nenţi : haina desfăcută, cămaşa puţin mototolită pe stomacul proeminent, cravata ţeapănă pe gîtul gros, uşor transpirat.

„Vrei să ştii de ce-am venit şi în special... să scapi cît mai repede de mine ? ! Nu-i aşa ? Ha-ha ! Ai dreptate... Te-am necăjit puţin, ton de fals regret. D-aia mi-am zis : «Ce-ar fi să mă duc pe la prietenul Iustin să-i fac *şi eu* o vizită...» Să nu mai zică aşa şi pe dincolo... că numai eu îl chem şi îl fac să mă aştepte cinci ore ! Hă-hă !“ rîs zgomotos, mulţumit de sine, rîsul cu toată gura a celui care bea şi mănîncă bine.

Se aşază în fotoliu, îşi aruncă în trecere privirea spre birou, parcă ar vrea să afle ce e scris pe o coală de hîrtie. îşi aprinde tacticos o ţigară ; dezinvolt, bine dispus, nu e stingherit de tăcerea lui Iustin.

„Cred că ai aflat... Ancheta s-a încheiat. Lui Rovenţa i-am dat drumu’...“ şi întoarce capul spre Iustin : privirea fixă, gura strînsă, buzele parcă vîrîte înăuntru.

„Pentru asta aţi venit, tovarăşe căpitan Voican ? !“ glas stăpînit, sec.

„Nu numai pentru asta...“

„Aş vrea să vă întreb ?... M-aţi chemat la dumneavoastră sub diverse pretexte... L-aţi trimis pe locotenentul Parepa la şantierul unde lucram, ştiaţi că cei de acolo îmi vor face imediat vînt ! Responsabilul de bloc sună mereu la uşă : ba să-i arăt buletinul, ba s-a schimbat cartea de imobil...

La serviciu poate e altul ! Acum veniţi acasă... în civil, parcă am fi vechi prieteni ! Mizerii ! Şicane ! îmi puneţi nervii la încercare ! La fiecare pas, cineva în urma mea ! De un an şi jumătate ! M-am săturat ! Ce doriţi de la mine, tovarăşe Voican ? !“

„Ei ! Vezi ! Dacă te pripeşti ! Nu m-ai lăsat să-ţi spun motivu’ pentru care am venit..

„Dosarul Rovenţa ?...“

„Nooo ! Nici vorbă ! De ce nu-mi dai răgaz să-ţi spun de-a fir-a-păr ? !... Şi acum să te întreb şi eu ceva ? Crezi că tot ce am făcut, a fost aşa... din capul 'meu ? şi duce mîna spre tîmplă ; urma rotundă a caschetei i-a lăsat pe frunte o dungă roşie, capul pare strîns cu un cerc roşu. Te-am chemat la interogatorii ! Just ! Apoi ţi-am spus să nu părăseşti localitatea, vom avea nevoie de tine... dacă pleci să ne anunţi ; glas schimbat, autoritar. Ţi-am dat un telefon ! N-a răspuns nimeni. Ţi-am trimis o carte poştală ! Nimic ! Ne jucam de-a puia-gaia! Păi ce crezi că sîntem noi ? ! Nu era firesc să te căutăm la şantier ? ! Ţi-a lăsat omu’ ăla o invitaţie ! Nici un semn de viaţă ! Peşte ! duce mîna la gură şi strînge cu două degete buzele groase, cărnoase. Bineee ! Zic eu... O fi supărat pe noi ! Să mă duc eu la el. Şi tot eu sînt acum vinovat ! Bravoooo !“

„Ce am avut de spus, în cazul morţii doamnei Rovenţa, am scris în cele trei declaraţii ! Restul... nu mă interesează ! Nu sînt obligat să vă execut ordinele : cînd plec ? unde plec ?“

„Nu sînt ordine, indicaţii !“

„Spuneţi-le cum doriţi ! Nu-mi pasă...“

„Şi crezi că-i bine, prietene Iustin ? !“ glas şoptit, insinuant.

Se privesc îndelung.

„Spuneaţi că aţi primit o dispoziţie. Sigur, nu aveţi iniţiative, dar sînteţi un bun, un foarte bun executant ! Poate cineva a spus : «Nu-l scăpa din ochi !» Dar dumi- tale, tovarăşe căpitah Voican, nu-ţi plac eu, ca individ ! «Cei slabi sînt nervoşi, cei graşi sînt mulţumiţi şi dorm bine noaptea.» Aşa ai spus !“

„Da. Recunosc, dar vezi, prietene Iustin... nu te supăra că-ţi spun aşa, cu toate că mi te adresezi cu «tovarăşe»... crezi că eu, la vîrsta de cincizeci şi trei de ani, mi-aş putea pierde vremea numai pentru că îmi eşti...“

„Antipatic !“

„...am vrut să spun că nu eşti omu’ cu care aş bea un pahar cu vin. Asta-i altceva. Dar ce părere ai, aşa, sincer ? ! Te văd om citit, cu atîtea cărţi ? !“

„Aparent ai dreptate, nu ţi-ai pierde vremea cu mine dacă n-ai fi obligat. La început ţi-ai simţit superioritatea asupra mea, apoi ţi-am scăpat din mînă şi cînd ai aflat că am plecat din Bucureşti fără să te anunţ... Sfidare ! Aşa cred că ţi-ai spus ! Din acel moment nu ordinul primit era important, ci ambiţia de a te recunoaşte stăpîn !“

„N-ai dreptate !“

„Rîndul trecut mi-ai spus că sînt «înveninat şi urăsc». Ştii de ce ? Nu-mi era frică de dumneata ! Eşti seducătorul care nu poate seduce ! Şi încă ceva ! Nu suporţi intelectualul ! Te calcă pe nervi cărţile de acolo ! Mă uitam la dumneata cînd treceai prin faţa lor. Atunci mă urai.“

„Stai ! Stai ! Ia-mă uşor ! Sigur că nu mi-a convenit cînd ai plecat fără să-mi dai nici cel puţin un telefon, dar...“

„N-am cerut voie de la stăpînire ? !“

„Hm ! şi rîde săltîndu-şi trupul robust. Căpitanul Voican, cum îmi zici mereu... nu e chiar aşa de tîmpit pe cît crezi şi îl respectă pe cel care are cărţi şi a citit !“

„Aşa ar trebui... dar cînd la cincizeci şi trei de ani eşti doar căpitan, îţi pierzi răbdarea cu un tînăr care pleacă de capul lui !“

„E adevărat, cam mic gradul !. Ştiu ce vrei să spui ! Meritam să fiu cel puţin maior. Vin cei tineri, cu şcoală! Dar crezi că te-am şicanat, cum ziceai, pentru că mi-a făcut plăcere, pentru că am simţit că nu reprezint nici cît o ceapă degerată în faţa ta ? Sau pentru că asta mi-e datoria ?“

„în afara unei intoleranţe... dumneata eşti un simbol!“

„Nu înţeleg ce vrei să spui... sau fac pe prostu’... Aşa e cînd ai intenţii bune ! Ştiam ! Asta-i răsplata ! Ai acolo, prietene Iustin, la serviciu, la Autobază... ai un «meşter bun» care ţi-a pus gînd rău ! Am primit o sesizare că «eşti potrivnic societăţii noastre !» Ţine-ţi pliscul ! Bagă-ţi pumnul în gură dacă nu vrei să ţi-l bag eu ! Muşcă-ţi degetele ! Atît îţi spun !“

Iustin îl priveşte atent. Surprins. Informaţia pare reală, «meşter bun» nu poate fi decît unul singur.

„Şi pentru ce ? !“

„Pentru ce, ce ? !“

„De ce ai venit să mă previi ? !“

„Aşa“, şi ridică din umeri.

„Cum aşa ? ! Desconspiri un secret ? ! Rişti să-ţi pierzi şi gradul de căpitan ! Dacă m-aş duce la colonel şi i-aş spune că ştiu ce conţine un act de la... Am un dosar ? Nu-i aşa ?“

„Doar nu eşti nebun !“ răspunde el ocolind

întrebarea.

„Bine ! Ai contat că n-o să te divulg. Dar de ce îmi faci acest serviciu ? ! Nimic nu e pe gratis ! Cît ?“

„Ce cît ?“

„Cît mă costă !“

„Fugi domne, d-aici !“ ridică din umeri şi trage din ţigară, nu se lasă ghicit, a pierdut orice expresie, faţa de piatră.

„Dacă aş fi fost omul cu care să bei un pahar de vin, aş mai zice, dar aşa... Nu te cred ! Iartă-mă că-ţi spun !“

„Poate... pentru că te-am chemat de atîtea ori la mine şi te-am făcut să mă aştepţi atunci cinci ore...“

,,«M-ai făcut ? !» Intenţionat ?“

„Nu ! Aşa au fost împrejurările. Şi poate că te stimez, ca intelectual", glas insinuant, uşor ironic, îşi plimbă din nou privirea de-a lungul bibliotecii.

„Nu te cred şi pace ! Ce să fac !“ şi zîmbeşte.

„Azi mi-am zis, continuă el parcă nu l-ar fi auzit. Hai să mă duc la prietenul Iustin, să-i şoptesc ce-l aşteaptă, să văd ce zice ? !“

„Ei ! Acum ai spus adevărul !“

„Cum adică ? !“ sare Voican surprins.

„Ai fost curios să vezi ce mutră o să fac atunci cînd îmi vei spune să-mi bag pumnul în gură. Să vezi dacă o să fac pipi pe mine aflînd că Meşteriu m-a turnat la dumneata ! Te-am ghicit şi eu de data asta ? ! Nu-i aşa ?“

„Stai ! Stai ! De ce interpretezi ? !...“

„Nu contest... era să zic bunele dumitale intenţii. Ai vrut să-mi faci un bine. De acord ! Dar te interesa altceva mult mai important... Cum să-ţi explic ? îţi aminteşti povestea lui Creangă cu

drobul de sare şi copilul din copaie ? Discutam de curînd cu cineva... cu unchiul Trifon. îl cunoşti ! Ai fost şi la el !“

„Da ! Un bătrînei cam nervos. M-a repezit !“

„Dar povestea ?...“

„Aia cu o femeie care avea un copil şi îl ţinea în copaie şi plîngea din cauza unui drob de sare de pe sobă... să nu cadă în capul copilului ?“

„Da."

„O ştiu, domne, cum să nu ? ! Hm ! Am citit-o la primară ! Le învăţasem pe de rost. «Şi cum rîdeau mîţele de crăpau»... Ehei!“

„Pe dumneata, tovarăşe căpitan Voican, te interesează dacă stau cu ochii spre drobul de sare !“

„Cum adică ?“

„...şi vestea pe care mi-ai adus-o a fost... parcă ai fi înlocuit drobul de sare aproape topit, cu unul nou, mai mare şi mai greu !“

„Nu-nţeleg ? !“ îşi împinge colţurile gurii în jos şi aprinde o altă ţigară.'

„Teama ! Tovarăşe maior ! Teama !“

„Hă-hă ! Maior ? ! Nu mi-ar sta rău !“

„Cînd ţi-e teamă, eşti uşor de mînuit şi stăpînit. Aştepţi mereu să ţi se întîmple un rău... aşa cum eu am aşteptat cinci ore în biroul dumitale, iar acum aştept să treacă doi ani pentru a da un examen ! Şi pînă atunci stau cu ochii în sus, spre sobă, spre bulgărele de sare ! Din cînd în cînd ţip, mă vait, dar stau cuminte... Asta vrei dumneata !“

„Auzi ! Auzi ce-i trece prin minte ! Hă-hă !“

„Nu ai nevoie de cătuşe sau «izolare», e un sistem foarte bun pentru un sistem... Frica duce la autodistrugere, mănînci singur din tine în fiecare noapte ! Dumneata eşti un poliţist psiholog, nu din

cei care bat la tălpi sau la testicule sau cu scîndura, pentru a nu lăsa urme. Nu ! Nu ! Dumneata eşti un poliţist foarte bun şi cînd ţi s-a spus : «Fii cu ochii pe el», ştiai din instinct că numai teama poate să mă ţină cu privirea ridicată în sus ! Dumnezeu a fost înlocuit cu ameninţarea unui bulgăre de sare !“

„Ei ! Nu-i chiar aşa ! Exagerezi ! gîlgîie un rîs puternic în pieptul lui voinic. De ce nu apreciezi că vreau să-ţi fac un bine ? !“

„Vă mulţumesc foarte mult ! îmi pare rău că nu pot face cinste... Staţi ! Am nişte coniac ! A rămas de la Rovenţa."

„A fost p-aici ?“ glas încet, bănuitor.

„Da. El mi-a spus că s-a terminat ancheta, şi Iustin se ridică, aduce sticla şi două pahare. Noroc şi la mai mare ! O tresă de maior !“

„Noroc... şi la mai bine ! Ehei ! Bun ! Milcov ! N-are gusturi rele Rovenţa !“

Se strîmbă, clatină puţin capul, apoi rămîne nemişcat cîteva clipe.

„Unde e baia ?“ întreabă Voican.

„Prima uşă pe dreapta."

11 conduce, apoi se întoarce în cameră. Se duce la fereastră, se uită pe stradă.

«Alex începea să mă sperie. Zicea : „Uite doi ochi în colţul ăla !“ şi scotea sunete de drac. Eu ştiam că minte şi de aceea ziceam : „Uite cine iese din dulap !“ şi făceam un zgomot de parcă ar fi scîrţîit o uşă. „Cine ? !“ întreba Alex- şi eu ziceam : „Uite ! E imbrăcat în alb şi merge cu picioroange. E o stafie !“ şi fluieram încet. Nici Alex nu se lăsa

mai prejos şi ne speriam aşa pînă cînd vedeam cu adevărat ochi sticlind prin colţuri şi stafii zbu- rînd pe deasupra noastră şi atunci strigam şi ţipam şi Alex sărea din pat şi fugea şi eu voiam să-l urmez, dar aveam genunchii legaţi cu pielea de iepure şi mă tîram pe covor şi mă uitam spre Alex care mă lăsa singur în întuneric şi strigam disperat şi transpiram de teamă şi cămaşa de noapte se rupea şi ajungeam în dreptul uşii şi atunci apărea Leana şi mă lua în braţe, mă ducea la pat, îmi aşeza în dreptul genunchilor pielea de iepure, să nu mă mai doară picioarele, şi-mi spunea că nu trebuie să-mi fie teamă de nimic, nici chiar de stafii, pentru că ea a izgonit toate duhurile rele şi a tămîiat casa şi a ars trei fire de păr de pisică luate de la Godi... Şi tata îi dădea o palmă lui Alex şi-i spunea să nu mă sperie şi Alex nu zicea nimic, vedea că mă simt rău şi cînd rămîneam iarăşi cu Alex, zicea : „Să nu faci, băi, Iustine, temperatură ! Tata o să spună că din cauza mea“, şi pînă la urmă adormeam în mi- ţoasa groasă şi mă gîndeam cum a alungat Leana toate duhurile rele şi cum s-a îndurat ea să smulgă trei fire din blana lui Godi pe care îl iubea atît de mult...»-

Intră în cameră. îşi aranjează haina, răsuflă mulţumit, se aşază în fotoliu şi gustă din coniac.

„îmi place să stau de vorbă cu tine... vorbeşti frumos ! Cînd e şi puţină băutură, viaţa pare altfel !“

„Vă place să aflaţi ce gindesc ! După ce plecaţi de aici... cîteva rînduri la fişă : «a zis că... a zis

că...»“

„Cum ? ! Crezi că după ce m-ai primit în casă şi m-ai ospătat../[1]

„Meseria, tovarăşe maior ! Meseria înainte de orice !“

„E adevărat, îmi fac meseria, dar nici chiar aşa ! Hm ?!
Nu-s turnător, prietene Iustin ! Să fie clar !“

„Nu sînteţi, dar asta vă e ocupaţia... Staţi la baza unui întreg ansamblu, ostaşul fără uniformă, înregimentat în contul unei sume de bani. Dumneata porţi oficial uniforma !“

„Ha-ha ! Auzi ce vorbe ! Dar azi sînt în ţivil ! După ce ajung acasă, stau în pijama. «M-am întors din Franţa şi mă culc cu Tanţa !» Aşa cînta unu’... Ai impresia că tot timpul nu fac altceva decît să trag cu urechea şi să trimit note informative ? Aşa s-o crezi ! Am şi eu viaţa mea particulară ! Nevastă, copii...“

„Sînt convins... dar cînd staţi în pijama, cu Tanţa, nu vă întrebaţi dacă ce faceţi e bine sau rău ? «îmi fac datoria !» Aşa vă răspundeţi ? !“

„Da ! Datoria mai presus de orice 1“

„«Acolo unde e interesul e şi inima lui !>►“

„Bine zis ! îmi place.“

„Matei ! Capitolul VI, versetul 21.“

„Ha-ha ! Iată-mă şi predicator !“

„Dumneata exişti de cînd lumea... Religie de stat 1“

„Cum adică ?“

„Toţi au avut nevoie de cel care menţine ordinea.[11]

„Nu se poate altfel ! De ce taci ? !“

„...înainte de a pleca pe şantier, îmi apăreau mereu în gînduri... îi vedeam : tovarăşul

Constantin, Tănase, cel de la Minister, toţi stăteau aliniaţi în spatele dumitale. Scutul apărător !“

„Cine-s ăştia ? Nu-i ştiu ? !“

„Nişte... La mare te-am uitat. Cînd a venit locotenentul Parepa, ştiam ce se va întîmpla. Aveam ocazia să le spun celor de acolo ce-mi stătea pe inimă... Drobul de sare se topise pe sobă. Dispăruse !“

„Cum adică ?“ şi Voican gustă din coniac, îşi linge buzele şi îl priveşte atent ; acelaşi procedeu, se face că nu înţelege ; iscoditorul ascuns de aparentul naiv.

„Acum e din nou la loc... unul şi mai mare ! Dumneata l-ai adus ! Nu-i uşor să ştii că şeful unde lucrezi ţi-a trimis o... «anonimă semhată» în care te consideră «potrivnic» ! Şi cînd voi îndrăzni să-mi spun părerea, o să văd acolo sus...“

„Drobul de sare ! Ha-ha !“

„Rîzi, tovarăşe căpitan ! Rîzi ! îţi place ! E gata să-mi cadă în cap... iar jos, în copaie se află bucata mea de pîine ! Ce aleg ? ! Iată adevărata noastră întrebare ! A fi flămînd sau nu ? A fi nebun sau nu ? ! Pot să rid şi eu ? îmi dai voie ?“

„Dă-i drumu’. Hă-hă ! Nu-i rău coniacul !“

„E foarte bun ! Foarte bun ! Noroc, tovarăşe maior Voican ! Eşti un tip grozav !“

„Să n-ai nici o grijă ! Dă-te mai aproape, glas şoptit la ureche. Dacă am ţine cont de toate reclamaţiile pe care le primim, unde am ajunge ? !“

„Nu-mi fac griji inutile ! Şi dacă stau bine să mă gîndesc, de ce să nu dau jos bulgărele de sare, să scap de ameninţarea lui ? Hm ? Ce zici ? !“

„E pe sobă ! E prea sus ! N-o să reuşeşti !“

„Ei ! Mă urc pînă la el !“

„E greu ! E greu, prietene Iustin ! Nu te sfătuiesc, El e acolo sus, dumneata jos... trăieşti în linişte !“

„Aşa nu se poate trăi...“

„N-ai altă soluţie !“

„Dacă vreau, ... dărîm soba şi îl dau jos !“

„Nu-i bine, nu-i bine !...“

„«Nimeni nu-ţi poate dăuna, dacă tu nu vrei !»“

„Matei ?“

„Nu. Ăsta e un grec...“

„Să-mi dai şi mie cartea, m-ar interesa. Eii ! Să plec şi eu. Am sporovăit destul. Mulţumesc pentru trataţie.“

îl conduce pînă la uşă. Stau faţă în faţă, Iustin rezemat de canat, Voican înfipt bine în picioarele lui scurte. Se privesc în ochi.

„Cartea !“ şi Iustin i-o întinde.

„A ! Era s-o uit !“

Ştiţi de ce v-o dăruiesc, tovarăşe maior Voican ?“

„N-ai nici o grijă, ţi-o restitui după ce o citesc...“

„Tocmai... Aş vrea să nu mi-o aduceţi. V-am dăruit-o. Adică... N-aş vrea să mai treceţi pe aici... chiar dacă Meşteriu o să vă trimită încă trei denunţuri !“

„Tovarăşe Iustin ! Nu ştii că de preot, doctor şi poliţist nu scapi toată viaţa ? ! Hă-hă !“

„De doctor şi preot am eu grijă... în ceea ce priveşte poliţistul, aş dori să aibă el grija asta ! Pentru mine soba nu există, bulgărele de sare a dispărut, copilul nu plînge, mama nu se vaită ! E totul în ordine ! Sper să nu ne mai vedem niciodată ! N-aş vrea să vă închid uşa...“

„N-ai tu inima asta !“

„E adevărat. N-am inimă cînd nu trebuie să am ! Rămîneţi cu bine !“

14

Linia frontului : Smolensk-Kiev. AI cincelea an de război. Italia a cerut armistiţiu. 4 aprilie : numeroase bombardiere anglo-americane au atacat in valuri succesive Ploieştiul. W. Churchill către I.V. Stalin : «Toate speranţele mele în ceea ce priveşte viitorul lumii se bazează pe prietenia şi colaborarea dintre democraţiile occidentale şi Rusia Sovietică. Eisenhower a fost nevoit să amine cu o noapte operaţia de debarcare, pronosticul meteorologic e favorabil şi la noapte pornim.» Misiunea principelui Ştirbei pentru stabilirea condiţiilor de pace. W.

Churchill către Mareşalul Stalin : «D-l Iden a propus Guvernului Dv. să-şi asume iniţiativa în România, iar britanicii să facă acelaşi lucru în Grecia. E vorba numai de un acord de lucru pentru a evita munca grea şi de durată a schimbului tripartit de telegrame. Nimeni nu poate spune că el afectează viitorului Europei sau că o împarte în sfere de influenţă.»

Sublocotenentul de rezervă Şufian Gavril, decorat cu ordinul Mihai Viteazul cl. III-a Post-mortem : deşi este rănit la scurte intervale de timp, rezistă pe poziţie pînă ce un proiectil il acoperă de schije.

I.V. Stalin către W. ChurchilI : «Nu ştiu dacă în Grecia e format un guvern cu adevărat reprezentativ şi dacă în Belgia există un guvern democratic. Nu am fost întrebat atunci cind au fost formate aceste guverne şi nu am pretins să ne amestecăm in aceste treburi.» VV. ChurchilI către I.V. Stalin : «In nenumărate rinduri am dat indicaţii ca interesele Dv. in România şi Bulgaria jă fie recunoscute ca precumpănitoare. Totuşi nu vrem să fim înlăturaţi cu totul din aceste ţări şi nu vrem ca purtarea subalternilor Dv. de acolo să se deosebească atit de mult de purtarea atît de amabilă pe care o aveţi faţă de noi care ocupăm funcţii înalte.» Proclamaţia M.S. Regelui Mihai : «In ceasul cel mai greu al datoriei noastre, am socotit că nu este decit o singură cale pentru salvarea Ţării de la o catastrofă totală : ieşirea din alianţa cu Puterile Axei şi imediata încetare a războiului. România a acceptat armistiţiul oferit de Naţiunile Unite care ne-au garantat independenţa, neamestecul in treburile interne şi nedreptatea Dictatului de la Viena.» W. ChurchilI către Mareşalul Stalin : «Nu este prea consolator să privim spre un viitor in care Dv. şi ţările in care dominaţi, plus partidele comuniste din multe alte state, s-ar găsi aliniate toate de o parte, iar cei uniţi în jurul popoarelor de limbă engleză, de cealaltă parte. Un conflict intre aceste părţi ar sfîşia lumea in bucăţi şi noi toţi, conducătorii fiecăreia dintre ele, care am avut vreo legătură cu această ceartă, am rămîne de ruşine in faţa istoriei. însuşi faptul că ar începe o perioadă îndelungată de învinuiri şi contraînvinuiri şi de orientări politice opuse una alteia ar constitui în sine o nenorocire care ar împiedeca înfăptuirea măreţelor proiecte menite să asigure bunăstarea maselor de oameni din lume. Vă rog, prietene Stalin, să nu subapreciaţi divergenţele care se conturează în legătură cu problemele ce pot să vi se pară*de minimă importanţă pentru noi, dar care simbolizează concepţia despre lume a popoarelor democratice de limbă engleză.»

„...era o vilă din lemn, cu bîrne aparente... La parter avea un salon cu ferestre largi şi uşi care se deschideau pe o terasă întinsă ; crengile brazilor ajungeau pînă în dreptul fotoliilor în care ne odihneam în după-amiaza aceea. Elvira îi ghicea Catincăi în cafea. Eu croşetam, la picioarele mele dormea Lord, un ogar primit de la Palat, un cîine cu mişcări domoale. Răşcanu... răsfoia un ziar în salon şi bea o cafea. Cred că era ora patru după- amiază.

Am auzit o maşină urcînd panta, imediat copiii au început să strige. Sosise Scriban. Am ieşit cu toţii să-l întîmpinăm. Răşcanu nu s-a grăbit, nu era prea încîntat că se vor întîlni. După un timp, l-am văzut pe scări, în dreapta mea. Rex a fost primul care a coborît din maşină ; cîinele lup de care nu se despărţea. Scriban ne-a îmbrăţişat pe rînd, cu Răşcanu a dat doar mîna, zîm- bindu-i rece. Copiii săreau pe el fericiţi şi-l întrebau ce jucării le-a adus. I-a liniştit cu greutate umplîndu-le braţele cu diverse cutii în care erau avioane, tunuri şi trenuri. Emanoil îl ajuta pe şofer să descarce pachetele din maşină. Am intrat cu toţii în casă. Scriban a cerut să bea ceva rece. Emanoil, fără să-l mai întrebe, a apărut cu o frapieră în care erau cîteva sticle cu şampanie. Scriban era vesel, arăta bine, elegant. Călătorise de la Odesa cu avionul, se oprise la Bucureşti să facă o baie şi să-şi schimbe costumul, apoi venise cu maşina la Predeal. L-am întrebat despre Albert. Mi-a întins un plic şi mi-a spus că Albert munceşte foarte mult şi a fost înaintat în grad... Răşcanu i-a cerut cîteva amănunte în legătură cu mersul luptelor. Catinca şi Elvira s-au dus la bucătărie să-i pregătească de mîncare. Eu m-am îndreptat spre terasă, voiam să citesc scrisoarea în linişte. Elvira mi-a strigat din uşă să mă uit la

Sorin care rămăsese în căruţ. M-am aşezat într-un fotoliu şi am deschis plicul. Albert îmi spunea că e sănătos şi va veni în curînd... am găsit în plic ceva bani. Mă gîndeam la el : îl vedeam pe culoarele spitalului, printre paturile răni- ţilor. Eu însă... eu însă ce aveam ? Nici cel puţin un copil ca Elvira. Scriban m-a văzut tristă... m-a chemat să beau cu el o cupă cu şampanie. Mi-a spus că Albert va veni peste două săptămîni, apoi m-a sărutat pe obraz. în clipa aceea au năvălit în cameră Domnica şi Ion ; l-au întrebat cum funcţionează o maşină şi cum se aşază piesele unui joc... Copiii au fugit după aceea în curte. Scriban şi Răş- canu au început să discute despre mersul războiului. Scriban îi reproşa că nu-l urmase la Iaşi şi Odesa, nu putea să-i ierte această «trădare», cum o numea el.

„îţi aminteşti, Răşcanule, de ziua în care am fost numit Regent de Bucegi ? M-ai întrebat atunci..."

„Unde vrei să ajungi ? Preşedinte de guvern sau..." „Da, exact. Ţi-am dovedit că se poate şi mai sus !" şi Scriban a rîs, apoi şi-a scos haina şi a rămas într-o cămaşă albă, traversată de bretele groase, cum se purta atunci.

„Acum eşti Guvernator al Transnistriei !" i-a replicat Răşcanu neliniştit ; Scriban întotdeauna îl incita.

„N-ai un foc ? Am terminat chibriturile. Şi Albert a început să fumeze ţigări de foi. Nu-i stă rău. Şi cum îţi spuneam... Tu ai rămas aici, la căldurică, aştepţi să vezi cum vor cădea zarurile ! Ce ! Parcă nu ştiu ? !" şi rîde puternic, trăgînd din ţigară, umezindu-şi din cînd în cînd buzele în cupa cu şampanie de care nu se dezlipea.

,,Ţi-ar face plăcere să-ţi spun că mă căiesc. Dacă aş fi un fricos, cum mă consideri, aşa aş proceda.

Ştii de ce ?“

„Spune !“ îl îndemnă Scriban, stînd comod în fotoliu, cu acelaşi aer de siguranţă.

„Puterea pe care o ai îţi dă posibilitatea să mă dobori, îţi este foarte uşor şi tu nu eşti cel care să treacă cu vederea «o trădare». Ştiu prea bine ! Faptul că îţi sînt cumnat nu-ţi schimbă hotărîrea... Tu nu te opreşti la mijlocul drumului."

„Asta-i adevărat, mormăie Scriban, fără să încerce să-şi ascundă gîndurile. Spune... Spune mai departe !“

„Recunoscîndu-mi greşeala, n-aş mai fi obligat moral să te urmez şi nici nu mi-aş periclita poziţia. în fond, nu doreşti altceva decît să mă pui cu botul pe labe ! Să mă umileşti, asta ai vrut tot timpul ! Nu regret că nu te-am urmat şi nu mi-e teamă de consecinţe..."

„Eu te-am iubit, Răşcanule ! a zis el cu glas puternic. Tu însă m-ai înşelat, te-ai folosit de mine cît ai vrut, apoi mi-ai dat un picior. E adevărat. Nu pot să-i uit pe cei care m-au trădat ! Mai bea ‘ Bea, Răşcanule ! în cinstea mea ! Uite ! Dacă eşti într-adevăr un tip tare, bea cupa asta pentru mine !“

„Cu plăcere ! Cu plăcere, Scribane ! Şi la mai mare ! ‘

„Te lupţi ! Te lupţi mereu cu mine ! Ha-ha ! îmi place ! Zău că-mi placi ! Poate că nici nu eşti atît de fricos cum te credeam. Dar tu nu faci altceva decît să sperii lupul cu oaia. Hm ! Ce zici ? ! Să ştii că n-am jucat niciodată rolul unei oi ! Şi mai e ceva... Nu m-ai urmat în război pentru că nu mai crezi în mine, de aceea stai la căldurică şi aştepţi ! E adevărat ? !“

„Da. Eşti prea orgolios şi ceea ce te face periculos.

„Periculos ? ! Ha-ha ! Spune mai departe !“

„...este faptul că ştii să-ţi ascunzi orgoliul, să pari un rafinat, pe cînd în tine zace... în tine zace o fiară, Scribane !“

„O fiară ?! Ce să fac dacă nu pot fi un mieluşel blînd, dacă nu suport ipocrizia celor care vor să pară modeşti şi paşnici, fiind în realitate... Lasă, o să-ţi spun mai tîrziu...“

„Tot ce faci în acest război este lipsit de măsură... O adevărată nebunie !“

„Ascultîndu-te încep să te iau în serios ! Ar trebui să-mi fie frică de tine. Bea ! Mai bea, Răşcanule ! Fetele astea ne ţin flămînzi. Hei ! Catinca ! Elvira ! Ce se aude cu masa ? ! Nu răspunde nimeni. Hai să mai pălăvrăgim, ca doi cumnaţi care se iubesc. Nu-i aşa, Răşcanule ?! Tu mă iubeşti ! Hai ! Recunoaşte ! Vino mai aproape să-ţi spun ceva. Ştii foarte multe despre mine, dacă ar veni o zi în care eu ar trebui să pierd, noi doi am fi... adică pentru cei care ne-ar prinde... Ah ! Nu-ţi mai spun! Uite ! Nu ştii de glumă ! Te-ai încruntat, eşti nervos şi îţi frămînţi mîinile ! Dar ce domne’, nu putem vorbi şi noi fără patimă ? ! Fii calm, Răşcanule ! Altfel discutăm despre femei... Dacă vrei, îţi povestesc despre un bordel select din Iaşi, unde găseşti numai prinţese refugiate din Rusia.“

„Sînt foarte calm. Te ascult.“

„Ei ! Nu ! N-are nici un rost... Uite... nicăieri nu găsesc o şampanie atît de bine frapată cum o pregăteşte Emanoil !“

„Da, e foarte bună ! Dar... continuă !“

„Nu, nu-ţi mai spun !... îmi place însă că eşti prudent şi în acelaşi timp curajos... aparent curajos. Tu nu poţi să clachezi, pentru că nu vrei să te înalţi peste mediocritatea asta nefericită ! Te vei menţine

oriunde şi oricum, chiar şi într-un alt regim ! Tu semeni cu mulţi dintre noi... poate aşa trebuie să fim noi, cei de pe aici... prudenţi, temători, mereu la pîndă, acceptînd ca alţii să ne conducă şi să înghiţim cîte o pace nenorocită în care noi am pierit cu miile... Dar nu se mai poate ! înţelegi, Răşcanule ? ! Trebuie să fim şi noi o dată cineva, să jucăm o carte mare !“

„Sîntem prea mici pentru o carte mare !“

„Poate... poate ai dreptate. Dar trebuie o dată, cel puţin o dată să încercăm.[11]

„Să ne cunoaştem mai întîi puterile. Sînt legi pe care nu le vei contrazice.[11]

„Foarte adevărat ! Dar cum poţi să fii liber, dacă nu încerci să-ţi cucereşti libertatea ?! La un moment dat, cînd vrei să te aperi de o durere, e de preferat o măsură radicală decît să aştepţi ca vindecarea să-ţi pice din senin. Aşa văd eu...“

„Dar, spune-mi, Scribane, crezi că eşti cel mai indicat pentru aceste vremuri ? Nu ai impresia că altul în locul tău ar fi adoptat o altă linie ? în fond... faci parte dintre cei care au hotărît soarta noastră în acest război. De ce crezi cu atîta tărie în tine ? Ai convingerea că eşti omul ales pe măsura acestor evenimente... poate cele mai grele din istoria noastră ? ! Nu te îndoieşti de tine ? !“

„Da... Nu-i rea întrebarea...[11]

„Scopurile le ştim cu toţii : dezrobire, reîntregire... Dar nu cumva te înşeli, iar ceilalţi, în plină dictatură, te suportă, cu acea capacitate a noastră de a răbda, de a înghiţi... Ai destule calităţi : eşti puternic, abil, rapid in gîndire, calm cînd trebuie... eşti un tip neobişnuit, chiar fascinant ! Vezi cîte calităţi ţi-am găsit, eu, cumnatul ingrat

care ţi-a înşelat aşteptările !“

„Nu fi canalie, Răşcanule ! Ha-ha ! Mi-ai fluturat cîteva merite pe la nas să-mi aleg unul dintre ele. Te-ai aşteptat să mă consider neobişnuit, alesul, -«eroul din istorie» ! Nu-i aşa ? ! Sperai să-ţi spun că sînt cel mai nimerit pentru acest rol important ! Crezi că eu n-am îndoieli ? Mă faci să rîd ! Eşti tare şiret, Răşcanule ! Sigur... E vorba de o carieră politică, de o apartenenţă, de o orientare... Iartă-mă, ţi-am aruncat fumul în ochi, havana asta trage ca un coş de fabrică. Crezi că nu ştiu... că tu-mi erai o simplă unealtă, iar eu... unealta altora ? ! Chiar mai mult, sînt cîţiva care vor să scoată castanele din foc cu mîna mea. Şi ce castane ! Ehei ! Nişte bombe 1 Şi eu mă îndoiesc uneori, dar... îmi place, e visul meu. este tot ce mi-am dorit. Nu pot aştepta. Asta ne deosebeşte ! Tu ai răbdare şi putere să acumulezi, să-ţi clădeşti ziduri de apărare... Eu nu pot să trăiesc din mila altora ! îmi cuceresc drepturile ! Cînd eram copil, mi se spunea Ahab, eroul meu preferat. Nu mi-a plăcut Făt- Frumos, sau mai ştiu eu care altul. Eram primul care alergam cu sabia de lemn în mînă ! De multe ori am pierdut, alteori însă am cîştigat şi ce fascinantă era izbînda ! Tu n-ai s-o cunoşti niciodată ! în munca mea de petrolist, în cîţiva ani, am reuşit să controlez toate terenurile din Ţintea. Mi-am dat seama că numai politica este pe măsura forţelor mele. Nu ştiu dacă mă înţelegi ? Asta trebuie s-o simţi, aşa cum simţi cînd îţi place o femeie... cu toată puterea trupului şi sufletului. Nu se poate drămui sau cumpăni. Ştii ce-a spus căpitanul Ahab ? «Dacă omul vrea să lovească, trebuie să lovească prin mască ! Cîteodată îmi spun că dincolo nu-i nimic. Dar asta mă irită, mă aţîţă şi mai mult !>►

Pentru mine politica este ceea ce a fost balena albă pentru căpitanul Ahab... Nu e nimic sub mască, ştiu, dar... nu mă pot opri.“

„El însă a pierit !“

„Dar a învins ! Ştiu prea bine ce sfîrşit a avut ! Ce-ar fi... aşa, un căpitan Ahab care n-a murit ! Hai ! Ce zici ? ! Te poţi duce cu gîndul pînă acolo ? !“

„Aici e vorba de un război, de nişte oameni care sînt ucişi inutil.“

„Un război în care cred fără rezerve. Există o singură explicaţie pentru mine : urmărim un lucru drept : graniţele ţării, libertatea şi demnitatea noastră."

„Deci, crezi că vom învinge ?“

„Da !“

„Dar graniţele au fost atinse demult ? !“

„Nu ne mai putem opri ! Acum, hai să-ţi spun ce mi-a trecut prin cap...“

„Te ascult."

„Auzi, fetele pun masa, în curînd vom mînca...“

„Nu mai amîna !“

„Nu amîn... dar mă bucur pentru gîndul meu. Dealtfel... asta fac de atunci, tot timpul cît am vorbit cu tine... Ha-ha ! Ce dracu’ îi mai dă omului prin minte ! Răş- canule ! Vino mai aproape. îţi aminteşti de copilul spartan care a ţinut la piept un pui de...“

„Scribane !“

„Hai-hai ! De ce nu rîzi ? ! Am spus în glumă ! De ce nu rîzi ? ! N-ai umor deloc ! Aşa, vezi... îmi place cînd zîmbeşti. Eşti destul de deştept, nu degeaba ai fost secretarul meu !“

„Scribane ! Puiul de tigru pe care îl ţii la piept ar putea să rupă din tine, să te sfîrtece, aşa cum a păţit şi copilul spartan cînd l-a ţinut sub cămaşă..."

„Am eu grijă ! Am eu grijă să-i rup colţii înainte de a-i vîrî în mine. Singur ai spus că nu mă opresc la jumătatea drumului... chiar dacă eşti cumnatul meu. Auzi ! Ne cheamă la masă ! Hai ! Arată-mi că eşti un tip tare ! Bea cu mine încă o cupă cu şampanie !“

„O ultimă cupă cu şampanie ? !“

„Dacă vrei..."

Amîndoi ştiau că din ziua aceea nu se vor mai vedea. Scriban nu s-a dezminţit, «a intervenit» la Curtea de Casaţie şi, după puţin timp, Răşcanu a fost destituit din funcţia de judecător. Nu ştiu dacă Răşcanu i-a reproşat vreodată, Elvira mi-a spus că Scriban «îl avertizase». La rîndul lui, Răşcanu s-a răzbunat la sfîrşitul războiului, a fost martor al acuzării în proces.

Ne-am aşezat la masă. Sosiseră şi copiii din curte... Scriban vorbea tot timpul şi bea şampanie, Răşcanu era palid, n-a scos nici un cuvînt. Catinca era hotărîtă să se despartă de Scriban şi să rămînă cu Trifon, atmosfera n-a fost dintre cele mai vesele. Scriban îi azvîrlea lui Rex cîte o bucată de carne. Catinca protesta spunînd că murdăreşte parchetul şi se încaieră cu Lord. După ce am terminat masa, ne-am întors cu toţii în salon. Stăteam în fotolii şi beam cafea.

„Ce mai faci, Maria ?“ m-a întrebat atunci Scriban, furnind o altă havană şi sorbind din cînd în cînd din cafea.

„Bine... bine, Scriban. Mă bucur că Albert e sănătos.‘‘ „Da... E un om destoinic şi de nădejde. Altfel ?“ „Nimic deosebit, o să-ţi dau o scrisoare pentru Albert/[1] întotdeauna în faţa lui... parcă mă pierdeam, cu toate că era extrem de amabil, chiar apropiat ; nu pentru că era ceea ce era, dar şi cînd

venea la Ţintea, în preajma lui mă simţeam fără importanţă. Elvira mi-a spus odată : «Cînd stau de vorbă cu Scriban spun numai prostii, nu ştiu ce ar? omul ăsta, lîngă el nu sînt în largul meu».

Geamurile şi uşile de la terasă erau deschise, respiram aerul plăcut al amurgului. Domnica şi Ion, se jucau pe terasă, astăzi, în mod excepţional, nu erau trimişi la culcare. îmbrăcat într-un halat de casă, Scriban ne povestea întîmplări de pe front. Răşcanu fuma şi asculta. Mă uitam la ei, ca şi cum i-aş fi desenat. Răşcanu ştia să rabde, să tacă, dădea dovadă de o mare rezistenţă ; era un amestec straniu de laşitate şi temeritate, de prudenţă şi imprudenţă, de smerenie şi trufie. Catinca n-a schimbat cu Scriban nici un cuvînt, la început s-a ocupat de pregătirea mesei, apoi de cafea, făcea tot timpul ceva pentru a nu fi nevoită să se uite în ochii lui. Scriban găsise pe măsuţă un ziar cu o hartă pe care era marcată linia de retragere a frontului ; îl ascultam. Copiii îl întrebau despre avioanele Stukas. în clipa aceea s-a auzit soneria. Emanoil — cu mersul lui drept şi mîndru — s-a îndreptat spre uşă urmărit de privirile noastre curioase. După cîteva secunde s-a întors spunînd : „A sosit domnul colonel Andrei Arghir". Toţi am strigat de bucurie că-l vom vedea, imediat însă, Emanoil, cu acelaşi glas, a adăugat : „Este însoţit de domnul George Arghir". Am amuţit. Auzeam voci în vestibul şi totuşi nu puteam crede. Scriban şi-a strîns halatul la gît şi a lăsat ziarul din mînă, nemulţumit că-l vor găsi în ţinută de casă. Răşcanu zîmbea pe sub mustaţă, părea bucuros de întîl- nirea iui Scriban cu George. Eu, Catinca şi Elvira schimbam priviri neliniştite. Nu ne explicam de ce-a venit George tocmai într-o zi cînd era şi Scriban, ar fi putut să dea un telefon...

George nu mai venise în casa lui Scriban de cîţiva ani. Cînd au intrat în salon, Catinca s-a ridicat în picioare. Andrei era îmbrăcat militar, arăta bine, cu toate că nu mai era atît de tînăr. Simţea şi el situaţia dificilă în care ne aflam, făcea eforturi să pară bine dispus. George era schimbat, slăbise mult... ochelarii mari, cu dioptrii multe, umerii aduşi şi capul aplecat într-o parte ; a zîmbit către toţi, apoi a rămas cu privirea îndreptată spre Scriban, nu părea surprins că-l găseşte acolo. Andrei a dat mîna cu fiecare, George îl urma, cînd a ajuns în dreptul lui Scriban a aplecat fruntea şi a spus : „îmi pare bine că te văd". Reţin perfect, eram curioasă cum se va comporta în faţa lui Scriban. Nouă ne-a întins mîna, fără să ne sărute, zîmbind amabil. Emanoil pregătise două fotolii. Mă uitam la George. îmi aminteam anii din copilărie petrecuţi în Casa cu lei, îl revedeam în mansarda lui, coborînd numai la masă, vorbind puţin, rezervat, îngîndurat. Fusese ultimul care părăsise Casa cu lei, dar primul care n-a mai aparţinut familiei, şi-a făcut viaţa lui fără să ceară nimănui nimic, nici chiar părinţilor... Tata a fost singurul care l-a înţeles. Cînd George spunea : „Nu vă cer decît să mă lăsaţi liber'[1], tata îi răspundea : „Bine, trăieşte cum ţi-e voia, mai tîrziu să nu-mi reproşezi însă nimic[11]. George a fost pentru mine marea taină a familiei, niciodată n-am reuşit să-l cunosc pe deplin. Scriban îmi strivea personalitatea, mă domina. Lîngă George eram altfel... cum să-ţi spun, alături de el ştiam de mine, fiecare gest devenea un act de conştiinţă şi asta fără să-mi vorbească prea mult, doar un cuvînt, o sugestie... George a crezut în talentul meu, era încredinţat că voi picta, eu însă... l-am dezamăgit. în sfîrşit... Andrei ne spunea că fusese în inspecţie.la

un spital din Braşov care trebuia să primească un tren regimentar cu răniţi de pe front. îl ascultam în tăcere. Mă bucuram că eram adunaţi toţi fraţii, cu excepţia Anei. Mă uitam la acel «tablou de familie», încercam să nu-l uit, nu eram sigură că-l voi revedea, dealtfel, atunci a fost ultima dată cînd am stat toţi fraţii strînşi în jurul unei mese...

Răşcanu a propus să bem şampanie, Scriban n-a putut refuza, a ridicat cupa fără prea mult entuziasm şi a zîmbit crispat.

„L-am întîlnit în tren, ,a spus Andrei, făcînd semn către George, încercînd să-l includă în conversaţie. Intenţiona să vă vadă. în special pe tine, Scriban[11], a zis el cerîndu-i să facă primul pas.

„Pe mine ? i[11] s-a mirat Scriban, rostind cuvintele cu ţigara de foi în gură, destul de binevoitor.

„Pe tine... pe toţi ai mei[11], a spus George cu glas încet. „După atîţia ani ?“ a întrebat Elvira.

„Da... nu ne-am văzut de multă vreme ! Să-ţi trăiască pruncul 1 Cum l-ai botezat ?“

„Sorin !“

„Dar fetiţa ta ce mai face ?“ am intervenit eu, sim- ţindu-l destul de apropiat, lipsit de orice ranchiună.

„E bine... creşte, a scăpat de toate bolile copilăriei...“

„Nu vreţi să mîncaţi ceva ?“ i-a întrebat Catinca, parcă atunci s-ar fi dezmeticit, temîndu-se ca discuţia să nu alunece pe un «teren minat».

„Nu. Am mîncat la Braşov[11], a zis Andrei, scoţîndu-şi centura cu diagonală, cum se purta atunci şi deschein- du-şi vestonul.

„Eu aş vrea să mă spăl pe mîini, a spus George ridi- cîndu-se. în tren era mult praf.“

Emanoil l-a condus la baie. Cînd am auzit uşa

închi- zîndu-se în urma lui, am început să vorbim în şoaptă.

„Andrei ! Nu ţi-a spus de ce a venit ?“ l-a întrebat Catinca.

„Nu... şi n-am insistat, să nu pară... Ca şi cum n-ar putea să ne facă o vizită."

„De ce a zis că vrea să-l vadă pe Scriban ?“

„Nu ştiu...“

Scriban era îngîndurat, mişca încet vîrful piciorului, papucul se legăna şi îi lovea călcîiul, de fiecare dată scotea un zgomot de parcă l-ar fi lovit cineva cu palma peste glezne. Era nemulţumit că a fost găsit în halat, acum nu se mai putea duce să se schimbe, ar fi însemnat că o face special pentru George. I-a cerut lui Emanoil un fular de mătase pe care şi l-a înnodat la gît, să-şi acopere pieptul. Noi tăceam. Elvira îl ţinea pe Sorin în braţe, eu croşetam. Catinca era nervoasă, îşi mişca mereu mîinile, parcă ar fi spus : «Asta îmi mai trebuia ! După ce-a picat Scriban, iată-l şi pe George !» Andrei şi-a aprins o ţigară, apoi ne-a arătat fotografia voastră, era fericit. Răşcanu era singurul care bea liniştit şampanie, stătea în fotoliu, cu umerii strînşi, cu paharul în mînă şi cu un zîmbet pe faţă, parcă s-ar fi bucurat de încurcătura noastră. în dorinţa lui de a-l înfrunta pe Scriban, nu m-ar fi mirat dacă s-ar fi aliat cu George. După ’45 au devenit prieteni.

„Foarte bine că ai păstrat legătura cu Irina, a zis Scriban, privind fotografia voastră, aflînd de la Andrei că sînteţi refugiaţi la Văleni. Este mama copiilor tăi i Nicolae Hălmăgianu ce mai face ?“ a continuat el zîm- bind, regăsindu-şi parcă buna dispoziţie.

„E bine... V-aţi certat cumva ?“ a întrebat

Andrei.

„Nu chiar... afacerea cartuşelor filtrante n-a avut un destin prea fericit. Dar spune-mi, Andrei ? Tu de ce n-ai venit la Iaşi ? Ai fi cîştigat o tresă de general !“

George a intrat în salon, s-a apropiat cu paşi înceţi de fotoliu şi s-a aşezat pregătit să asculte.

„Pe front ?“ a întrebat Andrei.

„Da."

„Am demisionat din armată, apoi am fost mobilizat'[1], a răspuns Andrei nu prea bucuros să abordeze subiectul.

„Ai fost întotdeauna un om retras. Ai suferit în mariajul cu Irina, iar acum te-ai dedicat copiilor."

„Da. Am doi băieţi..."

„Eşti totuşi un om de acţiune ! Ofiţer de carieră ! Urmaşul Colonelului Ion Arghir ! In familia voastră există o tradiţie de militari ! De ce-ai ieşit din viitoare tocmai acum ? !“

„Nu mai sînt atît de tînăr să mă entuziasmez... Am luptat în primul război mondial, abia terminasem şcoala de ofiţeri... Atunci era altfel, credeam în ceva... Acum prefer să mă ocup de organizarea spitalelor militare..."

„Ana e infirmieră la Iaşi, Albert, medic, iar tu ?... Nu crezi că treaba asta e bună pentru un civil ? !“

„Poate... răniţi, mutilaţi, oameni nenorociţi pentru o viaţă întreagă..."

„Ştiu foarte bine ! a continuat Scriban, mulţumit că prezenţa lui George pierduse din importanţă. Albert îmi povesteşte mereu despre tot ce se petrece în spitale. Dar el este cu mine. Tu nu vrei să fii unde sînt toţi ai noştri ? !“

„Ascultă, Scriban ! a spus nemulţumit Andrei. Ştiu ce se numeşte patrie, sacrificiu, apărare, dar

mai ştiu şi ce înseamnă pregătire de artilerie, ieşirea din tranşee la atac, sau lupta cu baioneta ! Nu privesc războiul de pe poziţia unui civil..."

„Ca mine ?“

„Da. Am condus nu un pluton, ci o divizie ! Am luptat la Oituz şi Robăneşti."

„Atunci am cîştigat ! Acum trebuie să avem din nou ■demnitate şi curaj !“ a zis răspicat Scriban, înflăcărat, surprins de împotrivirea lui Andrei.

„E necesar să ştii cu cine şi cînd să fii curajos ! Altfel n-are valoarea nici a unei minciuni, sau a unei laşităţi..."

„Părerea ta ! Fiecare e liber să creadă ce vrea ! N-ai vrut să lupţi, acum îţi justifici o poziţie."

„Am o poziţie şi de aceea nu vreau să lupt."

„Şi eu am o poziţie, dar vreau să lupt, să fiu acolo, în viitoare."

„Greşeala civilului care se ocupă de armată. Războiul nu se face stînd în fotoliu !“

„Nu primesc «atacul», Andrei ! Te preţuiesc pentru că n-ai «o rezervă de conjunctură», aşa cum au alţii, şi îşi îndreptă privirea spre Răşcanu. Dar mai bine să bem o cupă cu şampanie ! Emanoil ! Serveşte toată lumea !“

După ce am gustat puţină şampanie, atmosfera parcă s-a mai destins. Sorin a început să plîngă în braţele Elvirei şi toţi ne-am ocupat cîteva minute de el. Domnica şi Ion c'ontinuau să se joace pe terasă. George stătea în fotoliu şi fuma în tăcere.

„Unde lucrezi, George ?“ l-a întrebat Catinca.

„La Breaza... acolo şi locuiesc."

„Profesor ?“

„Bibliotecar. Am fost dat afară din învăţămînt."

„După ce te-ai întors din Rusia ?“

„Da."

„Cît ai stat ?“ a intervenit Scriban.

„Aproape opt luni."

„începuse războiul ?“

„Nu. Am sosit în mai, cu două luni înainte..."

„Ai fost pe front ?“

„Nu văd cătarea armei !“ a zîmbit şi a ridicat puţin mîna spre ochelarii cu multe dioptrii.

„Te-ai fi prezentat ?“ a continuat Scriban.

„Da. N-aş fi dezertat şi nici nu m-aş fi sinucis", a răspuns George zîmbind.

„Aceleaşi concepţii ?"

A aplecat puţin capul în semn afirmativ, apoi s-a ridicat de pe scaun să-şi aranjeze haina.

„Pleci ?“ a sărit surprinsă Catinca.

„Nu ! Din contra... cred că toţi aşteptaţi să aflaţi de ce am venit ? Nu-i aşa ?“

Nu răspund. Dacă înainte Scriban fusese în ofensivă, acum e rîndul lui George să treacă la atac.

„M-am întîlnit cu Andrei în tren. Mi-a spus că sînteţi aici... Dacă ţi-aş mărturisi Scribane, că am vrut să le văd pe Catinca, Elvira, Maria, copiii... te-aş convinge?"

„E posibil, dar nu e singura explicaţie ! Hai ! Ce dracu ! Scoate toate cărţile !“

„Ai dreptate, Scribane ! Nu e singura explicaţie ! Cînd am aflat că eşti aici, m-am bucurat că te voi vedea !“

„Tu, George ? 4 Te-ai bucurat ? ! Asta-i bună !“

Scriban vorbeşte în aşa fel încît discuţia să fie cît mai degajată, vrea să-l «dezumfle» pe George, să nu-i acorde prea multă importanţă.

„îmi pare bine că nu te-ai indispus cînd mi-ai văzut mutra... din contra, pari vesel.

„Te ascult, George ! Te ascult ! Treci la subiect... Cred că ai venit pentru un motiv serios !“

George, la fel de calm şi plin de tact, rămîne puţin pe gînduri, apoi începe să vorbească cu glas scăzut.

„...cînd am citit în ziar numirea ta în funcţia de Guvernator al Transnistriei, mi-am amintit de seara petrecută în Casa cu lei. Locuiam atunci la Orleni, în mansardă. Am avut o discuţie cu Bogdan, era de faţă şi Liz. N-am încercat să-i schimb părerea, mai mult, mi-a spus : «Parcă mă îndemni să fac drumul pînă la capăt». N-a trecut mult timp. într-o noapte a fost împuşcat alături de Orleanu-Fier. Ucişi de propriii lui camarazi. Cînd am aflat că eşti numit Guvernator... am vrut să te văd, să stau de vorbă cu tine. Prilejul s-a ivit abia acum, nu l-am căutat, putea să nu apară... să nu te găsesc aici...“

„Ţi-e teamă să nu am acelaşi sfîrşit ca Bogdan ? ! zice Scriban amuzat. Auzi, Răşcanule !“

„încetează cu glumele astea ! rosteşte printre dinţi Catinca. De ce îl provoci mereu pe Răşcanu ? !“ e un mod de a-i spune să nu-l enerveze pe George.

„Bine, Catinca ! Bine ! Nu mai rîd. După cîte am înţeles, George, atunci ai avut gură aurită. Acum ţi s-a făcut milă de mine. Hm ! Ai primit o misiune ? Spune sincer, ca între rude. Uite ! îţi dau cuvîntul meu de onoare ! Nu spun nimănui ! Cine te-a trimis ? !“

„Scribane ! Tu ştii prea bine că nu m-a ‘■nmis nimeni... ţi-e greu să admiţi lipsa unui interes. Eşti prea mîndru să accepţi. Ştii concepţiile mele, nu le ascund, acum e vorba despre altceva..

„Spune ! Te ascult !“ şi zîmbetul de pe faţa lui Scriban a dispărut ; îşi aprinde o ţigară fără să-l scape din ochi.

„Cunoşti mai bine decît mine... cum se

desfăşoară ■«retragerea strategică ? !»“

Se opreşte, se sprijină de speteaza fotoliului, îşi aranjează ochelarii, îl priveşte în ochi şi spune cu glas răspicat :

„Războiul e pierdut, Scribane ! Tu ştii asta... Ar trebui să pleci, sau...“

„Nu-nţeleg ?“ bolboroseşte Scriban cu ţigara de foi în gură, uimit, paralizat.

„Am fost destul de clar... Nu insist !“

„Azi e ziua sfaturilor ! strigă Scriban dezmeticit. Mai intîi Răşcanu, apoi Andrei, iar acum tu ! Fiecare în felul lui ! Familia mă protejează ! Ha-ha ! Emanoil ! Şampanie ! Răşcanule ! Vezi ce grijă au de mine ? !“

„Şi tu ai grijă de ei, insinuează Răşcanu. Strîngi puii la sin !“

„Da-da ! Aşa ceva... Ridicaţi cupele ! Pentru cine să închinăm ? Nimeni nu are nici o idee ? în casa mea ideile nu sînt prigonite ! Altfel ar fi groaznic ! Nu-i aşa, George ? Tu, care eşti adeptul unei dictaturi şi a unei singure concepţii. Atunci... pentru victorie ! Fiecare cum o înţelege !“

Toţi beau în tăcere uitîndu-se la cei doi.

„Aş vrea să aflu, George... ce te-a determinat să vit azi şi să mă pui în gardă ? Nu-mi închipui că vrei să-mi dai sfaturi, cum nici eu nu mi-aş fi îngăduit. Te rog să bei ! Nici o idee, cît de mare ar fi, nu are întîietate în faţa unei cupe cu şampanie !...“

„Nu e vorba numai despre tine.... dar şi de cei care mai pot fi salvaţi[11], spune George cu glas prudent.

„Eternul fals al majorităţii pe care o protejăm... De cînd e lumea o restrînsă minoritate hotărăşte şi conduce ! Hm ! Emanoil ! Cupa mea e goală ! Aprinde-mi, te rog, havana asta, nu ştiu ce dracu

are de se tot stinge ? ! Dacă ar fi auzit Albert, cred că s-ar fi prăpădit de rîs ! Ascultă-mă George ! Să vorbim serios. Tu zici să plec, să dau bir cu fugiţii ! Nu-i aşa ? ! Indiferent ce te-a determinat să vii azi la noi... motive politice, familiale sau altceva... Emanoil ! E caldă ! Gheaţă ! Cît mai multă gheaţă !... Am avut cîndva o discuţie cu Răşcanu şi Trifon. Atunci le-am spus că cel care face politică va pierde totul cînd se va înşela singur... cînd se va amăgi în dorinţa de a cîştiga. E adevărat, Răşcanule ? Spune cu glas tare, să te audă toţi cei de aici !“

„Da, aşa ai spus...“

„Nici acum nu mă las amăgit. Credeţi că nu ştiu ce mă aşteaptă ? Ha-ha ! Bravo, Emanoil ! E bună ! Nu se poate ! înţelegeţi voi ? ! Acum nu se mai poate, iar înainte nu aveam alt drum. E un mare prost ăla care n-a înţeles nici cel puţin atît ! Chiar dacă vom pierde... cineva trebuia să încerce. Era singura noastră şansă ! Eu am acceptat acest risc, pe cînd voi...“

Se ridică din fotoliu şi se îndreaptă spre terasă. Rămîne sprijinit de canatul uşii. Mîna în care ţine cupa cu şampanie îi tremură uşor, lichidul auriu se clatină încet jucînd în lumină. -*«încotro ne îndreptăm ? Care este sensul istoriei ? De ce suportăm teroarea istoriei şi cum ne putem elibera ? Poate războaiele au un* efect *regenerator şi noi sîntem simple forme ce trebuie distruse pentru apariţia unui alt ciclu cosmic cu o vigoare sporită, aşa cum primăvara sînt tăiate crengile copacilor. Dar cine ţine fierăstrăul în mînă şi cum se aleg crengile ? Şi dacă fiecare conducător repetă aceleaşi gesturi, fiecare război repetă aceeaşi luptă, de ce milioane de oameni suportă de secole tirania istoriei fără să dispere sau să se sinucidă ? Iar noi,*

cei de la marginea imperiilor, de ce nu ne asumăm riscul cerut de orice act creator ? Acţionăm mai mult prin «sabotaj» ? De ce nu s-a apărat păstorul din Mioriţa cînd a aflat că va fi ucis ? Aaa ! Vrei să spui că dacă te opui celor care fac istoria trebuie să alegi între sinucidere sau închisoare, iar dacă te refugiezi în singurătate, atunci... Eşti liber doar să renunţi la propria ta istorie ! Spre ce duce drumul ? Care este, sensul ? Cum se poate trăi ?»

Scriban s-a răsucit spre George. L-a privit intens. Era perfect calm.

„Şi ce ar trebui să fac, George ? Să fug, nu-i aşa ? Să şterg putina în Germania sau Elveţia ? ! Sau să mă ascund în pămînt, să ies mai tîrziu, cîrtiţă cu colţi ascu- ţiţi cu care să-mi rod umilinţa pînă la bătrîneţe ? !“

„Sau... să-l ajuţi pe Ştirbei care a început tratativele în vederea armistiţiului !“ spune cu glas încet George.

„Să-i trădez pe ceilalţi în numele cărora..."

Tace un timp, parcă ar fi uitat ce vrea să spună.

„Ai zis armistiţiu ? ! Şi după aceea ? Revoluţie, lovitură de stat sau instaurarea la conducere a unui grup de către o putere străină ! Iată drumul luminos al viitorului ! Revoluţie nu se poate, voi sînteţi doar cîteva sute, mulţi plecaţi peste graniţă, aşa cum mă sfătuieşti şi pe mine. Lovitură de stat ? Nu va fi nevoie, pe Calea Victoriei vor mărşălui cizmele cazacilor ! Atunci ? Nu ră- mîno decît ultima variantă !“

„Iată drumul luminos al viitorului ! îi replică ironic George. Nu poţi sta în faţa istoriei !“

Nu-i răspunde. Face cîţiva paşi şi se îndreaptă spre fotoliu. Pune cupa cu şampanie pe o măsuţă.

„Mă uit la tine, George. Eşti revoluţionar de

carieră. Avem puţini din această speţă, îi poţi număra pe degete! Ai muncit prin diverse locuri : la un ziar, suplinitor la o şcoală, acum bibliotecar şi organizator al evadărilor de la Mislea şi Doftana. Nu ştii să tragi la rindea o scîn- dură, să strîngi un şurub sau să baţi un cui într-un pantof. Nesiguranţa în care trăieşti../[1]

„Dar tu, Scribane../'

„Sînt inginer ! Mă pot întoarce la meseria mea. Tu ai fanatismul de a organiza pasiunile cîtorva exaltaţi, apoi de a obţine cît mai mult pentru grupul de tovarăşi, iar la urmă... stăpînirea celorlalţi : lichidarea gîndirii, dirijarea conştiinţei, monopolul de stat al bunurilor, sentimentelor şi creierului ; egalitate în sclavie..."

„Dragul meu Scriban ! De ce îţi faci atîtea griji pentru viitor ? !“

„Eşti ironic ?“

„Nu. Din contra. Ar fi însă prea complicat să-ţi demonstrez de ce greşeşti !"

„Tocmai asta ne deosebeşte ! Eu recunosc, uneori greşesc, dar nu cred că alţii vor greşi mai puţin cînd vor pretinde că aduc fericirea mulţimii, din contra... greşeala lor e de neiertat, vor urmări doar interesele unui grup limitat mascat de o concepţie ştiinţifică şi revoluţionară ! Ciolanul va fi acelaşi, doar dinţii vor fi alţii !“

„Idei depăşite, Scribane ! Un adevăr nu trăieşte cît lumea... douăzeci-douăzeci şi cinci de ani, apoi se destramă, o pînză care nu mai poate cuprinde o realitate mult prea mare pentru marginile ei...“

„Pînza mea s-a numit locurile astea... din care au smuls ceilalţi ! Nu e nimic depăşit şi nici o minciună !"

„Milioanele de morţi ? ! I-ai uitat ? !“

„Milioanele de sclavi peste care vei stăpîni tu !... George ! Nu accepţi, nu cauţi, nu discuţi ! Urăşti ! «Ura face ordine brutală şi capătă un caracter de datorie», spunea cineva. Nu voi fugi în Germania şi nici nu voi accepta tîrgul început de Ştirbei. Prefer plutonul de execuţie, chiar dacă voi fi considerat de tine «duşman al poporului». Noi avem o sfidare zadarnică şi o uşurătate dionisiacă. E doar zeul nostru preferat ! Nu sîntem nici sclavi, nici liberi, iar voi nu sînteţi păstori buni pentru popor pentru că nu-l iubiţi. La un moment dat intervine accidentul unei clipe favorabile... ascultă-mă, George !“

„Da. Sînt foarte atent !“

„Am încercat să cîştigăm ceea ce pierdusem... şi în special să ne redobîndim demnitatea ! Rămîn la acest crez, nu am altceva de ales !“

„Ţi-am dat două alternative. Accepţi să fi considerat «duşman al poporului» ? !“

„Ştiu la ce te referi, George. N-am citit filozofie marxistă, dar în tinereţe am deschis şi eu cîteva cărţi... Nordicul acela... spunea cam aşa : «O societate bazată pe minciună, trebuie rasă de pe faţa pămîntului. Cei care trăiesc în minciună trebuie stîrpiţi ca nişte animale vătămătoare ! Veţi infecta ţrină la urmă toată ţara !». îţi mulţumesc, George, că ai venit la noi... Ştiu ce mă aşteaptă. Dacă o mie de soldaţi vor trage într-unul singur, înseamnă că le-a fost frică de el, avea dreptate şi n-a acceptat minciuna ! Cei o mie se vor zbate într-un flagel al falsului care îi va îmbolnăvi pe toţi ! Domnica ! Ion ! Unde sînteţi ? Veniţi aici !“

Am rămas nemişcaţi. Copiii s-au apropiat de Scriban şi au început să se joace. în bucuria lor l-au trîntit pe o canapea, au început să sară pe el şi să

ţipe. Rex şi Lord alergau în jur şi lătrau. Noi ne uitam la ei cum se distrau şi strigau. Scriban rîdea tare, neobişnuit de tare, parcă nu se mai putea opri ; joaca lui cu copiii era o eliberare a nervilor, o ieşire din criză. Se tăvălea, se răsucea, se lăsa lovit şi bruscat de copii, în timp ce cîinii lătrau asurzitor. La un moment dat, rostogolindu-se pe canapea, au căzut toţi trei pe covor. Scriban a urlat de durere, apoi a urmat un chiot de bucurie, cu toate că se lovise la cap, n-a renunţat la joaca lui bezmetică ; copiii continuau să-l călărească, el ţipa, cîinii lătrau şi îl trăgeau de picioare, iar noi... noi... George s-a ridicat şi s-a pregătit de plecare. Catinca l-a urmat, era stînje- nită de «joaca» lui Scriban. George şi-a luat rămas bun, s-a uitat spre Scriban, dîndu-şi seama că nu-l va putea opri, s-a îndreptat spre vestibul. Şi acolo se auzea gălăgia lor. Scriban striga mereu : «Voi încerca., voi încerca». Am coborît scările. Catinca i-a spus şoferului să-l con- duteă pe George la gară. I-am făcut semn cu mîna, el , zîmbea şi-şi mişca încet degetele. Nu ştiam dacă ne vom mai revedea vreodată... Andrei a rămas în seara aceea la noi. Ne-am dus să-i arătăm odaia, apoi Catinca m-a rugat să cobor în salon şi să iau copiii la culcare. Cînd am intrat, l-am văzut pe Scriban lungit pe covor, în mijlocul camerei ; continua să rîdă cu copiii care transpiraseră de atîta zbenguială. Mă uitam la el : nu reuşea să iasă din încordare, încerca să uite ceva şi nu izbutea. Se lăsa răsucit şi tăvălit de Ion şi Domnica, fericiţi că tatăl lor are puţin timp pentru ei. Dacă aş fi putut să mă uit în ochii lui, cred că... durere şi disperare, ames- tecate într-un joc, într-o bucurie. S-a ridicat cu o mişcare înceată şi le-a spus copiilor să se ducă la culcare. A ieşit pe terasă ferindu-şi ochii. A stat

acolo pînă noaptea tîrziu, apoi s-a retras într-o cameră. L-'am auzit vorbind singur pînă în zori ; îl striga mereu pe Emanoil să-i aducă şampanie...

15

T

RAGE ?“

„Rimă sau mămăligă ?“
„Lăcustă."

„Şi ?“

„Dimineaţa am prins cîteva roşioare, acum..."

Stă pe un scaun pliant, are pe cap o batistă înnodată în patru colţuri, iar în mînă o undiţă ; lîngă el, două fetiţe blonde pescuiesc în tăcere.

„Pasiune mare ? !“ continuă Iustin iscodindu-1. •

Bătrînul întoarce capul şi îl priveşte de jos cu ochi miraţi.

„Pasiune ? ! Hm ! N-ai zis nici pe sfert ! Boalăăă, domne ! Boală adevărată ! supărat, mucalit. Vin aici în fiecare dimineaţă şi stau cu băţu’ în mînă pînă seara. N-am duminică ! N-am sărbători ! Eu una ştiu : Pescuitul ! Orb ! Şi cu nevastă-mea numai în certuri o ţin...“

„Fetiţele ?“

„Au prins şi ele microbul. îmi seamănă. Le creştem noi, fiică-mea a rămas în străinătate. Ginere-miu ce să facă ? E doar bărbat. Ije iau cu mine. Nevastă-mea scapă de ele, eu scap de ea şi toată lumea mulţumită ! Hă-hă ! Le dau un băţ şi stau cuminţi lîngă bunelu’. Ai văzut cum a tras ? ! Păcătoasă-i roşioara asta ! Hoaţă ! Ticăloasă !“

„Dar văd c-ai prins totuşi ceva ? Pentru o saramură sînt destule !“

Tace. Urmăreşte undiţa uneia din fetiţe.

„Cred că abia aştepţi să le pui pe jăratec... mămăligă, ardei iute, o ţuiculiţă ! Nu-i aşa ?“

întoarce puţin capul, şi aruncă iarăşi o privire de jos ; îmbufnat, supărat.

„Eu ? ! Saramură ? ! Prăjit ? ! Să n-aud.“

„Nu-ţi place ? !“

„Auzi colea ! Să nu-l văd !“

„Atunci de ce pescuieşti ? Ce faci cu tot ce prinzi ? !“

„Nevastă-mea mănîncă. Are «noujdăkile !» Mai

dă în vecini... Vinde 1 Ea ştie ce face cu el.“

Iustin zîmbeşte. Se aşază pe o piatră. îl urmăreşte cu coada ochiului.

Zi de octombrie. Cer senin. Privirea îndreptată spre plutitorul roşu ce stă nemişcat la capătul firului. Nici un gînd. Una din fetiţe ridică undiţa. Un peşte se zbate în cîrlig. Agitaţie ! Ţipete ! Bucurie ! Bătrînul îl scoate cu dexteritate şi îl pune în plasă. Aerul satisfăcut al «profesorului». Din nou tăcere.

„De ce m-ai întrebat dacă îmi place să mănînc peşte?" „Aşa..."

„Vrei să-ţi fac unu’ la proţap ? Bineee ! S-a făcut !

• Dacă-i p-aşa, mănînc şi eu ! Copii ! Gata ! Aduceţi surcele să aprind focul !“

Fetiţele aleargă vesele, din cînd în cînd îl întreabă : „Bunelule ! Astea sînt bune ? Bunelule ! Aducem şi coceni ?“ Bătrînul le răspunde cu răbdare, apoi scoate un briceag din buzunar şi începe să cureţe peştii. Iustin îl urmăreşte cu interes. îl ajută să aprindă focul, caută hîrtii şi surcele.

„în plimbare ?“ îl întreabă bătrînul în timp ce ascute o ţepuşe pentru frigare.

„Da...“

„Argeşul e cel mai frumos ! Ascultă-mă ce-ţi spun ! Lacurile din jurul Bucureştiului put. Put, domne ! Vin toţi nespălaţii şi fac baie ! Poluează apa ! Aici ai plajă, ioc pentru scăldat" şi arată cu briceagul spre undiţă, ca şi cum n-ar mai fi necesar să precizeze că pentru pescuit e un loc ideal.

„Bunelule ! Mai căutăm lemne ?“ întreabă una din fete.

„Nu. Sînt destule !“

Primul peşte este aşezat în vîrful ţepuşei deasupra focului.

„Ştii cînd am prins eu boala asta ? şi întoarce privirea spre el, parcă abia acum l-ar vedea prima oară. Lucram în Deltă, eram... acolo... Ia-l ! E gataaa ! Atenţie la oase ! Ei ? Ce zici !“

„O bunătate !“

„N-avem pîine, n-avem sare şi nici vin ! Plăcerea e mare ! Şi voi, puicuţele mele, veţi primi îndată."

, „Are oase multe ?“ întreabă una din ele.

„Păi ce-ai vrea?! Peşte fără oase? Aşa...! Le scoţi pe rînd cu mînuşiţa şi mănînci frumos. Cînd o auzi bunică-ta că am luat prînzul la iarbă verde, o să pleznească de necaz. Hă-hă !“

„Ziceai că erai în Deltă ?“

„Da... In fiecare după-amiază ieşeam pe canale. De cîte ori aruncam undiţa, ridicam un peşte. Am simţit că mă-nbolnăvesc de plăcere."

„Nu mănînci ? !“

„Noooo ! Am făcut pentru dumneata ! Am mirosit de la poştă că-ţi place peştele !“

„Pe Sfîntul Gheorghe sau Sulina ?“

„Chilia ! Cunoşti locurile ?“

„Da. Am fost şi eu...“

„Nu cumva eşti ?...“

>»•••

„Prin 59 erai p-acolo ?“

„Stuf ?\

„Exact !“

„Gardian ?“

„Da. La colonia de muncă !“

„îl ştii pe Maromete ?“

„...şi calul lui alb ! Ha-ha ! Eşti *meaist !* Hm ! Atunci vorbim ca-ntre noi, gradaţii ! îmi dai voie ! Plutonierul Titus Vijeu. Pe Maromete îl bag în mă-sa

! A făcut-o de oaie ! Era prea din cale afară, domne ! Sărea cu calu' pă bieţii oameni şi îi pisa cu picioarele pînă îşi dădeau duhul !“

■ „Stuf ! Chilia ! Colonia de deţinuţi politici !“

„D-acolo am ieşit la pensie. E bunicică, de ce să mă plîng. Bătrîneţe liniştită !“

„Dar tu ? Unde ai fost ?“

Nu-i răspunde. Mănîncă mai departe liniştit.

«...după ce tata a sosit acasă, i-a dat doamnei Claire un pachet în care erau mai multe coli de hîrtie albastră şi i-a spus : „Te rog să le pui în ferestre, prin jaluzele trec raze de lumină !“ şi eu am simţit că se va întîmpla ceva rău... doamna Claire a luat o cutie cu pioneze, o foarfecă şi a început să taie bucăţi mari de hîrtie şi eu stăteam lîngă ea şi ea a zis : „Dar ce-i cu tine ! Ţi-ai făcut lecţiile ?“ Şi eu am zis : „Da. Mai am doar la aritmetică şi vreau să-mi arăţi ceva.“ „Bine, cum termin aici vin la tine şi îţi arăt“, şi eu am zis : „Aş vrea să vii acum“, şi ea a zis : „Cum termin aici, vin“ şi eu iar am vrut să zic ceva, dar am tăcut şi m-am uitat cum tăia bucăţi din hîrtia aia şi cînd a fost gata, s-a dus în dormitorul nostru şi a zis : „Să încep d-aici“, şi eu am zis : „Aici nu vreau să pui hîrtie neagră în fereastră !“ şi ea s-a uitat la mine şi a zis : „Bine. Atunci mă duc în altă cameră şi vin aici la urmă !“ şi a plecat şi eu am rămas singur, zicînd că-mi fac lecţiile, dar în fiecare clipă simţeam cum mă îmbolnăvesc şi după un timp a apărut doamna Claire şi eu am zis : „Aş vrea să nu pui hîrtie neagră în fereastra asta !“ şi ea a zis : „Tata mi-a spus !“ Şi eu am început să plîng şi să ţip : „Nu vreau să puneţi hîrtii ! Nu vreau să astupaţi fereastra mea !“

şi am strigat de cîteva ori atît de tare, încît a venit tata din birou şi m-a întrebat : „Ce-i cu tine ? !“ şi eu i-am spus printre lacrimi : „Vreau să lăsaţi fereastra liberă, să nu moară nimeni !“ şi tata a zis : „Nu moare nimeni ! Sîntem obligaţi să camuflăm geamurile !“ şi eu am început să ţip şi să-l strîng de picior şi să-i spun : „Eu îi văd pe fereastră, în fiecare zi, pe Florence şi Titi. iar în firele de praf ce joacă în raza de lumină, apare Dumnezeu !“ şi tata s-a uitat lung la mine şi mi-a spus : „Dacă vrei să-l vezi pe Dumnezeu, poţi să te uiţi la icoană" şi chiar a arătat cu mîna spre colţul odăii, şi eu i-am spus, strîngîndu-l şi mai tare de picior : „Dar eu o văd şi pe fata cu părul lung şi ochii mari şi guler alb" şi tata m-a întrebat : „Ce fată vezi tu ?“ şi s-a uitat la mine, apoi la doamna Claire şi eu i-am zis : „Peste drum, în casa lui Bărbosu... în fiecare zi apare o fată la geam ; se uită la mine şi e frumoasă şi are părul lung şi guler alb" şi i-am arătat locul unde o vedeam şi tata a zis : „Bărbosu n-are nici o fată ! E singur. Are doar un cîine, cred că-l ştii" şi eu am zis : „Nu-i adevărat ! Dacă pui hîrtie neagră în fereastră, n-o mai văd !“ şi am început să plîng şi să ţip şi după ce am căzut la piciorul lui, a zis : „Cred că ar trebui să-l duc la un medic pe băiatul ăsta !“ şi doamna Claire a tăcut, apoi a zis : „Să pun hîrtie în geam ?“ „N-avem încotro", a zis tata şi m-a luat în braţe şi m-a dus în dormitorul lui şi m-a lungit în pat şi a zis : „Acum stai cuminte aici, am puţină treabă în birou"... şi am rămas singur, şi am plîns o vreme, apoi m-am gîndit că toate astea se întîmplă de cînd tata a zis *Reflectoare, Alarmă,* şi atunci am înţeles că toate adunate reprezentau un rău mai mare decît faptul că am plecat de la mama Irina şi de la bunica Olimpia, decît nopţile cînd Alex mă speria ară-

tîndu-mi stafii şi ochi de balaur şi eu nu puteam să fug din cameră şi trebuia să mă tîrăsc pe jos, pînă în dormitorul tatii, deci, un rău mai rău decît ziua în care am rămas agăţat de gard şi băieţii m-au scuipat şi au rîs de mine şi au aruncat cu pietre ; un rău chiar mai rău decît femeia cu faţa plină de sînge, cu toate că eu crezusem că nimic nu poate fi mai rău decît femeia ce bătuse în poarta noastră şi ceruse ajutor... am mai stat un timp în pat, apoi am ieşit din dormitor şi m-am dus la «puşculiţă», acolo unde era lada cu cărţi cu cai, voiam să mă feresc de tot acel rău şi parcă în ladă era mai bine şi stăteam cu genunchii la gură şi cu uşa puţin deschisă, să intre doar o fîşie de lumină şi am înţeles că aş fi suportat toate aceste necazuri, adunate laolaltă, aş fi acceptat chiar să mă urc încă o dată pe gard şi băieţii să mă scuipe şi să mă lovească cu pietre, dar să nu-mi astupe geamul cu hîrtie neagră ; nu mai puteam privi pe stradă, nu-i mai vedeam pe Florence şi Titi, îmi luau raza de soare în care pluteau firele de praf şi ochii lui Dumnezeu şi îmi alungau chipul fetei din casa de peste drum, şi eu nu voiam să moară nimeni...»

„Eşti mult mai tînăr... Cînd ai venit tu, cred că am plecat eu... De ce taci ?“

„Tatăl meu a muncit la stuf doi ani.“

Glas egal. Nu-l priveşte.

„Dormea pe un bac, continuă Iustin. Aburii se condensau pe ziduri, picăturile de apă cădeau tot timpul pe ei. Ziua munceau în apă pînă la brîu. într-o iarnă au murit jumătate. I-au stivuit îngheţaţi precum lemnele... pînă a venit procurorul de la Tulcea.“

îşi scoate încet batista de pe cap şi aruncă ţepuşa în foc. Jocul s-a terminat. Cele două fetiţe aleargă pe malul apei, rîd fericite.

„Şi acum ? ! Ce face tata ?“

„A murit.“

„Acolo ?“

„Nu. A scăpat : distrofic. A murit după ce a ieşit, la doi ani...“

începe să-şi strîngă undiţele. Fetiţele îl strigă, îi arată ceva. Nu se uită, le răspunde în grabă. Le cheamă
apoi să se pregătească de plecare. Nici supărat, nici vinovat, doar indispus de o veste care «a picat prost».

„Poate crezi că am fost gardian... cînd tatăl dumitale era acolo ?“

„N-ar fi exclus ! Perioada coincide. N-are nici o importanţă../[1]

„Cum adică ? !“ şi rupe cu dinţii nodul sforii cu care leagă undiţele.

„Mîine vei veni din nou la pescuit../[1]

„Mă urăşti ?“ întrebare directă, ca o piatră aruncată în plin.

„Nu ! glas răspicat, ochii în ochii lui. Eşti ultimul dintre vinovaţi.[11]

„Adică... nu merit nici cel puţin...[11]

„N-am zis asta !“

„Atunci ? Sînt alţii mai mari care ar trebui să răspundă de toate abuzurile şi crimele de atunci ? Asta ai vrut, să zici ?“

Cele două fetiţe continuă să alerge şi să rîdă pe malul apei. Soarele cade spre apus-. Umbrele se lungesc.

„Cum le cheamă ?“

„Sorina şi Oana. De ce ?“

„Să nu le spui cine eşti ! Să te considere mai departe -«bunelul». Ştiu pe cineva... a aflat ce a făcut tatăl lui pe vremea aceea. A fugit d-acasă. Definitiv ! N-am zis că a plecat, asta presupune că se va întoarce... şi nici că l-a omorît. Am zis că «a fugit !» E mai bine să nu ştie nimic... Nu pentru dumneata... pentru ele ! Sînt doar nişte copii...[11]

16

TAC AMlNDOI... VERONA AŞEZATA PE MARginea patului, Iustin în fotoliul din colţul odăii. Ascultă paşii lui Matei care strînge zăpada din curte, bocancii răsună sacadat şi grei urmaţi de hîrşîitul lo- peţii de lemn, semn că munceşte mai departe, strădanie din care se degaja o voinţă tăcută şi perseverentă, ca şi cum s-ar fi luptat nu cu cîteva grămezi de zăpadă, ci cu însUşi pămîntul.

Umbra lui înaltă şi puternică trece prin dreptul ferestrei, se aude răsuflarea şuierată, răsuflarea omului în vîrstă ce depune un efort încăpăţînat şi în clipa aceea au impresia că bătrînul îi protejează pentru a se bucura de pacea unei seri de iarnă.

Verona i-a povestit cîteva întîmplări petrecute după plecarea lor din Casa cu lei, deodată, spune :

„Auzi ! A terminat cu zăpada. Se duce să dea de mîncare porumbeilor şi iepurilor...“

Bătrîna a vorbit cu glas calm, dar cu o lucire rece în priviri. Expresia ei este străbătută de o nervozitate istovită ; liniştea şi tensiunea parcă au pierit de multă vreme, dar revin la suprafaţă concomitent ceea ce îi dă un aer pe jumătate nechibzuit şi exaltat, pe jumătate reţinut şi blînd.

Iustin îşi aminteşte de seara în care, tot aici, în această casă a fost botezat copilul lui Iulian în timp ce bătrîna Liz agoniza la spital. Cercetează cu privirea obiectele din jur. Prin colţuri, în dreptul geamului, pe bufet sau pe cîteva etajere, se înalţă flori dintre cele mai diferite ; frunzele plantelor se întind în ghirlande pe pereţi, unele traversează întreaga odaie. încăperea este dominată pînă la tiranie de o existenţă vegetală, de un univers floral în care se mişcă anevoie doi bătrîni.

Altă dată Iustin ar fi fost interesat de istorisirea ei, ar fi obţinut, eventual, un alt punct de vedere asupra unor fapte cunoscute ; astăzi însă e preocupat de alt gînd ; faţa lui mai poartă încă urmele zilelor de boală, e palid, are o expresie imobilă, absentă, în priviri îi strălucesc lumini paşnice, în anumite momente luminile se tulbură, ochii par hăituiţi : un animal care aleargă singur.

Bătrîna nu mai vorbeşte, povestirea ei s-a frînt brusc, ca şi cum ar fi încercat să asculte sunetele

iscate de zăpada strînsă în grămezi care se aşază foşnind greoaie, îndesîndu-şi straturile, troznind uşor, ca lemnele adunate în stivă. Verona stă cu fruntea ridicată, capul drept, atitudinea de semeţie ce contrastează cu umilinţa ei, dîndu-i un aer de smerenie orgolioasă.

Iustin îşi lasă privirea spre mîinile ei ; le mişcă încet răsucind o cută a rochiei, gestul nu sugerează nici neîncredere şi nici sfială, mai mult o nedumerire profundă, ca şi cum ar fi fost un reflex meditativ al degetelor. Clipele trec. Mîinile rămîn încremenite şi, dacă nu i s-ar fi auzit răsuflarea înceată, s-ar fi putut crede că a murit, aşa cum stătea cu capul drept, cu privirea spre fereastră, aşteptînd să mai zărească umbra lui Matei care ar fi trecut pe acolo s-o trezească din nefiinţă.

Tresare, ca şi cum capetele celpr două fire — al amintirilor şi al voinţei — doar acum s-ar fi atins şi ar fi de- terminat-o să intre în viaţă, să se mişte şi să vorbească, începe să povestească despre perioada în care Matei a fost numit profesor universitar, au plecat apoi la Văleni şi «toate fetele s-au refugiat acolo cu copiii». Se opreşte din cînd în cînd, încearcă să-şi facă ordine în gînduri, vocea ei calmă se stingea fără motiv, se înalţă din nou puternică, aspră, topindu-se treptat în blîndeţe şi sfială, neîncredere şi deznădejde.

Vorbeşte despre nunta Irinei cu Morţun, despre petrecerea de la Pescărie, evocă amănunte şi repetă cuvintele celor care au petrecut o noapte întreagă lîngă pîrîu, în preajma bazinelor cu peşti şi a plopilor înalţi ce străjuiau chioşcul din lemn de mesteacăn, acoperit cu fire de stuf, în care au răsunat strigătele de bucurie şi veselie ale nun- taşilor, muzica lăutarilor, dar în care a răsunat fără

sunet şi amărăciunea bătrînei Olimpia care s-a opus cu îndîrjire mariajului. Pînă în zori, numai pînă în zori a durat nunta, pînă cînd în spatele dealului a răsărit soarele şi tot de acolo a apărut în fugă un copil cu o telegramă care vestea moartea pe front a lui Spiliadis, bărbatul Lizicăi. Au plecat spre casă trişti, adunau pe pantofii de lac rouă unei dimineţi de doliu.

Glasul ei se stinge din nou, şterge cu mîna nu lacrimile, ci umbrele care au împresurat-o. Iustin încearcă să fie lîngă ea, este însă preocupat de alte gînduri, face abstracţie, pentru prima dată, de cei din familie.

Bătrîna îi povesteşte despre Iulian, repetă de cîteva ori cuvintele «război şi bombardament», iar după aceea îşi aminteşte ziua în care...

„Matei s-a întors rănit de pe front. A stat cîteva luni acasă, ştia că-l ameninţă însănătoşirea, adică întoarcerea pe front. Frica lui se întîlnea cu dorinţa ca rănile să se vindece cît mai încet şi... dacă s-ar fi putut, să nu se vindece deloc. Şi cînd mă trezeam noaptea îl găseam rupîndu-şi bandajele şi după cîteva luni a plecat din nou pe front, a căzut prizonier şi a rămas acolo cinci ani. Nu... aproape şase, şi atunci a fost pentru mine cel mai greu...“

Glasul ei se pierde, amintirile lasă locul unei meditaţii, pe chipul ei apare o durere stinsă, o îngrijorare învinsă : urme ale nopţilor de nesomn şi ale dimineţilor ce aduceau odată cu lumina, nesiguranţa şi frica.

„...nu pentru că într-o zi am înţeles că ar fi trebuit să trăiesc altfel — zice ea reluînd povestirea cu voce puternică — dar că nu puteam trăi lîngă alt bărbat, în altă casă. îl creşteam pe Iulian fără să ştiu dacă mai are tată, fără să existe «mîine». Pînă

cînd am aflat că trăieşte, e prizonier, apoi în nesiguranţa mea a apărut speranţa... era la fel de greu de suportat, chiar mult mai greu, pentru că aveam de ce mă agăţa, de ce-mi prinde gîndurile, altfel ar fi însemnat prăbuşirea, ceea ce cîteodată e mult mai uşor de suportat, ştii că are un sfîrşit. Nopţi, zile, ore, gesturi, scrisori, zvonuri. La urmă m-am îmbolnăvit. Am stat un timp în spital, dar erau aduşi răniţi de pe front, aşa că... Iulian era la mama şi, cînd am ieşit din spital, ce crezi că am făcut ? Am început să pun răsaduri şi să cultiv flori : crizanteme, muşcate, caprifoi, indruşaim, trandafiri şi lalele negre. Aşa cum îi plăcea lui. Aveam şi cîţiva cactuşi. Cînd am plecat de la Văleni, am încărcat un camion plin cu ghivece. După ce s-a terminat războiul, ne-am întors acasă şi am continuat să-l aştept şi să îngrijesc florile lui, florile mele. Plîngeam cînd un trandafir se usca şi mă necăjeam cînd un altoi nu prindea. Ziceam mereu : «Aşa făcea, el. Aşa tăia el butaşii». Nu numai că foloseam cuvintele lui, dar şi ideile lui deveniseră ale mele, ca şi cum aş fi gîndit prin el şi astfel era lîngă mine, cu mine şi Iulian creştea şi era singura chezăşie în nesiguranţa acelor ani...“

Bătrîna tace din nou. Ascultă tuşea şi bocănitul ghetelor lui Matei ce răsună în spatele casei.

„A plecat de la iepuri, spune ea. Se duce la porumbei, le dă şi lor de mîncare. După aceea îşi curăţă bocancii de zăpadă, tropăie de cîteva ori pe scară, agaţă legătura de chei şi intră la el, în încăperea unde şi-a amenajat sera şi biblioteca, dar e încă în pod, la porumbei, înconjurat de «voiajorii» care i se urcă pe umeri şi pe braţe.“

Verona întoarce puţin capul şi priveşte în sus, ca şi cuip ar fi ştiut exact locul unde se afla bătrînul.

„Am păstrat hainele şi bocancii cu care a venit de acolo. Le-am pus într-o ladă... în pod.“

îi povesteşte apoi despre ziua în care l-a aşteptat la gară.

„La început nu l-am recunoscut, atît era de slab, dar Emilia a zis : «Hai ! Sărută-l !» Eram îmbrăcată cu o rochie albă, aveam o pălărie mare cu boruri care mi-a alunecat pe ceafă, şi el a zîmbit şi doar atunci am înţeles că e Matei. Iulian mă trăgea de mînă, se speriase văzîndu-l în zdrenţe. îi spuneam : «E tata ! E tata !» şi el se uita cu ochi mari, înfricoşat. Mai tîrziu am aflat că fusese decorat, încă de prima dată, cînd venise acasă rănit. Nu puteam să-mi imaginez că el, care iubise toată viaţa florile şi plantele, el, profesorul de botanică, a putut să tragă cu arma şi chiar să ucidă... numai aşa cred eu că cineva poate fi decorat..."

Glasul bătrînei s-a stins din nou. Mîinile i-au rămas încremenite. Iustin îi urmăreşte degetele uscate, noduroase, cu vene proeminente, cuprinse de o împietrire calmă, parcă ar fi împrumutat stăruinţa neabătută a unchiului Matei.

în încăperea spaţioasă, în care se aude doar şoapta focului din sobă, pătrunde un curent de aer rece, ca şi cum o uşă s-ar fi deschis brusc undeva, aducînd un miros de rufe spălate, cuprinse de îngheţ, transformate în stafii albe.

Iustin aşteaptă clipa cînd Matei va intra în casă şi îşi va dezbrăca hainele de lucru şi se va apropia de el şi îl va privi şi îi va spune ceva, la întîmplare, sau nu-i va spune nimic, dar va înţelege că bătrînul ştie pentru ce a venit, iar acum îl lasă să se liniştească, să scape de durerea din ceafă. Cînd îl va chema în camera lui — seră şi bibliotecă, unde florile cresc din cărţi şi cărţile din flori — atunci va

avea puterea de a nu se lăsa bănuit sau învins înainte de a-i vorbi, dar sunetele de orgă, şoaptele focului, vocile unor credincioşi ce rostesc rugăciuni capătă treptat contur, cîştigă în relief ; necu- vintele devin cuvinte, nefiinţele devin fiinţe şi lîngă el se află întreaga familie... i se adresează în şoaptă, în ritmul monoton al unui cîntec în care încearcă să-l odihnească. Verona îi povesteşte despre Matei, glasul ei se ridică peste vocile celorlalţi, simte că nu va răscoli adîncurile tulburi din el ; azi *Sunetele* nu vor apare, azi îl aşteaptă pe unchiul Matei, îl aşteaptă cu atîta intensitate, încît şi durerea din ceafă parcă i s-a topit împreună cu glasul Veronei care încearcă să ajungă la el.

„...cărbune şi muzică, rosteşte ea şi văzîndu-i ochii nedumeriţi, continuă : Cînd Matei a fost arestat, eu am muncit într-o fabrică de cărbuni, adică electrozi pentru motoare. Ştii ce-s ăia ?“

,,Da-da“, spune Iustin, alungîndu-şi gîndurile.

„Mă calificasem la locul de muncă. Emilia şi Nicolae mă ajutau şi ei. Liz era singură şi trebuia să-l îngrijească pe Octav. Ea lucra atunci într-un spital, la fişier..."

„Nu mi-a spus niciodată !“ zice Iustin şi parcă a tresărit auzindu-şi glasul cu inflexiuni străine, ca şi cum n-ar fi fost al lui.

„Mă mir ! Nu avea de ce să se ferească. Poate n-a venit vorba... Eu mă duceam dimineaţa «la cărbuni», iar seara cîntam la pian la o Casă de cultură... pentru o echipă de balet. Ştiam să cînt de pe vremea cînd trăia Moruzov. Erau seri cînd eram atît de obosită, încît aveam impresia că degetele care se mişcau pe clapele albe ale pianului mai aveau încă urme de cărbune şi atunci încercam să mă şterg pe rochie şi mă opream şi instructorul

striga : «Ce s-a întîmplat, doamnă Rucă- reanu ? !» şi eu ziceam : «Nimic ! Absolut nimic ! Reluăm de la do diez». Aşa au trecut şi anii aceia, apoi s-a întors şi de acolo. Să nu crezi că era înfrînt, a continuat să fie profesor la un liceu... la facultate nu l-au primit, dar n-a suferit. El de fiecare dată devenea mai puternic, citea şi muncea cu o încăpăţînare calmă, tăcută, ce nu cunoscuse deznădejdea... Pe măsură ce îmbătrînea devenea şi mai neînduplecat în gîndurile şi planurile lui. Era orgolios şi mîndru, fără să fie sfidător sau trufaş... Ca şi cum în toţi acei ani de suferinţă ar fi cîştigat un curaj al disperării şi parcă a presimţit de la început că speranţa lui trebuia dezamăgită... încă de cînd a fost rănit, încă de atunci spunea că-l vor trimite din nou pe front. Ştia că va cădea prizonier, sau va fi închis şi, de fiecare dată cînd se întorcea, zicea doar atît : «Şi asta nu-i totul». Loviturile pe care le primea nu-l atingeau^ parcă şi anii uitaseră de el. Nu ştiu dacă mă înţelegi ? Vreau să-ţi dai seama cum a fost viaţa mea lîngă omul, pe care l-am respectat şi l-am admirat şi în acelaşi timp să ştii ce-a fdst în sufletul meu... Cînd Liz ne-a chemat pe toţi, înainte de a se interna, am simţit că sînt rea şi răzbunătoare, cu toate că ştiam cît de mult ne iubea Liz şi cîtă dorinţă de pace şi linişte era în cugetul ei. Dar aşa cum era Liz, adică iertătoare şi în acelaşi timp neîndurătoare, aşa am fos*t şi eu, toate surorile semănăm. Pentru Matei şi Iulian am fost însă mereu... ei se aflau de partea ce-mi aparţinea în întregime şi poate de aceea Matei mă ferea de Emilia, mă ferea de familie, fără să mă izoleze, sau să mă despartă de ea şi eu frîngeam în mine înverşunarea, răutatea şi dorinţa de răzbunare, pentru tot cît am suferit de la ei sau de la alţii...

Auzi ! îşi curăţă bocancii de zăpadă. Se va duce «la el» dar nu va închide uşa, semn că între noi va rămîne aceeaşi tăcere, chiar dacă uneori îmi vine să ţip, chiar dacă uneori alerg la Mihaela şi iau copilul în braţe şi-l strîng ca o nebună, chiar dacă... După ce bea un ceai, se întoarce acolo. îl aud cum fumează şi tuşeşte pînă seara tîrziu, cînd pendula bate de douăsprezece. Mă pregătesc de culcare, dar să nu crezi că adorm fără el. Se plimbă printre rafturile cu flori, îl văd aplecat peste răsaduri, îndreptînd cu grijă un fir de liliac ce înfloreşte de Crăciun... îl aştept şi îi ascult paşii, aşa cum l-am aşteptat atîţia ani..."

Glasul bătrînei se frînge brusc. Rămîne nemişcată pe marginea patului, cu capul îndreptat spre fereastră, parcă ar mai fi sperat să vadă o umbră în întunericul acelei nopţi de iarnă ; privirile ei nu erau ale unui om istovit sau dezamăgit, ci ale unui om care îşi căpătase puterea pe care ţi-o dă înfrîngerea pentru altul, şi din care dispăruse înfrîngerea, rămînînd acele urme de semeţie visătoare care îi dădeau încrederea şi forţa* de a aştepta mai departe, în fiecare seară, de a asculta paşii bătrînului Matei răsunînd în prag, scuturîndu-se de zăpadă.

Tac amîndoi. între ei a apărut liniştea — nu distantă şi nici rece ■—, liniştea unei case care parcă s-a desprins din rîndul celorlalte, pluteşte undeva, suspendată în văzduh, înconjurată de zăpadă, legată de pămînt doar prin lătratul unui cîine ce se aude monoton, care ar fi putut fi confundat cu un clopot, dacă acel clopot ar fi fost atît de vechi şi spart încît să semene cu glasul unui animal, sau ar fi putut fi asemuit cu sunetul unei pendule, dacă acel animal ar fi lătrat neobosit ca o

maşinărie, dar aşa, era un simplu lătrat de cîine ce ţinea casa legată de pămînt, precum un zmeu e legat cu o sfoară de mîna celui care l-a trimis în văzduh, dacă o casă poate fi ţinută în mîna Cuiva, în ceruri, aşa cum ai ţine un măr în palmă.

Nu se mişcă din locul ei, pe faţă îi apare un surîs vag care se stinge imediat lăsînd obrazul într-o expresie îngheţată, cu ochii încremeniţi, parcă n-ar fi văzut nimic, ca şi cum adunase în jurul ei tăcerea şi liniştea de acolo, plutirea casei cu toate sunetele amuţite, iar în cugetul ei a început o luptă dîrză şi prudentă cu cei din preajma ei care îşi cer dreptul lor.

Paşii lui Matei răsună pe scările din spatele casei. Verona tresare, reintră în viaţă, aude cheile agăţate ca în fiecare seară în cuiul de lîngă uşă, îşi mişcă încet capul şi mîinile. îi caută ochii. Schiţează un zîmbet, îi cere parcă iertare că uitase de el, apoi amîndoi ascultă răsuflarea greoaie a lui Matei, tuşea şi uşa de la seră.

Verona se apleacă şi i se adresează în şoaptă ; cuvintele sînt pronunţate numai pe jumătate.

„De cînd a venit din prizonierat, de aproape douăzeci şi cinci de ani, parcă a aflat ceva... are o filozofie a lui. A vrut să construiască o casă şi să ajungă profesor universitar. A reuşit... cu toate că la început n-am crezut că va fi în stare. Era prea blînd şi retras. El, care nu putea să ucidă o furnică, a venit din război cu decoraţii ! El, care este un botanist... înţelegi ce vreau să spun, a rezistat pentru că... Poate o să-ţi explice... Hm ! Numai minuni mi-a făcut Matei ! Numai surprize !“

Şi bătrîna continuă să-i vorbească cu glas scăzut, cuvintele se amestecă între ele, se rostogolesc unele peste altele, nu cu teama că va fi

auzită de Matei, ci cu dorinţa de a-i vorbi.

„Toţi învaţă cum să trăiască mai bine, el însă mi-a spus că învaţă cum să primească sfîrşitul şi poate de aceea... şi poatd de aceea..."

Pe faţa ei apare o expresie în care toate renunţările şi umilinţele au căpătat un sens, au cîştigat o justificare, aducîndu-i în suflet o blîndeţe şi o bucurie care parcă au făcut-o să se ducă cu gîndul în camera lui şi chiar să-i treacă mîna pe sub braţ şi să-i zîmbească.

„Auzi ! Te cheamă ! Nu întîrzia. Nu-i place să aştepte ! Eu mă duc la bucătărie", şi bătrîna se ridică de pe pat cu o mişcare iute, îşi aranjează o şuviţă de păr, îi zîmbeşte şi dispare cu paşi repezi, cu aerul celui care reintră în vechile obiceiuri şi obligaţii, curmîndu-şi cu de la sine putere momentele de odihnă şi pace ; povestise cîte ceva nepotului, îşi povestise de fapt ei, timp în care tăcerea şi liniştea au ajutat-o să se redobîndească, acum intră în ritmul ştiut, cu acea răbdătoare ş'i reţinută stăruinţă a celor care au muncit o viaţă întreagă şi ştiu că orele de odihnă şi amintiri sînt puţine, dar revin mereu, fiind singurele clipe pentru care viaţa merită să fie trăită.

Rămîne singur. Cît timp bătrîna i-a vorbit, parcă a uitat de preocupările lui, acum se întoarce în el, aşa cum s-ar scufunda într-o apă tulbure şi caldă ce-i cuprinde treptat trupul, ajungînd în cele din urmă la ceafă, apăsîndu-l fără milă. A venit la unchiul Matei dintr-un motiv mai greu de lămurit, ca şi cum pentru prima oară ar fi sperat că va afla ceva important, parcă bătrînul ar fi deţinut un secret de care ar fi avut nevoie. Este ultima lui nădejde şi de aceea amînă să-l vadă.

Se ridică din fotoliu cu o mişcare înceată,

ostenită, apoi îşi spune : «Ar însemna că totuşi se poate». Traversează încăperea spaţioasă cu paşi înceţi, încearcă să-şi schimbe starea de spirit, se teme să nu pară ursuz. în minte îi apare odaia lui mică şi strimtă. «Aici gîndeşti altfel, îşi zice el, trecînd prin dreptul vaselor cu flori şi plante. N-am casa mea, poate numai dea de la Cîm- peni... Ei toţi au avut casa lor».

Se opreşte în loc. îl simte dincolo. Zăreşte prin uşa deschisă pereţii de sticlă, ghivecele cu plante, cutiile pentru răsaduri, colţul biroului, un fotoliu de piele uzat şi rafturile cu cărţi aşezate printre flori. îi aude respiraţia greoaie, puternică. Nu-l vede încă.

Trece pragul. Bătrînul stă rezemat de sobă, se încălzeşte. îşi întoarce capul spre el, îi întinde mîna şi îl priveşte în ochi ; în clipa aceea parcă ar fi aflat totul despre el. Iustin e puţin stingherit, dar, imediat, îşi recapătă încrederea şi siguranţa, ca şi cum şi-ar fi tras o haină pe trup acoperindu-şi goliciunea.

„Frig !, atît a spus bătrînul, cu vocea lui groasă, profundă, trăgînd din ţigară, învăluindu-şi faţa şi ochii cu o pînză străvezie de fum.

Iustin se sprijină cu umărul de sobă şi aruncă o privire prin încăpere.

Terasa din spatele casei a fost închisă din trei părţi cu pereţi dubli de sticlă, voia să amenajeze o seră ; cu timpul, bătrînul a adus acolo şi cărţile. Ghivece de toate dimensiunile, cu flori din speciile cele mai rare, se intercalează printre rafturile cu cărţi care urcă pînă la tavan. Urmăreşte cu interes această îngrămădire de plante, flori şi cărţi, într-o aparentă neorînduială, după un timp, înţelege că fiecare ghiveci este aşezat cu grijă la locul lui. Un acvariu cu peşti, frumos luminat şi o colivie cu un

canar, iar jos, lîngă mai multe pungi cu pămînt, cuşca unui cobai. în mijlocul încăperii se află un birou impunător : un microscop, cărţi, o lupă, cîteva pensete, ochelarii şi o scrumieră.

Matei îl lasă să se uite în linişte la «avuţia» lui. **în** jurul lor pluteşte un miros de caprifoi. Se aude pufăitul bătrînului care trage din ţigară, focul din sobă şi zgomotele înfundate de la bucătărie. Iustin e mulţumit că nu stă în faţa lui, nu e obligat să spună ceva, orice ; îi simte umărul lipit de el şi căldura plăcută a sobei.

După un timp, bătrînul se îndreaptă cu paşi înceţi spre o cutie cu răsaduri şi începe să le plivească. Stă cu spatele spre el ; lumina lămpii din centrul odăii îi cade pe umerii voinici, puţin aduşi, strălucindu-i în părul alb.

Deodată, îi aude glasul gros, puţin răguşit.

„Ai venit să ne vezi ?“ spune el, continuîndu-şi treaba : calm, uşor posac.

„Da... am venit să vă văd“, zice Iustin ; se uită la puloverul lui gros, cu guler înalt, apoi îşi lasă privirea spre bocancii mari, cu ciorapi răsuciţi în afară, totul dîndu-i un aer de masivitate şi putere.

„Foarte bine !“ mormăie bătrînul şi doar atunci se întoarce spre el, îşi şterge mîinile pe un şervet, scutură ţigara în scrumiera de pe birou şi se aşază cu un gest moale în fotoliu.

Iustin ocupă fotoliul din faţa biroului. Din locul în care se află îi vede picioarele lungi, sprijinite pe un scăunel, să le ferească de frig, să nu stîrnească reumatismul căpătat pe întinderile Rusiei unde îşi pierduse şi cîteva degete.

Matei îi explică de ce a rupt răsadurile, foloseşte cîţiva termeni de specialitate, Iustin nu încearcă să-i înţeleagă. îl priveşte atent : faţa prelungă, bine

bărbierită, muşchii lăsaţi, riduri adînci, bărbia proeminentă, nasul puternic implîntat între sprîncenele stufoase, cu fire rebele. Se opreşte în dreptul ochilor numai o secundă, simte că nu poate rămîne prea mult în albastrul lor. Bătrînul continuă să-i vorbească — rostind cuvintele rar, cu pauze lungi — despre un studiu consacrat algelor albastre marine şi despre cercetările întreprinse în dezvăluirea misterioaselor cauze ce determină migraţia peştilor : somonii şi anghilele.

„...după lunga lor călătorie prin apele Oceanului Atlantic, ajung în Marea Saragasselor, locul de reproducere... din cauza eforturilor uriaşe pe care le-au făcut, scheletul se decalcifiază, muşchii se descompun, tubul digestiv se atrofiază, ciclul biologic se încheie cu sacrificiul suprem pe locurile unde au văzut lumina zilei... Marea Saragasselor este leagănul, dar şi cimitirul anghi- lelor... Numai puţini oameni sînt capabili de asemenea sacrificii..."

Cît timp i-a vorbit, bătrînul şi-a păstrat acelaşi aer de respectabilitate, lipsit de agresivitate sau orgoliu, ca

un ţăran care i-ar fi explicat cum a în6ămînţat ogorul ; fumul de ţigară i s-a oprit de cîteva ori în dreptul ochilor într-o lenevoasă risipire, ceea ce i-a dat o expresie tainică, greu de evitat sau învins. A cîştigat siguranţa nu numai a unui om independent, dar şi-a cucerit independenţa la capătul unui efort şi acum preţuia libertatea, dar şi efortul. A obţinut certitudinea celui care a avut tot timpul putere asupra lui şi l-a interesat mai puţin să aibă putere asupra celorlalţi şi de aceea nu ascunde ceva spunînd altceva, iar cuvintele lui nu se contrazic cu ceea ce Iustin a crezut că a fost ţelul unui om, ţelul de-o viaţă.

Stinge ţigara în scrumieră, se lasă în fotoliu, se sprijină de rezemătoarea înaltă şi îşi îndreaptă ochii spre el.

„Acum să-mi spui de ce ai venit la mine ? zice bătrînul, cu glas profund, calm, puţin răguşit, avînd în acelaşi timp o notă de stăruinţă. Să nu-mi răspunzi că vrei să-ţi povestesc despre trecut, despre familia noastră, sau despre... Ai fost la ceilalţi... La Nicolae şi Emilia... Cu Liz ai discutat de nenumărate ori, ai putea să te duci şi la lrina şi Morţun. Ei ştiu să povestească mai bine...“

Nu este încă pregătit, întrebarea a fost prea dură, apoi îşi dă seama că n-ar fi putut evita un răspuns, că bătrînul conduce nu numai discuţia, dar şi voinţa lui.

„De ce taci ? Ai slăbit... Parcă ai ieşit dintr-o boală, sau din închisoare, mormăie bătrînul, continuînd să-l privească cu ochi iscoditori, uşor bănuitor, dar fără asprime. Ai intrat de bunăvoie ?“

Încremeneşte. Ca şi cum i-ar fi băgat mîna sub cămaşă şi l-ar fi dezbrăcat în faţa lui. Cuvintele îi împing sîngele în obraji. Strînge braţele fotoliului, îşi smulge încet privirea din ochii lui, întoarce

capul spre o poliţă unde se află cîteva flori cu lujer subţire şi îşi spune : «Niciodată n-am ştiut cum se numesc». Această fugă i-a

»•

dat posibilitatea* să-şi revină, apoi se întoarce în el, refăcut, aude din nou glasul bătrînului şi înţelege că nu va putea evita răspunsul.

„De bunăvoie !“ şi vocea lui sună obosit, ca şi cum s-ar fi întors vertiginos din marginea disperării.

„O femeie ?“ rosteşte neîndurător bătrînul şi ochii lui albaştri — acum cu pleoapele mai deschise — îl învăluiesc într-o insuportabilă şi adîncă încredere.

„Nu numai o femeie... viaţa întreagă[11], şi Iustin îl priveşte în faţă, se simte egal, destăinuirea nu era un act de curaj, ci o replică la o întrebare făţişă ; şi-a înlăturat astfel sfiala de a vorbi despre el şi asta însemna nu o înfrîngere, ci doar atît cît poţi să scoţi din tine, să nu ţipi, — la marginea răbdării — ; răspunsul lui era o victorie în faţa Judecătorului de acolo, nu de aici, care încercase să-l mute pe tabla de şah fără consimţă- mîntul lui.

Bătrînul îşi apropie palmele cu un gest încet, măsurat, le aşază pe marginea biroului şi se uită cu atenţie la ele, vrînd parcă să-şi adune gîndurile, să ia o hotărîre.

„îţi spun de la început... Nu pot face nimic pentru tine ! Sfaturi ? ! Poveţe ? ! Prostii ! Aşa l-am crescut şi pe Iulian. Cînd a trecut de douăzeci de ani, i-am spus la fel... Ştiu însă cîte ceva despre tine. O întrebam deseori pe Irina, mi se plîngea că te duci rar pe la ea, că nu-i povesteşti nimic, şi poate de aceea ştiu mai multe decît dacă te-ai fi destăinuit cuiva. Am aflat ce s-a în- tîmplat cu taică-tău, aţi plecat din Cîmpeni, ai fost cîţiva ani muncitor...! Ce pot să-ţi spun ?“

Se opreşte, glasul pare mînios, înciudat, apoi

mormăi în barbă :

„Neîngăduitul sau supunerea ! Depinde ce-ţi alegi ? ! Eşti singur !“ şi pentru prima dată vocea bătrînului e furioasă, nu pentru neputinţa lui, ci pentru speranţa ce i-o spulberase.

„Dar dumneata cum ai ajuns aici ? Neabătut şi tăcut ?... Credinţa ?“

„Vrei să spui... credinţa...“

„Da.“

Se ridică din fotoliu cu o mişcare înceată, ocoleşte biroul, aruncă o privire spre ghiveciul în care înflorise un cactus, cu deprinderea gospodarului, care, în orice ocazie, ar putea să înlăture un neajuns sau o neregulă ce s-ar fi ivit în grădina lui ; face cîţiva paşi prin încăperea spaţioasă, lovind duşumeaua cu bocancii mari, greoi, punctînd tăcerea, dă cîteva grăunţe canarului din colivie care începuse să se-agite la trecerea lui, apoi se îndreaptă spre sobă şi se sprijină îngîndurat, uitîndu-se în jos, posac, cu buzele lăsate, ca şi cum ar fi încercat să-i explice cum să înoate unui om care nu intrase niciodată în apă.

Rosteşte frazele rar, fiecare cuvînt e ales cu grijă, pronunţîndu-l încet şi limpede, uneori în şoaptă, ca pentru urechea unui prieten care ar fi trebuit să înţeleagă mai mult decît ceea ce îi spune ; cîteodată glasul lui are inflexiuni severe, bubuitoare, dar imediat intră în vechiul tipar de linişte şi înţelepciune ; îndoielile, răzbunările şi blestemele se sting ca printr-un miracol în fiinţa lui bine structurată. Iustin are impresia că în trupul lui voinic se petrec anumite procese ascunse în care se topesc şi se amestecă metale care-i

poleiesc sufletul, glasul, privirea, dîndu-i aerul tainic al celui care cunoscuse păcatul, dar şi patimile.

îi istoriseşte despre începuturile lui în botanică şi biologie, anii cînd îi apăruse prima îndoială : faptul că nu se descoperise forma de trecere de la celula anorganică la cpa organică, de la celula moartă la cea purtătoare de viaţă. Aminteşte numele cîtorva savanţi şi îi atrage atenţia că acest mister se va elucida numai cînd se va crea în laborator o celulă vie, «numai atunci viaţa va fi înţeleasă cu adevărat». Trece în revistă cîteva încercări care au eşuat şi termină printr-un gest al mîinii din care se poate înţelege neputinţa, dar şi speranţa, nemulţumirea, dar şi încrederea, iar la urmă, pe faţa lui — care a fost tot timpul rece şi severă — apare un zîmbet ce-i încreţeşte ridurile adînci şi îi luminează ochii.

Se apropie de birou cu paşi înceţi, bocănind cu ghetele lui mari şi se aşază în fotoliu cu o mişcare la fel de măsurată şi potolită ; îşi aprinde o ţigară şi trage tacticos cîteva fumuri, respiraţia lui puternică acoperind cîteva secunde zgomotul focului. Iustin e nedumerit, nu pricepe de ce i-a spus toate acestea. Se uită la el cum stă picior peste picior : trupul relaxat, pleoapele închise, zăvorind în ochi imaginile unor amintiri trăite cîndva.

începe să-i povestească despre prima zi de război, îi descrie cu multe amănunte seara în care comandantul de regiment îi anunţase că fusese decretată stare de război. Două batalioane trebuiau să formeze un cap de pod pe celălalt mal al Prutului, apoi urma să treacă restul trupelor. S-a tras la sorţi. N-a căzut printre *cei doi ghinionişti,

dar s-a oferit voluntar, în locul unui coleg. în zori au trecut rîul, au înaintat cîţiva kilometri, dar restul regimentului nu i-a urmat. Au fost nevoiţi să se retragă, grupa de pontonieri, care trebuia să-i aducă înapoi, se temea să se mai apropie. Pe lunca rîului au murit majoritatea soldaţilor din cele două batalioane. Trei bărci cu pontonieri au avut totuşi curajul să ajungă pînă la ei, salvîndu-i pe cei care scăpaseră cu viaţă.

„Atunci am înţeles că totul fusese o cacialma ! Premeditată ! Am fost trimişi pentru a fi sacrificaţi. Trebuia să-i inducem în eroare, să le dăm senzaţia că pe acolo se va face debarcarea. Trupele însă au traversat rîul prin alt punct. Înţelegi ? M-am oferit voluntar, am vrut să plec în locul lui Păltineanu. Milă ? Eroism ? Sacrificiu ? Nimic din toate astea ! Am trăit pînă atunci preocupat numai de plante şi flori, ca un onest profesor de ştiinţe naturale. Am simţit pentru prima dată nevoia să renunţ la cuminţenia mea. Am dorit să fac ceva neaşteptat. înţelegi ? Nepermis ! Nu urmăream nici decoraţii şi nici glorie ! Era nechibzuinţa necesară, era ne-socotinţa propriei mele persoane, era lipsa de măsură a unui om care trăise cu prea multă măsură, dar nu numai atît. Era o formă de distrugere a balastului din mine, a cătuşelor care mă ţineau legat de pămînt... era înfrîngerea prudenţei prin imprudenţă, era nevoia de a-mi contrazice firea, era şocul necesar înţelegerii unui mecanism mai mare decît cel al războiului, era lumea în care trebuia să trăiesc nu numai o imensă deziluzie, dar şi o imensă spaimă ce căpătase forma crimei, iar eu fusesem ales să joc rolul de victimă, spaimă din care fusesem salvat şi ocrotit, cîştigînd o cunoaştere ce urma să se adîncească...

Era fisura ce se deschidea după îndoiala ce apăruse în mine cu cîţiva ani înainte şi eu înaintam pe acea porţiune slab luminată, pe trecătoarea ce ducea către certitudine şi încredere. Nu mă îndepărtam, nu mă speriam, dimpotrivă, mergeam mai departe spre întunericul din mine pe care îl voiam luminat şi explicat. Nu ştiu dacă mă înţelegi ? Un fapt, o întîmplare din viaţa unui om, poate căpăta diferite semnificaţii — depinde ce consideri tu a fi esenţial. Pentru mine, ziua în care am văzut ostaşii murind pe malul rîului, trădaţi de propriii noştri camarazi, a fost... parcă aş fi deschis o fereastră într-o cameră fără nici o rază de lumină, unde mă aştepta prăbuşirea, dar şi înălţarea mea... fereastra trebuia dată de perete, izbită cu putere, smulsă din balamale, să văd ce-i dincolo, iar la urmă să mă ridic îmbogăţit, cu o înţelegere pe care n-o poţi căpăta altfel... în clipa în care m-am oferit să plec în locul lui Păltineanu, deschideam fereastra, gest care pentru alţii însemna eroism, sacrificiu, dar pentru mine... A fost prima zi în care m-am detaşat, m-am înălţat, eu, care pînă atunci fusesem legat de rădăcinile plantelor şi ale florilor... Poate era firesc. Nu ? Poate era firesc să fiu tocmai eu cel ales, condus pe drumul ce se adîncea în mine, drum care presupunea multe încercări şi pătimiri... înţelegi acum ce-nseamnă neîngăduitul ?“

Bătrînul a vorbit la început destul de potolit, apoi a trăit o înflăcărare greu de stăpînit, la urmă a devenit din nou calm, rece, a rostit cuvintele gînditor, fără grabă, încercînd să-i sugereze înţelesuri adînci ; fumul leneş şi albastru de ţigară l-a învăluit într-un abur tainic şi profetic.

„Un grup de mitraliere, din flancul stîng,

încetase să mai tragă şi neavînd pe nimeni din grupul de comandă, am făcut cîteva salturi în direcţia aceea. Cînd m-am ridicat să mai fac încă un salt, un soldat inamic, care se infiltrase în rîndurile noastre, a tras în mine cu automatul. Am văzut totul clar, dar am fost neputincios în faţa armei care mă fulgerase... Trebuia să fiu împins mai departe,, să dau fereastra de perete, să-mi văd cu ochii deschişi sfîrşitul. Şi nu numai atît. dar să mă ştiu din nou protejat şi ocrotit. Toate acestea le înţelegeam în război, cînd comiteam crime oficiale. Era firesc, războiul reprezenta suferinţa supremă, altfel nu ajungi... Mă înţelegi ? Eu îţi spun mai puţin decît ar trebui, tu trebuie să înţelegi mai mult decît aş vrea să-ţi spun... Dacă nu te-a încercat destinul pînă la deznădejde, n-ai cum să pricepi ! Dacă nu te-a lovit soarta, nu poţi să cobori şi nici să te înalţi ! Accept suferinţa, nu ca mijloc de purificare sau pentru dobîndirea înţelepciunii — acesta este un stadiu primar —, ci ca singurul drum pentru a ajunge dincolo... Pricepi ? Ştii ce-nseamnă nevoia de dincolo ? Nevoia de ceva mai mult decît tine şi mine, sau noi toţi, laolaltă ?“

îi vorbeşte apoi despre zilele petrecute în spital, de duminica în care s-a întors în ţară, cînd i-a întîlnit pe Verona şi Iulian. După aceea trece la împrejurările în care — trimis din nou pe front — a fost luat prizonier.

„în faţa mea era o grămadă de arme prin dreptul cărora treceam cîte unul. Am aruncat pistolul şi cartuşiera. Un ofiţer rus, un bărbat înalt, brun, s-a apropiat şi mi-a arătat ceva spre piept. Am tresărit ! Mi-am dat seama că era vorba de •

porthartul pe care-l uitasem agăţat de umăr. Orice amănunt putea fi capital. Un camarad, coleg de regiment, pentru nişte cizme de lac şi-a pierdut viaţa. Am scos porthartul şi l-am aruncat într-o grămadă alăturată. Am plecat. în urma mea răsunau armele azvîrlite una peste alta, metalul se izbea de metal de parcă ar fi fost nişte oase. în clipa aceea am ştiut cu toată puterea fiinţei mele, că -«sînt prizonier», mi-am pierdut identitatea, sentiment cu care am luptat ani de zile şi de care n-am scăpat nici acum. Capitulasem ! Simţeam că nu-mi aparţin, că voi fi dus din mine..."

Bătrînul se opreşte din nou, respiră adînc, puţin ostenit, apoi stinge ţigara în scrumiera de porţelan. Nu se uită la Iustin, preocupat de imagini şi amintiri, încearcă să-i răspundă — cu argumente aparent disparate — la întrebarea pe care i-a pus-o la început. Se ridică din fotoliu cu un gest iute şi doar atunci Iustin îi simte vigoarea şi puterea. începe să se plimbe prin camera spaţioasă cu paşi rari' şi apăsaţi, loveşte cu bocancii în lemnul duşumelei, ţine mîinile la spate, umerii aplecaţi, bărbia în piept, ducînd parcă o luptă cu un necunoscut care i se împotrivea. Se opreşte în loc, se răsuceşte spre el şi, cu faţa încruntată, severă, începe să-i povestească despre prizonierat. Lagărul, dormitoarele, mîncarea, hainele, zilele în care a muncit în pădure la tăiatul lemnelor, discuţiile cu camarazii, disperarea unora că nu se vor mai întoarce acasă, şi moartea celor care nu au rezistat. Apoi trece brusc la perioada în care — sosit în ţară — nefiind primit la facultate, la vechiul post de profesor, a predat botanica la un liceu, ca suplinitor, iar după cîţiva ani a fost arestat. Iustin îi cere amănunte. Bătrînul îi explică pe scurt,

preocupat de altceva, mult mai important.

„în fiecare dimineaţă trecea prin dreptul curţii un -«oarecare». Se urina pe trandafirii de lîngă uluci. După mai multe săptămîni, cînd m-a scos din sărite, l-am aşteptat la poartă şi i-am spus : «Ascultă, domnule ! Dacă vrei să te uşurezi mereu în curtea mea, schimbă-ţi locul... puţin mai la dreapta, acolo am nişte pansele care au îmbătrînit şi nu mă supăr dacă se vor usca». El n-a remarcat decît faptul că m-am adresat cu «domnule». Am fost chemat de cîteva ori, cercetat, iar chiriaşul pe care îl aveam pe vremea aceea în casă, s-a dovedit a fi un bun denunţător. M-a acuzat că : «N-a venit cu Tudor Vladimirescu şi ascultă posturi străine». Fără să fiu judecat, am fost reţinut patru ani... Dar nu asta a fost esenţial. Orice neşansă a fost pentru mine o şansă. Captivitatea... cît am fost prizonier şi cît am fost arestat, m-a ajutat să înţeleg tot ce ţi-am spus pînă acum... şi încă ceva. Stăteam ore întregi şi răsuceam pe toate feţele cele discutate cu profesorul Savel care îi citise destul dd atent pe Kant şi Hegel, apoi mă întorceam la mine. Adunam clipele în care am trăit o tristeţe adîncă fără cauză, o bucurie fără motiv, o dorinţă fără obiect, o spaimă fără nici o primejdie... îmi aminteam ziua în care a apărut prima îndoială, ziua în care săvîrşisem nebunia de a mă oferi voluntar, ziua în care văzusem automatul cum se descărcase în mine... aceste zile îmi marcau viaţa ca nişte pietre kilometrice. Şi respiram liniştit şi simţeam că îmi aparţin, eram în sfîrşit al meu, mă cucerisem, eram liber şi vedeam şi auzeam şi trăiam nevoia de a iubi şi de a fi recunoscător cuiva... Libertatea, deplina şi absoluta mea libertate pe care o aveam în lagăr, ca prizonier, sau în puşcărie, ca deţinut, trebuia s-o

împărtăşesc cu cineva care să nu mă dezamăgească, să nu mă- vîndă, să nu mă umilească. Eram singur. Pînă atunci urcasem nişte trepte : am ucis, am batjocorit, am urlat, am luat pîinea de la gura altuia... Plecasem de la iubirea pentru flori şi plante, dar pusesem primul pas în ziua în care apăruse îndoiala şi tentaţia spre neîngăduit. înaintasem prudent şi sigur de-a lungul fisurii... Trebuia să aleg ceva, pe cineva. Pe cine ? Către cine să mă îndrept ? Nu puteam să aleg un Altul-de-aici, ţi-am spus de cine eram înconjurat, şi nici un Altul-de- acolo, eu însumi eram aici, aşa că... Aveam nevoie de linişte, pace, încredere şi putere de a ajunge la ultima zi din viaţă. Esenţială este saturaţia şi umilinţa provocate de concret, de materie, de om, nu de oameni şi nevoia de partea curată şi necunoscută din mine, de bucuria pe care am descoperit-o în ziua în care nu m-am speriat cînd am căzut în trapa pusă de ceilalţi. Acest drum trebuie făcut cu migală şi răbdare. E foarte uşor să «aluneci» şi să crezi că răul şi crima sînt forme pure spre care te îndrepţi. Cei care îmi sînt potrivnici tocmai pe acest aspect pun accentul. Dar negarea mea, nu suprimă nevoia de care-ţi spuneam, o face numai să devieze de «acolo» spre «aici». L-am coborît printre noi, pe pămînt şi fiecare îşi alege pe unul din semenii lui, dar aceştia ne dezamăgesc, nu sînt pe măsura nevoii noastre... iată cauza suferinţei ! Am încercat să înţeleg ce se află «aici», am mers pe drumul pe care ţi l-am descris, şi după aceea m-am ridicat spre «acolo». z\.m văzut cum se deschide în mine un imens teritoriu. Aşa am putut rezista atîţia ani... nimic nu e mai greu, decît să te suporţi pe tine, cînd eşti singur şi eu nu numai că m-am îngăduit, dar m-am

şi învins. Mă înţelegi ? Tu-mi spui că sînt neabătut, poate pentru că nu voi mai avea decît puţine surprize, sînt pregătit şi o aştept... aici, în fotoliu, sau oriunde, mi-e egal... încrederea ? Da ! Asta e singura mea izbîndă...“

Glasul bătrînului se stinge, rămîne cu capul întors puţin într-o parte, ca şi cum tot timpul ar fi ascultat ceva numai de el auzit ; faţa încremenită şi ochii ne- mişcaţi îi dau o expresie îngheţată, parcă n-ar fi văzut nimic în jurul său. în încăperea spaţioasă se aude doar .şoapta focului şi zbaterea canarului în colivie.

Iustin nu îndrăzneşte să-l stinghereascâ cu priviri iscoditoare. «Aşteptam ceva, gîndeşte el. Credeam că voi primi, că voi afla... Şi-a găsit credinţa... Dar eu ?» Strînge în mîini braţele fotoliului şi palmele i se albesc ; simte cum transpiraţia îi ţîşneşte prin toţi porii, parcă ar fi fost sînge, nu pentru că bătrînul îi spulberase nădejdile care trebuiau spulberate, dar a înţeles că pentru •el nu a rămas decît o singură cale.

Şi cînd bătrînul a vorbit, glasul lui s-a auzit ca o şoaptă, ca o mîngîiere.

„Aceşti şaptezeci şi patru de ani au fost doar o clipă de lumină... Am vrut să trec cu barca un rîu, am sărit în faţa unei arme, am căzut prizonier, am intrat în puşcărie...[1]*

Tace o vreme, fără să măsoare timpul.

«Nici nu s-a uitat la mine ! Nici nu vrea să ştie dacă-l ascult. Nu vrea să afle dacă eu cred în ceea ce crede el, sau, dacă am credinţa mea... Poate pentru că el ştia înaintea mea ce voi face de aici. încolo».

Bătrînul stă drept, nemişcat, ca şi cum ar fi avut

o gheară între omoplaţi sau o scîndură de lemn ce nu i-ar fi dat voie să se odihnească, dar, înainte ca vocea lui să ajungă pînă la el, Iustin îşi spune : «De nu m-ar durea capul, de m-ar lăsa durerea din ceafă» şi doar atunci glasul bătrînului străbate distanţa dintre ei.

j,Aş vrea, să nu uit să-ţi spun... nu trebuie să te apropii prea mult de amintiri... e necesar să ştii unde să te opreşti. Nu pot să-ţi spun decît atît, tu vei simţi unde să pui ultimul pas în drumul tău spre tine, încît să nu fii nici prea aproape, să-ţi pierzi minţile, şi nici prea departe. Asta am vrut să-ţi spun. Eşti singur ! Iar de rest să te îngrijeşti cum poţi mai bine..."

Cuvintele bătrînului se transformă parcă într-o apă tulbure în care Iustin se zbate un timp, apoi reuşeşte să-l asculte.

„Da... Mila şi răbdarea sînt ale omului. Jertfa, însă, nu."

Şi vorbele lui se împleticesc din nou, se lovesc de un perete care îi desparte o vreme, şi iarăşi vocea lui se aude distinct.

„Dacă ţi se cere să mergi o milă, să mergi două, chiar trei, dar la urmă să scoţi sabia şi să-ţi cîştigi libertatea 1"

Şi atunci s-a făcut întuneric, Iustin n-a mai văzut nimic.

„Numai moartea m-a învăţat... morţii din familie şi cei din tranşee, din. lagăre şi din închisori. Ei ne pun în primejdie ! Morţii care cad în amintirile noastre, care încearcă să ne reţină, să trăiască în noi, de ei nu putem scăpa şi nici nu trebuie să scăpăm ! Vrei să afli cîte ceva despre familie... doreşti să te împrieteneşti cu ei şi să. te eliberezi de ei ? E bine aşa... După aceea vei respira în

voie.“

Tăceau osteniţi într-o nelinişte înfrîntă. Privirea bă- trînului a început să capete lumini mai calde, spatele i s-a îndoit scăpînd parcă de gheara dintre omoplaţi, de scîndura de lemn ce-l ţintuise pînă atunci. Se sprijină de speteaza fotoliului, îşi lasă braţele în jos, istovite, parcă s-ar fi întors în clipa aceea de la un drum ce-i sleise puterile.

în dreptul uşii răsună glasul mătuşei Verona care îi invită la masă. «Am crezut că voi afla ceva, recunosc că am sperat... Dar nici cel puţin nu mă întreabă ce părere am despre credinţa lui, sau care-i credinţa sau necredinţa mea ? Neîngăduitul sau supunerea. Eşti singur 1 De rest să te îngrijeşti cum poţi mai bine ! Atît am aflat ! Dar eu ?»

Cînd glasul Veronei s-a auzit din nou la uşă, bătrînul a împins scrumiera la locul ei, a potrivit cîteva cărţi pe birou şi şi-a pus ochelarii în buzunar : gesturi prin care parcă voia să cîştige timp, să reintre în obişnuit, în tiparele vieţii de fiecare seară. Iustin îi urmăreşte faţa calmă, împăcată şi, cînd ochii lor se întîlnesc, vede că albastrul privirilor lui au pierdut din îndîrjirea de pînă atunci. Nu-i zîmbeşte şi nu-i adresează nici un cuvînt, ca şi cum între ei n-a fost o discuţie, ci o tăcere în doi, ca şi cum ar fi comunicat pe alte căi decît cele obişnuite, iar acum, la despărţire, în urma lor rămîn doar florile şi cărţile. Bătrînul se ridică din fotoliu cu o mişcare înceată, face cîţiva paşi, apoi se opreşte ca Iustin să ajungă în dreptul lui. Matei ridică braţul şi îl prinde pe după umeri. îi simte pieptul puternic, îi aude respiraţia. Palma lui mare îi strînge umărul, frăţeşte, într-o înrudire tăcută, dorind parcă să se facă părtaş la ■ce i se va întîmpla, dîndu-i zălog braţul. Şi nici un cuvînt,

nici un sfat, nici cel puţin cuvintele care nu spun nimic, dar au darul de a marca un sfîrşit, chiar al tăcerii, îşi lasă mîna în jos, se desprinde de lîngă el, face cîţiva paşi şi deschide-uşa.

Iustin îl urmează. Trece prin vestibul şi intră în sufragerie : pe masă strălucesc farfurii de porţelan şi tacîmuri de argint. Iustin simte că pentru el seara s-a terminat.

Verona îl roagă să rămînă la cină. îşi ia rămas bun, puţin stingherit de insistenţa ei. Bătrînul spune :

„Te conduc."

Ajung în vestiar. îşi îmbracă paltonul cu mişcări încete.

„Frig...“

Şi Iustin îşi aminteşte că acesta a fost cuvîntul pe ■care bătrînul l-a rostit la început, cînd a intrat în cameră. îşi încheie ultimul nasture de la palton şi ridică privirea spre el. Bătrînul spune cu glasul lui puţin răguşit :

„...dacă vei avea nevoie cîndva... dacă într-o noapte n-o să ai unde dormi, să vii la noi... să baţi în uşă, la orice oră...“

Nu-l mai aude. Sţrînge căciula în pumni şi în ochi îi apare din nou chipul bătrînului care nu-i aşteaptă răspunsul.

Apasă pe clanţă şi pune primul pas pe scară, în întuneric. Nu se uită înapoi, cu toate că ar fi vrut, nu e uşor să nu-ţi întorci ochii spre locul unde ai stat o seară întreagă şi ai ascultat doi bătrîni care te-au înconjurat •cu liniştea şi încrederea lor. Ajunge la poartă. Se opreşte. 11 vede în prag, petrecîndu-l cu privirea.

17

Q

k_7TRADA E PUSTIE, LAMPIOANELE SÎNT AC0-perite de fulgii viscoliţi. Ocoleşte grămezile de zăpadă- Gîndurile nu reuşesc să se adune. Merge mai departe cu paşi rari, se împiedică de movilele de zăpadă, coboară, de pe trotuar, urcă din nou, se loveşte cu umărul de un gard, ocoleşte un stîlp de lemn... Faţa imobilă, albă, maxilarele încleştate. înaintează cu capul în jos, vede doar vîrful

pantofilor şi zăpada.

Merge din ce în ce mai repede, ca şi cum ar fi vrut să se despartă de ceva, să plece dintr-un loc şi să ajungă în altul, fără să ştie cum va arăta locul acela. Respiră adînc, parcă ar fi avut nevoie de mai mult aer, răsuflarea gîfîită lasă cornete de aburi în urma lui, înso- ţindu-i umbra pe sub becurile ce se legănau lovite de vînt. Strînge pumnii în buzunare şi clipeşte de cîteva ori izbit în faţă de zăpada spulberată de viscolul înteţit. Zăreşte din nou vîrfurile pantofilor, grămezile de zăpadă, marginea trotuarului, un gard, şi îşi zise : «N-ar fi trebuit să-mi spună ! N-ar fi trebuit să-mi spună, chiar dacă avea de gînd s-o facă ! Şi atunci ce-mi rămîne ? Neîngăduitul, adică revolta, sau supunerea !...» Se opreşte. E obosit de atîta alergătură. Se uită în jur, nu recunoaşte locurile, picioarele încep să se mişte mai departe, ca şi cum ar fi ştiut mai bine unde-l vor duce ; se lasă în voia lor, înaintînd mai departe pe străzi necunoscute. După un timp, simte cum pieptul şi spatele îi sînt inundate de sudoare, parcă ies aburi din el. «Poate am fost bolnav, cum a spus doctorul ăla». îşi descheie paltonul, îşi desface fularul şi doar atunci îşi dă seama că stă pe loc, că aburul din jurul lui e propria-i răsuflare ; îi e teribil de cald. «Cine dracu mă goneşte aşa ? 1» îşi strecoară mîna pe sub cămaşă, degetele îi alunecă reci pe piept, pe coaste, ajung la gît ; trage cu o smucitură, nasturele sare şi se opreşte lîngă centură. Respiră în voie. Simte cum aerul îngheţat i se lipeşte de trup şi îi alungă fierbinţeala.

Vede cum văzul parcă ar căuta să se orienteze,

să ştie unde se află, unde a ajuns, nu izbuteşte să desluşească decît nişte grămezi de zăpadă înşirate de-a lungul unei străzi pustii. în clipa aceea are senzaţia că îşi poate privi viaţa cu ajutorul movilelor de zăpadă, şi îşi spune : «...*ce* poate fi ?» dar imediat gîndul capătă contur, se descifrează singur ca şi cum cuvintele ar fi fost desenate de un copil pe zăpadă. «Am trăit pînă la treizeci de ani de-a lungul unor zile ordonate şi inegale ca aceste grămezi de zăpadă şi deodată, într-o noapte, m-am oprit lîngă ele... mă duceam acasă, sau plecam de-acasă, sau în altă parte şi atunci m-am trezit în afara lor... pe o stradă pustie...»

Rămîne cîteva minute împietrit, apoi picioarele i se mişcă singure, mersul îşi vede mai departe de mers. Vrea să rostească numele cuiva, să-l cheme în ajutor, nu reuşeşte. «Eşti singur». La marginea fiinţei cresc *Sunetele,* capătă diferite forme, vede o fată cu o vioară în mînă... După un timp, *Sunetele* dispar îngheţate în gerul nopţii, obosite să-l mai urmărească în goana lui pe străzi. Picioarele calcă pe ceva mai puţin constituit, ca şi cum pămîntul şi-a pierdut din rigiditate. Nu se împiedică de nimic. Se trezeşte pe marginea unei grămezi de zăpadă. Cîteva clipe crede că merge, că se mişcă în continuare, simte zăpada rece pe faţă, în gură şi mîinile în buzunare, parcă cineva i-ar fi strîns nemilos; braţele, şi îşi spune : «Ar trebui să mă ridic... ar trebui să mă ridic ! N-o să stau aici toată noaptea». E mai puţin ostenit, parcă şi-ar fi refăcut puterile. îşi adună picioarele, se ghemuieşte şi se saltă în genunchi ; în ochi îi apare şirul grămezilor de zăpadă, ordonate şi aliniate ; din nou în rîndul lor, cuprins în ele.

înaintează pe o stradă, apoi pe alta. După un timp, apare un tramvai hurducăind. Se urcă în ultimul vagon, caută mărunţiş. Găseşte douăzeci şi cinci de bani. Taxatoarea rupe un bilet cu un gest obosit şi el se gîndeşte că e tîrziu şi chiar se uită în jur şi vede doar cîteva persoane aşezate pe scaune şi îşi spune : «Ar putea să fie zece, sau unsprezece». Ia biletul şi vrea s-o întrebe ce tramvai este, încotro merge, dar femeia îşi lăsase capul pe tăblia de lemn, continuă să moţăie. E obligat să se sprijine de ceva ; întinde mîna, se prinde de bară. Nările îi sînt invadate de un miros urît care îi topeşte toate gîndurile şi întrebările ; o duhoare de .blană plouată, de lînă pe care s-au uscat fulgii de zăpadă, toate amestecate cu miasme grele de găină, de pene opărite. Vede lîngă el spatele robust al unui bărbat în vîrstă, de la ţară, cu guler şi căciulă de blană ; ţine în braţe un curcan.

Totul se opreşte în el, trupul îşi cere dreptul la odihnă, picioarele însă rămîn drepte, înfipte în podea, ca şi cum cineva ar fi trebuit să stea de pază. îşi dă seama că nu doarme doar în clipa în care coboară în staţie şi atunci îşi spune : «Ala e blocul... Cred că e trecut de zece jumătate, poate să fie chiar unsprezece, înseamnă că nu te poţi duce în vizită, dar nu e atît de tîrziu încît să nu bat la uşa lui, mai ales într-o seară ca asta». Trece pe lîngă un bloc, ocoleşte un altul şi intră pe o alee fără lumină ; are senzaţia materială a întunericului ; ca şi cum ar fi intrat în gulerul de blană al bărbatului din tramvai. Dezorientat. Clipeşte des, încearcă să afle încotro se îndreaptă, nu

izbuteşte ; zăpada şi-a schimbat culoarea, a căpătat opacitatea pămîntului, posibil să fi fost însuşi Pămîntul, care, prin- tr-un miracol s-a transformat în zăpadă neagră. înaintează bîjbîind, cu paşi nesiguri ; are senzaţia că a fost azvîrlit de cineva într-un loc fără lumină, ca şi cum treizeci de ani întunericul ar fi Vrut să-l înghită şi acum a izbutit cu adevărat să-l reţină şi chiar simte cum i se urcă pe glezne, pe picioare, pe piept, ca semn al afundării în el. Lumina îl plezneşte în faţă cu necruţare ; strînge pleoapele şi după cîţiva paşi se trezeşte în faţa blocului în care locuieşte Simion. Urcă scara. îşi scutură pantofii de zăpadă şi noroi şi împinge uşa de metal. Rămîne neclintită ; e atît de surprins, încît parcă s-ar fi lovit cu obrajii de ea ; nu reuşeşte să admită că uşa e încuiată, nu va intra, nu-l va întîlni. Se uită la ferestrele apartamentelor de la. parter, cineva ar putea să-i deschidă uşa. Toate geamurile sînt întunecate. Rămîne cîteva minute în loc, nemişcat, cu mîinile băgate adînc în buzunare, cu umerii aduşi, înfrigurat ; răsuflă în fularul ridicat pînă la gură, încearcă să se dezmorţească în propria lui căldură. Aşteaptă ca cineva să-i vină în ajutor, un întîrziat care se întoarce acasă, sau un musafir care iese din bloc. Minutele trec. Viscolul, care sufla cu putere, îl obligă în cele din urmă să plece. Picioarele i se pun în mişcare, parcă înainte ca el să ştie că va părăsi locul.

Ajunge în staţie. Nu zăreşte nici un tramvai. Se adăposteşte la intrarea unui magazin, vîntul sufla mai puţin. Picioarele îi sînt îngheţate ; începe să mişte degetele în pantofi, aşa cum făcea cînd era student şi nu avea galoşi. «N-ar fi trebuit să-mi spună... chiar dacă a zis că nu pentru el». întoarce

capul cu un gest smucit, simte cum i se strecoară frigul pe sub fular. în privire îi apare o tablă rotundă pe care e desenat receptorul unui telefon. Iese de acolo, primeşte în faţă o rafală de vînt, scotoceşte prin buzunare şi găseşte cu greutate o fisă. încearcă să formeze un număr, degetul îngheţat nu-l ascultă. Suflă de cîteva ori în pumn şi arătătorul învîrteşte cu greutate discul, cifrele încep să alerge rotindu-se bezmetice. Aşteptă cîteva minute. «Nu răspunde» îşi zise el şi doar atunci îşi dă seama ce
număr formase. Rămîne înlemnit, cu mîna strînsă pe metalul rece al receptorului în care răsună zbîrnîitul obsedant şi alarmant. Lăsă receptorul în furcă, se răsuceşte în loc, temîndu-se să nu-l fi văzut cineva.

Ajunge pe o stradă, o recunoaşte imediat. Mergea cu tălpile puţin îndoite pentru a atinge cît mai puţin pantofii umezi. Ridică privirea, se uită spre ferestrele apartamentului. Ocoleşte blocul, apasă pe clanţă şi uşa — spre uimirea lui — se deschide. Se îndreaptă spre lift. Se sprijină de calorifer, îşi scoate mîinile din buzunare şi degetele îngheţate încep să se dezmorţească. Liftul a coborît, el a rămas mai departe lipit de calorifer. Se odihneşte în holul pustiu al blocului. După o vreme, se desprinde cu greutate de calorifer, urcă în lift şi apasă pe buton. Ajunge la etajul nouă. Coboară cu grijă, să nu facă zgomot ; cîţiva paşi, şi îşi spune r «Ferestrele erau întunecate, poate s-au culcat... oricum, cel mic doarme». Se opreşte în faţa uşii şi citeşte cartea de vizită : *Alexandru Arghir.* Acum înţelege că a ajuns- la fratele lui. îşi

vede mîna cum se ridică spre sonerie, aude clopoţelul zbîrnîind o singură dată, apoi mîna parcă s-a speriat de zgomotul strident ce izbucnise în liniştea de acolo şi de dincolo ; se retrage grăbită. încearcă să audă cel mai mic sunet din care să înţeleagă că s-au trezit, că-i vor deschide. Nu îndrăzneşte să mai apese încă o dată pe sonerie, dar nici nu plecă. Se sprijină cu umărul de perete şi se uită la uşa zgîriată. «Oricum, n-aş avea cum să-i explic de ce am venit la ora asta». Se răsuceşte în loc şi paşii răsună pe cimentul culoarului : înceţi, rari, obosiţi, parcă s-ar fi tîrît, şi îşi zice : «Ar fi trebuit să recunosc în faţa lui... ar fi trebuit să recunosc...»

Ajunge în hol, strînge fularul la gît, ridică gulerul şi iese. Merge pe lîngă zidurile caselor, înfrigurat, cu umerii strînşi, cu bărbia în piept, privind în pămînt. Traversează o stradă fără să ştie încotro se îndreaptă, nu încearcă să afle. La colţul unui bloc vîntul îl loveşte în faţă, închide pleoapele, îşi vîrî bărbia în fular. Cineva îl izbeşte cu putere în umăr. Oboseala şi frigul pun treptat stăpînire pe el. După o vreme, umerii i se destind, îşi scoate bărbia din fular şi ridică fruntea. Priveşte înainte fără să vadă nimic, zăpada spulberată nu-l mai atinge. Nu mai simte frigul. Pe buze îi apare un surîs. Merge mai departe, cu trupul drept, cu paşi fermi, apăsaţi.

Ajunge acasă. îşi lasă paltonul pe un scaun şi se lungeşte îmbrăcat în pat. Se odihneşte cîteva clipe, apoi priveşte în jur. Camera e goală, mobila şi obiectele au dispărut. Odăile înşirate una după alta, uşile larg deschise. în ultima zăreşte un

scaun, parcă ar aştepta pe cineva. în rest nimic : pereţii albi şi parchetul lucitor. Linişte deplină. Pe zidul din dreapta un tablou : în prim- plan balustrada unei scări de lemn, apoi două clopote acoperite cu floarea soarelui, între ele chipul unui bătrîn preot lipovean, în dreptul ochiului stîng un porumbel alb, în barbă alt porumbel, iar deasupra zidul de piatră al bisericii. îl priveşte îndelung : culori calde, palide, imagini estompate, contur incert. închide ochii, vede mai departe tabloul şi e fericit. Deodată, aude o uşă şi paşii cuiva răsună distinct. A venit cel care a lăsat scaunul în ultima odaie. Se ridică iute din pat. E întuneric. Caută bîjbîind pereţii. Traversează prima odaie, a doua, a treia. Se opreşte. Uşa e închisă. De partea cealaltă e cineva. îi simte prezenţa. îi aude respiraţia.

Pune mîna pe clanţă, o mişcă încet, aude scîrţîitul în broască. Uşa se deschide, apoi se loveşte de piciorul străinului. O împinge, mai întîi cu mîna, apoi cu umărul. Uşa rămîne nemişcată. De o parte el, de cealaltă parte necunoscutul care îi opreşte drumul şi nu se lasă văzut, îi ascultă răsuflarea înceată, mulţumită. între ei o uşă. încremenită şi întunericul unei case pustii în plină noapte.

LECTOR VIOLA VANCEA
TEHNOREDACTOR GHEORGHE POPOVICI

APARUT 1981 ; BUN DE TIPAR 20.06.1981
COLI TIPAR 22,50

TIPARUL EXECUTAT SUB COMANDA NR. 10 137
LA COMBINATUL POLIGRAFIC ..CASA SCÎNTEir. PIAŢA
SCINTEII NR. 1, SECTOR I,
BUCUREŞTI — REPUBLICA SOCIALISTA ROMÂNIA